

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE
ÚSTAV ČESKÉHO JAZYKA A TEORIE KOMUNIKACE

MATERIÁLOVÝ KORPUS

K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Ediční zásahy do vybraných pohádek
Boženy Němcové v 19. a 20. století

Markéta Havrlantová

Praha 2011

Vedoucí práce: Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.

PRAMENY

1. NĚMCOVÁ, B. (1846), *Národní báchorky a pověsti*. Praha: Jaroslav Pospíšil. 1. vyd. (vycházelo v sešitech od 1845 – 1847). Editor neuveden.
2. NĚMCOVÁ, B. (1880), *Národní báchorky a pověsti*. (z Boženy Němcové Sebrané spisy, sv. 5, díl 1). Praha: I. L. Kober. Editor neuveden.
3. NĚMCOVÁ, B. (1887), *Národní báchorky a pověsti*. (z Boženy Němcové Sebrané spisy. Praha: I. L. Kober. Editor neuveden.
4. NĚMCOVÁ, B. (1907), *Pohádky II*. (Sebrané spisy Boženy Němcové, sv. VI., k vydání upravila Marie Gebauerová), Praha: Jan Laichter. Editor neuveden.
5. NĚMCOVÁ, B. (1911), *Čítanka Boženy Němcové*. Přerov: Radouškovo nakladatelství Přerov (Morava). Sestavil Vincenc Vávra.
6. NĚMCOVÁ, B. (1919), *Československé pohádky Boženy Němcové*. Praha: Československé knihkupectví, nakladatelství a antikvariát v Praze. Editor neuveden.
7. NĚMCOVÁ, B. (1919), *Národní pohádky*. Praha: Fr. Jiroušek. Vybral a upravil A. B. Šťastný.
8. NĚMCOVÁ, B. (1923), *Pohádky u krbu. Čert a Káča*, (54 D4049). Editor neuveden.
9. (1927), *Boženy Němcové Národní báchorky a pověsti*. (ilustrovali K. V. Muttich, Fr. Slabý, K. Štapfer). Praha: I. L. Kober, Knihkupec v Praze. Editor neuveden.
10. NĚMCOVÁ, B. (1928), *Národní báchorky a pověsti, Díl II*. Praha: Pantheon. Vzorová vydání spisovatelů domácích i cizích, redigují dr. Jan. V. Sedlák a Eduard Bass, kniha 36, nakladatelství Fr. Borový, v Praze. Text upravil poznámkami opatřil prof. dr. Karel Hikl.
11. NĚMCOVÁ, B. (1929), *Národní báchorky a pověsti*. Praha: Kvasnička a Hampl. Editor neuveden.
12. NĚMCOVÁ, B. (1939), *Deset pohádek Boženy Němcové*. Praha: Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu. Vybral F. Kárník.
13. NĚMCOVÁ, B. (1940), *Národní pohádky*. Praha: Karel Haloušek. Dle původního rukopisu upravil Josef Ročák.

14. NĚMCOVÁ, B. (1941), *Pohádky Boženy Němcové. S 98 šestibarevnými i černými obrazy Pavla Černého*. Praha: Josef Hokr. Upravil František Mík.
15. NĚMCOVÁ, B. (1942), *Českým dětem (vybrané pohádky české i slovenské)*. Praha: Alois Hynek. Editor neuveden.
16. NĚMCOVÁ, B. (1942), *Národní báchorky*. Praha: Karel Červenka. Editor neuveden.
17. NĚMCOVÁ, B. (1947), *Perly pohádek Boženy Němcové*. Zlín: Tisk. Jazykově upravil Vítězslav Šmejce.
18. NĚMCOVÁ, B. (1950), *Národní báchorky a pověsti I*. Praha: Československý spisovatel. Za redakce Ústavu pro českou literaturu České akademie věd a umění, k vydání připravil Rudolf Havel za vedení Bohuslava Havránka.
19. NĚMCOVÁ, B. (1957), *Pohádky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Vychází jako 3. svazek Vybraných spisů, rediguje Felix Vodička, připraveno s použitím kriticky připravených textů a vybraných vysvětlivek spisů B. Němcové z Národní knihovny a Knihovny klasiků, k vydání přichystal Jiří Sirotek.
20. NĚMCOVÁ, B. (1962), *Národní báchorky*. Litomyšl. Editor neuveden.
21. NĚMCOVÁ, B. (1963), *Pohádky Boženy Němcové*. Praha: Albatros. K vydání upravily Věra Formánková, Jarmila Servitová, 3. vyd.
22. NĚMCOVÁ, B. (1965), *Báchorky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Editorky: V. Formánková, J. Syrovátková, má ed. pozn. a vysvětlivky (4. nezměněné vydání, předcházející nezměněná vydání nezařazujeme – jsou stejná).
23. NĚMCOVÁ, B. (1970), *Stříbrná kniha pohádek*. Praha: Svoboda. Editorky V. Formánková a J. Syrovátková.
24. NĚMCOVÁ, B. (1972), *Zlatá kniha pohádek*. Praha: Svoboda. Editorky V. Formánková a J. Syrovátková.
25. NĚMCOVÁ, B. (1984), *Bylo nebylo*. Praha: Albatros. Text upravila Alena Peisertová.
26. NĚMCOVÁ, B. (1990), *Princezna se zlatou hvězdou na čele*. Praha: Albatros. K vydání připravily Věra Formánková a Jarmila Servitová.

27. NĚMCOVÁ, B., ERBEN, K., J. (1991) *Hadí korunka - národní pohádky pro malé čtenáře*. Praha: Axióma. Editor neuveden.
28. (1994), *Týden pohádek Boženy Němcové*. Vimperk, České Budějovice: Papyrus, Jih. Editor neuveden.
29. (1995), *Týden pohádek Boženy Němcové*. Vimperk, České Budějovice: Papyrus, Jih. Editor neuveden.
30. NĚMCOVÁ, B. (1995), *Pohádky*. Praha: Knižní klub. Podle vydání z roku 1928 (Nakladatelství Fr. Borový v Praze) upravila Jaroslava Šiktancová, jazyková redakce Věra Jungmannová.
31. NĚMCOVÁ, B. (1995), *Pohádky*. Všeň: Alter. Jaz. úprava Věra Formánková, doplňková četba pro 3. až 5. ročník.
32. (1996), *Pohádky Boženy Němcové*. Praha: Granit. Vydání v tomto souboru první, jazykově upravila Věra Formánková.
33. NĚMCOVÁ, B. (2000), *Čert a Káča a jiné povídky*. Praha: Vyšehrad. Odp. red. Blanka Koutská, v tomto výběru vydání první, ed. pozn. není.
34. (2001), *Pohádky Boženy Němcové*. Loděnice: GZ Digital Media, a. s. Vypravuje Věra Galatíková – CD. Editor neuveden.
35. (2002), *O perníkové chaloupce a pět dalších pohádek Boženy Němcové*. Praha: Supraphon. O hloupém Honzovi – dramaturgie Alena Sekerová, původně Supraphon 1974, Čert a Káča - dramaturgie Josef Svoboda, původně Supraphon 1971, Chytrá horákyň – dramaturgie Alena Sekerová, Supraphon 1974.
36. (2007), *O hloupém Honzovi a další pohádky Boženy Němcové*. Praha: Universal Music s. r. o. (CD). Editor neuveden.
37. NĚMCOVÁ, B., ERBEN, K., J. (2007), *České pohádky*. Kladno: Delta Macek. Převyprávěla Lada Salavová.
38. NĚMCOVÁ, B. (2008), *Pohádky a pověsti*. Praha: Ottovo nakladatelství. Jazyková redakce Jana Čechová.

39. (2008), *Malým čtenářům od Boženy Němcové*. Brno: Nakladatelství Glos. Upravila Z. Machálková.
40. NĚMCOVÁ, B., ERBEN, K. J. (2009), *Nejkrásnější pohádky*. Praha: Československý spisovatel, s. r. o. Převyprávěla Pavla Předotová.

1.

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyrnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší, než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzutí odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. Prokurátor mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici. (končící uvozovky nejsou, patrně chyba)

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končící uvozovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolał prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„I nu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmouchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyry leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, *(počáteční uvozovky nejsou, patrně chyba)* to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všecko přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všecko naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co sem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěvíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vldná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobylu. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hřibě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák co měl hřebce, tvrdil že vším právem jemu hřibě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hřiběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hřibě.

Zatím ale paní prokurátorová všecko ve vedlejších pokojích přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak ste se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hřibě?“

„I nu, jáť ovšem myslím, že se mi velká krivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se vsickni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Viš-li pak, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovu radila?“

„Proto že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu opilý, poručila služebníkovi, aby jí ještě v nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se spatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy ssem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorova byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

1.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřycet let.

Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkráte jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věru dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvílku se upejpala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou aby Káča nezahledla, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval marcipan i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečnicka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled', jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásł. čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte chvílku, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyť se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. A však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a

protož se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokřý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslit, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluju. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova oťrásla ním jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijíti nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponěáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsilného a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přestrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dveře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořánem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořán. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

1. O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápněš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi zádamí. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilaty do díže a začal se napařovat, a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu sem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když sem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co sem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu. a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl ssem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li sem dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku sem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

„Jednou sem šel do lesa, a porazil sem dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl sem dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již sem se chytal trámu, tu se provaz utrl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl sem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě sem vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že lhu? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru tu ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Chytrá horákyne

Byli dva **bratři**. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na **dvacátý** rok, dal jí k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

Komentář [DH1]: m. bratři

Komentář [DH2]: m. dvanáctý

„Služ jen, Manko,“ – **Marie** – „spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyrmedlní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší, než peníze.“

Komentář [DH3]: m. (Marie)

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši **odbyt**. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan

Komentář [DH4]: m. odbyt

prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, **jest-li** to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Komentář [DH5]: m. jestli

Komentář [DH6]: m. ,

Mrzuti odešli **bratři** domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

Komentář [DH7]: m. bratři

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě!“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

Komentář [DH8]: m. ,

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. Prokurátor mně dal hádačku: Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? **Jest-li** to uhodnu, zachovám jalovici.“

Komentář [DH9]: m. jestli

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo: tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a **pochutnával si na tom**, co mu žena přistrojila.

Komentář [DH10]: m. ,

Komentář [DH11]: m. nechal si chutnat

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

„No jak **js**te pořídil, táto?“ ptala se Manka.

Komentář [DH12]: m. klobuk

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili!“

Komentář [DH13]: m. .

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebud'te smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je **oko** a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **js**te se to dověděli!“ Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta **odpověď** bude dobrá.

Komentář [DH14]: m. .

Komentář [DH15]: m. odpověď

Nejdříve zavolał prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„I nu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyry leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne; nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmáčen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší; a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl; neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „tys to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co sem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená, a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblekla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěvíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyňi již očekával. Vidá, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče; chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vldná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobylu. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hřibě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hřibě patří; sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hřiběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hřibě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejších pokoji přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak jste se nechal tak opálit? Kdo pak to jak živ slyšel, aby měl hřebec hřibě?“

„I nu, jáť ovšem myslím, že se mi velká krivda stala; ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jest-li se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zítřa okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíž Domažlic) a dělejte, jakobyste chytal ryby! Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřibeci hřibata, že mohou také na vrchu ryby růst.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všickni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

Komentář [DH16]: m. ,

Komentář [DH17]: m. ,

Komentář [DH18]: m. ,

Komentář [DH19]: m. ty's

Komentář [DH20]: p. ,

Komentář [DH21]: m. oblékla

Komentář [DH22]: p. ,

Komentář [DH23]: m. ,

Komentář [DH24]: p. ,

Komentář [DH25]: p. ,

Komentář [DH26]: m. ,

Komentář [DH27]: p. ,

Komentář [DH28]: p. ,

Komentář [DH29]: p. ,

Komentář [DH30]: m. kdopak

Komentář [DH31]: m. jakživ

Komentář [DH32]: m. ,

Komentář [DH33]: m. jestli

Komentář [DH34]: m. zejtra

Komentář [DH35]: m. jako byste

Komentář [DH36]: m. míti

Komentář [DH37]: m. růstí

Komentář [DH38]: p. ,

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavola sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje; ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyradil.

Na večer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá; chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslela, jaký škvor mu v mozku vrtá; nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Po hodné chvíli se pan manžel se zamračenou tváří před ní zastavil a pravil: „Viš-li pak, co jsem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Proč pak jsi tedy sedlákově radila?“

„Proto že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Aťsi byl ošizen nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jakoby se nebylo pranic mezi námi událo!“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit a nejlepší víno uchystat.

Když byla jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželu dost a dost a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníku, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči a nemůže se spatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprostě ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího; tys mi nejmilejší, tedy jsem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu řka: „Budiz ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší; protož budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorová byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH39]: m. míti

Komentář [DH40]: m. ,

Komentář [DH41]: p. ,

Komentář [DH42]: p. ,

Komentář [DH43]: m. schíli

Komentář [DH44]: m. zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát

Komentář [DH45]: m. viš-li

Komentář [DH46]: m. pročpak

Komentář [DH47]: m. ať si

Komentář [DH48]: v. ,

Komentář [DH49]: m. vzíti

Komentář [DH50]: m. jako by

Komentář [DH51]: m. ,

Komentář [DH52]: v. ,

Komentář [DH53]: v. to

Komentář [DH54]: m. byly

Komentář [DH55]: v. ,

Komentář [DH56]: v. ,

Komentář [DH57]: p. ,

Komentář [DH58]: v. ,

Komentář [DH59]: v. ,

Komentář [DH60]: m. ,

Komentář [DH61]: v. ,

Komentář [DH62]: m. ,

Komentář [DH63]: m. prokurátorova

2.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz; ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si ji ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by ji toho

Komentář [DH64]: m. ,

Komentář [DH65]: v. ,

Komentář [DH66]: m. jí

nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspí **stála** děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila; než **na vzdor** tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věru dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere.

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu, **sedne** nedaleko Kačenky za stůl a dá **si**

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu

divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpal, ale konečně se ještě ráda

napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo, hoši!“

Hoši se rozstoupí, a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a

děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídl, že

se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného; ona byla ráda, že tancuje; byť se jí byl celý svět

smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou,

kupoval **marcipán** i sladkou vodku a když přišel čas **jít** domů, vyprovázal ji po vsi.

„Kýž bych mohla s **vámi** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou!“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj, nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„**Proto že** jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ!“ vyjel na něj starý pán. „Dříve, než s kým co začneš, máš jeho **smýšlení** znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled' jak se jí zbavíš!“

Komentář [DH67]: m. musika

Komentář [DH68]: m. stýly

Komentář [DH69]: p. ,

Komentář [DH70]: p. ,

Komentář [DH71]: m. ,

Komentář [DH72]: m. navzdor

Komentář [DH73]: v. ,

Komentář [DH74]: m. .

Komentář [DH75]: Sedne

Komentář [DH76]:

Komentář [DH77]: m. si nalít

Komentář [DH78]: m. chvílku

Komentář [DH79]: p. ,

Komentář [DH80]: p. ,

Komentář [DH81]: p. ,

Komentář [DH82]: m. ,

Komentář [DH83]: p. ,

Komentář [DH84]: m. ,

Komentář [DH85]: v. by

Komentář [DH86]: m. marcipan

Komentář [DH87]: v. ,

Komentář [DH88]: m. jíti

Komentář [DH89]: m. Vámi

Komentář [DH90]: p. ,

Komentář [DH91]: m. protože

Komentář [DH92]: m. ,

Komentář [DH93]: p. ,

Komentář [DH94]: m. smejšení

Komentář [DH95]: m. .

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, **jest-li** se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pás. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH96]: m. jestli

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomyslel; tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak **odbyt**; ale nejsem **s to**: nohy pod mnou klesají.“

Komentář [DH97]: m. ,

Komentář [DH98]: v. ,

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

Komentář [DH99]: m. odbýt

Komentář [DH100]: m. v stavu

„I to budu rád.“

Komentář [DH101]: p. ,

„Slyšíš, ty, chyt' se mne!“ **křičel** ovčák na Káču.

Komentář [DH102]: m. chvílku

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a protož se o to pomalounku pokoušel, **jest-li** by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví **nic**; vyndá druhou, Káča neví ještě **nic**; odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníci i s kožichem.

Komentář [DH103]: m. ,

Komentář [DH104]: m. a však

Komentář [DH105]: p. ,

Komentář [DH106]: v. ,

Komentář [DH107]: m. jestli

Komentář [DH108]: m. ,

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou **vrátí**. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, myslil, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal; neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák **stál chvíli jako omámený**, ak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, je dobře.“

Komentář [DH109]: m. navrátí

Komentář [DH110]: p. ,

Komentář [DH111]: v. ,

Komentář [DH112]: m. ,

Komentář [DH113]: v. ,

Komentář [DH114]: zůstal chvíli jako omámený stát

Komentář [N115]: Chybí tedy

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět **podat** může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých **hýřivých** mladíků. Zem spravovali dva správce, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva, a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle; neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správci země. Jedenkrát, když nevěděl již, co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správcům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

Komentář [DH116]: m. podati

Komentář [DH117]: m. hejřivých

Komentář [DH118]: m. neprohejřil

Komentář [DH119]: p. ,

Komentář [DH120]: m. ,

Komentář [DH121]: p. ,

Komentář [DH122]: v. ,

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správcům hrozí takové nebezpečnosti, že se to **vyřknout** obávám.“

Komentář [DH123]: m. vyřknouti

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otřásla **jím** jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se

Komentář [DH124]: p. ,

všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **přijít** nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponěáhla se pouštěl do spravování země **doufaje**, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH125]: m. přijít

Komentář [DH126]: v. ,

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám **odnest** do pekla bývalé správce země, **proto že** okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a **při tom** se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství **lidu!** Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou **a já pána pryč povedu,** **ke mně přístup a řekni:** „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne zavoláš! Od toho **jdi k druhému hradu a též tak udělej a stejný plat požádej.** S penězi ale dobře hospodař **a uživej jich k dobrému.** Až bude měsíc v ouplňku, musím **odnest** samého knížete; **než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“** To dořekl a odešel.

Komentář [N127]: m. odnest

Komentář [N128]: m. protože

Komentář [N129]: m. přítom

Komentář [N130]: m. lidu.

Komentář [DH131]: v. ,

Komentář [DH132]: v. tu

Komentář [DH133]: p. !

Komentář [N134]: v. ,

Komentář [N135]: v. ,

Komentář [DH136]: m. odnest

Komentář [N137]: m. ,

Komentář [N138]: p. ,

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou **a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého.** Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv, **volá:** „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [N139]: p. ,

Spokojen šel ovčák k druhému hradu **a též tak dobře jak u prvního,** pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovu dověděl; neboť se **bez toho** pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka **a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.**

Komentář [N140]: v. ,

Komentář [N141]: p. ,

Komentář [N142]: m. beztoho

Komentář [N143]: v. ,

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil **a ovčák odešel,** přislíbil jemu, že se v určitý den vynajde.

Komentář [N144]: v. ,

Komentář [N145]: p. ,

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to **z prvu** knížeti přáli, tak ho nyní **litovali;** neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se **vším,** co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře **a černý stojí před ním.**

Komentář [N146]: m. sprvu

Komentář [N147]: m. ,

Komentář [N148]: p. ,

Komentář [N149]: v. ,

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova **neodpovídaje,** vstal kníže a krácel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák **celý upachtěný** a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [N150]: p. ,

Komentář [DH151]: v. ,

Komentář [N152]: v. ,

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovu.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o **Káče,** byl **hned ten tam** a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál **a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil.** Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem **a co vlastního bratra jej miloval.** Avšak se také s dobrou potázal;

Komentář [N153]: m. Káči

Komentář [N154]: v. ,

Komentář [N155]: v. ,

Komentář [N156]: m. ,

neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl jim těm, od kterých je správce vyděli.

Komentář [DH157]: m. ním

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám: ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Komentář [N158]: m. ,

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí. Vždyť jsem mu nic neudělal! Ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku!“

Komentář [N159]: m. , v

Komentář [N160]: m. , a

„I mlčte, hloupý, a poslouvejte!“ okřikovali ho lidé.

Komentář [N161]: m. .

„Ba, to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět!“ I vtláčil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší a obrátil se ku knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

Komentář [N162]: p. ,

Komentář [N163]: m. .

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

Komentář [N164]: p. ,

Komentář [N165]: m. .

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilatý do díže a začal se naparovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když jsem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

Komentář [N166]: v. .

Komentář [N167]: m. žádami

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Komentář [N168]: v. ,

Komentář [N169]: m. sem

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Komentář [N170]: v. ,

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

Komentář [N171]: v. ,

„Táto!“ křičel, přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co jsem se tam polekal.“

Komentář [N172]: p. ,

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvikne, blázni všickni strachem vykřikli a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

Komentář [N173]: m. kvikne

Komentář [N174]: v. ,

„Už vidím; s tebou není ve vesnici pořázená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Komentář [N175]: v. ,

Komentář [N176]: m. ,

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

Komentář [N177]: p. ,,

Komentář [N178]: m. ,

„E co bych povídal, jak se jmenuju! Vždyť to není pán!“ pomyslí si v duchu Honza. „Předevěřím se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

Komentář [N179]: p. !“

„Jak se jmenuješ?“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

Komentář [N180]: m. ,

„Honza.“

Komentář [N181]: p. ,

„To není hezké, „Honza,“ budeme ti říkat Johannes!“

Komentář [N182]: v. ,,“

„I pro mne si říkejte, jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet!“

Komentář [N183]: p. ,

Komentář [N184]: m. ,

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den, a Honza odešel. Přišel do kuchyně, a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Komentář [N185]: p. ,

Komentář [N186]: p. ,

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vztekly, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslíla si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla!“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celíčký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se **po malu** skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

Komentář [N187]: m. ,

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

Komentář [N188]: m. pomalu

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde!“

„Vstávej honem, můj milý, kočka je u dcery!“ budila paní pána.

„Proč mne budíš? at' ji zažene!“

„Jak ho zažene? Vždyť to není opravdivá kočka! Snad mi rozumíš: ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, at' se jmenuje **jakkoliv**, ten to je!“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo jí porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátěného, neviděl-li sloužícího.

Komentář [N189]: m. .

Komentář [N190]: p. ,

Komentář [N191]: m. ,

Komentář [N192]: m. ?

Komentář [N193]: m. ,

Komentář [N194]: m. .

Komentář [N195]: m. ,

Komentář [N196]: m. ,

Komentář [N197]: m. ,

Komentář [N198]: m. jak koliv

Komentář [N199]: v. ,

„Předevčírem?“ ptal se vrátěný, který jeho pravé **jméno** neznal, jako nebohá kuchařka.

Komentář [N200]: m. jméno

„On je osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál **jsem** se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by jí na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel **jsem** utíkat, nechtěl-li **jsem** dostat výprask.“

Komentář [N201]: m. sem

Komentář [N202]: v. ,

Komentář [N203]: m. ssem

Komentář [N204]: m. ji

Komentář [N205]: m. sem

Komentář [N206]: p. ,

Komentář [N207]: m. ,

Komentář [N208]: p. ,

Komentář [N209]: p. ,

Komentář [N210]: v. „“

Komentář [N211]: p. ,

Komentář [N212]: p. ,

Komentář [N213]: p. ,

„No, ty jsi boží dřevo, již nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; v zámku **jsem** slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učěných, by se s nimi hádal. At' prý mu mluví, co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat, až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná, že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a **jest-li** ti řeknu, že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

Komentář [N214]: m. jestli

„Jednou sem šel do lesa a porazil sem dub,“ začal Honza.

Komentář [N215]: p. ,

„To může být pravda,“ řekl král.

Komentář [N216]: p. ,

„Bylo z něho pilin až tma!“

Komentář [N217]: v. ,

„Také to může být pravda.“

Komentář [N218]: v. ,

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

Komentář [N219]: m. sem

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

Komentář [N220]: m. sem

„To též může být pravda.“

Komentář [N221]: v. ,

„Nahore se mi ho kousek nedostávalo, uřízl **jsem** dole kus a nahore nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl **jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, bych se vykopál.“

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš!“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

Komentář [N222]: m. ,

„Že lhu? Tedy **jste** prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl a zpomněl teprv na svou sázku.

Komentář [N223]: v. ,

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru – tu ti přece dát nemohu; ty jsi

Komentář [N224]: p. –

selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím; vímť o hezčím děvčeti.“

Komentář [N225]: m. vaší

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [N226]: m. ,

Komentář [N227]: p. ,

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyrnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnu a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal hádačku: „Co je nejbystřejšího, co nejsladšího, a co nejbohatšího?“ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu **dolarů**?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebud'te smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, **zdali** ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolał prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmúchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři** leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu s jakou bratr přišel.“

Komentář [N228]: v. ,

Komentář [N229]: v. ,

Komentář [N230]: v. ,

Komentář [N231]: v. ,

Komentář [N232]: m. prokurátorovi

Komentář [N233]: v. ,

Komentář [N234]: v. ,

Komentář [N235]: p. ,

Komentář [N236]: m. tolarů

Komentář [N237]: m. ste

Komentář [N238]: m. ste

Komentář [N239]: opravena chyba z 1. vydání, doplněny uvozovky

Komentář [N240]: m. zda-li

Komentář [N241]: m. i nu

Komentář [N242]: m. čtyry

Komentář [N243]: v. ,

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhoď a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo?“

Komentář [N244]: v. ,

Komentář [N245]: m. ,

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

Komentář [N246]: v. ,

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, **prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co, **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [N247]: m. sem

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěviv, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna, a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [N248]: p. ,

Komentář [N249]: p. ,

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana **prokurátora** od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro krejčírku a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [N250]: m. na to

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [N251]: p. ,

Komentář [N252]: p. ,

Komentář [N253]: p. ,

Komentář [N254]: p. ,

Komentář [N255]: p. ,

Zatím ale paní **prokurátorová** všechno ve vedlejších pokojích přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste** se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [N256]: m. proč pak ste

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [N257]: m. I nu

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všickni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavola sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Viš-li pak, co jsem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Proto že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu opilý, poručila služebníkovi, aby jí ještě v nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **zpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy ssem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorova byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [N258]: m. ssem

Komentář [N259]: m. spamatovat

4.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvílce se

Komentář [N260]: v. ,

zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal; ale bude-li to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

Komentář [N261]: v. ,

Komentář [N262]: m. , ;

Komentář [N263]: m. budeli

Komentář [N264]: p. ,

„I mlčte, hloupý, a poslouchejte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší a obrátil se ku knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

Komentář [N265]: v. ,

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mě to namáhání stálo. Vylezl vám tam košiláč do díže a začal se naparovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když jsem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

Komentář [N266]: m. mi

Komentář [N267]: v. ,

Komentář [N268]: v. ,

Komentář [N269]: m. sem

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

Komentář [N270]: v. ,

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co jsem se tam polekal.“

Komentář [N271]: m. sem

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když jsem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

Komentář [N272]: m. sem

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořázená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

Komentář [N273]: v. ,

„E co bych povídal, jak se jmenuju,“ vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza. „Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

Komentář [N274]: V 1. vydání není myšlená přímá řeč v uvozovkách, zde je.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké, Honza, budeme ti říkat, Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Komentář [N275]: Předtím v dvojitých uvozovkách „x“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

Komentář [N276]: v. ,

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

Komentář [N277]: v. ,

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budiš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu. a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl jsem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li sem dostat výprask.“

Komentář [N279]: m. ssem

„No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku jsem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

Komentář [N280]: m. sem

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

„Jednou sem šel do lesa, a porazil sem dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl sem dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již sem se chytil trámku, tu se provaz utřhl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl sem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě sem vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že lhu? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru tu ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, **protože** byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího **udělal proto, že** se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama **zaplatila, než** navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpalala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo**, hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, **kdo pak** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují, a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a příkrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda, že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

„Kýž bych mohla s **vámi** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na **něho** starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid s očí a hled, jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všecko nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal. Čert byl proměněn v obyčejného člověka a tudy ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH281]: m. jmenem

Komentář [DH282]: m. jí

Komentář [DH283]: m. proto že

Komentář [DH284]: m. udělal, proto že

Komentář [DH285]: m. čtyřicet

Komentář [DH286]: m. muzika

Komentář [DH287]: v. byla

Komentář [DH288]: m. připít

Komentář [DH289]: m. chvilku

Komentář [DH290]: m. Solo

Komentář [DH291]: m. kdopak

Komentář [DH292]: m. marcipan

Komentář [DH293]: m. Vámi

Komentář [DH294]: m. něj

Komentář [DH295]: m. Kohopak

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne **na dlouho, protože** musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a protože se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již, co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnosti, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, at' **je to** cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odveďte toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla **jím** jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **napolo** mrtvé domů, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijít nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel

Komentář [DH296]: m. chvilku

Komentář [DH297]: m. nadlouho

Komentář [DH298]: m. proto že

Komentář [DH299]: m. A však

Komentář [DH300]: m. skoumáním

Komentář [DH301]: m. to je

Komentář [DH302]: m. ním

Komentář [DH303]: m. na polo

jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH304]: m. na polo

Spokojen šel ovčák k druhému hradu a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, **aby** se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH305]: m. čtyřmi

Komentář [DH306]: m. by

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil, a ovčák odešel, přislíbiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim, co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

Komentář [DH307]: m. zprvu

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a krácel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství **lidu** stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje **z daleka**: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH308]: m. lidstva

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

Komentář [DH309]: m. zdaleka

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal si ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za **děvečku**.

Komentář [DH310]: m. leta

Komentář [DH311]: m. děvku

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám **čtyřmedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

Komentář [DH312]: m. čtyřmedělní

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl, stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi, cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurator nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurator byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Komentář [DH313]: m. leta

Komentář [DH314]: m. a

Komentář [DH315]: p. ,

Mrzutí odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! **Neprohrál**, ale co nejspíše, **teprv** prohrajú. Prokurator mně dal hádačku: „Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?“ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

Komentář [DH316]: m. neprohrál

Komentář [DH317]: p. ,

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb, a sedl za stůl.

„No, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurator uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Komentář [DH318]: m. klobouk

Komentář [DH319]: p. ,

Komentář [DH320]: m. ste

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurator ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu prokuratorovi, žádostiv, zda-li ta **odpověď** bude dobrá.

Komentář [DH321]: m. ste

Komentář [DH322]: m. odpověď

Nejdříve zavolał prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmúchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyry leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH323]: m. I nu

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurator a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! **Já** myslím nejbystřejší že je oko, které mžikem **všechno** přehlídně, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmáčen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

Komentář [DH324]: m. já

Komentář [DH325]: m. všechno

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, prokurator nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš **býti** nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH326]: m. sem

Komentář [DH327]: m. být

Komentář [DH328]: v. ani

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěviv, a když bylo ke třetí hodině mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, **na polo** po jezdecku do města se dostala. Pan prokurator se koukal z okna, a chytrou horákyňi již očekával. Vída, že **svou úlohu dobře provedla**, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [DH329]: m. napolo

Komentář [DH330]: m. že tak dobře svou úlohu provedla

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokuratora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH331]: m. ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u **velké** vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokuratorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokuratorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu **prokuratorovi** dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH332]: m. veliké

Zatím ale paní prokuratorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**. I nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak **jste** se nechal tak opálit? **Kdo pak to jak živ** slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH333]: m. prokurátorovi

Komentář [DH334]: m. přeslechl

Komentář [DH335]: m. ;

Komentář [DH336]: m. ste

Komentář [DH337]: m. Kdopak

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH338]: m. jakživ

Komentář [DH339]: m. I nu

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte **sítě**, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, **jakobyste** chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Komentář [DH340]: m. Zejtra

Komentář [DH341]: m. síti

Komentář [DH342]: m. jako byste

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle **její** rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurator s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

Komentář [DH343]: p. její

Komentář [DH344]: m. všickni

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH345]: m. bláznový

„Ty **bláhový!**“ křičel pan prokurator, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

Komentář [DH346]: m. jak živ

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka. Hned si ale zavolał sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Komentář [DH347]: m. ;

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní **prokuratorovou** vyzradil.

Komentář [DH348]: m. prokurátorovou

Na večer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si **ihned** pomyslela, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **schýlí**.

Komentář [DH349]: m. hned

Komentář [DH350]: m. schíli

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH351]: m. Viš-li

„Vím to, vím.“

„**Proč pak si** tedy sedlákově radila?“

Komentář [DH352]: m. Pročpak jsi

„**Protože** nespravedlnost snéstí nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH353]: m. Proto že

„Ať si byl ošizen nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

Komentář [DH354]: v. i

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili, jako o **hodech**. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH355]: m. hodách

Komentář [DH356]: m. spitý

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Komentář [DH357]: m. vypí

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH358]: m. spatovat

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího? Tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Komentář [DH359]: m. ,

Komentář [DH360]: m. ssem

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také **ode** dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Komentář [DH361]: m. od

Paní **prokuratorová** byla tomu ráda a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH362]: m. prokuratorova

7.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě **trochu zlat'áků**. **Kdyby však** byla celá **ve** zlatě seděla, nebyl by si **jí vzal ani ten** nejchudší chasník, proto že byla jako čert zlá a **svárlivá**. Měla starou matku, a leckdy **byla** **by potřebovala někoho k obsluze**; ale kdyby **byl někoho krejcar spasil** a ona dukáty platila, nebyl by jí **v nejmenším posloužil**, **proto že** se hned pro každé slovo soudila a vadila, že to bylo **slyšet na deset honů**. **Nad to pak ani** nebyla hezká, **nebylo tedy divu, že ještě ani** **ve čtyřiceti letech nebyla provdána**.

Kdysi v neděli odpoledne byla ve vsi muzika. Jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata, a u oken děti. Nejprvnější mezi všemi byla Káča. Hoši **kývali na děvčata, aby šla** do kola, **Kačence se** toho štěstí **ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba** sama byla zaplatila, **přes to však** nevynechala **ani jedné neděle**. Jedenkrát jde **zase k muzice** a **cestou si myslí**: „Tak stará

Komentář [DH363]: m. jmenem

Komentář [DH364]: m. pár zlatých peněz

Komentář [DH365]: m. ,

Komentář [DH366]: m. ale kdyby

Komentář [DH367]: m. v

Komentář [DH368]: m. v

Komentář [DH369]: m. ani ten nejchudší chasník vzal

Komentář [DH370]: m. hubatá

Komentář [DH371]: m. by posluhu potřebovala

Komentář [DH372]: m. ,

Komentář [DH373]: m. mohl někoho krejcar spasit

Komentář [DH374]: m. toho nejmenšího udělal

Komentář [DH375]: m. protože

Komentář [DH376]: m. až

Komentář [DH377]: m. na deset honů slyšet

Komentář [DH378]: m. K tomu všemu

Komentář [DH379]: m. a tak zůstávala na očet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let

Komentář [DH380]: m. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu;

Komentář [DH381]: m. stály

Komentář [DH382]: v. Ale

Komentář [DH383]: m. ;

Komentář [DH384]: m. na děvčata kývali

Komentář [DH385]: m. a ty se ubíraly

Komentář [DH386]: v. ale

Komentář [DH387]: v. co živa byla

Komentář [DH388]: m. třeba

Komentář [DH389]: m. než navzdor tomu

Komentář [DH390]: v. přece

Komentář [DH391]: m. jednu neděli

Komentář [DH392]: m. také

Komentář [DH393]: m. myslí si po cestě

jsem již a ještě jsem netancovala; není-li to k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s

Komentář [DH394]: v. s
hochem

Komentář [DH395]: m. ,

Komentář [DH396]: m. třeba

čertem.“

Rozzlobena přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere.

Komentář [DH397]: m. Se
zlostí

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl a dá si

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu

Komentář [DH398]: m. připít

divila, že **jí ten pán prokazuje** takovou čest, **chvilku** se upejpalala, ale konečně se ještě ráda

Komentář [DH399]: m. má
ten pán pro ni

Komentář [DH400]: m.
chvilku

Komentář [DH401]: m.
žbánek postaví

Komentář [DH402]: m. ho

Komentář [DH403]: m. křičí

Komentář [DH404]: m.
rozstoupí

napila. Pán **postaví džbánek**, vytáhne z kapsy dukát, hodí **jej** dudákovi a **vykřikne**: „Solo,

hoši!“ Hoši se **rozestoupí** a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH405]: p. to

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují, a

Komentář [DH406]: m. hlavu
jedna za druhou

Komentář [DH407]: m. hubu

děvčata schovávají **jedna za druhou hlavu** a **přikrývají obličej** zástěrou, aby Káča

Komentář [DH408]: m.
nezahlídla

Komentář [DH409]: v. jí

Komentář [DH410]: m.
žádného

Komentář [DH411]: v. ona

Komentář [DH412]: m. byť
by

Komentář [DH413]: m. nebyla
by si z toho pranic dělala

Komentář [DH414]: m. jen

Komentář [DH415]: p. jí

Komentář [DH416]: m.
marcipan

Komentář [DH417]: m. přišel
čas jít domů

nezahlédla, že se smějou.

Ale Káča neviděla **nikoho**, byla ráda, že tancuje, **a kdyby** se jí byl celý svět smál, nic

by si z toho nebyla dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán **jenom** s Káčou, kupoval

jí marcipán i sladkou vodku, a když **nastala doba odchodu**, vyprovázel ji po vsi.

„Do smrti bych chtěla takto s vámi tancovat,“ pravila Káča **na rozchodu**.

„Proč ne? Pojď **jen** se mnou.“

Komentář [DH418]: m. Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes

Komentář [DH419]: m. když se měli rozcházet

Komentář [DH420]: m. I to se ti může stát,

Komentář [DH421]: p. jen

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča **se ho chytla** - v tom **se proměnil pán v čerta a rovnou s ní letěl do pekla**. U

vrat se zastavil a **zatloukl**, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli **upachtěného druha**, chtěli

mu ulehčit a Káču s něho sundat. **Ta však** se držela jako klíště a živou mocí **nebylo možno ji**

odtrhnout. **Chtě nechtě** **musil** se čert s Káčou na krku **odebrat k panu Antichristovi**.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, **jak zaslechl Káču toužit po tanečnicku** a **chtěje**

ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a **potom také jí chtěl na chvíli ukázat peklo**.

„**Kdež bych si byl pomysllil**, že se mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a **nepamatuješ si mých naučení**,“ vyjel na **něho** starý pán. „Dříve

než **si s někým** co začneš, **poznej jeho smýšlení**. **Na to kdyby sis byl vzpomněl**, když tě

Komentář [DH422]: m. ho chapla

Komentář [DH423]: v. ale

Komentář [DH424]: v. okamžení

Komentář [DH425]: m. letěl s ní zrovna k peklu

Komentář [DH426]: m. tloukl

Komentář [DH427]: m. tovaryše, že je celý upachtěn

Komentář [DH428]: m. Ale ta

Komentář [DH429]: m. se odtrhnout nedala

Komentář [DH430]: m. ;

Komentář [DH431]: m. Chtěj nechtěj

Komentář [DH432]: m. musel

Komentář [DH433]: m. k panu Antichristovi odebrat

Komentář [DH434]: m. že zaslechl Káčin nárek o tanečnicka

Komentář [DH435]: m. mysle

Komentář [DH436]: m. pak že

Komentář [DH437]: m. na chvíli také peklo chtěl okázat

Komentář [DH438]: m. Já nevěděl,“ dokončil, „

Komentář [DH439]: m. naučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH440]: m. něj

Komentář [DH441]: p. si

Komentář [DH442]: m. kým

Komentář [DH443]: m. máš jeho smejšlení znát

Komentář [DH444]: m. ;

Komentář [DH445]: m. kdybys byl na to zpomněl

Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a **starej se, jak by ses ji zbavil.**“

Komentář [DH446]: m. hled'

Komentář [DH447]: m. se jí zbavíš

Pln mrzutosti **loudal** se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, **jest-li** se ho **pustí, hrozil jí - nic však** platno.

Komentář [DH448]: m. štrachal

Komentář [DH449]: m. jestli

Komentář [DH450]: m. spustí

Komentář [DH451]: m. proklínal ji

Komentář [DH452]: m. , ale

Komentář [DH453]: m. všecko nic

Utrmácen, **rozloben** přijde se svým břemenem na louku, kde mladý ovčák, **zahalený** v hrozitánském kožichu **pásl ovce**. Čert **měl lidskou podobu**, a **proto jej** ovčák nepoznal.

Komentář [DH454]: m. rozzloben

Komentář [DH455]: v. jednu

Komentář [DH456]: m. v hrozitánském kožichu zaobalen

Komentář [DH457]: m. ovce pásl

Komentář [DH458]: m. byl proměněn v obyčejného člověka

„**Koho** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH459]: m. tudy ho

Komentář [DH460]: m. Kohopak

„Ach, milý člověče, **sotva už** dýchám. **Jen si** považte, **šel jsem** svou cestou, **a tu** mi

Komentář [DH461]: m. ledva

Komentář [DH462]: m. Považte jen

Komentář [DH463]: m. já šel

z nenadání skočí **tahle** ženská na krk, a **živou mocí ne a ne se mne spustit**. Chtěl jsem ji

Komentář [DH464]: v. na nic ani nepomysle, tu

Komentář [DH465]: p. a tu

donést až do nejbližší vesnice a tam **se jí nějak zbavit**, **jsem však již tak unaven, že** nohy

Komentář [DH466]: m. znenadání

Komentář [DH467]: m. ta

Komentář [DH468]: m. nechce se mne živou mocí spustit

Komentář [DH469]: m. nést

Komentář [DH470]: m. ji nějak odbýt

Komentář [DH471]: m. ale nejsem v stavu,

pode mnou klesají.“

Komentář [DH472]: m. chvílku

Komentář [DH473]: m. od té neodbyty pomohu

Komentář [DH474]: m. ale ne nadlouho

„No, počkejte **chvilku**, já vám **trochu ulehčím**, **na dlouho však ne**, proto že musím **pást; odnesu ji asi na půl cesty.**“

Komentář [DH475]: v. zase

Komentář [DH476]: m. asi na půl cesty ji odnesu

„I to budu rád!“

Komentář [DH477]: m. .

„Slyšíš, ty - chyt' se mne," křičel ovčák na Káču.

Komentář [DH478]: m. ,

Sotvaže to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl

Komentář [DH479]: m. Sotva

šťhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který **byl si** ráno od nádvorníka vypůjčil.

Komentář [DH480]: m. si byl

Komentář [DH481]: v. A

Však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu

Komentář [DH482]: m. svleknout

napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice

Komentář [DH483]: m. dost

Komentář [DH484]: m. protože

dosti volný a **proto** se pomalounku pokoušel, **půjde-li to**. A hle! Vyndá jednu ruku, Káča

Komentář [DH485]: v. o to

Komentář [DH486]: m. jestli by to šlo

neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, **sundá** první pentličku s knoflíku, **odstraní**

Komentář [DH487]: m. odundá

Komentář [DH488]: m. oddělá

druhou, třetí a **žbluňk**! Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [DH489]: m. žblunk

Komentář [DH490]: m. -

Čert nešel za ovčákem; **seděl** na mezi a pásł ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s

Komentář [DH491]: m. ,

Komentář [DH492]: v. on

Káčou navrátí. **Nemusil** dlouho čekat. Mokrý kožich **maje** na rameně, pospíchal ovčák k

Komentář [DH493]: m. Nemusel

Komentář [DH494]: p. máje

louce, **domnívaje se**, že **cizinec je snad již** u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se

Komentář [DH495]: m. mysle

Komentář [DH496]: m. bude cizinec již snad

uzřeli, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán **dosud** sedí.

Komentář [DH497]: m. spatřili

Komentář [DH498]: m. posud

Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „**Děkuji ti**, **prokázal jsi mi velikou službu**, neboť

Komentář [DH499]: m. Já ti děkuju

Komentář [DH500]: m. tys mi velkou službu prokázal

bych se byl **musil snad** do soudného dne **nositi s Káčou**. Nikdy na tebe nezapomenu, a

Komentář [DH501]: m. snad musel

Komentář [DH502]: m. s Káčou nosit

Komentář [DH503]: v. jednou

Komentář [DH504]: m. se ti bohatě

bohatě se ti odměním. Abys ale věděl, komu jsi **pomohl z nesnázi**, povím ti: Jsem čert.“ To

Komentář [DH505]: m. z nouze pomohl

Komentář [DH506]: m. , že

Komentář [DH507]: m. jako omámený stát

dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli **stát jako omámený**, **načež řekl**: „Jsou-li **všichni** tak

Komentář [DH508]: m. pak pravil sám k sobě

Komentář [DH509]: m. všickni

hloupí jako on, **to by bylo** dobře.“

Komentář [DH510]: m. tedy je

Komentář [DH511]: m. Nad tou zemí

V zemi, kde **žil náš ovčák**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; **byl svoboden**, a

Komentář [DH512]: m. náš ovčák živ byl

Komentář [DH513]: m. jsa svobodným pánem nade vším

proto užíval světa přes míru, **nešetřil svých ubohých poddaných**, **na nichž stále**

Komentář [DH514]: m. požíval všeho v plné míře

vyžadoval peněz na své hýření. **Jinak si vlády nevyšimal**, **obstarávali ji** dva správcové,

Komentář [DH515]: m. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpuštěných hejřivých mladíků

Komentář [DH516]: p. Jinak si vlády nevyšimal

kteří nebyli o nic lepší **svého pána**.

Komentář [DH517]: m. Zem spravovali

Komentář [DH518]: m. než sám pán

Komentář [DH519]: v. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil!

Ký div, že kníže, i oba jeho zástupcové byli všeobecně nenáviděni. Jednou

Komentář [DH520]: m. Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správci země.

z dlouhé chvíle povolal kníže hvězdáře, aby jemu i dvěma jeho správčům četl planety.

Komentář [DH521]: m. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet

Komentář [DH522]: m. , a poručil

Komentář [DH523]: m. planety četl

Hvězdář tedy zkoumal ve hvězdách, kterak skončí život těchto tří marnotratníků a

Komentář [DH524]: m. uposlechl a

Komentář [DH525]: m. skoumal

Komentář [DH526]: m. v

hýřilů.

Komentář [DH527]: m. jaký konec vezme život třech marnotratníků

Komentář [DH528]: m. řekl

„Odpusť, knížecí milosti,“ promluvil, když ukončil své zkoumání, „životu tvému i

Komentář [DH529]: m. jsa hotov se svým skoumáním

Komentář [DH530]: m. tvému životu

tvým správčům hrozí takové nebezpečí, že se to obávám vyřknouti.“

Komentář [DH531]: m. nebezpečství

Komentář [DH532]: m. vyřknouti obávám

Komentář [DH533]: m. zůstat musíš

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde musíš zůstat, nevyplní-li se tvoje slova,

Komentář [DH534]: v. a

Komentář [DH535]: m. tvá

přijdeš o hlavu.“

„Milerád se podrobuji spravedlivému rozkazu. Poslyš tedy: než nastane druhá

Komentář [DH536]: m. Já se milerád

Komentář [DH537]: m. podrobuji

Komentář [DH538]: v. podvoluji

Komentář [DH539]: m. bude

čtvrt] měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, v ten a ten den, až bude úplněk

Komentář [DH540]: m. čtvrt

Komentář [DH541]: p. v

Komentář [DH542]: m. a v úplňku

přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři odnese za živa do pekla.“

Komentář [DH543]: v. vás

Komentář [DH544]: m. za živa do pekla odnese

„Do vězení s tím prolhaným šejdířem!“ poručil kníže, a služebníci **vykonali jeho**
rozkaz.

Komentář [DH545]: m. odvedte toho lživého šejdíře

Komentář [DH546]: m. učinili podle rozkazu

Kníže byl na oko **bezstarostný**, v pravdě však se zalekl věštby hvězdářovy. **Poprvé**

Komentář [DH547]: m. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla ním jako hlas soudný

Komentář [DH548]: m. Po prvé

Komentář [DH549]: m. na polo mrtvé

se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **polomrtvé** domů, **do úst nevzali**. Sebravše

Komentář [DH550]: m. žádný z nich do huby nevzal

Komentář [DH551]: m. jmění své

všechno **jmění své**, sedli do vozů, ujeli na své statky a **svoje sídlo dali ze** všech stran

Komentář [DH552]: m. dali hrady se

Komentář [DH553]: m. pro ně čerti přijít nemohli

zatarasit, aby **se k nim čerti nedostali**. Kníže se **polepšil**, žil **klidně a spořádaně**, a **znenáhla**

Komentář [DH554]: m. obrátil na pravou cestu

Komentář [DH555]: m. tiše a pokojně

navykal si moudrému panování, doufaje, že **snad přece ujde krutému osudu**.

Komentář [DH556]: m. zponenáhla se pouštěl do spravování země

Komentář [DH557]: m. se snad přece krutý osud nevyplní

O **tom všem** neměl chudý ovčák ani **potuchy**. **Denně** pásal své stádo a **nikterak se**

Komentář [DH558]: m. těch věcech

Komentář [DH559]: m. zdání

Komentář [DH560]: m. ;

Komentář [DH561]: m. v

nestaral, co se **děje ve světě**. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a **povídá**: „Přišel

Komentář [DH562]: m. nestaral se pranic

Komentář [DH563]: m. ve světě děje

jsem, **ovčáku**, **abych** se ti **odměnil za tvou službu**. Až bude čtvrt měsíce, mám **odnésti** do

Komentář [DH564]: m. praví k němu

Komentář [DH565]: m. ovčáčku

Komentář [DH566]: m. bych

Komentář [DH567]: m. za tvou službu odměnil

Komentář [DH568]: m. odnést

Komentář [DH569]: v. Ale víš-li co

pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. **Poznávám však**,

Komentář [DH570]: m. poněvadž vidím

Komentář [DH571]: m. přijde

že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až **nastane** ten a ten den, **vejdi** do

prvého hradu, kde bude množství lidí. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a

Komentář [DH572]: m. prvního

já budu pána odvádět z hradu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“

Komentář [DH573]: m. a já pána pryč povedu,

Já tě poslechnu a **odejdu**. **Ty však požádej pána o dva pytle zlata**, a **bude-li se zdráhat**,

Komentář [DH574]: m. půjdu

Komentář [DH575]: m. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát

Komentář [DH576]: m. nebude-li chtít

Komentář [DH577]: m. Od toho

řekni jen, že mne zavoláš. **Potom jdi ke druhému hradu**, a **učiň totéž** a **požádej týž plat**. S

Komentář [DH578]: m. k

Komentář [DH579]: m. též tak udělej

penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k **dobru**. Až bude měsíc v **úplňku**, **odnesu knížete**.

Komentář [DH580]: m. stejný plat požádej

Komentář [DH581]: m. dobrému

Neradím ti však, abys ho chtěl vysvobodit, sice **to odpykáš vlastní kůží**.“

Komentář [DH582]: m. ouplňku

Komentář [DH583]: m. musím odnést samého knížete

Komentář [DH584]: m. Než to bych ti neradil

Dořekl a **zmizel**.

Komentář [DH585]: m. bys musel vlastní svou kůží nastavit

Komentář [DH586]: v. To

Komentář [DH587]: m. odešel

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když **byla druhá** čtvrt měsíce, vypověděl službu a

Komentář [DH588]: m. bylo

Komentář [DH589]: m. jeden z těch dvou správců zůstal

šel ke hradu, kde **bydlil jeden z oněch správců**. Přišel tam právě včas. **Stály tu zástupy lidí**,

Komentář [DH590]: m. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se

kteří se dívali, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku **zoufalý** křik, vrata se otevrou a

Komentář [DH591]: m. zoufanlivý

černý táhne **ven zsináleho a polomrtvého pána**.

Komentář [DH592]: m. pána ven, zsináleho a na polo mrtvého

Tu vystoupí **ze zástupu ovčák**, vezme pána za ruku a volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ **Té chvíle** čert zmizí, a potěšený pán líbá **ovčákovi ruku**, a ptá se ho, **jakou si** žádá odměnu. Když **ovčák řekl**, že dva pytle zlata, poručil pán, aby **mu bylo zlato ihned** vydáno.

Komentář [DH593]: m. z lidu ovčák

Komentář [DH594]: v. čerta odstrčiv

Komentář [DH595]: m. Tu chvíli

Komentář [DH596]: m. ruku ovčákovu

Komentář [DH597]: m. ptaje

Komentář [DH598]: m. co žádá za

Komentář [DH599]: m. řekl ovčák

Komentář [DH600]: m. se mu ho tolik bez meškání vydalo

Spokojen šel ovčák **také** k druhému hradu, **kdež také dobře** pořídil. **Kníže se dost** brzo dověděl o ovčákovi, neboť se beztoho **stále** poptával, jak to s pány dopadlo. Když všechno uslyšel, poslal **pro milého ovčáka vůz se čtyřmi koňmi**, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a **ze spárů** pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH601]: p. také

Komentář [DH602]: m. a též tak dobře jak u prvního

Komentář [DH603]: v. Rozumí se samo sebou

Komentář [DH604]: m. že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl

Komentář [DH605]: m. ;

Komentář [DH606]: m. pořád

Komentář [DH607]: v. to

Komentář [DH608]: m. vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka

Komentář [DH609]: m. z drápů

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „**slíbit vám to** nemohu; **běží** se tu o mne. Vy jste **byl** velký hříšník **a někdy jste jím dosud**, ale kdybyste se **však** chtěl docela polepšit, **svému lidu** **spravedlivě, dobrotivě a moudře vládnout**, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, **byť** bych i měl sám jíti místo vás do horoucího pekla.“

Komentář [DH610]: m. vám to slíbit

Komentář [DH611]: m. jedná

Komentář [DH612]: p. byl

Komentář [DH613]: m. a někdy jste jím dosud

Komentář [DH614]: p. však

Komentář [DH615]: m. spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat

Komentář [DH616]: m. a kdybych měl sám za vás jít

Kníže s **upřímnou vůlí** všechno slíbil, a ovčák odešel **ujistiv jej**, že se v určitý den

dostaví.

Komentář [DH617]: m. opravdovou myslí

Komentář [DH618]: m. příslibiv jemu

Komentář [DH619]: m. vynajde

Se strachem očekávali všude **úplněk** měsíce. **Kdežto dřívě všichni přáli knížeti,**

aby přišel do pekla, nyní jej litovali, neboť se úplně polepšil, takže nad něho nebylo

lepšího knížete. Dny ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál,

nastal den, kdy měl se rozloučiti se vším, co jej těšilo. Černě ustrojen, na smrt bledý,

očekával kníže, kdo přijde. Najednou se otevrou **dveře**, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, **přišel jsem si** pro tebe.“

Nepromluviv ani slova vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde **tísnilo se**

nesmírné množství lidu. Tu se prodírá **zástupem** ovčák, **všecek** upachtěný, **a rovnou běží**

k čertu a již z daleka volá: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH620]: v. a hrůzou

Komentář [DH621]: m. úplněk

Komentář [DH622]: m. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát.

Komentář [DH623]: m. Dnové

Komentář [DH624]: m. byl den za dveřmi

Komentář [DH625]: m. o kterém se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel

Komentář [DH626]: m. přistrojen

Komentář [DH627]: m. celý smrtelný

Komentář [DH628]: m. seděl kníže a očekával buď to ovčáka anebo čerta

Komentář [DH629]: m. dvěře

Komentář [DH630]: m. já jsem tu

Komentář [DH631]: m. Ani slova neodpovídaje

Komentář [DH632]: m. nesmírné množství lidstva stálo

Komentář [DH633]: m. houfem

Komentář [DH634]: m. celý

Komentář [DH635]: m. a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert

ovčákovi.

„Blázne, **neběží mi o knížete**, ale **beží** mi o tebe. Káča je živa a **shání** se po tobě.“

Jakmile uslyšel čert o **Káče**, byl hned ten tam a **na knížete již nepomyslíl**. Ovčák se

mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to **jej jmenoval** kníže svým

prvním dvořenínem, a **miloval jej jako vlastního bratra**. **S dobrou se potázal**, **neboť**

v pasákovi našel upřímného rádce a dvořenína. **Z obsahu** dvou pytlů zlata nenechal **si**

bývalý ovčák ani krejcaru; **peníze rozdál** těm, **na** kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH636]: m. mně tu nejde o krále

Komentář [DH637]: m. jde

Komentář [DH638]: m. ptá

Komentář [DH639]: m. Jak mile

Komentář [DH640]: m. Káči

Komentář [DH641]: m. nechal knížete v pokoji

Komentář [DH642]: m. ho udělal

Komentář [DH643]: m. nejprvnějším

Komentář [DH644]: m. co vlastního bratra jej miloval

Komentář [DH645]: m. Avšak se také s dobrou potázal

Komentář [DH646]: m. neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín

Komentář [DH647]: m. obsahu

Komentář [DH648]: p. si bývalý ovčák

Komentář [DH649]: m. pomohl ním

Komentář [DH650]: m. od

8. Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspí **stála** děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kolá, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než **na vzdor** tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala . Věřu dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Komentář [DH651]: m. stály

Komentář [DH652]: m. navzdor

Komentář [DH653]: v. není-li to k zlosti?

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvíli se upejpla, ale konečně se **ráda napila**. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo, hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH654]: m. připít

Komentář [DH655]: v. ještě

„I kýho šlaka, **kdo pak** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

Komentář [DH656]: m. kdopak

Komentář [DH657]: m. marcipan

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH658]: m. chapla

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„**Proto že** jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled' jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH659]: m. Protože

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na **louku**, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásł. Čert byl

Komentář [DH660]: v. jednu

proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“
ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH661]: m.
Kohopak

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte chvílku, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost volný, a protož se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [DH662]: m. A
však

Komentář [DH663]: m.
svleknout

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásł ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladiků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a **zkoumal** v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

Komentář [DH664]: m.
skoumal

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnosti, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odveďte toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova oťrásla ním jako hlas soudný. **Poprvé** se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouští do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH665]: m. Po
prvé

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě **v čas**. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH666]: m. včas

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se **bez toho** pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH667]: m. beztoho

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

Komentář [DH668]: m. sprvu

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje, vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jakmile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal **si** ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH669]: m. Jakmile

Komentář [DH670]: m. si

9.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jménem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu

ještě pár zlatých peněz; ale kdyby byla **všecka** v zlatě seděla, nebyl by si jí ani nejchudší

chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku a leckdy posluhu

potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit, a **Káča** dukáty platila, nebyl by jí toho

nejmenšího udělal, **protože** se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů

slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let.

Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu;

jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi

stály **děvčátka** a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali,

aby se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí, **co byla živa**, ani jednou nedostalo, ač by

dudákovi třeba sama byla zaplatila; **než přes to nevynechala přece ani jedné neděle**.

Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „**Tak stará jsem již** a ještě jsem s hochem

netancovala, není-li to k zlosti? Věřu, **dnes bych tancovala třeba s čertem**.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou **bere k tanci**.

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu, **sedne** nedaleko Kačenky za stůl a dá si

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu

divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpal, ale konečně se ještě ráda

napila. Pán **džbánek** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo hoši“

Hoši se rozstoupí, a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, **kdo pak tu** asi je?“ ptají se staří a sestrují hlavy; hoši se ušklebují, a

děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, **aby** Káča nezahlídla, že

se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného; **byla ráda že tancuje**; byť by se jí byl celý svět smál,

nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou,

kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [N671]: m. jmenem

Komentář [N672]: m. ,

Komentář [N673]: m. celá

Komentář [N674]: v. ten

Komentář [N675]: v. ,

Komentář [N676]: p. ,

Komentář [N677]: m. ona

Komentář [N678]: m. proto že

Komentář [N679]: m. čtyřicet

Komentář [N680]: m. musika

Komentář [N681]: m. děvčata

Komentář [N682]: v. ,

Komentář [N683]: m. a ty

Komentář [N684]: m. co živa

byla

v. , ,

Komentář [N685]: m. ,

Komentář [N686]: m. než

navzdor tomu nevynechala přece

ani jednu neděli.

Komentář [N687]: m. tak jsem

již stará

Komentář [N688]: v. ,

Komentář [N689]: p. ,

Komentář [N690]: v. ,

Komentář [N691]: m. k tanci

bere

Komentář [N692]: m. .

Komentář [N693]: m. chvilku

Komentář [N694]: m. žbánek

Komentář [N695]: m. !

Komentář [N696]: p. ,

Komentář [N697]: m. kdopak

Komentář [N698]: p. tu

Komentář [N699]: p. ,

Komentář [N700]: p. .

Komentář [N701]: m. ,

Komentář [N702]: v. ona

Komentář [N703]: m. ,

Komentář [N704]: m.

marcipán

Komentář [N705]: m. jiti

„**Kéž** bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

Komentář [N706]: m. kýž

„I to se ti může stát, pojď se mnou!“

Komentář [N707]: m. .

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, **povím ti**.“

Komentář [N708]: m. já ti povím

Komentář [N709]: m. chapla

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamžiku se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli, a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale **Káča** se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala. **chtěj**, **nechtěj** musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [N710]: p. ,

Komentář [N711]: m. ta

Komentář [N712]: m. ;

Komentář [N713]: p. ,

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, a **zamýšleje** ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance a pak že jí na chvíli také peklo chtěl **ukázat**.

Komentář [N714]: m. mysle

Komentář [N715]: v. ,

Komentář [N716]: m. okázat

„Nevěděl jsem,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

Komentář [N717]: m. Já nevěděl

Komentář [N718]: m. protože

„**Proto že** jsi hlupák a naučení **mého** si nepamatuješ,“ vyjel **si na něho** starý pán.

Komentář [N719]: m. moje

„Dříve, než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys **jí** bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled', jak se jí zbavíš!“

Komentář [N720]: m. na něj

Komentář [N721]: p. ,

Komentář [N722]: m. zpomněl

Komentář [N723]: m. jí

Komentář [N724]: m. .

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [N725]: m. kohopak

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt; ale nejsem **s to**, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [N726]: m. ,

Komentář [N727]: m. v stavu

Komentář [N728]: m. ,

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne **na dlouho**, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

Komentář [N729]: p. ,

Komentář [N730]: m. chvilku

Komentář [N731]: m. nadlouho

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne!“ křičel ovčák na Káču.

Komentář [N732]: m. ,

Komentář [N733]: m. nymí

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. **Tu** měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se **Káče** zbavil. Přejde k rybníku, a tu mu **případně**, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout! Byl mu sice dost volný, a protože se o to pomalounku pokoušel, **zda-li** by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic; vyndá druhou, Káča neví ještě nic; odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a **žbluňk** - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [N734]: m. A však

Komentář [N735]: m. Káči

Komentář [N736]: p. ,

Komentář [N737]: m. napadne

Komentář [N738]: m. .

Komentář [N739]: m. jestli

Komentář [N740]: m. ,

Komentář [N741]: m. ,

Komentář [N742]: m. žblunk

Čert nešel za ovčákem, seděl na mezi a pásl ovce dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou **vrátí**. **Nemusel dlouho čekat**. Mokrý kožich **maje** na rameně, pospíchal ovčák k louce myslé, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, **hleděl** jeden na druhého: čert, **že ovčák jde bez Káče**, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „**Děkuju ti, tys mi prokázal velkou službu**; neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti bohatě odměním. **Ale abys** věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. **Ovčák stál chvíli jako omámen**, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako **ten**, je dobře.“

Komentář [N743]: v. on

Komentář [N744]: v. ,

Komentář [N745]: m. navrátí

Komentář [N746]: m. Nebylo mu dlouho čekat.

Komentář [N747]: p. maje

Komentář [N748]: m. koukal

Komentář [N749]: m. že jde ovčák bez Káči

Komentář [N750]: m. Já ti děkuji

Komentář [N751]: m. tys mi velkou službu prokázal

Komentář [N752]: m. abys ale

Komentář [N753]: m. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát,

Komentář [N754]: m. on

Komentář [N755]: v. tedy

Komentář [N756]: m. živ byl

Nad tou zemí, kde náš ovčák **byl živ**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět **podat** může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síních zpěv rozpustilých, **hýřivých** mladíků. **Zemi** spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než **pán sám**. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni, a ubohý lid nevěděl, kde již peněz nabrat. Kdo

Komentář [N757]: m. podati

Komentář [N758]: m. hejřivých

Komentář [N759]: m. zem

Komentář [N760]: m. sám pán

Komentář [N761]: v. dva

Komentář [N762]: v. má

měl krásnou dceru anebo peníze, **ten** neměl utěšené chvíle; neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již, **co si má vymyslet**, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a **zkoumal** v hvězdách, **jaký konec bude mít život tří marnotratníků**.

Komentář [N763]: p. ten

Komentář [N764]: p. ,

Komentář [N765]: m. skoumal

Komentář [N766]: m. jaký
konec vezme život třech
marnotratníků

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečství, že se **tu vyřknout** obávám.“

Komentář [N767]: m. to
vyřknouti

Komentář [N768]: m. ale ty

„Jen mluv, ať to je cokoliv! **Ale ty** zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, **pozbuď hlavu**.“

Komentář [N769]: m. přijdeš
o hlavu

Komentář [N770]: m. Já se
milerád

Komentář [N771]: m. ouplíku

„**Milerád** spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo **však** knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otřásla **jím** jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! **Správce odvezli domů na polo mrtvy**, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijít nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [N772]: m. ním

Komentář [N773]: m. Správce
odvezli na polo mrtvé domů

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi

do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale bude-li to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

Komentář [DH774]: m. budeli

„I mlčte hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlčil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košiláč do díže a začal se napařovat, a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když jsem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jeden houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

Komentář [DH775]: m. jen

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co jsem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když jsem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořázená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“

„I pro mne si říkejte, jak chcete, ale Honzo mne volejte, sic vás nebudu slyšet.“

Komentář [DH776]: m. sice

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vztekly, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslíla si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla **v** noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje **jakkoliv**, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátěného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčírem?“ ptal se vrátěný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál **jsem** se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel **jsem utíkat**, nechtěl-li jsem dostat výprask.“

„No, ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku sem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učěných, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se **chceš se mnou přít**?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

Komentář [DH777]: v. ještě

Komentář [DH778]: m. jak koliv

Komentář [DH779]: m. utíkat

Komentář [DH780]: v. tedy

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

„Jednou **jsem** šel do lesa, a porazil jsem dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl **jsem** dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již sem se chytal trámu, tu se provaz utrhl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl **jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásł váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil **se** sesle.

„Že **lžu**? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, **||** dceru **||** ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, vím' o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH781]: m. ze

Komentář [DH782]: m. lhu

Komentář [DH783]: v. ale

Komentář [DH784]: v. tu

Komentář [DH785]: m. vaší

10.

Chytrá horákyňě

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyrnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na

své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. Prokurátor mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, **zdali** ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH786]: m. zda-li

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže být nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmúchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři** leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH787]: m. I nu

Komentář [DH788]: m. čtyry

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídně, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo?“

Komentář [DH789]: m. .

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího** a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH790]: m. Na to

Komentář [DH791]: m. krejčíře

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák co měl hřebce, tvrdil že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní **prokurátorová** všechno ve vedlejších pokojích přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak** jste se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH792]: m. proč pak

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká krivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH793]: m. I nu

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtří okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka sítě roztahovat. Pustili se všichni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hříbata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá chodí po pokojích, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **schýlí**.

Komentář [DH794]: m. schíli

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH795]: m. Viš-li

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„**Protože** nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH796]: m. Proto že

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH797]: m. spitý

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **zpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH798]: m. spamatovat

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy ssem si vzala tebe.“

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorova** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona a bylo všude dobře.

11.

12.

O **chytřém** Honzovi

Komentář [DH799]: m.
hloupém

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košiláč do díže a začal se napařovat, a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když sem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co sem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza. „Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celíčký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povíдалa, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo jí porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu. a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl ssem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by jí na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li sem dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza;

Komentář [DH800]: celou tuto část pohádka vynechává

Byl jeden král, který svolal mnoho učených lidí, aby se s nimi hádal. Ať mu

povídali co chtěli, pořád říkal: „To je pravda!“ Komu by řekl: „Lžeš!“ — ten by prý

vyhrál. Slíbil mu mnoho peněz a svou dceru za ženu.

Slyšel o tom Honza a povídá tátovi:

„Táto, půjdu tam! Budu mu něco vypravovat, dokud mi neřekne: Ty lžeš!“

Táta řekl: „Nu, možná, že to dokážeš. Jdi!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu králi.

„Ty chceš nade mnou vyhrát?“ ptal se král.

„Nu, zkusím to,“ řekl Honza a sedl vedle krále.

Komentář [DH801]: m. „v zámku sem slyšel o jednom králi,

Komentář [DH802]: v. prý

Komentář [DH803]: p. lidí

Komentář [DH804]: m. by

Komentář [DH805]: v. prý

Komentář [DH806]: m. mluví

Komentář [DH807]: m. mluví

Komentář [DH808]: v. on

Komentář [DH809]: m. říká

Komentář [DH810]: v. a

Komentář [DH811]: v. Ty

Komentář [DH812]: p. —

Komentář [DH813]: m. prý vyhraje

Komentář [DH814]: m. a tomu dá buď

Komentář [DH815]: m. anebo

Komentář [DH816]: p. za ženu

Komentář [DH817]: p. Slyšel o tom Honza a povídá tátovi:

Komentář [DH818]: m. Já tam půjdu

Komentář [DH819]: m. a budu se s ním hádat až řekne

Komentář [DH820]: p. Táta řekl:

Komentář [DH821]: m. se k tomu hodíš

Komentář [DH822]: v. s Pánembohem

Komentář [DH823]: v. pro své hádání vyhlášenému

Komentář [DH824]: v. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

Komentář [DH825]: m. se tedy chceš se mnou přít

Komentář [DH826]: m. pokusím se o

Komentář [DH827]: v. na vycpanou židli

„**Začni tedy** povídat. **Když** ti řeknu, že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz.“

Komentář [DH828]: m. Nyní začni

Komentář [DH829]: m. a jestli

Honza začal:

Komentář [DH830]: v. řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

„Jednou **jsem** šel do lesa a **skácel jsem** dub.“

Komentář [DH831]: m. sem

Komentář [DH832]: m. porazil sem

Komentář [DH833]: v. začal Honza.

Komentář [DH834]: v. „Bylo z něho pilin, až tma!“
„Také to může být pravda.“

„To může být pravda,“ řekl král.

Komentář [DH835]: v. těch

Komentář [DH836]: m. sem

Komentář [DH837]: p. si

„Z pilin **jsem si** upletl provaz.“

Komentář [DH838]: m. být

„I to může **býti** pravda.“

Komentář [DH839]: m. sem

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi a **lezl jsem** po něm nahoru.“

Komentář [DH840]: m. soukal se

Komentář [DH841]: m. též

„To **taky** může být pravda.“

Komentář [DH842]: m. sem

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo. Uřízl **jsem** dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chystal **nebe**. Tu se provaz utrlh a já **jsem** se zaryl sto **metrů do země**.“

Komentář [DH843]: m. trámu

Komentář [DH844]: p. jsem

Komentář [DH845]: m. sáhů

Komentář [DH846]: m. pod zem

„I to může být pravda.“

Komentář [DH847]: m. v kuchyni

„**Vzpomněl jsem si**, že máme **doma** motyku. **Vylezl jsem ven**, **abych** se vykopal.“

Komentář [DH848]: m. a chutě sem vylezl ven

Komentář [DH849]: m. bych

„To může být pravda.“

Komentář [DH850]: m. vyšel

„Když jsem byl nahore, viděl jsem běžet zajíce a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

Komentář [DH851]: m. pásl
váš táta s mým dědkem prasata.

„A na té cedulce stálo, že váš otec pásl s mým dědou prasata.“

Komentář [DH852]: m. ,

„To lžeš!“ rozkřikl se král a vyskočil .

Komentář [DH853]: v. ze
sesle

„Že lžu? Tedy jsem vyhrál!“

Komentář [DH854]: m. lhu

Komentář [DH855]: m. ste
prohrál, a já dostanu peníze

Komentář [DH856]: p. si

Tu se král ulekl, a vzpomněl si teprv na svou sázku.

Komentář [DH857]: p. Řekl:

Řekl: „Poslouchej, Honzo, dám ti peněz dost, ale dceru ti přece dát nemohu; ty jsi

Komentář [DH858]: m. já ti
dám

Komentář [DH859]: v. tu

sedlákův syn a ona je princezna.“

Komentář [DH860]: m. selský

„Jen mi dejte peníze, já se o vaši princeznu neprosím, vím o hezčím děvčeti,“ řekl

Komentář [DH861]: m. vaší

Komentář [DH862]: m. vímť

Honza.

Komentář [DH863]: p. řekl
Honza

Král nebyl spokojen, když mu Honza pohaněl princeznu. Dal mu však peněz, co

Komentář [DH864]: m. Král
byl i s tou poklonou spokojen

Komentář [DH865]: m.
Honzovi

chtěl, a byl rád, když se ho zbavil. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti

Komentář [DH866]: m. že ho
zbyl s krku

pořád dost.

Komentář [DH867]: m. až

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, **protože** byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy **potřebovala posluhu**, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal proto, že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo **slyšet na deset honů**. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to **většinou** ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů **nebo** v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a **ta se ubírala** do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než **přes to** nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti! Věřu dnes bych tancovala třeba s čertem!“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou **bere k tanci**. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpal, ale konečně se ještě ráda napila. Pán **džbánek** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo, hoši!“ Hoši se **rozestoupí** a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a příkrývají **ústa** zástěrou, aby Káča nezahlídla, že se jí **smějí**. Ale Káča neviděla **nikoho**, ona byla ráda, že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku a když přišel čas jít domů, vyprovázel ji po vsi.

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat **tak**, jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý

Komentář [DH868]: m. jmenem

Komentář [DH869]: m. jí

Komentář [DH870]: m. proto že

Komentář [DH871]: m. posluhu potřebovala

Komentář [DH872]: m. na deset honů slyšet

Komentář [DH873]: m. čtyřicet

Komentář [DH874]: m. z většího dílu

Komentář [DH875]: m. musika

Komentář [DH876]: m. aneb

Komentář [DH877]: m. stály

Komentář [DH878]: m. ty se ubíraly

Komentář [DH879]: m. navzdor tomu

Komentář [DH880]: m. ?

Komentář [DH881]: m. .

Komentář [DH882]: m. k tanci bere

Komentář [DH883]: m. připít

Komentář [DH884]: m. chvilku

Komentář [DH885]: m. rozestoupí

Komentář [DH886]: p. to

Komentář [DH887]: m. hubu

Komentář [DH888]: m. smějou

Komentář [DH889]: m. žádného

Komentář [DH890]: m. marcipan

Komentář [DH891]: m. tak

Komentář [DH892]: m. chapla

upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se nedala odtrhnouti; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH893]: m. odtrhnout nedala

„Koho si to neseš?“ ptal se pán.

Komentář [DH894]: v. ho

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a mysle ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl ukázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít pustit.“

Komentář [DH895]: m. okázat

Komentář [DH896]: m. spustit

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel si na něho starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smýšlení znát; kdybys byl na to vzpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled, jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH897]: p. si

Komentář [DH898]: m. něj

Komentář [DH899]: m. smejšlení

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho pustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utráčen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen pásal ovce. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH900]: m. spustí

Komentář [DH901]: m. ovce pásal

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí pustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem s to, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [DH902]: m. spustit

Komentář [DH903]: m. v stavu

„Nu počkejte chvíli, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne na dlouho, protože musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

Komentář [DH904]: m. No

Komentář [DH905]: m. chvíli

„I to budu rád.“

Komentář [DH906]: m. nadlouho

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Komentář [DH907]: m. proto že

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si ráno vypůjčil od nádvorníka. Však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svléknout. Byl mu sice dost volný a proto se o to pomalounku pokoušel, zdali by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žbluňk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [DH908]: v. byl

Komentář [DH909]: m. od nádvorníka vypůjčil

Komentář [DH910]: v. A

Komentář [DH911]: m. svléknout

Komentář [DH912]: m. protož

Komentář [DH913]: m. jestli

Komentář [DH914]: m. !

Komentář [DH915]: m. žblunk

Čert nešel za ovčákem, seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti bohatě odměním.“

Komentář [DH916]: v. on

Ale abys věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Komentář [DH917]: m. Abys ale

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, **jakých** jen svět **může podati**, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých **hýřivých** mladíků. Zem spravovali **oba** správce, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru **nebo** peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou **očekávat rozkaz**, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již, co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil **mu**, aby jemu i dvěma jeho správcům **četl planety**. Hvězdář uposlechl a **zkoumal ve** hvězdách, jaký konec vezme život **tří** marnotratníků.

Komentář [DH918]: m. jakýchž

Komentář [DH919]: m. podati může

Komentář [DH920]: m. hejřivých

Komentář [DH921]: m. dva

Komentář [DH922]: m. neproheřil

Komentář [DH923]: m. nebo

Komentář [DH924]: m. rozkaz očekávat

Komentář [DH925]: p. mu

Komentář [DH926]: m. planety četl

Komentář [DH927]: m. v

Komentář [DH928]: m. třech

Komentář [DH929]: m. vyřknouti obávám

Komentář [DH930]: m. zůstat musíš

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým správcům hrozí takové nebezpečství, že se to **obávám vyřknouti**.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde **musíš zůstat**, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

Komentář [DH931]: m. ouplňku

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!“ poručil kníže a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavět; slova hvězdářova otrásla ním jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **napolo** mrtvé domů, žádný z nich do **úst** nevzal. Sebravše všechno **své jmění**, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **nemohli přijíti**. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a **spokojně**, a **zponenáhlu** se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH932]: m. na polo

Komentář [DH933]: m. huby

Komentář [DH934]: m. jmění své

Komentář [DH935]: m. přijíti nemohli

Komentář [DH936]: m. pokojně

Komentář [DH937]: m. zponenáhla

Komentář [DH938]: m. ovčáčku

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, **ovčáku**, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci **otevrou**

vrata, a já pána pryč povedu, tu ke mně přístup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si **však** dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH939]: m. vrata otevrou

Komentář [DH940]: m. ale

Komentář [DH941]: m. úplňku

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH942]: m. na polo

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře, **jako** u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost **brzy** o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého **ovčáka**, a když ho přivezli, snažně jej žádal, **aby** se i nad ním smíloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH943]: m. jak

Komentář [DH944]: m. brzo

Komentář [DH945]: m. čtyřmi

Komentář [DH946]: m. ovčáčka

Komentář [DH947]: m. by

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, **i** kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Komentář [DH948]: m. a

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil, a ovčák odešel, příslibiv jemu, že se v určitý den **dostaví**.

Komentář [DH949]: m. vynajde

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je **počítá člověk s radostí aneb s žalostí!** Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, **se musel rozloučiti**. Černě přistrojen, celý smrtelný seděl kníže a očekával buďto ovčáka **nebo** čerta. Najednou se otevrou **dveře**, a černý stojí před ním.

Komentář [DH950]: m. úplněk

Komentář [DH951]: m. sprvu

Komentář [DH952]: m. člověk s radostí aneb s žalostí počítá

Komentář [DH953]: m. rozloučiti se musel

Komentář [DH954]: m. anebo

Komentář [DH955]: m. dveře

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde **stálo nesmírné množství lidstva**. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH956]: m. stálo nesmírné množství lidstva

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o **knížete**, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Komentář [DH957]: m. krále

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal **si** ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správce vydřeli.

Komentář [DH958]: p. si

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla **seděla celá v zlatě**, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, **protože** byla jako čert zlá a hubatá. **Měla starou matku. Potřebovala leckdy posluhu**, ale kdyby byl mohl někoho **spasit krejcar** a ona **platila dukáty**, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, **protože** se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu. Jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča. Hoši **kývali na děvčata**, a **ta se ubírala** do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila. Než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou **bere k tanci**.

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán **džbáněk** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí **jej** dudákovi a křičí: „**Sólo**, hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy. Hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča **nezahlédla**, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

Komentář [DH959]: m. jmenem

Komentář [DH960]: m. celá v zlatě seděla

Komentář [DH961]: m. jí

Komentář [DH962]: m. proto že

Komentář [DH963]: m. Měla starou matku, a leckdy posluhu potrebovala

Komentář [DH964]: m. krejcar spasit

Komentář [DH965]: m. dukáty platila

Komentář [DH966]: m. proto že

Komentář [DH967]: m. čtyřicet

Komentář [DH968]: m. musika

Komentář [DH969]: m. ;

Komentář [DH970]: m. stály

Komentář [DH971]: m. ;

Komentář [DH972]: m. na děvčata kývali

Komentář [DH973]: m. ty se ubíraly

Komentář [DH974]: m. ,

Komentář [DH975]: m. k tanci bere

Komentář [DH976]: m. připít

Komentář [DH977]: m. chvilku

Komentář [DH978]: m. žbáněk

Komentář [DH979]: m. ho

Komentář [DH980]: m. Solo

Komentář [DH981]: m. ;

Komentář [DH982]: m. nezahlídla

Komentář [DH983]: m. marcipan

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamžiku se **pán proměnil** v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se

nedala odtrhnouti. Chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku **odebrat k panu**

Antichristovi.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečnicka, a **protože** **myslil** jí trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli **chtěl okázat také peklo**. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít **pustit**.“

„Protože jsi hlupák a **nepamatuješ si moje naučení**,“ vyjel na **něho** starý pán. „Dříve, než s kým co začneš, máš **znát jeho smýšlení**.“ Kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled', jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho **pustí**, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák, **zaobalen v hrozitánském kožichu**, **pásl ovce**. Čert byl proměněn v obyčejného člověka **a tedy** ho ovčák nepoznal. „**Koho** to nesete, přáteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani **nepomyslil**, tu mi skočí ta ženská na krk a nechce se mne živou mocí **pustit**. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem **s to**, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [DH984]: m. chapla

Komentář [DH985]: m. proměnil pán

Komentář [DH986]: m. odtrhnout nedala

Komentář [DH987]: m. ;

Komentář [DH988]: m. k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH989]: m. mysle

Komentář [DH990]: m. také peklo chtěl okázat

Komentář [DH991]: m. spustit

Komentář [DH992]: m. naučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH993]: m. něj

Komentář [DH994]: m. jeho smežnění znát

Komentář [DH995]: m. ;

Komentář [DH996]: m. zpomněl

Komentář [DH997]: m. spustí

Komentář [DH998]: m. v hrozitánském kožichu zaobalen

Komentář [DH999]: m. ovce pásl

Komentář [DH1000]: m. a tudy

Komentář [DH1001]: m. Kohopak

Komentář [DH1002]: m. nepomysle

Komentář [DH1003]: m. spustit

Komentář [DH1004]: m. v stavu

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne **na dlouho**, **protože** musím zase pást. Asi na půl cesty ji odnesu.“

Komentář [DH1005]: m. chvílku

Komentář [DH1006]: m. nadlouho

Komentář [DH1007]: m. proto že

Komentář [DH1008]: m. ;

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak**

Komentář [DH1009]: m. A však

také dost brzo ho to omrzelo. I myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu

Komentář [DH1010]: m. ho to také dost brzo

Komentář [DH1011]: m. ;

napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost

Komentář [DH1012]: m. svleknout

volný, a **proto** se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku. Káča

Komentář [DH1013]: m. protož

neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, **sundá** první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníci i s kožichem.

Komentář [DH1014]: m. !

Komentář [DH1015]: m. ,

Komentář [DH1016]: m. odundá

Komentář [DH1017]: m. , dívaje se

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásl ovce **a díval se**, brzo-li se ovčák s

Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. **Ovčák nesl mokrý kožich na rameně a pospíchal k**

louce. **Myslil si**, že bude cizinec **snad již** u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili,

Komentář [DH1018]: m. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce

Komentář [DH1019]: m. ,

koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když

Komentář [DH1020]: m. Mysle

se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi **prokázal velkou službu**, neboť bych

Komentář [DH1021]: m. již snad

se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti

Komentář [DH1022]: m. velkou službu prokázal

bohatě odměním. **Ale abys** věděl, komu jsi **pomohl z nouze**, povím ti, že jsem čert.“ To

Komentář [DH1023]: m. Abys ale

dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li

Komentář [DH1024]: m. z nouze pomohl

všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Komentář [DH1025]: m. živ byl

Komentář [DH1026]: m. ;

Nad tou zemí, kde náš ovčák **žil**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost. **Byl**

Komentář [DH1027]:

svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších,

Komentář [DH1028]: m. jakýchž

jaké jen svět **může podati**, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých

Komentář [DH1029]: m. podati může

hýřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co

Komentář [DH1030]: m. hejřivých

neprohýřil kníže, nechali si oni dva, a ubohý lid nevěděl, kde má již **nabrat peněz**. Kdo měl

Komentář [DH1031]: m. neproheřil

Komentář [DH1032]: m. peněz nabrat

krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou **očekávat**

rozkaz, že to kníže všim právem **požádá pro sebe**, a milost boží tomu, kdo by se **protivil**

jeho vůli! Kdož by mohl **milovat takového panovníka**? Po celé zemi proklínal lid knížete i

správce země. Jedenkrát, když **již nevěděl** co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a

poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům **četl planety**. Hvězdář uposlechl a **zkoumal** v

hvězdách, jaký konec vezme život **tří** marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým

správčům hrozí takové nebezpečství, že se to **obávám vyřknouti**.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde **musíš zůstat**, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš

o hlavu.“

„Já se milerád **podvoluji spravedlivému rozkazu**. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt

měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro

tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás **zaživa odnese do pekla**.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!“ poručil kníže a služebníci učinili podle

rozkazu. V srdci nebylo knížeti, jak se stavěl. **Slova** hvězdářova otrásla **jím** jako **soudný**

hlas. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **napolo** mrtvé domů, žádný z nich do

huby nevzal. Sebravše všechno **své jmění**, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se

všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **nemohli přijíti**. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše

a pokojně a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud

nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání. **Den** jak den pásal své stádo a nestaral se

panic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel

jsem, ovčáčku, bych se ti odměnil za tvou službu. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla

bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž

vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi

Komentář [DH1033]: m. rozkaz očekávat

Komentář [DH1034]: m. pro sebe požádá

Komentář [DH1035]: m. vůli jeho protivil

Komentář [DH1036]: m. takového panovníka milovat

Komentář [DH1037]: m. správčí

Komentář [DH1038]: m. nevěděl již

Komentář [DH1039]: m. planety četl

Komentář [DH1040]: m. skoumal

Komentář [DH1041]: m. třech

Komentář [DH1042]: m. skoumáním

Komentář [DH1043]: m. vyřknouti obávám

Komentář [DH1044]: m. zůstat musíš

Komentář [DH1045]: m. spravedlivému rozkazu podvoluji

Komentář [DH1046]: m. ouplňku

Komentář [DH1047]: m. za živa

Komentář [DH1048]: m. do pekla odnese

Komentář [DH1049]: m. ;

Komentář [DH1050]: m. ním

Komentář [DH1051]: m. hlas soudný

Komentář [DH1052]: m. na polo

Komentář [DH1053]: m. jmění své

Komentář [DH1054]: m. přijiti nemohli

Komentář [DH1055]: m. ;

do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána **povedu pryč**, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne zavolaš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a **požádej stejný plat**. **Ale s penězi** dobře hospodař a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys **musel nastavit vlastní kůži**.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH1056]: m. pryč povedu

Komentář [DH1057]: m. stejný plat požádej

Komentář [DH1058]: m. S penězi ale

Komentář [DH1059]: m. úplňku

Komentář [DH1060]: m. musel vlastní svou kůži nastavit

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch **správčů zůstával**. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku **zoufalý křik**, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo mrtvého**. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku, čerta **odstrčí** a volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ V tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu **a ptá** se ho, co žádá za odměnu. Když **ovčák řekl**, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH1061]: v. dvou

Komentář [DH1062]: m. zoufanlivý

Komentář [DH1063]: m. na polo

Komentář [DH1064]: m. a

Komentář [DH1065]: m. odstrčiv

Komentář [DH1066]: p. a

Komentář [DH1067]: p. V

Komentář [DH1068]: m. , ptaje

Komentář [DH1069]: m. , ptaje

Spokojen šel ovčák k druhému hradu a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl, neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, **aby** se i nad ním smíloval a **vysvobodil ho z pekelných drápů**.

Komentář [DH1070]: m. čtyřmi

Komentář [DH1071]: m. by

Komentář [DH1072]: m. z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH1073]: m. ;

Komentář [DH1074]: m. Jedná se

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu. **Jde** tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře **spravovat svůj lid**, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Komentář [DH1075]: m. svůj lid spravovat

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil a ovčák odešel a **přislíbil mu**, že se v určitý den vynajde.

Komentář [DH1076]: m. přislíbil

Komentář [DH1077]: m. jemu

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si **nikdo** **přáti hodnějšího knížete**. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém **se musel rozloučiti se vším, co ho těšilo**. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Kníže ani slova neodpovídal a kráčel za čertem na dvůr, kde **stálo nesmírné množství lidstva**. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu **a volá** zdaleka: „**Utec, utec**, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jakmile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem **a miloval jej jako vlastního bratra**. Avšak **také s dobrou se** potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru. Pomohl **jím** těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH1078]: m. úplněk

Komentář [DH1079]: m. zprvu

Komentář [DH1080]: m. žádný

Komentář [DH1081]: m. hodnějšího knížete přáti

Komentář [DH1082]: m. se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel

Komentář [DH1083]: m. Ani slova neodpovídaje vstal kníže

Komentář [DH1084]: m. množství lidstva stálo

Komentář [DH1085]: m. , volaje

Komentář [DH1086]: m. Utec, utec

Komentář [DH1087]: m. Jak mile

Komentář [DH1088]: m. , a co vlastního bratra jej miloval

Komentář [DH1089]: m. se také s dobrou

Komentář [DH1090]: m. ;

Komentář [DH1091]: m. ním

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi **nebyl ani v kostele**. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou **neklapneš**.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale **bude-li** to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte hloupý, a poslouchejte“ okřikovali ho lidé.

„Ba, to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlčil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se **ke knězi zády**. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilatý do díže a začal se napařovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou **klapl**, a lidé mne okřikovali, a když sem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá. Večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj **pivo**, a dával děvčatům hodně připíjet, **aby s ním ráda tancovala**.

Honza šel. Na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák **vstoupil** do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu **porazil hospodského**, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel, **když přišel** domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co **jsem** se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co. Když **jsem** tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli a hrnuli se ke dveřím a do nich vstoupil chlap a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořázená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen a šel s tátou, aby **zkusil své štěstí mezi pány**. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza **prosit o službu**. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

„E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán,“ pomyslí si v duchu Honza. „Předevčírem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již **přijal do služby**.

„Honza.“

„To není hezké, Honza, budeme ti říkat Johannes!“

„I pro mne si říkejte, jak chcete, ale Honzo mne volejte, **sic** vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Komentář [DH1092]: m. ani v kostele nebyl

Komentář [DH1093]: m. neklapneš

Komentář [DH1094]: v. Za chvíli, když vešel do kostela

Komentář [DH1095]: m. budeli

Komentář [DH1096]: m. ku knězi žádami

Komentář [DH1097]: m. klápl

Komentář [DH1098]: m. ;

Komentář [DH1099]: m. piva

Komentář [DH1100]: m. aby

Komentář [DH1101]: m. rády tancovaly

Komentář [DH1102]: m. ;

Komentář [DH1103]: m. vstoupí

Komentář [DH1104]: m. hospodského poválil

Komentář [DH1105]: m. přijda

Komentář [DH1106]: m. ;

Komentář [DH1107]: v. ;

Komentář [DH1108]: m. své štěstí mezi pány zkusil

Komentář [DH1109]: m. o službu prosit

Komentář [DH1110]: m. do služby přijal

Komentář [DH1111]: m. sice

Honzu to ptaní trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokař. Jak mu říkají?“
„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

Komentář [DH1112]: m. ;

„Ten chlap je blázen,“ pomyslíla si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polévku!“

Komentář [DH1113]: m. polívka

„Já jsem polévka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

Komentář [DH1114]: m. polívka

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně a chci, abys mi přinesl z kuchyně polévku.“

Komentář [DH1115]: m. polívka

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polévku, a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

Komentář [DH1116]: m. polívka

„Mama, mama, polévka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

Komentář [DH1117]: m. polívka

„Snad bys nejedla ještě v noci polévku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

Komentář [DH1118]: m. polívka

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem, můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdová kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

Komentář [DH1119]: m. opravdivá

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povíдалa, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním. Ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

Komentář [DH1120]: m. ;

„Dobré víno, milostpane!“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se!“

Komentář [DH1121]: v. ona nestydo

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl jsem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel jsem utíkat, nechtěl-li jsem dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, již nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku jsem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, aby se s nimi hádal. Ať prý mu mluví, co mluví, on pořád říká: „To je pravda!“ a komu by řekl: „Ty lžeš!“ ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: „Ty lžeš!“

Komentář [DH1122]: m. by

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

Komentář [DH1123]: v. ti

„Jednou jsem šel do lesa, a porazil jsem dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl **jsem** dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrl a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze **židle**.

„Že **lžu!** Tedy **jste** prohrál a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a **vzpomněl** teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru tu ti přece dát nemohu; ty jsi

selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH1124]: m. Také to může být pravda.

Komentář [DH1125]: m. sesle

Komentář [DH1126]: m. lhu?

Komentář [DH1127]: m. vaší

15.

text na obálce: výbor má poslání pohádkové knihy pro mládež, proto jsou někde i upraveny. Změny v českých pohádkách záleží v odstranění některých tvarů, jež se časem staly gramatickými chybami. Pasáže ve slovenských nářečích přeloženy do spisovné češtiny. Kniha určena mládeži od 7 do 12 let.

Chytrá horákyň

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám **čtyřnedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka **kdesi** cosi, že jí **tolik** nedá, že jí **tolik** neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor**

Komentář [DH1128]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH1129]: v. :

Komentář [DH1130]: m. to

nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. **Prokurátor** mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu **dolarů**?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, **zdali** ta **odpověď** bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže být nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčumchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři** leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo?“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, **prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěvíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, **na polo** po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu

Komentář [DH1131]: m. tolarů

Komentář [DH1132]: m. ste

Komentář [DH1133]: m. ste

Komentář [DH1134]: m. zdali

Komentář [DH1135]: m. odpověď

Komentář [DH1136]: m. Inu

Komentář [DH1137]: m. čtyry

Komentář [DH1138]: m. .

Komentář [DH1139]: m. zejtra

Komentář [DH1140]: m. sem

Komentář [DH1141]: m. napolo

provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [DH1142]: m. vešel

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana **prokurátora** od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího** a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH1143]: m. Na to

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

Komentář [DH1144]: m. krejčíře

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Komentář [DH1145]: m. ušít

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste** se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH1146]: m. proč pak ste

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH1147]: m. I nu

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: **Když** mohou mítí hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Komentář [DH1148]: m. zejtra

Komentář [DH1149]: m. když

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všickni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

Komentář [DH1150]: m. jak živ

„Když mohou mítí hřebci hříbata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal?“

Komentář [DH1151]: m. .

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **schýlí**.

Komentář [DH1152]: m. schílí

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH1153]: m. Viš-li

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

Komentář [DH1154]: m. ssem

„**Protože** nespravedlnost **snést** nemohu. **Chudák** byl ošizen.“

Komentář [DH1155]: m. Proto že

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

Komentář [DH1156]: m. snéstí

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Komentář [DH1157]: m. Ubohý sedlák

Manka běžela **ihned** do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojít, a to nejlepší víno uchystat.

Komentář [DH1158]: m. hned

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželů dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH1159]: m. byly

Komentář [DH1160]: m. spitý

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij na mé** zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Komentář [DH1161]: m. vypí na moje

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **zpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH1162]: m. spamatovat

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což **jsi** mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Komentář [DH1163]: m. si

Komentář [DH1164]: m. ssem

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi **nebyl ani v kostele**. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Komentář [DH1165]: m. ani v kostele nebyl

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale **bude-li** to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

Komentář [DH1166]: m. budeli

„I mlčte, hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi **zády**. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

Komentář [DH1167]: m. zádami

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilatý do díže a začal se naparovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl, a lidé mne okřikovali, a když **jsem si zacpal uši**, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

Komentář [DH1168]: m. sem si uši zacpal

„Ty jsi, hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co **jsem** se tam polekal.“

Komentář [DH1169]: m. sem

„Nu, ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když **jsem** tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to **kvikne**, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

Komentář [DH1170]: m. kvikne

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já **znám** jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Komentář [DH1171]: m. vím

Honza byl spokojen a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké, Honza, budeme ti říkat Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den, a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslna si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci **polévku!**“

„Já jsem **polévka,**“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně a chci, abys mi přinesl z kuchyně **polévku.**“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel **polévku,** a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, **polévka!**“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci **polévku?**“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem, můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať **ji** zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ně kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje **jakkoliv,** ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povíдалa, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno, milostpane.“

„**A to ona mi** ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátěného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátěný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu, a ke vši zlosti se musel smát, že je **Honza měl** za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál **jsem** se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li **jsem** dostat výprask.“

„No, ty jsi boží dřevo, již nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku **jsem** slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učěných, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná, že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza a sedl vedle krále na vycpanou židli.

Komentář [DH1172]: m. polívku

Komentář [DH1173]: m. polívka

Komentář [DH1174]: m. polívku

Komentář [DH1175]: m. polívku

Komentář [DH1176]: m. polívka

Komentář [DH1177]: m. ji

Komentář [DH1178]: m. jak koliv

Komentář [DH1179]: m. !

Komentář [DH1180]: m. A ona mi to

Komentář [DH1181]: m. měl Honza

Komentář [DH1182]: m. ssem

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

„Jednou **jsem** šel do lesa a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** **uvázal** k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahore se mi ho kousek nedostávalo, uřízl **jsem** dole kus a nahore nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl** **jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásł váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že lhu? Tedy **jste** prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a **vzpomněl** teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, **ale dceru ti** přece dát nemohu; ty jsi selský a ona princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku.

Když přišel Honza domů, koupil

Komentář [DH1183]: m. přivázal

Komentář [DH1184]: m. ale dceru tu ti

Komentář [DH1185]: v. je

Komentář [DH1186]: m. vaši

Chytrá horákyne

Byli dva bratři. Jeden z nich, **bohatý statkář, neměl děti a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratrovi za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zesílila a nastoupila za děvečku.**

„Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až půjdeš ze služby, dám ti místo mzdy

jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka; od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci

nezmařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta spravedlivě a bez reptání, otec ale

churavěl, stárnul, a proto musila domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla pěkná kráva.

Tu strýc obrátil, kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil; chtěl ubohou Manku odbýt

několika groši.

Manka nebyla však tak hloupá, aby peníze přijala, ale pověděla s pláčem všecko otci,

usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec pupuzen nesvědomitostí vlastního

bratra, šel bez meškání do města a přednesl žalobu. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro

sedláka. Sedlák dobře tušil, nespraví-li to nějak pan prokurátor, musí jalovici dát; proto

hleděl, jak by ho dostal na svou stranu. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si byl

nerad rozhněval, a chudý měl právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem.

Komentář [DH1187]: v. byl

Komentář [DH1188]: v. žádných

Komentář [DH1189]: m. bratru

Komentář [DH1190]: m. leta

Komentář [DH1191]: m. sesílila

Komentář [DH1192]: m. děvku

Komentář [DH1193]: v. (Marie)

Komentář [DH1194]: m. vystupíš

Komentář [DH1195]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH1196]: v. to

Komentář [DH1197]: m. a

Komentář [DH1198]: m. neumařila

Komentář [DH1199]: m. leta

Komentář [DH1200]: m. a

Komentář [DH1201]: m. a ona musela

Komentář [DH1202]: m. hodná

Komentář [DH1203]: m. obrátil milý strýc kolečka

Komentář [DH1204]: v. říka:

Komentář [DH1205]: m. několika groši odbýti m. a

Komentář [DH1206]:

Komentář [DH1207]: m. Ta však nebyla

Komentář [DH1208]: v. byla

Komentář [DH1209]: m. doma s pláčem otci všecko povídala

Komentář [DH1210]: m. jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra

Komentář [DH1211]: v. ale

Komentář [DH1212]: m. jestli to pan prokurátor nějak nespraví

Komentář [DH1213]: m. že

Komentář [DH1214]: m. ,

Komentář [DH1215]: m. protož

Komentář [DH1216]: m. na svou stranu dostal

Komentář [DH1217]: m. nerad byl

Komentář [DH1218]: v. přece

Zavolal si každého zvlášť, a dal jim hádanky: Co je **nejbystřejší**, co je **nejsladší** a co

nejbohatší, s tím doložením, že kdo to uhodne, dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů a celou cestu **rozvažovali**, co by to asi bylo; ale ani jeden ani

druhý se nemohli dopátrati pravdy.

„No, jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby **vzal všechny ty soudy**, teď jsem v bryndě!“ řekl sedlák a hodil **tchořovku na stůl**.

„A proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše **prohrají. Prokurátor mi dal hádanku**: „Co je **nejbystřejší**, co **nejsladší** a co **nejbohatší**? Jestliže to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To **je řečí** s hádačkou. **Sama ji** uhodnu. **Co** by mohlo **být** bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys **uhodla**, jalovice je naše.“ **Upokojil se** sedlák a **s chutí pojídal**, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** a **usedl** za stůl.

„Nu, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba, **nepořídil**. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

Komentář [DH1219]: m. hádačky

Komentář [DH1220]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH1221]: m. nejsladšího

Komentář [DH1222]: m. nejbohatšího

Komentář [DH1223]: p. že

Komentář [DH1224]: v. že

Komentář [DH1225]: m. ,

Komentář [DH1226]: m. rozvažujícíe

Komentář [DH1227]: m. ,

Komentář [DH1228]: m. ty soudy vzal

Komentář [DH1229]: m. ,

Komentář [DH1230]: m. tchořovkou o stůl

Komentář [DH1231]: v. No

Komentář [DH1232]: v. teprv

Komentář [DH1233]: m. prohrají

Komentář [DH1234]: m. mně

Komentář [DH1235]: m. hádačku

Komentář [DH1236]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH1237]: m. nejsladšího

Komentář [DH1238]: m. nejbohatšího

Komentář [DH1239]: m. Jestli

Komentář [DH1240]: m. jsou věci

Komentář [DH1241]: m. Já ji sama

Komentář [DH1242]: m. Což

Komentář [DH1243]: m. býti

Komentář [DH1244]: v. to

Komentář [DH1245]: m. Tak se uspokojil milý

Komentář [DH1246]: m. nechal si chutnat

Komentář [DH1247]: m. klobúk

Komentář [DH1248]: v. na hřeb

Komentář [DH1249]: m. sedl

Komentář [DH1250]: m. pořídil

„Nu a co, povídejte | | :“

Komentář [DH1251]: v. pak

Táta **pověděl**, co mu pan **prokurátor** uložil.

Komentář [DH1252]: m. povídal

„**A víc nic?** To **uhodnu sama**, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Komentář [DH1253]: m. Nu a co víc?

Komentář [DH1254]: m. já sama uhodnu

Ale chalupník přece celou noc oka nezamhouřil. Ráno **přišla** Manka do sednice a povídá:

Komentář [DH1255]: m. Chalupník ale proto přece

Komentář [DH1256]: m. celičkou

„Až se vás bude **pan prokurátor** ptát, řekněte, **že nejsladší je** spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je **země**, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se

Komentář [DH1257]: m. přijde

Komentář [DH1258]: p. pan

Komentář [DH1259]: m. nejsladší že je

Komentář [DH1260]: m. zem

to dověděl.“

Chalupník šel k panu **prokurátorovi** **jsa** žádostiv, **zda** ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH1261]: p. jsa

Komentář [DH1262]: m. zda-li

Komentář [DH1263]: m. hádaček

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádanek**.

„Inu, | | myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **být** nic bystřejšího nad mého špicla, který

Komentář [DH1264]: v. já

Komentář [DH1265]: m. býti

všecko vyčmucha a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic

Komentář [DH1266]: m. čtyry leta

bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s

jakou **přišel bratr**.“

Komentář [DH1267]: m. bratr přišel

„Milostivý pane, | | myslím, **že nejbystřejší** je oko, které mžikem všechno **přehlédne**,

Komentář [DH1268]: m. !

Komentář [DH1269]: v. já

Komentář [DH1270]: m. nejbystřejší že

nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utrmácen, když spí, **o ničem**

Komentář [DH1271]: m. přehlídne

neví a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je země, z níž pochází všechno naše bohatství“

Komentář [DH1272]: m. neví o ničem

Komentář [DH1273]: m. zem

Komentář [DH1274]: m. všechno naše bohatství pochází

„Tys uhodl a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že to není z tvé hlavy.“

Komentář [DH1275]: m. se to z tvé hlavy neurodilo.“

Komentář [DH1276]: m. na něho

Komentář [DH1277]: m. barvou

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán o to usiloval, spletl se a vyjel s pravdou ven.

Komentář [DH1278]: m. zejtra

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zítra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ať není ani ustrojená ani nahá a ať nejde ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH1279]: v. ať není

Komentář [DH1280]: p. a ať nejde

Chalupník měl zase kámen na srdci.

Komentář [DH1281]: m. To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

Komentář [DH1282]: m. !

Komentář [DH1283]: m. přijda domů

„Milá Manko,“ řekl doma, „prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy a musil jsem povědět pravdu. Nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani ustrojená ani neustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH1284]: v. ty's to pěkně spravila,

Komentář [DH1285]: m. já musel povědět co sem věděl

Komentář [DH1286]: v. a

Komentář [DH1287]: m. ani nahá ani ustrojená

Komentář [DH1288]: v. Nu,

„To je toho, jen se nestarejte, však to vyvedu.“

Komentář [DH1289]: m. nechte

Komentář [DH1290]: v. já

Komentář [DH1291]: m. rezný, velmi řídký

Komentář [DH1292]: m. ho

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala velmi řídký rezný žok, oblékla jej na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi

Komentář [DH1293]: m. na polo

dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky, napolo po jezdecku se dostala do města. Pan

Komentář [DH1294]: m. do města se dostala

prokurator se **díval** z okna, **nebot'** chytrou horákyni očekával. Vída, že **dobře** svou úlohu

provedla, **vyšel** jí naproti a **řekl**: „**vidím**, že jsi vtípné děvče; **chceš-li**, vezmu si tě za ženu.“

„Proč ne, chci,“ odpověděla **kurážně** Manka **a přeměřila** pana prokuratora od hlavy k

patě. Ženich **vzal** hezkou nevěstu **podpaždí** a vedl ji do **svého domu**. **Potom** poslal pro tátu,

pro **krejčího** a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy **nepletla do jeho věci**, do žádného

soudu, ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli **navrátit k otci**.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba a z Manky se stala velká paní. **Dobře se** do všeho **vpravila**, ke

každému byla vlídná a **svého manžela** milovala; za to ji také každý měl **ve** veliké vážnosti.

Jednou přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci. Jeden měl hřebce, druhý **kobyly**, **ale oba**

koně měli dohromady. Když **dostala kobyla** hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, **jenž**

měl hřebce, tvrdil, že **hříbě patří všim právem jemu**, sedlák, jemuž **patřila kobyla**,

dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu

Komentář [DH1295]: m. koukal

Komentář [DH1296]: m. a

Komentář [DH1297]: v. již

Komentář [DH1298]: v. tak

Komentář [DH1299]: m. vešel

Komentář [DH1300]: m. pravil

Komentář [DH1301]: v. Nyni

Komentář [DH1302]: m. ,

Komentář [DH1303]: m. ?

Komentář [DH1304]: p. kurážně

Komentář [DH1305]: m. přeměřic

Komentář [DH1306]: v. si

Komentář [DH1307]: m. pod paždí

Komentář [DH1308]: m. pokoje

Komentář [DH1309]: m. Na to

Komentář [DH1310]: m. krejčíře

Komentář [DH1311]: m. ušít

Komentář [DH1312]: m. do jeho věci nepletla

Komentář [DH1313]: m. k otci navrátit

Komentář [DH1314]: m. Než ona se dobře

Komentář [DH1315]: m. hodila

Komentář [DH1316]: m. manžela svého

Komentář [DH1317]: m. ,

Komentář [DH1318]: m. u

Komentář [DH1319]: m. Jedenkrátě

Komentář [DH1320]: m. ,

Komentář [DH1321]: m. kobylu. Oba koně ale

Komentář [DH1322]: m. kobyla dostala

Komentář [DH1323]: m. ?

Komentář [DH1324]: m. co

Komentář [DH1325]: m. že všim právem jemu hříbě patří

Komentář [DH1326]: m. kobyla patřila

prokurátorovi. Majitel hřebce byl bohat, i slíbil panu prokurátorovi po straně dobrou

Komentář [DH1327]: m. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství

odměnu a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH1328]: m. i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně

Paní prokurátorová ve vedlejším pokoji všechno vyslechla a nelíbil se jí nespravedlivý

Komentář [DH1329]: v. Zatím ale

Komentář [DH1330]: m. všechno ve vedlejším pokoji

Komentář [DH1331]: m. přeslechla

rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, kývla na něho a pravila mu stranou:

Komentář [DH1332]: m. i

Komentář [DH1333]: m. zakývala

„Vy hloupý, proč jste se nechal tak napálit? Kdopak jakživ slyšel, aby hřebec měl hříbě?“

Komentář [DH1334]: v. pak

Komentář [DH1335]: m. opálit

Komentář [DH1336]: v. to

Komentář [DH1337]: m. měl hřebec

„Inu ovšem, vím, že se mi stala velká křivda, ale když to milostpán tak spravil, co mám

Komentář [DH1338]: m. I nu

Komentář [DH1339]: p. ovšem

dělat?“

Komentář [DH1340]: m. jáť ovšem myslím

Komentář [DH1341]: m. velká křivda stala

„Poslechněte, co vám řeknu, pod tou podmínkou, jestli se nikdo nedoví, kdo vám dal

Komentář [DH1342]: v. Věřím vám, ale

Komentář [DH1343]: m. výminkou

tuto radu. Vezměte zítra okolo poledne síť, vylezte na kopec blíž města a dělejte, jako

Komentář [DH1344]: m. žádný

Komentář [DH1345]: m. vám tu radu dal

byste chytal ryby. Můj muž půjde tamtudy v tu dobu s několika pány. Až vás uhlídají,

Komentář [DH1346]: m. Zejtra okolo poledne vezměte síti

Komentář [DH1347]: m. Skarman (vrch blíž Domažlic)

budou se vás ptát, co tam děláte. Vy jim odpovězte: Když mohou mít hřebci hříbata, mohou

Komentář [DH1348]: m. s několika pány v tu dobu okolo

Komentář [DH1349]: m. ,

také růst na vrchu ryby.“

Komentář [DH1350]: v. že

Komentář [DH1351]: m. na vrchu ryby růsti

Sedlák paní poděkoval a slíbil, že se **podle její rady**. Druhý den si vyšel pan **prokurátor**

Komentář [DH1352]: v. se

Komentář [DH1353]: m. dle rady zachová

s několika pány na lov. Tu **viděl** již zdaleka **roztahovat sedláka na kopci sítě**. **Všichni se**

Komentář [DH1354]: m. vidí

Komentář [DH1355]: m. na Skarmanu sedláka sítě roztahovat

pustili do smíchu, a když přišli k **kopci**, ptali se sedláka, co **dělá**.

Komentář [DH1356]: m. Pustili se všickni

Komentář [DH1357]: v. až

Komentář [DH1358]: v. samému

Komentář [DH1359]: m. vrchu

„Chytám ryby,“ odpověděl **jim**.

Komentář [DH1360]: v. na vrchu

Komentář [DH1361]: v. ?

Komentář [DH1362]: m. sedlák

„Ty **pošetilče!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo **jakživ** slyšel, aby na **kopci rostly ryby?**“

Komentář [DH1363]: v. bláznový

Komentář [DH1364]: v. to

Komentář [DH1365]: m. jak živ

„Když mohou **mít** hřebci hřebata, mohou také **růst na kopci ryby**.“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH1366]: m. vrchu

Komentář [DH1367]: m. ryby rostly

Komentář [DH1368]: m. mítí

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si **zavolal sedláka dolů**, vzal ho **stranou** a řekl:

Komentář [DH1369]: m. na vrchu ryby růst

Komentář [DH1370]: v. ale

Komentář [DH1371]: m. na stranu

„**Hřibě** je tvoje, ale **dřív** mi povíš, kdo ti **dal tu radu**.“

Komentář [DH1372]: v. To

Komentář [DH1373]: m. dřívě

Komentář [DH1374]: m. tu radu dal

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Komentář [DH1375]: m. Na večer

Komentář [DH1376]: m. přijde

Navečer přišel pan **prokurátor** domů, paní si ani **nevšimal**, **nemluvil** ani slova a na

Komentář [DH1377]: v. ale

Komentář [DH1378]: m. nevšímaje

žádnou otázku **neodpovídal**. Paní si hned pomyslíla, jaký škvor mu **vrtá v mozku**, nicméně

Komentář [DH1379]: v. chodí po pokoji

Komentář [DH1380]: m. nemluví

Komentář [DH1381]: m. neodpovídá

Komentář [DH1382]: m. v mozku vrtá

očekávala trpělivě, jak to skončí.

Komentář [DH1383]: m. trpělivě očekávala

Komentář [DH1384]: m. k jakému konci se to schílí

Po hodné chvíli **stanul před ní pan manžel se zamračenou tváří** a pravil: „**Viš**“, **co jsem**

Komentář [DH1385]: m. zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát

Komentář [DH1386]: m. Viš-li

Komentář [DH1387]: v. pak

Komentář [DH1388]: m. před svatbou přikazoval

ti **přikazoval před svatbou?**“

„Vím“

Komentář [DH1389]: m. to, vím

„Pročpak jsi tedy **radila sedlákovi?**“

Komentář [DH1390]: m. sedlákovi radila

„**Protože nemohu snést nespravedlnost.** Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH1391]: m. Proto že

Komentář [DH1392]: m. nespravedlnost snéstí nemohu

„Ať **byl ošizen, nebo ne, tobě po tom** nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys

Komentář [DH1393]: v. si

Komentář [DH1394]: m. do toho

však neřekla, že jsem **s tebou naložil nespravedlivě**, dovolím ti odtud **vzít, co ti nejmilejší**.“

Komentář [DH1395]: v. i

Komentář [DH1396]: m. nespravedlivě naložil

Komentář [DH1397]: m. vzítí

Komentář [DH1398]: m. tobě nejmilejšího

Komentář [DH1399]: m. býti nemůže

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **nemůže být**, poslechnu. Dovol, abych

ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se **mezi námi nebylo pranic**

událo.“

Komentář [DH1400]: m. nebylo pranic mezi námi událo

hned běžela do kuchyně, dala přistojit dobrou večeři, a uchystat nejlepší víno.

Komentář [DH1401]: v. Manka

Komentář [DH1402]: m. běžela hned

Komentář [DH1403]: m. dobrou večeři přistojit

Komentář [DH1404]: v. to

Komentář [DH1405]: m. nejlepší víno uchystat

Když byla jídla na stole, zasedli oba ke stolu, jedli, pili a hovořili jako o hodech. Paní

Komentář [DH1406]: m. byly

Komentář [DH1407]: m. sedli oba za stůl

připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu opilý, poručila služebníkovi,

Komentář [DH1408]: m. hodách

Komentář [DH1409]: m. spitý

aby jí podal ještě nalitou sklenici vína.

Komentář [DH1410]: m. služebníkovi

Komentář [DH1411]: m. ještě tu nalitou sklenici vína podal

Komentář [DH1412]: m. vypí

Komentář [DH1413]: m. .

„Milý muži! Tu sklenici vína vypij na moje zdraví a na rozloučenou! Jak to učiníš, půjdu

domů.“

Komentář [DH1414]: m. ;

Komentář [DH1415]: m. ale již ledva

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino, ač sotva již vládl

Komentář [DH1416]: m. jazykem vládnul

Komentář [DH1417]: v. on

jazykem. Po chvílce mu hlava sklesla a tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána

uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní.

Komentář [DH1418]: m. vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet

Otec spínal ruce, když pozdě v noci přišel k jeho chalupě podivný průvod. Teprve když

Komentář [DH1419]: m. Teprv

mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Komentář [DH1420]: m.
Kouká, mne

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. **Koukal, mnul** si oči, a

Komentář [DH1421]: m.
nemůže se spamatovat

nemohl se upamatovat, co se to s ním stalo. Tu **vešla** do dveří jeho paní **v** sprosté, ale čisté

Komentář [DH1422]: m.
vejde

Komentář [DH1423]: m. ve

Komentář [DH1424]: v.
černým

Komentář [DH1425]: m. ptá

selské sukni, s **čepcem** na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ **ptal** se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

Komentář [DH1426]: m. mně

Komentář [DH1427]: m. mi je
nejmilejšího

„Což **jsi mi** nedovolil, abych si vzala s sebou, co **je mi nejmilejší**, tys mi nejmilejší, tedy

Komentář [DH1428]: m. ,

jsem si vzala tebe.“

Komentář [DH1429]: m. , řka

Komentář [DH1430]: m. však
patrně

Pan **prokurátor** se dal do smíchu **a řekl**: „Budiž ti odpuštěno! Vidím **, že jsi nade mne**

Komentář [DH1431]: m.
protož

Komentář [DH1432]: m. ty
soudit

chytřejší, **proto** budeš také od dnešního dne **soudit ty**, ne já.“

Komentář [DH1433]: v. a

Komentář [DH1434]: v. tomu

Komentář [DH1435]: v. a

Paní **prokurátorová** byla **ráda**, **od toho dne** soudila ona a bylo **vše** dobře.

Komentář [DH1436]: m.
všude

17.
Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá **ve zlatě** seděla, nebyl by si **ji ani** nejchudší chasník vzal, **protože** byla **zlá a hubatá jako čert**. **Pro každé slovo se** soudila a vadila. **K** tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo **pomalou čtyřicet** let.

Jak **většinou** ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, **byla i tu** jak se ozvaly u rychtářů **nebo** v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata a u oken děti. Nejprvnější mezi všemi byla Káča. Hoši **kývali na** děvčata a **ta se ubírala** do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo,

Komentář [DH1437]: m. jmenem

Komentář [DH1438]: m. v

Komentář [DH1439]: m. jí

Komentář [DH1440]: v. ten

Komentář [DH1441]: m. proto že

Komentář [DH1442]: m. jako čert zlá a hubatá

Komentář [DH1443]: v. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal,

Komentář [DH1444]: m. proto že se hned pro každé slovo

Komentář [DH1445]: v. až to bylo na deset honů slyšet.

Komentář [DH1446]: v. již

Komentář [DH1447]: m. čtyřicet

Komentář [DH1448]: v. to

Komentář [DH1449]: v. z většího dílu

Komentář [DH1450]: m. musika

Komentář [DH1451]: m. bylo to

Komentář [DH1452]: m. ;

Komentář [DH1453]: m. aneb

Komentář [DH1454]: m. stály

Komentář [DH1455]: v. Ale

Komentář [DH1456]: m. ;

Komentář [DH1457]: m. na děvčata kývali

Komentář [DH1458]: m. ty se ubíraly

ač by **byla dudákovi třeba sama** zaplatila. Než **přesto** nevynechala přece ani jednu neděli.

Komentář [DH1459]: m. dudákovi třeba sama byla

Komentář [DH1460]: m. ,

Komentář [DH1461]: m. navzdor tomu

Komentář [DH1462]: m. jsem již

Jednou jde také a myslí si po cestě: „Tak stará **již jsem**, a ještě jsem **netancovala s**

Komentář [DH1463]: m. s hochem netancovala

Komentář [DH1464]: m. ?

Komentář [DH1465]: m. .

hochem, není-li to k zlosti! Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem!“

Komentář [DH1466]: m. kterou k tanci bere

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který **bere kterou k tanci**.

Komentář [DH1467]: m. nedaleko Kačenky za stůl

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne **za stůl nedaleko Kačenky**, a dá si

Komentář [DH1468]: m. Kačence připít

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese **připít Kačence**. Kačenka se chvíli v duchu

Komentář [DH1469]: v. ten

Komentář [DH1470]: m. chvílku

divila, že má pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpala, ale konečně se **napila ještě**

Komentář [DH1471]: m. ještě ráda napila

Komentář [DH1472]: m. žbánek postaví

ráda. Pán **postaví džbánček**, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo**, hoši!“

Komentář [DH1473]: m. Solo

Komentář [DH1474]: m. rozstoupí

Hoši se **rozstoupí** a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH1475]: p. to

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a

Komentář [DH1476]: m. jedna za druhou

děvčata schovávají hlavu **za zástěru**, aby Káča nezahledla, že se jí **smějí**. Ale Káča

Komentář [DH1477]: v. a přikrývají hubu zástěrou

Komentář [DH1478]: m. smějou

neviděla **nikoho**, byla ráda, že tancuje. Byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho

Komentář [DH1479]: m. žádného

Komentář [DH1480]: v. ona

Komentář [DH1481]: m. ,

pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i

Komentář [DH1482]: m. marcipan

sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [DH1483]: m. Kýž

„**Kéž** bych **s vámi mohla** tak do smrti tancovat, jako dnes,“ pravila Káča, když se

Komentář [DH1484]: m. mohla s Vámi

měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamženi se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k

Komentář [DH1485]: m. chapla

peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý

upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se

nedala odtrhnouti; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku **odebrat k panu**

Komentář [DH1486]: m. odtrhnout nedala

Antichristovi.

Komentář [DH1487]: m. k panu Antichristovi odebrat

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečníka, **i pustil**

Komentář [DH1488]: v. a
mysle ji trochu zastrašit

se s ní do tance, a pak že jí **chtěl na chvíli ukázat také peklo**. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se

Komentář [DH1489]: m. že se
s ní pustil

Komentář [DH1490]: m. na
chvíli také peklo chtěl ukázat

mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a **nepamatuješ si moje naučení**,“ vyjel **si na něho** starý pán.

Komentář [DH1491]: m.
naučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH1492]: m. na
něj

Komentář [DH1493]: m. jeho
smejšení znát

„Dříve než s kým co začneš, máš **znát jeho smýšlení**; kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě

Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled', jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH1494]: m. zem

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na **zemi**. Sliboval jí hory doly, jestli

se ho pustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým

břemenem na **louku**, kde **pásl ovce mladý ovčák zaobalen v hrozitánském kožichu**. Čert

Komentář [DH1495]: v. jednu

Komentář [DH1496]: m.
mladý ovčák v hrozitánském
kožichu zaobalen ovce pásl

byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“

ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, **šel jsem** svou cestou, na nic ani

Komentář [DH1497]: m. já
šel

nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji

nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem **s to**, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [DH1498]: m. v
stavu

„Nu, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne **na dlouho, protože**

Komentář [DH1499]: m. No

Komentář [DH1500]: m. chvílku

Komentář [DH1501]: m. nadiouho, proto že

musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

Komentář [DH1502]: m. ,

„Slyšíš, ty, chyt' se mne!“ křičel ovčák na Káču.

Komentář [DH1503]: m. chytla

Komentář [DH1504]: v. štihlý

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a **chytila** se huňatého kožichu. Nyní měl

Komentář [DH1505]: v. A

ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno vypůjčil od nádvorníka. Však

ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu

napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu **ovšem**

Komentář [DH1506]: m. svleknout

Komentář [DH1507]: m. sice

dost volný, a **proto** se o to pomalounku pokoušel, **zdali** by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku,

Komentář [DH1508]: m. protož

Komentář [DH1509]: m. jestli

Komentář [DH1510]: m. !

Komentář [DH1511]: m. odundá

Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, **odepne** první pentličku s knoflíku, oddělá

Komentář [DH1512]: m. .

druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníci i s kožichem!

Komentář [DH1513]: v. on

Čert nešel za ovčákem, seděl na mezi a pásl ovce dívaje se, brzo-li se ovčák **navrátí**

Komentář [DH1514]: m. s Káčou navrátí

Komentář [DH1515]: m. Nemusel

s Káčou. **Nemusel čekat dlouho**. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce mysle,

Komentář [DH1516]: m. dlouho čekat

že **cizinec bude** již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na

Komentář [DH1517]: m. bude cizinec

druhého. Čert, že jde ovčák bez Káci, a ovčák, že **tu** pán posud sedí. Když se domluvili, řekl

Komentář [DH1518]: m. tam

čert k ovčákovi: „**Děkuji ti**, tys mi **prokázal velkou službu**, neboť bych se byl snad **musil** do

Komentář [DH1519]: m. Já ti děkuju

Komentář [DH1520]: m. velkou službu prokázal

Komentář [DH1521]: m. musel

soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. **Ale**

Komentář [DH1522]: m. Abys ale

abys věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák

Komentář [DH1523]: m. jako omámený stát

zůstal chvíli **stát jako omámený**, **ale** pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako

Komentář [DH1524]: p. ale

Komentář [DH1525]: m. všickni

Komentář [DH1526]: v. tedy

on, **je** dobře.“

Komentář [DH1527]: m. náš ovčák živ byl

Nad tou zemí, kde **žil náš ovčák**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa

Komentář [DH1528]: m. svobodným páнем nade vším

svobodným páнем nade vším, požíval všeho v plné míře. Den **za dnem** kochal se v

Komentář [DH1529]: m. ode dne

Komentář [DH1530]: m. svět podati může

rozkoších, jakýchž jen **může svět podati**, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv

Komentář [DH1531]: m. hejřivých

Komentář [DH1532]: m. Zem

rozpustilých **hýřivých** mladíků. **Zemi** spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než

Komentář [DH1533]: m. neproheřil

sám pán. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva a ubohý lid **již** nevěděl, kde má **peněz**

Komentář [DH1534]: p. již

Komentář [DH1535]: v. již

nabrat. **Po** celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si

Komentář [DH1536]: v. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat?

má vymyslit, povolal kníže hvězdáře a poručil **mu**, aby jemu i dvěma jeho správčům **četl**

Komentář [DH1537]: p. mu

planety. Hvězdář uposlechl a **zkoumal ve** hvězdách, jaký konec **čeká na** život **tří**

marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým

správčům hrozí takové nebezpečství, že se to **obávám vyřknouti**.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale **musíš zůstat**, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o

hlavu.“

„**Milerád se podvoluji spravedlivému rozkazu**. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt

měsíce, přijde pro oba správce čert v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro

tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa **odnese do pekla**.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!“ poručil kníže a služebníci učinili podle

rozkazu. V srdci **však** nebylo knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otřásla **jím** jako hlas

soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí. Správce odvezli **napolo** mrtvé domů, žádný z nich

nevezal do úst. Sebravše všechno **své jmění** sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se

všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **nemohli přijíti**. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše

Komentář [DH1538]: m. planety četl

Komentář [DH1539]: m. skoumal

Komentář [DH1540]: m. v

Komentář [DH1541]: m. čeká na

Komentář [DH1542]: m. třech

Komentář [DH1543]: m. zkoumáním

Komentář [DH1544]: m. vyřknouti obávám

Komentář [DH1545]: v. zde

Komentář [DH1546]: m. zůstat musíš

Komentář [DH1547]: v. Já

Komentář [DH1548]: m. se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji

Komentář [DH1549]: m. úplňku

Komentář [DH1550]: m. do pekla odnese

Komentář [DH1551]: p. však

Komentář [DH1552]: m. ním

Komentář [DH1553]: v. !

Komentář [DH1554]: m. na polo

Komentář [DH1555]: m. do huby nevezal

Komentář [DH1556]: m. jmění své

Komentář [DH1557]: m. přijíti nemohli

a pokojně a zponenáhla se pouštěl do spravování země doufaje, že se snad přece krutý osud

nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se

pranic, co se **děje ve světě**. Jednoho dne **stojí před ním znenadání** čert a praví k němu:

„Přišel jsem, **ovčáku**, **abych se ti odměnil za tvou službu**. Až bude čtvrt měsíce, mám

odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a **zle radili knížeti**.”

Komentář [DH1558]: m. ve světě děje

Komentář [DH1559]: m. znenadání stojí před ním

Komentář [DH1560]: m. ovčáku

Komentář [DH1561]: m. bych

Komentář [DH1562]: m. za tvou službu odměnil

Komentář [DH1563]: m. knížeti zle radili

Komentář [DH1564]: v. Ale viš-li co,

Poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten

den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, **otevrou**

služebníci vrata, a já **povedu pána pryč**, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice

bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si **dej od pána dát dva pytle zlata**, a nebude-li

chtít, řekni jen že **zavoláš mne**. Od toho jdi k druhému hradu, a **udělej též tak a požádej**

stejný plat. S penězi **dobře hospodař**, a užívej jich k dobrému! Až bude měsíc v **úplňku**,

musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys **musil**

nastavit vlastní kůži.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH1565]: m. služebníci vrata otevrou

Komentář [DH1566]: m. pána pryč povedu

Komentář [DH1567]: v. ale

Komentář [DH1568]: m. dva pytle zlata dát

Komentář [DH1569]: m. mne zavoláš

Komentář [DH1570]: m. též tak udělej

Komentář [DH1571]: m. stejný plat požádej

Komentář [DH1572]: v. ale

Komentář [DH1573]: m. .

Komentář [DH1574]: m. úplňku

Komentář [DH1575]: m. musel

Komentář [DH1576]: m. vlastní svou kůži nastavit

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke

hradu, kde **zůstával jeden z těch dvou správců**. Přišel tam právě včas. **Stály tu zástupy**

lidstva a dívaly se, až čert **ponese pána**. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, **otevrou se**

vrata a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme

pána za ruku a **odstrčiv čerta** volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a

potěšený pán líbá **ovčákovu ruku**. **Ptá** se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák **o dva**

pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a **pořídil též tak dobře jako u prvního**.

Rozumí se, že se kníže dost brzo **dověděl o ovčákovi**; neboť se beztoho pořád poptával, jak

to **dopadlo s pány**. Když všecko uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého **ovčáka**, a

když ho přivezli, snažně **ho** žádal, **aby** se i nad ním smiloval a **vysvobodil ho z drápů**

pekelných.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to **nemohu slíbit**; **jde** tu o mne. Vy jste velký

hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře **spravovat**

Komentář [DH1577]: m. jeden z těch dvou správců zůstával

Komentář [DH1578]: m. Zástupy lidstva stály tu

Komentář [DH1579]: m. pána ponese

Komentář [DH1580]: m. vrata se otevrou

Komentář [DH1581]: m. na polo

Komentář [DH1582]: m. čerta odstrčiv

Komentář [DH1583]: m. ruku ovčákovu

Komentář [DH1584]: m. Ptaje

Komentář [DH1585]: m. , že

Komentář [DH1586]: m. též tak dobře jako u prvního pořídil

Komentář [DH1587]: v. samo sebou

Komentář [DH1588]: m. o ovčákovi dověděl

Komentář [DH1589]: m. s pány dopadlo

Komentář [DH1590]: v. to

Komentář [DH1591]: m. čtyřmi

Komentář [DH1592]: m. ovčáčka

Komentář [DH1593]: m. jej

Komentář [DH1594]: m. by

Komentář [DH1595]: m. z drápů pekelných ho vysvobodil

Komentář [DH1596]: m. slíbit nemohu

Komentář [DH1597]: m. jedná se

svůj lid, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, i kdybych měl sám za vás jít do

Komentář [DH1598]: m. svůj lid spravovat

Komentář [DH1599]: m. a

horoucího pekla.“

Kníže **všecko slíbil s opravdovou myslí**, a ovčák odešel přislíbiv **mu**, že se v určitý

Komentář [DH1600]: m. s opravdovou myslí všecko slíbil

Komentář [DH1601]: m. jemu

den **dostaví**.

Komentář [DH1602]: m. vynajde

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak

Komentář [DH1603]: m. úplněk

Komentář [DH1604]: m. sprvu

Komentář [DH1605]: m. žádný hodnějšího knížete přáli

ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si **nikdo přát hodnějšího knížete**.

Komentář [DH1606]: m. s radostí aneb s žalostí počítá

Dnové ubíhají, ať je člověk **počítá s radostí aneb s žalostí!** Než se kníže nadál, byl za dveřmi

Komentář [DH1607]: m. se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel

den, o kterém se **musil rozloučit se vším, co ho těšilo**. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl

Komentář [DH1608]: m. otevrou dvěře

kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou **se otevrou dvěře** a černý stojí před

ním.

Komentář [DH1609]: v. já

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, **jsem tu pro tebe**.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde **stálo nesmírné**

Komentář [DH1610]: m. nesmírné množství lidstva stálo

množství lidstva. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje

Komentář [DH1611]: m. Uteč, uteč

zdaleka: „**Utec, utec**, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážit **mě** zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert

Komentář [DH1612]: m. mne

ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o **knížete**, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Komentář [DH1613]: m. krále

Jakmile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu

Komentář [DH1614]: m. Jak mile

v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým **prvním**

Komentář [DH1615]: m. nejprvnějším

dvořenínem, a **miloval jej jako vlastního bratra**. **Však** se také **potázal s dobrou**, neboť byl

Komentář [DH1616]: m. co vlastního bratra jej miloval

Komentář [DH1617]: m. Avšak

Komentář [DH1618]: m. s dobrou potázal

chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata **si** nenechal ani krejcaru;

Komentář [DH1619]: p. si

pomohl **jím** těm, od kterých je správce vydřeli.

Komentář [DH1620]: m. ním

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze bohatý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jak oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otcí všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a dosil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprve prohrajú. Prokurátor mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“

Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak jste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebudte smuten, ráno vám povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezahmouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že spaní, nejbystřejší že je oko a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho jste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zdali ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolał prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„Inu, já myslím,“ odpověděl sedlák, že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmouchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyrky lete leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť at' je člověk jak chce zarmoucen a utrmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spleť se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, at' přijde zejtra ke mně, ale at' to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „tys to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co jsem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala rezný, velmi řídký žok, oblíkla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyňi již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu.“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďi a vedl ji do pokoje. Nato poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobylu. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, pročpak jste se nechat tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

„Inu, jáť ovšem myslím, že se mi veliká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch poblíž Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou s vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: Když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již z daleka na Skarmanu sedláka sítě roztahovat. Pustili se všichni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, kdo to jakživ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Víš-li pak, co jsem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi to sedlákovi radila?“

„Protože nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Aťsi byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistojit a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželovi dost a dost, a když viděla, že je trochu zpitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil a zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči a nemůže se vzpamatovat, co se s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu proč bych nebyl? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což jsi mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy jsem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mnou chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorova byla tomu ráda a od toho dne soudila ona a bylo všude dobře.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, protože byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, protože se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne muzika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspí stály děvčata a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věru dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvílku se upejpala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Sólo, hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda, že tančuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval marcipán i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli, a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to vzpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled' jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásł. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte chvílku, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, protože musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne," křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. Avšak ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a protož se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkráte, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a zkoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpust', knížecí milosti," řekl, jsa hotov se svým zkoumáním, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnoství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odveďte toho lživého šejdíře!" poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla ním jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli napolo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel

jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a napolo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to zprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a krácel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

Protože, muzika, nese připít, mohl svleknout – zachováva se supinum, jen čárky se před a mažou před jinými spojkami dopisují, sólo, hoši, zůstává smejšlení, bejvat, hejřivý, opravuje se vzpomínat, zkoumal, po prvé x napolo

18.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale bude-li to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte, hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší a obrátil se ku knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košiláč do díže a začal se napařovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když jsem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co jsem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když jsem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořázená, musíš mezi pány. Já vím jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

„E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomysli si v duchu Honza.“

„Předevčírem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké ‚Honza‘, budeme ti říkat ‚Johannes‘!“

„I pro mne si říkejte, jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslíla si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celíčký den. Večer, když bylo po vši práci a všickni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jakkoliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčírem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál jsem se bití. Mají tam dceru a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl jsem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel jsem utíkat, nechtěl-li jsem dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku jsem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná, že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

„Jednou jsem šel do lesa, a porazil jsem dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin jsem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz jsem přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl jsem dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již jsem se chytal trámu, tu se provaz utřhl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Vzpomněl jsem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě jsem vylezl ven, bych se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když jsem vyšel, viděl jsem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že lhu? Tedy jste prohrál a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a vzpomněl teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Má podstatnou ediční poznámku: Svazek obsahuje výběr z Národních báchorek a pověstí (1. vyd. 1845 – 1847), 2. vyd. 1854 – 1855). Výbor nevychází z hlediska odborně folkloristického, ale chce předvést pohádkovou sbírku B. N. v celé její rozmanitosti v obsahu, literárním tvaru i ve vypravěčském stylu (moje pozn.: z toho vyplývá, že jde o vydání pro dospělé). Pohádky jsou seřazeny podle literárních druhů nebo podle tematických skupin. Typy pohádek: fantastické, strašidelné (pověrečné), o vilách nebo tajemných silách, legendy, pohádky dětské nebo zvířecí, satirické, novelistické, pověsti. Texty a vysvětlivky byly převzaty z kriticky připravených edicí v Národní knihovně (NBaP I., II., 2.vyd. 1956, k vyd. připravila Zdena Havránková a Rudolf Havel). Textologické změny podle zásad v uvedeném svazku.

Lexikální vysvětlivky:

*Hrkem – proudem, cajk – bavlněná látka, bylo by příslušné – vhodné, služebný – úslužný, připovědět – slíbit, charouzna – bídna chalupa, pletky – drobné ozdobné předměty, oblibovat – se zálibou prohlížet, na oplátku vyložit – povědět po lopatě, nerázně – prudce, opovídat – ohlašovat, vypořádat se – vystřídat se, smrtelný – smrtelně bledý, volný – svolný, chovačka – chuva, velký vděk by se mi stal – byla bych velmi vděčná, vystavovat – vytýkat, porážka, potýkání, srážka, plan – otevřené místo, špruhy – příčky, žemně – svázaný len do přadena, poukázka – ukázání, daremný – marný, rozháraný – rozvášněný, šik a šik – šikmo, posvědčit – přisvědčit, zlatoušky – blatouchy, zesnulý – spící, nájemnice – žena živící se nájemnou prací, závinek – peněz nebo předmět daný dítěti pod peřinku při křtu, jericho – růže z Jericha, šal – šálení, do kouta – k porodu, roháč – vůl, troudník – krabička na troud, srub – sýpka, krony – koruny, **sudeň – misník, police, alifer** – karetní výraz, vpolo – v pase, ulakomit se – lakotně zatoužit, zakohoutit se, zčervenat hněvem, kalousovát – ponocovat, bdít, dvořit se – vychloubat se, vrub – okraj, lem, vykolit – vyvrátit, močidlo – močál, nádcha – rýma, poscení – posvícení, namluvit – umluvit, svěst, zakroutit kohoutky – zmást, **podvazky – dlouhá přadena rezné příze**, jeskyňky – zlé lesní ženky bydlící v jeskyních, omluvit – umluvit, zahraničák – přespolní, sklep – zde komora, výtržky – okolky, vně – ven, honák – obchodník s dobyt看, vysvědčení – potvrzení o chudobě, pas – úřední průkaz, houdek – houslista, příloh – úhor, umařit – zbytečně utratit, opálit – oklamat, kámen oblátkový – oblázek.*

Chytrá horákyně

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovam, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitěho bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurator nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurator byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na

Komentář [N1621]: v. ,

Komentář [N1622]: v. ,

Komentář [N1623]: v. ,

Komentář [N1624]: m.
prokurátorovi

své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. Prokurator mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici. *(končící uvozovky nejsou, patrně chyba)*

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurator uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurator ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. *(končící uvozovky nejsou, patrně chyba)* Chalupník šel k panu prokuratorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„I nu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmúchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyry leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurator a pokrčil rameny, *(počáteční uvozovky nejsou, patrně chyba)* to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všecko přehlídně, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všecko naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty’s to pěkně spravila, prokurator nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co sem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurator se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida že tak dobře svou úlohu

provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokuratora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokuratorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák co měl hřebce, tvrdil že všim právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokuratorovi. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejších pokojích přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak ste se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

„I nu, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurator s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všickni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurator, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hříbata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurator zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan prokurator domů, ale paní si ani nevšímáje chodí po pokojích, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Viš-li pak, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Proto že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželů dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se spatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy jsem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorova byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let. Jak to z větší dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Komentář [DH1625]: m. jí

Komentář [DH1626]: m. muzika

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvílku se upejpala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, **kdo pak** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou aby Káča nezahlídla, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval marcipan i sladkou vodku, a když přišel čas jít domů, vyprovázal ji po vsi.

Komentář [DH1627]: m. kdopak

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„**Proto že** jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšlení znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled' jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH1628]: m. Protože

Komentář [DH1629]: m. jí

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásł. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH1630]: m. Kohopak

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte chvílku, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne **na dlouho**, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne," křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. A však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a protože se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásl ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně **pospíchal ovčák k louce** mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák **že tam pán posud sedí**. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnoství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odveďte toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova oťrásla ním jako hlas soudný.

Poprvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouští do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel

Komentář [DH1631]: m. nadlouho

Komentář [DH1632]: v. ,

Komentář [DH1633]: v. ,

Komentář [DH1634]: v. ,

Komentář [DH1635]: m. Po
prvé

jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a krácel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH1636]: v. ,

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa, a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázel, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH1637]: p. ,

Má ediční poznámku: pořízeno podle 2. vydání Národních báchorek a pověstí z r. 1854, protože jde o vydání pro děti, není zachováno důsledně původní znění textu, ponechávají prostředky hovorové, odlišné od spisovné normy, aby se nesešel mluvny charakter textu, požadavek srozumitelnosti: nahrazení nesrozumitelných výrazů, hl. takové, které by mohly vést k záměně významu, ojediněle změna pořádku slov a vypuštění věty z výchovných důvodů. Upraveno podle platných pravopisných pravidel.

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zesílila a nastoupila za děvečku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřmedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec, jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si byl nerad rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť a dal jim hádanky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohrajú. Prokurátor mně dal hádanku: Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádankou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobouk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak jste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebudte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko,

Komentář [N1638]: m. leta

Komentář [N1639]: m. sesílila

Komentář [N1640]: m. děvku

Komentář [N1641]: m. čtyřmedělní

Komentář [N1642]: v. ,

Komentář [N1643]: m. leta

Komentář [N1644]: v. :

Komentář [N1645]: všude dlouhé á, jinde nekomentuju

Komentář [N1646]: p. ,

Komentář [N1647]: m. nerad byl

Komentář [N1648]: m. hádačky

Komentář [N1649]: m. neprohrál

Komentář [N1650]: v. jednoduché uvozovky

Komentář [N1651]: m. klobúk

Komentář [N1652]: m. ste

a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, **zdali ta odpověď** bude dobrá.

Komentář [N1653]: m. ste

Komentář [N1654]: m. zda-li ta odpověď

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádanek**.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **být** nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmúchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [N1655]: m. I nu

Komentář [N1656]: m. býti

Komentář [N1657]: m. čtyry leta

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

Komentář [N1658]: m. zejtra

Komentář [N1659]: v. ,

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel domů** domů, „**tys** to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [N1660]: m. přijda

Komentář [N1661]: m. ty's

Komentář [N1662]: m. sem

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnocí Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **naboso** stěvic, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [N1663]: m. na boso

Komentář [N1664]: m. na polo

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivši** pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro krejčíře a **dal ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [N1665]: m. přeměřic

Komentář [N1666]: m. na to

Komentář [N1667]: m. dal ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrát přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyly dostala hříbě, nastala otázka, komu **náleží**. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří; sedlák jemuž kobyly patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [N1668]: m. náleží?

Komentář [N1669]: p. ,

Komentář [N1670]: p. ,

Komentář [N1671]: m. ,

Komentář [N1672]: p. ,

Komentář [N1673]: p. ,

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**, i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste** se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [N1674]: m. přeslechla

Komentář [N1675]: m. ;

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [N1676]: m. proč pak ste

Komentář [N1677]: m. I nu

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zít**ra okolo poledne vezměte **sít**, **vylezte na vrch** a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou **mít** hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Komentář [N1678]: m. Zejtra

Komentář [N1679]: m. sít

Komentář [N1680]: m. vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic)

Komentář [N1681]: m. mít

Komentář [N1682]: m. Skarmanu

Komentář [N1683]: m. všickni

Komentář [N1684]: m. bláznový

Komentář [N1685]: m. jak živ

Komentář [N1686]: m. mít

Komentář [N1687]: p. ,

Komentář [N1688]: m. Na večer

Komentář [N1689]: p. ,

Komentář [N1690]: m. schlí

Komentář [N1691]: m. viš-li

Komentář [N1692]: m. ssem

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na **vršku** sedláka sítě roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu, a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou **mít** hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **schýlí**.

Komentář [N1689]: p. ,

Komentář [N1690]: m. schlí

Komentář [N1691]: m. viš-li

Komentář [N1692]: m. ssem

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„**Protože** nespravedlnost sněsti nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„**Aťsi** byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

Komentář [N1693]: m. proto že

Komentář [N1694]: m. Ať si

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit a to nejlepší víno uchystat.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní přijela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [N1695]: v. ,

Komentář [N1696]: m. byly

Komentář [N1697]: m. hodách

Komentář [N1698]: m. spitý

Komentář [N1699]: m. vypí

Komentář [N1700]: v. ,

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [N1701]: m. spamatovat

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího? **Tys** mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Komentář [N1702]: m. nejmilejšího, tys

Komentář [N1703]: m. ssem

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [N1704]: m. prokuratorova

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, **protože** byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, **protože** se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspí stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí, **co živa byla**, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu, **dnes bych tancovala třeba s čertem**.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém **oděvu**, **sedne** nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a **nese Kačence připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpal, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo, hoši!**“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda, že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázal ji po vsi.

„Kýž bych mohla s **vámi** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamžiku se proměnil pán v čerta a letěl s ní **rovnou** k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý **upachtěný**, chtěli mu ulehčit a Káču **z** něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít **pustit**.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho **smýšlení** znát; kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid s očí a hled, jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a **tedy** ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [N1705]: m. jmenem

Komentář [N1706]: m. jí

Komentář [N1707]: m. proto že

Komentář [N1708]: m. čtyřicet

Komentář [N1709]: m. muzika

Komentář [N1710]: p. ,

Komentář [N1711]: p. ,

Komentář [N1712]: p. ,

Komentář [N1713]: v. ,

Komentář [N1714]: m. oděvu. Sedne

Komentář [N1715]: m. nese Kačence připít.

Komentář [N1716]: m. chvilku

Komentář [N1717]: m. Solo hoši!

Komentář [N1718]: p. ,

Komentář [N1719]: p. ,

Komentář [N1720]: m. marcipán

Komentář [N1721]: m. jiti

Komentář [N1722]: m. Vámi

Komentář [N1723]: m. chapla

Komentář [N1724]: m. zrovna

Komentář [N1725]: p. ,

Komentář [N1726]: m. upachtěn

Komentář [N1727]: m. s

Komentář [N1728]: v. ,

Komentář [N1729]: m. spustit

Komentář [N1730]: m. smyšlení

Komentář [N1731]: m. zpomněl

Komentář [N1732]: m. tedy

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani **nepomyšliv**, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mnou živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy podé mnou klesají.“

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, **protože** musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku, a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost volný, a proto se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první **petličku** s knoflíku, oddělá druhou, třetí a **zbluňk** - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokřý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, myslé, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, **koukali** jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět **podat** může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých **hýřivých** mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva, a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má **myslit**, povolal kníže hvězdáře a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl. Hvězdář uposlechl a **zkoumal** v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpust', knížecí **Milosti**,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečnoství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro tebe, knížecí **Milosti**, a všechny tři vás **zaživa** do pekla odnese.“

„Do vězení odveďte toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti, jak se stavěl; slova hvězdářova otřásla ním jako hlas soudný. **Poprvé** se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **napolo** mrtvé domů, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **přijít** nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel

Komentář [N1733]: m. nepomyšle

Komentář [N1734]: p. ,

Komentář [N1735]: m. chvílku

Komentář [N1736]: m. proto že

Komentář [N1737]: m. , a však

Komentář [N1738]: p. ,

Komentář [N1739]: p. ,

Komentář [N1740]: m. svleknout

Komentář [N1741]: , m. !

Komentář [N1742]: m. pentličku

Komentář [N1743]: m. žblunk

Komentář [N1744]: p. ,

Komentář [N1745]: m. koukal

Komentář [N1746]: v. ,

Komentář [N1747]: m. všickni

Komentář [N1748]: m. podati

Komentář [N1749]: m. hejřivých

Komentář [N1750]: m. neproheřil

Komentář [N1751]: p. ,

Komentář [N1752]: m. vymyslit

Komentář [N1753]: v. ,

Komentář [N1754]: m. skoumal

Komentář [N1755]: m. milosti

Komentář [N1756]: m. skoumáním

Komentář [N1757]: m. úplňku

Komentář [N1758]: m. milosti

Komentář [N1759]: m. za živa

Komentář [N1760]: p. ,

Komentář [N1761]: m. Po prvé

Komentář [N1762]: m. na polo

Komentář [N1763]: m. přijít

Komentář [N1764]: v. ,

jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata **otevřou** a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstal. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se **otevřou** a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku, a čerta odstrčí a volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého **ovčáka**, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všecko slíbil a ovčák odešel, přislíbiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete **přát**. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim, co ho těšilo, **rozloučit** se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka, anebo čerta. Najednou se **otevřou** dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje, vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je **živá** a ptá se po tobě.“

Jakmile uslyšel čert o **Káče**, byl hned **tentam** a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze **čtyř** pytlů zlata nenechal si ani krejcaru; pomohl **jím** těm, od kterých je správcové vyděli.

Komentář [N1765]: m. otevrou

Komentář [N1766]: v. ,

Komentář [N1767]: p. ,

Komentář [N1768]: v. ,

Komentář [N1769]: v. ,

Komentář [N1770]: m. úplňku

Komentář [N1771]: m. otevrou

Komentář [N1772]: m. na polo

Komentář [N1773]: p. ,

Komentář [N1774]: p. ,

Komentář [N1775]: v. ,

Komentář [N1776]: v. ,

Komentář [N1777]: m. čtyřmi

Komentář [N1778]: m. ovčáčka

Komentář [N1779]: v.: dobrotivě

Komentář [N1780]: v. ,

Komentář [N1781]: p. ,

Komentář [N1782]: m. úplněk

Komentář [N1783]: m. zprvu

Komentář [N1784]: m. přát

Komentář [N1785]: p. ,

Komentář [N1786]: m. rozloučiti

Komentář [N1787]: p. ,

Komentář [N1788]: m. otevrou

Komentář [N1789]: p. ,

Komentář [N1790]: v. ,

Komentář [N1791]: odebráno tu

Komentář [N1792]: m. živá

Komentář [N1793]: m. jak mile

Komentář [N1794]: m. Káči

Komentář [N1795]: m. ten tam

Komentář [N1796]: v. ,

Komentář [N1797]: m. dvou

Komentář [N1798]: m. ním

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou **neklapneš**.“

Komentář [N1799]: v. ,

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje a se mnou se vadí; vždyť jsem mu nic neudělal, ale **bude-li** to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

Komentář [N1800]: m. neklápneš

Komentář [N1801]: v. ,

Komentář [N1802]: m. , středník

Komentář [N1803]: m. budeli

Komentář [N1804]: p. ,

„I mlčte, hloupý, a poslouvejte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtláčil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi **zády**. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

Komentář [N1805]: m. zádami

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo. Vylezl vám tam košiláč do díže a začal se naparovat a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou **klapl**, a lidé mne okřikovali, a když **jsem** si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

Komentář [N1806]: v. ,

Komentář [N1807]: m. klápl

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Komentář [N1808]: p. ,

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Komentář [N1809]: m. sem

Komentář [N1810]: v. ,

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu a **troubil**. Najednou zavřísknou ze síně dudy a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

Komentář [N1811]: v. ,

Komentář [N1812]: v. ,

„Táto,“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co **jsem** se tam polekal.“

Komentář [N1813]: m. ! ,

Komentář [N1814]: m. sem

„Nu, ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

Komentář [N1815]: p. ,

„Ba co; když **jsem** tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni **všichni** strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

Komentář [N1816]: m. sem

Komentář [N1817]: m. všickni

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já **znám** jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Komentář [N1818]: m. vím

Honza byl spokojen a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

Komentář [N1819]: v. ,

Komentář [N1820]: v. ,

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké, Honza, budeme ti říkat **Johanes**!“

Komentář [N1821]: m. Johannes

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, **Dobré víno**.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně **Johanes**, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslila si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem **Polívka**,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celíčký den. Večer, když bylo po vši práci a všichni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, **Polívka!**“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, **Kočka** je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka; snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje **Johanes**, a ne **Kočka**.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje **jakkoliv**, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdí a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl a jen slečna mu povíдалa, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno, milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátěného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátěný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál **jsem** se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky **brali**, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li **jsem** dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, již nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku **jsem** slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učěných, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: „To je pravda“ a komu by řekl: „Ty lžeš!“ ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz, anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi **spánembohem!**“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza a sedl vedle krále na vycpanou židli.

Komentář [N1822]: v. trochu

Komentář [N1823]: m. dobré víno

Komentář [N1824]: m. Johannes

Komentář [N1825]: m. polívka

Komentář [N1826]: m. všickni

Komentář [N1827]: m. polívka

Komentář [N1828]: m. kočka

Komentář [N1829]: m. ,

Komentář [N1830]: m. jak koliv

Komentář [N1831]: v. ,

Komentář [N1832]: v. ,

Komentář [N1833]: m. !

Komentář [N1834]: m. sem

Komentář [N1835]: m. ssem

Komentář [N1836]: m. bral

Komentář [N1837]: p. ,

Komentář [N1838]: původně bez uvozovek a s vykřičníkem

Komentář [N1839]: původně bez uvozovek

Komentář [N1840]: p. ,

Komentář [N1841]: m. s Pánembohem

Komentář [N1842]: v. ,

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu, že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

Komentář [N1843]: p. ,

„Jednou **jsem** šel do lesa a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

Komentář [N1844]: p. ,

„To může být pravda,“ řekl král.

Komentář [N1845]: v. ,

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

Komentář [N1846]: v. ,

„To též může být pravda.“

„Nahore **mi kousek chyběl**, uřízl **jsem** dole kus a nahore nastavil.“

Komentář [N1847]: m. se mi ho kousek nedostávalo

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrl a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

Komentář [N1848]: v. ,

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, bych se vykopal.“

Komentář [N1849]: m. zpomněl sem

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásł váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze **židle**.

Komentář [N1850]: m. sesle

„Že **lžu**? Tedy **jste** prohrál, a já dostanu peníze.“

Komentář [N1851]: m. lhu

Tu se král ulekl, a **vzpomněl** teprv na svou sázku.

Komentář [N1852]: m. zpomněl

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru, tu ti přece dát nemohu; ty jsi selský, a ona je princezna.“

Komentář [N1853]: p. ,

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Komentář [N1854]: p. ,

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, co chtěl, a byl rád, že ho zbyl z krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [N1855]: m. vaši

Komentář [N1856]: p. ,

Komentář [N1857]: m. s

ed. pozn.: Text vychází z 2. vydání (r. 1854 – vydání poslení ruky). Dětskému čtenáři chtějí předložit autentické vydání respektující sloh autorky. Ale někt. úpravy nutné: zastaralá a nesrozumitelná slova nahrazena dnešními prostředky spisovnými. Jevy, kt. se dostaly mimo rámeček spisovného jazyka nahrazují jevy spisovnými a běžnými v soudobém jazyce. Ponechávají hovorové prostředky pírající se o lidovou mluvu, neboť spoluvytvářejí charakter textu. Pravopis upraven podle pravidel z r. 1958.

Text je vysvětlivkami od Jana Červenky: vysvětlivky se věnují zejména slovní zásobě, která je zastaralá, ale i slovům, která nezastarala, jen jsou méně obvyklá, př.:
 mohovitý – majetný, bohatý, pas – listina, který dovolovala poddanému opustit panství, věrtel – stará dutá míra na obilí, asi 23 litrů, záspí – zápraží, kantor – učitel, vzňala se mu v hlavě fantas – zbláznil se, groš, krejcar – peníze, nohavice – kalhoty, nepředložená – ukvapená, nerozvážná, z pohádky Hloupý Honza: popadnout se do křížku – prát se, díže – dřevěná nádoba na zadělávání těsta, zde Honza myslel kazatelnu, lokaj – sluha, říčný – určený, spocení, sáh – stará míra délková asi 1, 8 m, sesle – židle, vřetánko, kužel, potáč – nářadí při předení, pastuška – pastýřka, mošinka – malá mošna, brašna, z pohádky Chytrá horákyně: horákyně – žena z hor, neumařila krejcaru – ani to nejmenší neutratila, prokurátor – soudce, jalovice – mladá kráva, hodná kráva – velká kráva, tchořovka – čepice z tchoří kožešiny, zachovat – udržet, zachránit, špicl – druh psa, tolar – někdejší stříbrná mince, režný – hruhý, drsný, žok – pytel, zůstal jako pivoňka – celý zčervenal studem, z pohádky Čert a Káča: zůstávat na ocet – nevdávat se, zůstat svobodná, nádvorník – podomek, služebník starající se o pořádek na dvoře, číst planety – předpovídat budoucnost z hvězd, celý smrtelný – bledý a polekaný k smrti / komonstvo – družina, dvořanstvo, průvod na koních, literní umění – umění psát, diadém – ozdoba hlavy, čelenka z drahokamů, pacholek – čeledín, škorně – hrubá, kožená obuv, praletý – prastarý, fráter – mnich, fíflena – parádivá žena, fintit se – parádit se, hejsek – lehkomyšlný, ješitný muž, brokát – drahá hedvábná látka, páj – hrubé sukno, kanafasová sukně hrubší, tkaná sukně, mžitka – zde mlha, pozdvihování – část mše, mník – druh ryby, krumplované – vyšíváné, vrkoč – pletenec vlasů, cop, chvoj – jehličnatá větev, šarlat – červená nachová barva, loket – stará délková míra, přes půl metru, neumoril pro ně slzy – nezaplakal, neprolil slzy...

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápněš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí: vždyť jsem mu nic neudělal, ale bude-li to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte, hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba, to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší a obrátil se ke knězi zády. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

Komentář [DH1858]: m. ,

Komentář [DH1859]: m. budeli

Komentář [DH1860]: m. ku

Komentář [DH1861]: m. žádami

„Jsem rád, že jsem doma, co **mě** to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilátý do díže a začal se napařovat, a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl, a lidé mne okřikovali, a když **jsem** si uši zacpal, vystrčili mne ven. **Víc** tam nepůjdu.“

Komentář [DH1862]: m. mi

„Ty jsi hloupý Honza. **Večer půjdeš k muzice.**“

Komentář [DH1863]: m. sem

Komentář [DH1864]: m. Více

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „**Za zlatník piva!**“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„**Snad jen pintu,**“ opravoval hospodský.

„**Už jsem řekl a dost!**“ Honza na to.

„**Nu dobrá, jděte dál!**“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského pováhal, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„**Táto!**“ křičel přijda domů, „**víckrát mne neposílejte k muzice, co sem se tam polekal.**“

„**Nu ty pitomče, co zas?**“ ptal se tatík.

„**Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvikne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrmuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.**“

Komentář [DH1865]: celý tento text vynechaný

Komentář [DH1866]: m. vim

„**Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já **znát** jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.**“

Honza byl spokojen a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

„**E, co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán,**“ pomyslí si v duchu Honza. „**Předevčím se jmenuju**“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

Komentář [DH1867]: p. „...“

„**Jak se jmenuješ,**“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„**Honza.**“

„**To není hezké, Honza, budeme ti říkat Johannes!**“

„**I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.**“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „**Co vy ráda, **Dobré víno.****“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „**Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?**“

Komentář [DH1868]: m. dobré víno

„**Říkají mně Johannes,** a jmenuju se **Kočka,**“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„**Ten chlap je blázen,**“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „**Chci polívku!**“

„**Já jsem Polívka,**“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„**To máš divné jméno,**“ řekla slečna, „**ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.**“

„**Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla**“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po vši práci a **všickni** ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

Komentář [DH1869]: m. všickni

„**Mama, mama, Polívka!**“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„**Snad bys nejedla ještě v noci polívku?**“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, **Kočka** je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdívá kočka; snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje *Johannes*, a ne *Kočka*.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje **jakkoliv**, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„**Dobré víno**, milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„**Předevčírem**?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu, a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je prokatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel **jsem** utíkat, nechtěl-li **jsem** dostat výprask.“

„No, ty jsi boží dřevo, již nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku **jsem** slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje a tomu dá buď mnoho peněz, anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat, až řekne: Ty lžeš!“

„Nu, možná, že se k tomu hodíš. Jdi **spánembohem**!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

„Jednou **jsem** šel do lesa a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl **jsem** dole kus a nahoře nastavil.“

„Také to může být pravda.“

„Již **jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrhł, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl jsem** si, že máme v kuchyni motyku, a chutě **jsem** vylezl ven, **abych** se vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

Komentář [DH1870]: m. kočka

Komentář [DH1871]: m. ,

Komentář [DH1872]: m. jak koliv

Komentář [DH1873]: m. !

Komentář [DH1874]: m. ssem

Komentář [DH1875]: m. sem

Komentář [DH1876]: m. sem

Komentář [DH1877]: m. s Pánembohem

Komentář [DH1878]: m. Zpomněl sem

Komentář [DH1879]: m. bych

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že **lžu**? Tedy **js**te prohrál, a já dostanu peníze.“

Tu se král ulekl, a **vzpomněl** teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru, tu ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, vímť o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, co chtěl, a byl rád, že ho zbyl z krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH1880]: m. lhu

Komentář [DH1881]: m. zpomněl

Komentář [DH1882]: m. vaši

Komentář [DH1883]: m. s

22.

Chytrá horákyňě

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal jí **bratru** za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

„Služ jen, Manko, **spravedlivě**,“ řekl jí strýc, „až vystoupiš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovam, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **leta** spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka **kdesi** cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši **odbýt**. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel **panu prokurátorovi** žalovat. Otec, jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! **Neprohrál**, ale co nejspíše teprv prohraj. **Prokurátor** mně dal hádačku: „Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?“ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo **být** bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

„No, jak **js**te pořídil, táto?“ ptala se Manka.

Komentář [DH1884]: v. k

Komentář [DH1885]: m. leta

Komentář [DH1886]: m. zesílila

Komentář [DH1887]: m. děvku

Komentář [DH1888]: v. (Marie)

Komentář [DH1889]: v. :

Komentář [DH1890]: m. odbýti

Komentář [DH1891]: v. k

Komentář [DH1892]: m. neprohrál

Komentář [DH1893]: m. býti

Komentář [DH1894]: m. klobúk

Komentář [DH1895]: m. ste

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jsste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, **zdali ta odpověď** bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **být** nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídně, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko,“ řekl, **když přišel** domů, „**tys** to pěkně spravila, **prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co **jssem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **naboso** střeovic, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Když viděl**, že tak dobře svou úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivši** pana **prokurátora** od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu **podpaždí** a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela **milovala**, za to ji také každý měl **ve** veliké vážnosti.

Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH1896]: m. ste

Komentář [DH1897]: m. zdali

Komentář [DH1898]: m. odpověď

Komentář [DH1899]: m. I nu

Komentář [DH1900]: m. býti

Komentář [DH1901]: m. čtyry

Komentář [DH1902]: m. !

Komentář [DH1903]: m. usiloval

Komentář [DH1904]: m. zejtra

Komentář [DH1905]: m. !

Komentář [DH1906]: m. přijda

Komentář [DH1907]: m. ty's

Komentář [DH1908]: m. sem

Komentář [DH1909]: m. na boso

Komentář [DH1910]: m. na polo

Komentář [DH1911]: m. Vida

Komentář [DH1912]: m. vešel

Komentář [DH1913]: m. přeměřic

Komentář [DH1914]: m. pod paždí

Komentář [DH1915]: m. Na to

Komentář [DH1916]: m. ušit

Komentář [DH1917]: v. svého

Komentář [DH1918]: m. u

Komentář [DH1919]: m. ?

Komentář [DH1920]: m. ,

Zatím ale paní prokurátorová všecko ve vedlejším pokoji přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste se nechal tak napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH1921]: m. proč pak ste se nechal tak opálit

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte **sítě**, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: „**Když** mohou **mít** hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby **růst**.““

Komentář [DH1922]: m. Zejtřa

Komentář [DH1923]: m. síti

Komentář [DH1924]: m. když

Komentář [DH1925]: m. mít

Komentář [DH1926]: m. růsti

Komentář [DH1927]: m. dle

Komentář [DH1928]: m. všickni

Komentář [DH1929]: m. ?

Komentář [DH1930]: m. jak živ

Komentář [DH1931]: m. mít

Komentář [DH1932]: m. Na večer

Komentář [DH1933]: m. schíli

Komentář [DH1934]: m. Viš-li

Komentář [DH1935]: m. ssem

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se **podle** rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka sítě roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá. „Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou **mít** hřebci hříbata, mohou také na vrchu ryby **růst**,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **chýlí**.

Komentář [DH1936]: m. Ať si

Komentář [DH1937]: m. vzít

Komentář [DH1938]: m. býti

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Proto, že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„**Aťsi** byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH1939]: m. byly

Komentář [DH1940]: m. hodách

Komentář [DH1941]: m. spítý

Komentář [DH1942]: m. vypí

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv, když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní **v prosté**, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH1943]: m. spamatovat

Komentář [DH1944]: m. ve sprosté

„Nu proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího? Tys mi nejmilejší, tedy ssem si vzala tebe.“

Komentář [DH1945]: m. ,

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“
Paní **prokuratorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH1946]: m.
prokuratorova

Ed. poznámka: Pohádky převzaty z vydání O. Trávníčka, které vyšlo v Žilině roku 1941 a 1944. Česky kniha vychází poprvé a to ve spolupráci s nakladatelstvím Epoque. Jevy pravopisné se normalizují podle platných Pravidel. Prostředky hovorové řeči se ponechávají tam, kde by se jejich odstraněním zbytečně setřel ráz mluvenosti. Změněna slova, která mohou čtenáře mást, výjimečně změněna slovosled, tak kde by původná mohl připouštět více smyslů.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jménem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, **protože** byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, **protože** se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kolá, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věru dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Komentář [DH1947]: m. jmenem

Komentář [DH1948]: m. jí

Komentář [DH1949]: m. čtyřicet

Komentář [DH1950]: m. stály

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpla, ale konečně se ještě ráda napila. Pán **džbáněk** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo**, hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH1951]: m. připít

Komentář [DH1952]: m. chvilku

Komentář [DH1953]: m. žbáněk

Komentář [DH1954]: m. Solo

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídlá, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval marcipan i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázal ji po vsi.

Komentář [DH1955]: m. jíti

„Kýž bych mohla s **vámi** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu **Luciferovi** odebrat.

Komentář [DH1956]: m. Antichristovi

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho **smýšlení** znát; kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' z očí, a hled', jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH1957]: m. smejšlení

Komentář [DH1958]: m. zpomněl

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho **pustí**, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásł. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a **tedy** ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH1959]: m. spustí

Komentář [DH1960]: m. tudy

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani **nepomysliv**, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [DH1961]: m. nepomysle

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, **protože** musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. **Avšak** ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku, a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost volný, a proto se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žblunk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [DH1962]: m. svleknout

Komentář [DH1963]: m. !

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásł ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokřý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Komentář [DH1964]: m. všickni

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správcoům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správcoům hrozí takové nebezpečnoství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluju. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla ním jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se

všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponěhla se pouští do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata **otevřou**, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a uživej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se **otevřou** a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého **ovčáka**, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže **všecko** slíbil, a ovčák odešel, **slíbil** jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete **přát**. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se vším, co ho těšilo, **rozloučit** se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka, anebo čerta. Najednou se **otevřou** dveře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák celý upachtěný a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o **Káče**, byl hned **tentam** a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lští knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze **čtyř** pytlů zlata nenechal **si** ani krejcaru; pomohl **jím** těm, od kterých je správcové vyděli.

Komentář [DH1965]: vytržen á stránka z textu

Komentář [DH1966]: m. otevrou

Komentář [DH1967]: m. úplňku

Komentář [DH1968]: m. ovčáčka

Komentář [DH1969]: v. s opravdovou myslí

Komentář [DH1970]: m. příslibiv

Komentář [DH1971]: m. sprvu

Komentář [DH1972]: m. přáti

Komentář [DH1973]: m. rozloučiti

Komentář [DH1974]: m. Káči

Komentář [DH1975]: m. ten tam

Komentář [DH1976]: m. dvou

Komentář [DH1977]: p. si

Komentář [DH1978]: m. ním

Ed. pozn. stejná jako u knihy 23., tedy: Pohádky převzaty z vydání O. Trávníčka, které vyšlo v Žilíně roku 1941 a 1944. Český kniha vychází poprvé a to ve spolupráci s nakladatelstvím Epoque. Text je uraven podle běžných zásad vydávání klasických pohádek pro děti. Jevy pravopisné se normalizují podle platných Pravidel. Prostředky hovorové řeči se ponechávají tam, kde by se jejich odstraněním zbytečně setřel ráz mluvenosti. Změněna slova, která mohou čtenáře mást, výjimečně změněn slovosled, tak kde by původná mohl připouštět více smyslů.

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zesílila a nastoupila za děvečku.

„Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec, jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden, ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal hádačku: Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

„No, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebudte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší je spaní, nejbystřejší že je oko, a

Komentář [DH1979]: m. leta

Komentář [DH1980]: m. děvku

Komentář [DH1981]: v. (Marie)

Komentář [DH1982]: m. klobouk

Komentář [DH1983]: m. ste

Komentář [DH1984]: v. že

nejbohatší je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, zda-li ta **odpověď** bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **býti** nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel** domů, „**tys** to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnocí Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **na bosu** stěvic, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Uviděv**, že tak dobře svou úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu.“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivši** pana **prokurátora** od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela **milovala**, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří; sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla** i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak **jste** se nechal tak **napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH1985]: v. že

Komentář [DH1986]: m. ste

Komentář [DH1987]: m. odpověď

Komentář [DH1988]: m. být

Komentář [DH1989]: m. čtyři léta

Komentář [DH1990]: m. !

Komentář [DH1991]: m. zejtra

Komentář [DH1992]: m. přijda

Komentář [DH1993]: m. ty's

Komentář [DH1994]: m. Vida

Komentář [DH1995]: m. vešel

Komentář [DH1996]: m. přeměříc

Komentář [DH1997]: m. ušít

Komentář [DH1998]: v. svého

Komentář [DH1999]: m. přeslechla

Komentář [DH2000]: m. opálit

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zít**ra okolo poledne vezměte **síť**, vylezte **na vrch Skarman** a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou **mít** hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. pustili se **všichni** do smíchu a **když přišli** až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravit: „**Víš**-li pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovu radila?“

„**Protože** nespravedlnost sněsti nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„**Aťsi** byl ošizen nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojít a to nejlepší víno uchystat.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připijela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní **v prostě**, ale čistě selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího; tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH2001]: m. Zejtra

Komentář [DH2002]: m. síti

Komentář [DH2003]: m. na Skarman (vrch blíže Domažlic

Komentář [DH2004]: m. mítí

Komentář [DH2005]: m. všickni

Komentář [DH2006]: m. přišedše

Komentář [DH2007]: m. bláznový

Komentář [DH2008]: m. viš

Komentář [DH2009]: m. ssem

Komentář [DH2010]: m. vzítí

Komentář [DH2011]: m. býti

Komentář [DH2012]: m. byly

Komentář [DH2013]: m. hodách

Komentář [DH2014]: m. vypí

Komentář [DH2015]: m. spamatovat

Komentář [DH2016]: m. ve sprostě

Komentář [DH2017]: m. ssem

Komentář [DH2018]: m. paní prokuratorova

Ed. pozn. Výbor určen čtenářům předškolního věku, tomu podřízena jazyková úprava. „Zastaralost jazyka by byla prodnešního čtenáře (zejména dětského) nepříjemnou překážkou.“ (str. 94). Dvě krtéria úprav: požadave srozumitelnosti, pak styl B. N. má neopakovatelné kouzlo, které by úpravami nemělo být setřeno. Pravopis upraven podle dnešní kodifikace. Důsledně odstraněn infinitiv na –ti a přechodníkové vazby. Značně omezeno užití genitivu záporového a plusquamperfecta. Nahrazena některá zastaralá slova, spojky a slova, která během vývoje změnila svůj význam. Ponechány tvary hovorové a obecněčeské, které text oživují. Pořádek slov změněn pouze tehdy, když by mohlo dojít k nesprávnému výkladu textu.

Chytrá horákyňě

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl **žádné děti** a byl tuze lakomý. Druhý,

chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal

jí k bratru za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

„Služ jen, **Manko**, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až **půjdeš ze služby**, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám **čtyřnedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **léta** spravedlivě a bez reptání, otec ale

churavěl, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla **statná** kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, **spustil** kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši **odbyt**. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala. Doma s pláčem otci

všechno povídala **a chtěla**, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec **se velmi rozzlobil** na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho

vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, **proto** hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl **na**

rozpacích. **Bohatého by nerad rozhněval**, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim **hádanky**: Co je nejbystřejšího,

co je nejsladšího a co nejbohatšího? A kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Komentář [DH2019]: m. žádných dětí

Komentář [DH2020]: m. jí

Komentář [DH2021]: m. leta

Komentář [DH2022]: m. sesílila

Komentář [DH2023]: m. děvku

Komentář [DH2024]: v. (Marie)

Komentář [DH2025]: m. vystoupiš

Komentář [DH2026]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH2027]: v. a stámul

Komentář [DH2028]: m. hodná

Komentář [DH2029]: m. řka

Komentář [DH2030]: m. odbytí

Komentář [DH2031]: v. ale

Komentář [DH2032]: m. všecho

Komentář [DH2033]: m. usilujic

Komentář [DH2034]: m. jsa zlostí popuzen

Komentář [DH2035]: m. protož

Komentář [DH2036]: m. v

Komentář [DH2037]: m. Bohatého by si nerad byl rozhněval

Komentář [DH2038]: m. hádačky

Komentář [DH2039]: v. s tím doložením

Mrzuti odešli bratři domů. Celou cestu **rozvažovali**, co by to asi **mohlo být**, ale ani jeden, ani druhý nemohl se pravdy domakat.

Komentář [DH2040]: m. rozvažující

Komentář [DH2041]: m. bylo

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil **čepici na stůl**.

Komentář [DH2042]: m. tchořovkou o stůl

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal **hádanku**: Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? Jestli to uhodnu, **jalovice bude naše**.

Komentář [DH2043]: m. zachovám jalovici

Komentář [DH2044]: m. Což

„To jsou věci s **hádankou**. Já ji sama uhodnu. **Co** by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

Komentář [DH2045]: m. klobúk

„No, jak **jsi** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

Komentář [DH2046]: m. ste

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte.“

Komentář [DH2047]: v. pak

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám **povím**, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl“

Komentář [DH2048]: m. pravím

Komentář [DH2049]: m. ste

Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, **zvědav**, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH2050]: m. žádostiv

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádank**.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmucha a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH2051]: m. čtyři leta

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

Komentář [DH2052]: m. všecko

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem **všechno** přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž **všechno** naše bohatství pochází.“

Komentář [DH2053]: m. všecko

„Tys uhlodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spletl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH2054]: m. usiloval

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani **ve** voze.“

Komentář [DH2055]: m. zejtra

Komentář [DH2056]: m. na

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel** domů, „tys to pěkně spravila. **Prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH2057]: m. přijda

Komentář [DH2058]: m. sem

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **naboso** střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Když viděl**, že tak dobře svou

Komentář [DH2059]: m. Vida

úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [DH2060]: m. vešel

Komentář [DH2061]: v. Nyní

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka **a přeměřila si** pana **prokurátora** od hlavy k patě.

Komentář [DH2062]: m. přeměřic

Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího** a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH2063]: m. krejčíře

Komentář [DH2064]: m. ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„**Udělám, jak si přeješ**,“ odpověděla nevěsta.

Komentář [DH2065]: m. „Učiním po tvé vůli,“

Komentář [DH2066]: m. Než

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. **Ale** ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl **ve** veliké vážnosti.

Komentář [DH2067]: m. u

Jedenkrátě přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyly dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyly patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH2068]: m. přeslechla

Komentář [DH2069]: v. pana

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek **manžela**. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak **jste** se nechal tak **napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH2070]: m. ste

Komentář [DH2071]: m. opálit

„**Inu, já si také myslím**, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH2072]: m. jáť ovšem myslím

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou **podmínkou**, **že** se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte **sít**, vylezte na **vrch** a dělejte, jako byste chytal

Komentář [DH2073]: m. výminkou

Komentář [DH2074]: m. jestli

Komentář [DH2075]: m. síti

Komentář [DH2076]: m. Skarman (vrch blíže Domažlic)

ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás **uvidí**, budou se **ptát**, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby **růst**.“

Komentář [DH2077]: m. uhlídají

Komentář [DH2078]: v. vás

Komentář [DH2079]: m. růsti

Komentář [DH2080]: v. se

Komentář [DH2081]: m. dle

Komentář [DH2082]: m. Skarmanu

Komentář [DH2083]: m. všickni

Komentář [DH2084]: m. přišedše

Sedlák **paní** poděkoval a slíbil, že se **podle** rady zachová.

Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na **vršku** sedláka sítě roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu a **když přišli** až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá.

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý**,“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to jakživ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

Komentář [DH2085]: m. bláznový

„Když mohou **mít** hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH2086]: m. mítí

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani **nevšimne**, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Komentář [DH2087]: m. nevšímaje

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš**-li pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH2088]: m. Viš

Komentář [DH2089]: m. ssem

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Protože nespravedlnost **snést** nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH2090]: m. sněsti

„Aťsi byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se **vrat**, odkud jsi přišla, abys

Komentář [DH2091]: m. navrat

však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, **co je ti**

Komentář [DH2092]: m. vzítí

nejmilejší.“

Komentář [DH2093]: m. co tobě nejmilejšího

Komentář [DH2094]: m. býti

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připíjela **manželovi** dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila **služebníkovi**, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, **když uviděl** pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, **a** černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je **nejmilejší**, tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Pan **prokurátor** se dal do smíchu **a řekl**: „Budiž ti odpuštěno! Vidím, že jsi nade mne chytřejší, **proto** budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH2095]: m. byly

Komentář [DH2096]: m. hodách

Komentář [DH2097]: m. panu manželu

Komentář [DH2098]: m. služebníkovi

Komentář [DH2099]: m. vypí

Komentář [DH2100]: m. vida

Komentář [DH2101]: m. spamatovat

Komentář [DH2102]: m. s

Komentář [DH2103]: m. nejmilejšího

Komentář [DH2104]: m. ssem

Komentář [DH2105]: m. řka

Komentář [DH2106]: v. však patrně

Komentář [DH2107]: m. protože

Komentář [DH2108]: m. prokurátorová

Má poznámku: text připraven podle 2. vydání Báchorek (1857) – poslední za autorčina života. Nutno provést některé úpravy, aby text na děti nepůsobil příliš zastarale a zastaralost se tak nestala překážkou ke čtení, jednak aby působil na dnešního čtenáře přibližně stejně jako v době vzniku.. Je třeba změnit tvary, které kdysi byly spisovné, ale dnes jsou knižní (oblekou, otevrou, utec, neodeprou), nastaly posuny ve významu slov. Provedeny úpravy pravopisné podle dnešní kodifikace. Editorčky prošly 1. i 2. vydání a zjistily, že autorka z 1. do 2. vydání provedla úpravy, které mají tendenci posilovat hovorovost jazyka, např. omezení infinitivů na –ti – proto se rozhodly tuto tendenci sledovat a v jejím duchu postupovat i při svém vydání (změna utec v uteč, otevru – otevřu, všikni - všichni...) V souladu s tendencí ponechávají i prvky obecněčeské, které pronikají do spisovného jazyka. Nechávají prostředky, pomoc kterých je zachován „dobový kolorit“ – by/aby, proto/protož, dle/podle. V lexiku nahrazovaly ta slova, která změnila význam (úvazek – pentle) neb ta, která zastarala (výtržek – vyrušení, ponebí – půda, záduší – kostel. Některá slova a rčení, která zastarala, ale jsou nositeli hl. motivů nebo mají jinou zvláštní funkci editorčky ponechaly. Slova, která jsou pro autorčin styl typická a jsou alespoň z kontextu srozumitelná, jsou ponechána (zajistě, potichmo, bláznový, kalousovat).

Chytrá Horákyně

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

„Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupiš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **léta** spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbyti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec, jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden, ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

Komentář [N2109]: m. leta

Komentář [N2110]: m. sesílila

Komentář [N2111]: m. děvku

Komentář [N2112]: v. (Marie)

Komentář [N2113]: m. leta

Komentář [N2114]: m.
prokurátorovi

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

„No jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se to dověděl.“ Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, **zdali** ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všecko přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všecko naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel domů**, „tys to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **na boso** střeovic, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Když viděl**, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipně děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivši** pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Nato poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci **vrátit**.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u **velké** vážnosti.

Jedenkrát přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil že všim právem jemu hříbě patří, sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval že má

Komentář [N2115]: m. klobúk

Komentář [N2116]: m. ste

Komentář [N2117]: v. že

Komentář [N2118]: m. ste

Komentář [N2119]: m. zda-li

Komentář [N2120]: m. I nu

Komentář [N2121]: m. čtyry leta

Komentář [N2122]: m. zejtra

Komentář [N2123]: m. přijda domů

Komentář [N2124]: m. sem

Komentář [N2125]: m. na boso

Komentář [N2126]: m. na polo

Komentář [N2127]: m. vida

Komentář [N2128]: m. přeměříc

Komentář [N2129]: m. ušít

Komentář [N2130]: m. navrátit

Komentář [N2131]: m. veliké

k hřiběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hřibě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**, i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak **jsste** se nechal tak **napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hřibě?“

„**Inu**, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte **sítě**, vylezte na **vrch** a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou **mít** hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na **vrchu** sedláka sítě roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá.

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou **mít** hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšimá, že chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to **schýlí**.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovu radila?“

„Protože nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Aťsi byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych tu nebyla? Vždyť jsem doma.“

Komentář [N2132]: m. přeslechla

Komentář [N2133]: m. ste

Komentář [N2134]: m. opálit

Komentář [N2135]: m. I nu

Komentář [N2136]: m. zejtra

Komentář [N2137]: m. síti

Komentář [N2138]: m. Skarman (vrch blíže Domažlic)

Komentář [N2139]: m. míti

Komentář [N2140]: m. Skarmanu

Komentář [N2141]: m. všickni

Komentář [N2142]: m. jak živ

Komentář [N2143]: m. míti

Komentář [N2144]: m. na večer

Komentář [N2145]: m. schíli

Komentář [N2146]: m. viš

Komentář [N2147]: m. ssem

Komentář [N2148]: m. vzít

Komentář [N2149]: m. byly

Komentář [N2150]: m. hodách

Komentář [N2151]: m. spitý

Komentář [N2152]: m. vypí

Komentář [N2153]: m. spamatovat

„A co já **tu** dělám?“

Komentář [N2154]: p. tu

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího. Tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Komentář [N2155]: m. sem

Pan prokurátor se dal do smíchu, říká: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorova byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

V jedné vesnici žila máma se svou dcerou Káčou. Měly chalupu, zahradu a něco peněz. Ale s Káčou nikdo nechtěl ani mluvit, jak byla hubatá. Když byla v neděli ve vesnici muzika, všechna děvčata tancovala, jen pro Káču nikdo nepřišel. Tak ráda bych tancovala! Třeba i s čertem.“

Když v neděli přišla do hospody, čekal u dveří pán v mysliveckém oděvu. Hned přistoupil ke Kačence a pozval ji k tanci.

Komentář [DH2156]: m. byla stará děvečka, jmenem Káča

Komentář [DH2157]: m. Měla chaloupku

Komentář [DH2158]: m. k tomu ještě pár zlatých

Komentář [DH2159]: m. kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a

Komentář [DH2160]: v. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřcet let.

Komentář [DH2161]: m. Jak to z větší dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspí stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě:

Komentář [DH2162]: m. Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu dnes bych tancovala

Komentář [DH2163]: m. Se zlosti přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do

Komentář [DH2164]: m. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít

Komentář [DH2165]: v. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvíli se upejpala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„Kdopak to asi je?“ ptali se lidé. Ale Kačenka se o to nestarala, byla ráda že

tancuje. Celý večer s ní pán tancoval, a večer ji potom vyprovázel domů.

„Do smrti bych chtěla s vámi tancovat,“ povídá Kačenka.

„Tak pojd' se mnou.“

„A kde bydlíte?“

„Chyt' se mne okolo krku a uvidíš.“

Komentář [DH2166]: v. I
kýho šlaka

Komentář [DH2167]: p. to

Komentář [DH2168]: m. ptají
se starí

Komentář [DH2169]: v. a
sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a
děvčata schovávají hlavu jedna za
druhou a přikrývají hubu zástěrou
aby Káča nezahlidla, že se jí
smějou.

Komentář [DH2170]: m.
Káča neviděla žádného

Komentář [DH2171]: v. ona

Komentář [DH2172]: v. byt'
by se jí byl celý svět smál, nebyla
by si z toho pranic dělala

Komentář [DH2173]: v. Celé
odpoledne

Komentář [DH2174]: m.
tancoval pán jen s Káčou

Komentář [DH2175]: v.
kupoval marcipan i sladkou vodku,
a když přišel čas jiti domů

Komentář [DH2176]: p. a
večer ji potom

Komentář [DH2177]: m. ji po
vsi

Komentář [DH2178]: m. Kýž
bych mohla s Vámi tak do smrti
tancovat jako dnes

Komentář [DH2179]: m.
pravila Káča

Komentář [DH2180]: m. když
se měli rozcházet

Komentář [DH2181]: v. I to
se ti může stát,

Komentář [DH2182]: p. tak

Komentář [DH2183]: m.
zůstáváte

Komentář [DH2184]: m.
kolem

Komentář [DH2185]: m. já ti
povím

Káča se ho chytla, pán se proměnil v čerta a letěl s ní do pekla. U vrat se zastavil a

tloukl na vrata, kamarádi přišli, otevřeli a chtěli Káču sundat. Ale ta se držela jako klíště.

Čert musel s Káčou ke knížeti pekel.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho.

I vyprávěl čert, jak ke Káče přišel.

„Ty hlápáku, klid se mi s očí a hled se Káči zbavit.“

Čert se opět proměnil v myslivce a celý smutný se vrátil Kačenkou na zem.

Sliboval jí hory doly, když ho pustí, ale marně. Potkali ovčáka. „Koho to nesete?“ řekl

čert.

Komentář [DH2186]: m. ho chapla

Komentář [DH2187]: v. ale v tom okamžení

Komentář [DH2188]: m. se proměnil pán

Komentář [DH2189]: m. zrovna k pecku

Komentář [DH2190]: p. na vrata

Komentář [DH2191]: m. když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat

Komentář [DH2192]: v. a živou moci se odtrhnout nedala

Komentář [DH2193]: m. Chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH2194]: v. pán

Komentář [DH2195]: m. A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít spustit.“

Komentář [DH2196]: m. Protože jsi hlupák

Komentář [DH2197]: v. a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smejšení znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou.“

Komentář [DH2198]: m. Nyní se mi klid

Komentář [DH2199]: m. , jak se jí zbavíš

Komentář [DH2200]: m. Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou

Komentář [DH2201]: m. jestli se ho spustí

Komentář [DH2202]: m. proklínal ji, ale všechno nic platno

Komentář [DH2203]: m. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal, čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal

Komentář [DH2204]: m. Kohopak

Komentář [DH2205]: v. příteli

Komentář [DH2206]: m. ptá se důvěrně čerta

„Ach, skočila mi na krk, a nemohu se jí zbavit,“ řekl čert.

Komentář [DH2207]: v. milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomysle

Komentář [DH2208]: m. tu mi skočí ta ženská

Komentář [DH2209]: m. nechce se mne živou mocí spustit

Komentář [DH2210]: p. řekl čert

Komentář [DH2211]: v. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají

„No, já vám pomohu, ale musíte za mne chvíli pást stádo.“

Komentář [DH2212]: v. počkejte chvíli

Komentář [DH2213]: v. od té neodbyty

Komentář [DH2214]: m. ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu

Co by čert neudělal, aby se Káči zbavil. Že tedy počká.

Komentář [DH2215]: m. „I to budu rád.“

Komentář [DH2216]: v. ty

Komentář [DH2217]: m. křičel

„Slyšíš, chyt' se mne,“ volal ovčák na Káču.

Komentář [DH2218]: p. ovčákova

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého ovčákova kožichu. To

Komentář [DH2219]: m. Nyní měl štlhlý ovčák co nést

Komentář [DH2220]: v. Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. A však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil.

byla tíha, až bylo ovčákovi horko. Přišel k rybníku. Pomalu vytáhne jednu ruku, pak

Komentář [DH2221]: m. Přejde

Komentář [DH2222]: v. a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svleknout. Byl mu sice dost volný, a protože se o to pomaloučku pokoušel, jestli by to šlo. A hle!

Komentář [DH2223]: m. vyndá

Komentář [DH2224]: v. Káča neví nic

Komentář [DH2225]: v. vyndá

druhou, Káča nic neví. Potom si rozeplnul první knoflík, druhý, třetí a žblunk – Káča byla i

s kožichem v rybníce.

Ovčák vytáhl kožich a pospíchal ke svému stádu. „Děkuji ti za tvou službu, žes

mne zbavil Káči. Jednou se ti odměním. Ale abys věděl, komu jsi pomohl. Jsem čert.“ Po

těch slovech zmizel. Ovčák si povídá: „To jsou všichni čerti tak hloupi?“

Komentář [DH2226]: m. neví ještě nic

Komentář [DH2227]: m. odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou

Komentář [DH2228]: m. leží v rybníce i s kožichem

Komentář [DH2229]: m. Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásl ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokry kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi:

Komentář [DH2230]: m. Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal

Komentář [DH2231]: m. neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit

Komentář [DH2232]: v. Nikdy na tebe nezapomenu, a

Komentář [DH2233]: v. bohatě

Komentář [DH2234]: m. Abys ale

Komentář [DH2235]: v. z nouze

Komentář [DH2236]: v. povím ti, že

Komentář [DH2237]: m. To dořekl a

Komentář [DH2238]: v. zůstal chvíli jako omámený stát

Komentář [DH2239]: m. pak pravil sám k sobě

Komentář [DH2240]: m. Jsou-li všickni tak hloupi jako on, tedy je dobře

V té zemi, kde žil ovčák, panoval zlý kníže. O lid se nestaral, jen peníze utrácel.

Komentář [DH2241]: m. Nad tou zemí

Komentář [DH2242]: m. náš ovčák živ byl

Komentář [DH2243]: m. mladý

Komentář [DH2244]: m. Bohatství měl dost

Komentář [DH2245]: v. jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správčové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země.

Komentář [DH2246]: p. Jeho dva správčové nebili o nic lepší

Komentář [DH2247]: m. Jedenkrát

Komentář [DH2248]: m. když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže

Komentář [DH2249]: m. a poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům planety četl

Komentář [DH2250]: v. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

Komentář [DH2251]: m. Odpust'

Komentář [DH2252]: p. zle

Komentář [DH2253]: v. řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správčům hrozí takové nebezpečství, že se to vyřknouti obávám.“ „Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“ „Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy

Komentář [DH2254]: m. než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.

Jeho dva správčové nebili o nic lepší. Jednou pozval kníže slavného hvězdáře, aby mu

pověděl, jak se mu dál povede.

„Ach, knížecí milosti, zle. Čert si přijde pro správce i pro vás.“

Kníže se rozhněval a dal hvězdáře odvést do vězení. Ale od té doby nespal a

Komentář [DH2255]: m. „Do vězení odvedte toho lživého šejdife!“ poručil kníže

Komentář [DH2256]: m. a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl

stále myslel na hvězdářovu předpověď.

Komentář [DH2257]: m. slova hvězdářova otřásla ním jako hlas soudný.

Komentář [DH2258]: v. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijít nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Ovčák zatím pásal své stádo a zapomněl už na čerta i na Káču. Až jednou stojí před

Komentář [DH2259]: m. O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal

Komentář [DH2260]: m. a nestaral se pranic, co se ve světě děje

ním čert, jako by ze země vyrostl a povídá ovčákovi: „Přišel jsem, bych se ti odměnil.

Komentář [DH2261]: m. Jednoho dne znenadání

Komentář [DH2262]: p. jako by ze země vyrostl

Komentář [DH2263]: m. praví k němu

Komentář [DH2264]: v. ovčáčku

Komentář [DH2265]: v. za tvou službu

Poslouchej dobře. Váš kníže je velmi zlý a jeho správce taky. Však sám víš, jak s lidmi

jednají. Za týden si pro ně přijdu, abych je odnesl do pekla. Ty dva správce zatím jen

postraším. Přijdu si pro toho prvního a jak ho povedu nádvořím, ty přijdeš a řekneš:

Komentář [DH2266]: m. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni:

Odejdi, nebo bude s tebou zle!“ Já správce pustím a půjdu pro druhého a tomu zase

pomůžeš. Oni se ti bohatě odmění. Potom odnesu knížete, ale tomu už nesmíš pomoci,

sice by bylo s tebou zle. Dobře si to pamatuj.

Za týden šel ovčák ke hradu. Byla bouře, blesky byly a najednou tu byl čert a

vede správce. Ten se třásl hrůzou, prosil a naříkal. Ovčák se k němu přitočil a houkne

na čerta: „Odejdi, nebo bude s tebou zle!“ Čert správce pustil a zmizel. Správce byl

šťasten, děkoval ovčákovi a naměřil mu pytel zlata. Stejně ovčák pomohl i druhému

Komentář [DH2267]: v. v tu chvíli

Komentář [DH2268]: m. sice

Komentář [DH2269]: p. s tebou

Komentář [DH2270]: m. tě poslechnu a půjdu

Komentář [DH2271]: m. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát

Komentář [DH2272]: v. a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému.

Komentář [DH2273]: m. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH2274]: v. Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a

Komentář [DH2275]: p. za týden

Komentář [DH2276]: p. ovčák

Komentář [DH2277]: v. kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese.

Komentář [DH2278]: m. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsináleho a na polo mrtvého.

Komentář [DH2279]: p. Ten se třásl hrůzou, prosil a naříkal.

Komentář [DH2280]: m. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá

Komentář [DH2281]: m. sice

Komentář [DH2282]: m. Tu chvíli čert zmizí

Komentář [DH2283]: m. a potěšený pán libá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

spráci a i od něho dostal pytel zlata. Kníže to všechno viděl z okna. Ihned poslal pro

ovčáka a prosil, aby ho také zachránil. Sliboval mu hory doly. Ovčák se drbal za uchem

a povídá:

„Pane můj, vám už nesmím pomoci. Byl jste na lidi příliš zlý. Ale kníže tolik

sliboval, že se polepší a vynahradí všechno, čím jim ublížil.

Ovčák tedy slíbil, že to zkusí.

Komentář [DH2284]: m. Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil.

Komentář [DH2285]: m. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH2286]: v. „odpověděl ovčák

Komentář [DH2287]: m. to slíbit nemohu; jedná se tu o mne

Komentář [DH2288]: m. Vy jste velký hříšník

Komentář [DH2289]: m. ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Komentář [DH2290]: v. Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Komentář [DH2291]: p. Ovčák tedy slíbil, že to zkusí.

Zase byla hrozná bouře, do zámku přišel čert a rovnou ke knížeti. Ovčák byl u

knížete, kníže už ho ani nechtěl pustit. Čert, jak viděl ovčáka, zle se na něj rozkřikl.

„Zapomněl jsi, co jsem ti řekl? Knižeti už nepomůžeš.“

Ovčák se zasmál a povídá:

„Ale o knížete nejde. Je tu Káča a ptá se po tobě.“

Jak to čert uslyšel, pustil knížete a byl ten tam.

Komentář [DH2292]: v. Se strachem a hrůzou očekávali všude úplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buď to ovčáka anebo čerta.

Komentář [DH2293]: p. Zase byla hrozná bouře

Komentář [DH2294]: m. Najednou se otevrou dveře, a černý stojí před ním

Komentář [DH2295]: p. Ovčák byl u knížete, kníže už ho ani nechtěl pustit. Čert, jak viděl ovčáka, zle se na něj rozkřikl.

Komentář [DH2296]: v. „Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“ Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čerem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH2297]: v. Jak se můžeš opovážit mne zdržovat?

Komentář [DH2298]: m. Nevíš-li

Komentář [DH2299]: p. Knižeti už npomůžeš

Komentář [DH2300]: v. pošepstal čert ovčákovi

Komentář [DH2301]: p. Ovčák se zasmál a povídá

Komentář [DH2302]: m. Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe

Komentář [DH2303]: m. Káča je živa

Komentář [DH2304]: m. Jak mile uslyšel čert o Káči

Komentář [DH2305]: m. , byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji.

Kníže samou radostí ovčáka objímal. Od té doby byl k lidem hodný a

spravedlivý. Ovčák se stal jeho rádcem a všem se vedlo dobře.

Komentář [DH2306]: m.
Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořanem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný ráde a správný dvořan. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vyděli.

Chytrá horákyně

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl **žádné děti** a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

Komentář [DH2307]: m. žádných dětí

Komentář [DH2308]: m. leta

Komentář [DH2309]: m. sesílila

Komentář [DH2310]: m. děvku

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám **čtyřnedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

Komentář [DH2311]: m. čtyřnedělní

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **léta** spravedlivě a bez reptání, **ale otec**

Komentář [DH2312]: m. otec ale

churavěl a stárnul, a **proto** musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva.

Komentář [DH2313]: m. ona

Tu obrátil milý strýc **a povídá** kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou

Komentář [DH2314]: v. kolečka

Komentář [DH2315]: m. řka:

Manku **odbýt několika groši**. **Ona** však nebyla tak hloupá, aby **přijala peníze**, ale doma s

Komentář [DH2316]: m. několika groši odbýti

Komentář [DH2317]: m. Ta

Komentář [DH2318]: m. byla peníze přijala

pláčem otci všechno povídala **a žádala**, aby šel k panu **soudci** žalovat. Otec **byl** zlostí popuzen

Komentář [DH2319]: m. usilujíc

Komentář [DH2320]: m. prokuratorovi

na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a **přednesl žalobu**. Pan **soudce** ho

Komentář [DH2321]: m. jsa

Komentář [DH2322]: m. žalobu přednesl

vyslechl a poslal pro sedláka. **Ale sedlák** dobře tušil, jestli to pan **soudce** nějak nespraví, že

Komentář [DH2323]: m. Sedlák ale

musí jalovici dát, **proto** hleděl, jak by ho **dostal na svou stranu**. Pan soudce byl v rozpacích.

Komentář [DH2324]: m. protož

Komentář [DH2325]: m. na svou stranu dostal

Bohatého by si nerad **rozhněval**, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy

Komentář [DH2326]: v. byl

chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim **hádanku**: „Co je **nejbystřejší**, co je

Komentář [DH2327]: m. hádačky

Komentář [DH2328]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH2329]: m. nejsladšího

Komentář [DH2330]: m. nejbohatšího

Komentář [DH2331]: m. rozvažující

nejsladší a co **nejbohatší**?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu **přemýšleli**, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý

nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co, prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv **prohrají**. Soudce mně dal **hádanku**. Co je

Komentář [DH2332]: m. prohrajú

Komentář [DH2333]: m. hádačku

Komentář [DH2334]: m. nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího

Komentář [DH2335]: v. to

Komentář [DH2336]: p. si

nejbystřejší, co nejsladší a co nejbohatší? Jestli **uhodnu, zachovám si** jalovici.“

„To jsou věci s **hádankou**. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo **být** bystřejšího nad našeho

Komentář [DH2337]: m. hádačkou

Komentář [DH2338]: m. býti

černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

Komentář [DH2339]: v. máš

„Dobře, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a **s chutí**

Komentář [DH2340]: m. nechal si chutnat

pojídal, co mu žena přistrojila.

Komentář [DH2341]: m. klobúk

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

Komentář [DH2342]: m. ste

„No, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba, pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

Komentář [DH2343]: v. pak

„Nu a co, povídejte.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Ale chalupník přece **jen** celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno **Manka přijde** do sednice a povídá: „Až se vás bude **soudce** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko a

nejbohatší že je **země**, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho **jste** se

to dověděl!“ Chalupník šel k panu **soudci** **zvědav**, **zdali** ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve **soudce zavolal** sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádanek**.

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **být** nic bystřejšího nad mého špicla, který

všecko vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic

bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan soudce a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou

přišel bratr.“

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno **přehledne**, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o

ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší je **země**, z níž **pochází všechno naše bohatství**.“

„Tys uhodl a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to **neurodilo z tvé hlavy**.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spltl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH2344]: m. Chalupník ale

Komentář [DH2345]: v. proto

Komentář [DH2346]: p. jen

Komentář [DH2347]: m. přijde Manka

Komentář [DH2348]: m. zem

Komentář [DH2349]: m. ste

Komentář [DH2350]: m. žádostiv

Komentář [DH2351]: m. zdali

Komentář [DH2352]: m. zavolal prokurátor

Komentář [DH2353]: m. býti

Komentář [DH2354]: m. čtyry

Komentář [DH2355]: m. bratr přišel

Komentář [DH2356]: m. !

Komentář [DH2357]: m. přehlidne

Komentář [DH2358]: v. že

Komentář [DH2359]: m. zem

Komentář [DH2360]: m. všechno naše bohatství pochází

Komentář [DH2361]: m. z tvé hlavy neurodilo

Komentář [DH2362]: m. usiloval

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH2363]: m. zejtra

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel** domů, „**tys** to pěkně spravila. Soudce nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, **a** já musel povědět co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená, a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH2364]: m. přijda

Komentář [DH2365]: m. ty's

Komentář [DH2366]: p. a

Komentář [DH2367]: m. sem

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

Komentář [DH2368]: m. ho

Komentář [DH2369]: m. napolo

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla **jej** na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevis, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, **na polo** po jezdecku **se dostala do města**. Pan soudce se **díval** z okna a chytrou horákyňu již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče. Chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

Komentář [DH2370]: m. do města se dostala

Komentář [DH2371]: m. koukal

Komentář [DH2372]: m. vešel

Komentář [DH2373]: m. přeměřic

Komentář [DH2374]: m. Na to

Komentář [DH2375]: m. krejčře

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka **a přeměřila** pana soudce od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího** a dal **ušít** šaty pro nastávající paní **soudcovou**.

Komentář [DH2376]: m. ušit

Komentář [DH2377]: m. prokurátorovou

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se **bude muset navrátit k otci**.

Komentář [DH2378]: m. musí tu chvíli k otci navrátit.

Komentář [DH2379]: m. Než ona se dobře

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Komentář [DH2380]: m. u

Druhý den byla svatba a z Manky se stala velká paní. **Dobře se** do všeho hodila, ke každému byla vldná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl **ve** veliké vážnosti.

Komentář [DH2381]: m. ale měli

Jedenkrátě přišli k panu **soudci** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně **dali** dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, **jenž** měl hřebce, tvrdil, že vším právem **patří hříbě jemu**; sedlák, jemuž **patřila kobyla**, dokazoval, že má k hříběti **větší právo**. Tak se hádali, až se dostali k panu soudci. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu soudci **po straně něco na ruku** a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH2382]: m. ?

Komentář [DH2383]: m. co

Komentář [DH2384]: m. jemu hříbě patří

Komentář [DH2385]: m. kobyla patřila

Komentář [DH2386]: v. ještě

Ale zatím paní soudcová všecko ve vedlejším pokoji **vyslechla**. **A** nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste se dal tak napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH2387]: m. dobré slovo po straně

Komentář [DH2388]: m. Zatím ale

Komentář [DH2389]: m. přeslechla

Komentář [DH2390]: m. i

„**Inu, já** ovšem myslím, že se mi **stala velká křivda**, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH2391]: m. proč pak ste se nechal tak opálit

Komentář [DH2392]: m. jít'

Komentář [DH2393]: m. velká křivda stala

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, **pod podmínkou**, že se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřka** okolo poledne vezměte **sít'**, vylezte na Skarman (vrch **poblíž** Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás **uvidí**, budou se vás ptát, co tam děláte. Vy jim odpovězte: Když **hřebci mohou mít** hřibata, že mohou také na vrchu **růst ryby**.“

Sedlák **paní** poděkoval a slíbil, že se **zachová podle rady**. Druhý den si vyšel pan **soudce** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka **roztahovat sítě**. Pustili se **všichni** do smíchu, **a když přišli** až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá.

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý!**“ křičel pan **soudce** „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když **hřebci mohou mít** hřibata, mohou také na vrchu **růst ryby**.“ odpověděl sedlák.

Pan **soudce** zůstal jako pivoňka. Hned si ale zavola sedláka dolů, vzal **ho stranou** a řekl:

„To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece **paní soudcovou** vyradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, **paní si nevšímá**, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. **Paní si** hned pomyslela, jaký škvor mu **vrtá v mozku**, nicméně trpělivě **vyčkávala**, k jakému konci se to **schýlí**.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Viš-li** pak, co **jsem** ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovu radila?“

„Proto, že **snést nemohu nespravedlnost**. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„**At'si** byl ošizen, nebo ne, tobě **po tom** nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla. Abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě nejmilejšího.“

Komentář [DH2394]: m. tou výminkou

Komentář [DH2395]: m. jestli

Komentář [DH2396]: m. Zejtra

Komentář [DH2397]: m. síti

Komentář [DH2398]: m. blíže

Komentář [DH2399]: m. uhlídají

Komentář [DH2400]: m. mohou mít hřebci

Komentář [DH2401]: m. ryby růsti

Komentář [DH2402]: v. se

Komentář [DH2403]: m. dle rady zachová

Komentář [DH2404]: m. sítě roztahovat

Komentář [DH2405]: m. všickni

Komentář [DH2406]: m. přišedše

Komentář [DH2407]: m. bláznový

Komentář [DH2408]: m. mohou mít hřebci

Komentář [DH2409]: m. ryby růst

Komentář [DH2410]: m. ho na stranu

Komentář [DH2411]: m. prokurátorovou

Komentář [DH2412]: m. ale paní si ani nevšímaje

Komentář [DH2413]: m. v mozku vrtá

Komentář [DH2414]: m. očekávala

Komentář [DH2415]: m. schýlí.

Komentář [DH2416]: m. Viš-li

Komentář [DH2417]: m. ssem

Komentář [DH2418]: m. nespravedlnost snést nemohu

Komentář [DH2419]: m. At'si

Komentář [DH2420]: m. do toho

Komentář [DH2421]: m. vzít

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako **by se pranic mezi námi neudálo**.“

Komentář [DH2422]: m. býti

Komentář [DH2423]: m. by se nebylo pranic mezi námi událo

Manka **ihned běžela** do kuchyně, dala **přistojit dobrou večeři** a **uchystat nejlepší víno**.

Komentář [DH2424]: m. běžela hned

Komentář [DH2425]: m. dobrou večeři přistojit

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu **opilý**, poručila služebníkovi, aby jí **podal ještě tu nalitou sklenici vína**.

Komentář [DH2426]: m. to nejlepší víno uchystat

Komentář [DH2427]: m. byly

Komentář [DH2428]: m. hodách

Komentář [DH2429]: m. spítý

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Komentář [DH2430]: m. ještě tu nalitou sklenici vína podal

Komentář [DH2431]: m. vypí

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino, ale již ledva jazykem **vládl**. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci **přicházet podivný průvod k chalupě**. **Teprve** když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Komentář [DH2432]: m. vládnul

Komentář [DH2433]: m. podivný průvod k chalupě přicházet

Komentář [DH2434]: m. Teprv

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **soudce** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což **jsi** mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je **nejmilejší**, tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Komentář [DH2435]: m. si

Komentář [DH2436]: m. nejmilejšího

Komentář [DH2437]: ssem

Komentář [DH2438]: m. řka

Komentář [DH2439]: m. patrně

Pan **soudce** se dal do smíchu **a povídá**: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však, že jsi **chytřejší než já**, **proto** budeš také od dnešního dne **soudit se mnou**.“

Komentář [DH2440]: m. nade mne chytřejší

Komentář [DH2441]: m. protož

Paní **soudcová** **tomu byla** ráda, a od toho dne **soudili spolu**, a bylo všude dobře.

Komentář [DH2442]: m. ty soudit, a ne já

Komentář [DH2443]: m. byla tomu

Komentář [DH2444]: m. soudila ona

V jedné vesnici byla děvečka, jmenem Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá **seděla v zlatě**, **nebyl by si ji vzal ani nejchudší**

chasník, protože byla **zlá jako čert** a hubatá. Měla starou matku, a **leckdy potřebovala**

pomoci, ale kdyby mohl někoho krejcar spasit a ona **platila dukáty**, **ani trochu by jí**

nepomohl, protože se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo **slyšet na deset honů**.

K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet let**. **Jak to**

většinou ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne muzika, **byla i tenkrát**. **Jakmile**

se ozvaly u rychtářů **nebo** v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, **v síni stála**

děvčata a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča. Hoši **kývali na děvčata**, a **ta se**

ubírala do kola, ale Kačence se toho štěstí, co **živa byla**, **nedostalo ani jednou**, **ač by byla**

zaplatila dudákovi třeba sama. **Navzdor tomu nevynechala ani jediné neděle**. **Jedenkrát**

jde také a myslí si po cestě: „**Jsem již tak stará**, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to

k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou **bere k tanci**.

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu, sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu

Komentář [N2445]: v. stará

Komentář [N2446]: m. v zlatě seděla

Komentář [N2447]: m. nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal

Komentář [N2448]: m. jako čert zlá

Komentář [N2449]: m. leckdy posluhu potřebovala

Komentář [N2450]: v. byl

Komentář [N2451]: m. dukáty platila

Komentář [N2452]: m. nebyl by jí toho nejmenšího udělal

Komentář [N2453]: m. na deset honů slyšet

Komentář [N2454]: m. čtyřicet

Komentář [N2455]: m. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá

Komentář [N2456]: m. bylo to i tu

Komentář [N2457]: m. jak

Komentář [N2458]: m. aneb

Komentář [N2459]: m. v síni a po náspi stály děvčata

Komentář [N2460]: m. na děvčata kývali

Komentář [N2461]: m. ty se ubíraly

Komentář [N2462]: m. ty se ubíraly

Komentář [N2463]: m. ani jednou nedostalo

Komentář [N2464]: m. ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila

Komentář [N2465]: m. než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli

Komentář [N2466]: m. Jedenkrát

Komentář [N2467]: m. Tak stará jsem již

Komentář [N2468]: m. k tanci bere

Komentář [N2469]: m. připít

divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpla, ale konečně se ráda napila. Pán vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo hoši!**“ Hoši se **rozestoupí** a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [N2470]: m. chvilku

Komentář [N2471]: v. ještě

Komentář [N2472]: v. žbánek postaví

Komentář [N2473]: m. rozstoupí

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy. Hoši se ušklebují,

Komentář [N2474]: p. to

Komentář [N2475]: v. a

Komentář [N2476]: m. hubu

děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají **ústa** zástěrou, aby Káča **nezahlédla, že se jí smějí**. Ale Káča neviděla žádného, byla ráda že tancuje. **I kdyby se jí celý svět smál, pranic by si z toho nedělala**. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval

Komentář [N2477]: m. nezahlídla, že se jí smějou

Komentář [N2478]: v. ona

Komentář [N2479]: m. Byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala.

Komentář [N2480]: m. jiti

marcipán i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [N2481]: m. kýž

„**Kéž** bych mohla s vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli

rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, **ukážu ti**.“

Komentář [N2482]: m. já ti povím

Komentář [N2483]: m. chapla

Káča ho **chňapla**, ale v tom okamženi se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k

Komentář [N2484]: m. celý

peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je **všecek**

upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se

nedala odtrhnout. Chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k **odebrat k Luciferovi**.

Komentář [N2485]: m. odtrhnout nedala

Komentář [N2486]: m. panu Antichristovi odebrat

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, **a chtěl ji**

trochu zastrašit a takse s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli chtěl také peklo ukázat.

„Nevěděl jsem,“ dokončil, „že se mne nebude chtít **pustit.**“

„Protože jsi hlupák a **nepamatuješ si mého naučení,**“ **vyjel si na něho** starý pán.

„Dříve než s kým co začneš, **máš znát jeho smýšlení. Kdybys na to vzpomněl,** když tě Káča

vyprovázela, **nebral bys ji s sebou.** Nyní se mi klid' s očí **a hled' se jí zbavit!**“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli

se ho **pustí,** proklínal ji, **ale nic platno.** Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na

louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu **pásl ovce.** Čert byl proměněn v obyčejného

člověka, a **tak** ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, **šel jsem** svou cestou, na nic ani

nepomyslel, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí **pustit.** Chtěl jsem ji

nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pod mnou klesají.“

„No, počkejte **chvilku,** **však** vám od té neodbyty pomohu, ale ne na dlouho, protože

musím zase pást. **Na půl cesty vám ji mohu nést.**“

„I to budu rád.“

Komentář [N2487]: m. a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli chtěl také peklo ukázat

Komentář [N2488]: m. Já nevěděl

Komentář [N2489]: m. spustit

Komentář [N2490]: m. a naučení moje si nepamatuješ

Komentář [N2491]: m. vyjel na něj

Komentář [N2492]: m. máš jeho smejslení znát

Komentář [N2493]: m. Kdybys byl na to zpomněl

Komentář [N2494]: m. nebyl bys ji bral s sebou

Komentář [N2495]: m. hled', jak se jí zbavíš

Komentář [N2496]: m. spustí

Komentář [N2497]: m. ale všechno nic platno

Komentář [N2498]: v. jednu

Komentář [N2499]: v. zaobalen

Komentář [N2500]: m. ovce pásl

Komentář [N2501]: m. tudy

Komentář [N2502]: m. já šel

Komentář [N2503]: m. nepomyslel

Komentář [N2504]: m. spustit.

Komentář [N2505]: m. chvilku

Komentář [N2506]: m. já

Komentář [N2507]: m. Asi na půl cesty ji odnesu

„Slyšíš, ty, chyt' se mne," křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. **To** měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný, velký kožich, **kteřý si ráno vypůjčil od nádvorníka**. Však ho

to dost brzo omrzelo. Myslíl jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku, a tu **ho** napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? **Kdyby mohl kožich i s ní svléknout**. Byl mu dost volný, a **proto** se o to

pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! Vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou,

Káča **ještě nic neví**. **Odepne** první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a **žbluňk**. Káča

leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, seděl na mezi, pásal ovce a díval se, brzo-li se ovčák s

Káčou vrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně pospíchal ovčák k louce.

Myslel že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal

jeden na druhého. Čert, že **ovčák jde** bez Káči a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se

domluvili, řekl čert k ovčákovi: „**Děkuju ti**, tys mi **prokázal velkou službu**, **neboť bych**

snad musel Káču nosit do soudného dne. Nikdy na tebe nezapomenu a jednou se ti bohatě

odměním. **Ale abys věděl**, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a

zmizel. Ovčák zůstal **chvíli stát jako omámený**, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak

hloupí jako tenhle, je dobře.”

Komentář [N2508]: m. Nyní

Komentář [N2509]: m. který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil

Komentář [N2510]: v. také

Komentář [N2511]: v. I

Komentář [N2512]: m. mu

Komentář [N2513]: m. Kdyby byl mohl kožich i s ní svléknout.

Komentář [N2514]: v. sice

Komentář [N2515]: m. protože

Komentář [N2516]: m. nic ještě neví

Komentář [N2517]: m. Odundá

Komentář [N2518]: m. žbluňk

Komentář [N2519]: m. Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí.

Komentář [N2520]: m. mysle

Komentář [N2521]: m. jde ovčák

Komentář [N2522]: m. já ti děkuju

Komentář [N2523]: m. velkou službu prokázal

Komentář [N2524]: m. neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit.

Komentář [N2525]: m. abys ale

Komentář [N2526]: m. jako omámený stát

Komentář [N2527]: m. všickni

Komentář [N2528]: m. hloupí jako on, tedy je dobře.

Nad tou zemí, **kde žil náš ovčák**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost. **Jako**

Komentář [N2529]: m. kde náš ovčák živ byl

svobodný pán nade vším požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších,

Komentář [N2530]: m. dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře.

jakých jen svět může dát, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých,

Komentář [N2531]: m. jakýchž jen svět podati může,

hýřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než **pán**. Co

Komentář [N2532]: m. hejřivých

Komentář [N2533]: v. sám

neprohýřil pán, nechali si oni dva. Ubohý lid nevěděl, **kde již má nabrat peněz**. Kdo měl

Komentář [N2534]: m. kníže

Komentář [N2535]: m. kde má již peněz nabrat.

krásnou dceru **nebo** peníze, neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou **očekávat rozkaz**, že

Komentář [N2536]: m. anebo

Komentář [N2537]: v. ten

to kníže požádá pro sebe, a milost boží tomu, kdo by se **protivil jeho vůli!** **Kdo** by mohl

Komentář [N2538]: m. rozkaz očekávat

Komentář [N2539]: m. že to kníže vším právem pro sebe požádá

takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i **správce** země. **Jedenkrát**,

Komentář [N2540]: m. vůli jeho protivil

Komentář [N2541]: m. kdož

když **již nevěděl**, co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře a poručil, aby jemu i dvěma jeho

Komentář [N2542]: m. správci

Komentář [N2543]: m. Jedenkrát

správčům **četl planety**. Hvězdář uposlechl a zkoumal v hvězdách, jaký konec vezme život **tří**

Komentář [N2544]: m. nevěděl již

Komentář [N2545]: m. planety četl

marnotratníků.

Komentář [N2546]: m. třech

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým zkoumáním, „tvému životu i tvým

správčům hrozí takové **nebezpečí**, **že se je obávám vyřknout**.“

Komentář [N2547]: m. nebezpečství

Komentář [N2548]: m. že se to vyřknouti obávám

„Jen mluv, ať to je cokoliv! **Ale ty zde musíš zůstat**, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš

Komentář [N2549]: m. Ty ale zde zůstat musíš

o hlavu.“

„Milerád se podvoluji spravedlivému rozkazu. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt

Komentář [N2550]: m. Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji.

měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v úplňku přijde pak i pro

Komentář [N2551]: m. úplňku

tebe, knížecí milosti, a všechny tři za živa odnese do pekla.“

Komentář [N2552]: m. a všechny tři vás za živa do pekla odnese

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!“ poručil kníže a služebníci učinili podle

rozkazu. V srdci nebylo však knížeti, jak se tvářil. Hvězdářova slova jím otřásla. Poprvé se

Komentář [N2553]: p. však

Komentář [N2554]: m. jak se stavěl

v něm ozvalo svědomí. Správce odvezli domů napolo mrtvé, žádný z nich nevzal nic do úst.

Komentář [N2555]: m. Slova hvězdářova otřásla ním jako hlas soudný.

Komentář [N2556]: m. žádný z nich do huby nevzal

Sebrali všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran

Komentář [N2557]: m. Sebravše

Komentář [N2558]: m. své jmění

zatarasit, aby pro ně čerti nemohli přijít. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně,

Komentář [N2559]: m. přijít nemohli

Komentář [N2560]: v. snad

a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH2561]: v. „pranic“

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání. Den jak den pásal své stádo a nestaral se,

co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví: „Přišel jsem, ovčáku,

Komentář [DH2562]: v. k němu

Komentář [DH2563]: m. ovčáčku

bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce

Komentář [DH2564]: v. „víš-li co“

země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale poněvadž vidím, že se polepší,

nechám je tu a při tom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu,

Komentář [DH2565]: m. vrata otevrou

kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci otevřou vrata, a já pána

Komentář [DH2566]: m. pryč povedu

povedu pryč, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a

Komentář [DH2567]: m. dva pytle zlata dát

půjdu. Potom si ale dej od pána dát dva pytle zlata, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne

zavoláš. Jdi k druhému hradu, **a udělej to samé požádej stejný plat.** **Ale s penězi** dobře

Komentář [DH2568]: v. Od toho

Komentář [DH2569]: m. a též tak udělej a stejný plat požádej

Komentář [DH2570]: m. S penězi ale

Komentář [DH2571]: m. úplňku

Komentář [DH2572]: m. než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit

hospodař a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete.

Neradím ti, abys ho chtěl vysvobodit, zaplatil bys svou vlastní svou kůží.“ To dořekl a

odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke

hradu, **kde zůstával jeden z těch dvou správců.** Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva **tu**

Komentář [DH2573]: m. kde jeden z těch dvou správců zůstával

Komentář [DH2574]: m. stály tu

Komentář [DH2575]: m. dívaly se

Komentář [DH2576]: m. zoufanlivý

stály a **dívali se**, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku **zoufalý** křik, vrata se otevrou a

černý táhne pána ven, zsinalého a napolo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za

Komentář [DH2577]: m. čerta odstrčí volá

ruku a **čerta odstrčí a volá:** „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ V tu chvíli čert zmizí, a potěšený

Komentář [DH2578]: m. ptaje se ho

pán líbá ruku ovčákovu, **a ptá se ho**, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata,

poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, **a pořídil tak dobře jak u prvního.** Rozumí se

Komentář [DH2579]: m. a též tak dobře jak u prvního pořídil

samo sebou, že se kníže dost brzo **dověděl o ovčákovi;** neboť se beztoho pořád poptával, jak

Komentář [DH2580]: m. o ovčákovi dověděl

to s pány dopadlo. Když to všecko uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého **ovčáka**, a

Komentář [DH2581]: m. ovčáčka

Komentář [DH2582]: m. jej

když ho přivezli, snažně **ho** žádal, **aby se i nad ním smiloval a vysvobodil ho z drápů**

Komentář [DH2583]: m. by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil

pekelných.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; **jde** tu o mne. **Jste** velký hříšník,

Komentář [DH2584]: m. jedná se

Komentář [DH2585]: v. „Vy“

ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak

se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, i kdybych měl sám za vás jít do horoucího

pekla.“

Kníže s **upřímnou** myslí všechno slíbil, a ovčák odešel přislíbiv **mu**, že se v určitý den **dostaví**.

Komentář [DH2586]: m. opravdovou

Komentář [DH2587]: m. jemu

Komentář [DH2588]: m. vynajde

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to zprvu knížeti přáli, tak

ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, **nemohl si nikdo přát hodnějšího knížete**.

Komentář [DH2589]: m. nemohl si žádný hodnějšího knížete přát

Komentář [DH2590]: m. Dnové

Dny ubíhají, **ať je člověk počítá s radostí nebo s žalostí!** Než se kníže nadál, **byl za dveřmi**

Komentář [DH2591]: m. ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá

den, **kdy se musel se vším, co ho těšilo, rozloučit**. Černě přistrojen, celý **smrtelně** **bledý**,

Komentář [DH2592]: m. byl den za dveřmi

Komentář [DH2593]: m. kterém se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel

seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou **dveře**, a černý stojí

Komentář [DH2594]: m. smrtelný

před ním.

Komentář [DH2595]: m. dvě

„Stroj se, kníže, hodina vypršela, **jsem** tu pro tebe.“

Komentář [DH2596]: v. pan

Komentář [DH2597]: v. „já“

Kníže ani slova neodpovídal, vstal a kráčel za čertem na dvůr, **kde stálo nesmírné**

Komentář [DH2598]: m. Ani slova neodpovídaje vstal kníže

množství lidstva. Tu se prodírá houfem ovčák celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje

Komentář [DH2599]: m. kde nesmírné množství lidstva stálo

zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? **Nevíš**, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

Komentář [DH2600]: m. Nevíš-li

„Blázne, mně tu nejde **o knížete**, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Komentář [DH2601]: m. o krále

Jakmile uslyšel čert o **Káče**, byl hned ten tam a nechal knížete **na pokoji**. Ovčák se mu v

Komentář [DH2602]: m. Káči

Komentář [DH2603]: m. v pokoji

duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým

nejprvnějším dvořenínem, **a miloval ho jako vlastního bratra**. Však se také s dobrou

Komentář [DH2604]: m. a co vlastního bratra jej miloval

potázel, neboť byl chudý pasák **upřímným rádcem a správným dvořenínem**. Ze dvou pytlů

Komentář [DH2605]: m. upřímný rádcem a správný dvořenín

zlata nenechal si ani krejcaru. Pomohl **jím** těm, **na** kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH2606]: m. ním

Komentář [DH2607]: m. od

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl **žádné děti** a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl **předobry**. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal jí k **bratrovi** za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

„Služ jen, Manko **poctivě**," řekl jí strýc, „až vystoupíš **ze služby**, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám **čtyřnedělní** tele, to **si ponechám**, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako **drak** a **nepromarnila strýci ani krejcar**. Ale strýc byl **lišák**. Manka sloužila tři **léta poctivě** a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které **byla už pořádná** kráva.

Tu obrátil milý strýc kolečka, **povídal** kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl **odbýt ubohou Manku několika groši**. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem **všecko pověděla otci** a **naléhala**, aby šel **žalovat k panu prokurátorovi**.

Otec, **popuzen zlostí** na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a **přednesl žalobu**.

Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, **proto** hleděl, jak by ho **dostal na svou stranu**. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad **rozhněval**, a chudý měl

přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť a dal

Komentář [DH2608]: m. žádných dětí

Komentář [DH2609]: m. příliš dobrý

Komentář [DH2610]: m. bratru

Komentář [DH2611]: m. leta

Komentář [DH2612]: m. sesílila

Komentář [DH2613]: m. děvku

Komentář [DH2614]: v. (Marie)

Komentář [DH2615]: m. spravedlivě

Komentář [DH2616]: p. ze služby

Komentář [DH2617]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH2618]: m. dochovám

Komentář [DH2619]: m. oheň

Komentář [DH2620]: m. krejcaru strýci neumářila

Komentář [DH2621]: m. šelma

Komentář [DH2622]: m. leta

Komentář [DH2623]: m. spravedlivě

Komentář [DH2624]: m. už byla

Komentář [DH2625]: m. hodná

Komentář [DH2626]: m. řka:

Komentář [DH2627]: m. ubohou Manku několika groši odbýti

Komentář [DH2628]: m. otci všecko povídala

Komentář [DH2629]: m. usilujíc

Komentář [DH2630]: m. k panu prokurátorovi žalovat

Komentář [DH2631]: m. jsa zlostí popuzen

Komentář [DH2632]: m. žalobu přednesl

Komentář [DH2633]: m. protož

Komentář [DH2634]: m. na svou stranu dostal

Komentář [DH2635]: v. byl

jim **hádanky**: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ Kdo **prý** to uhodne, dostane jalovici.

Komentář [DH2636]: m. hádačky

Komentář [DH2637]: v. s tím doložením

Komentář [DH2638]: p. prý

Komentář [DH2639]: v. že

Mrzutí odešli bratři domů, celou cestu **rozvažovali**, co by to asi bylo, ale ani jeden ani

Komentář [DH2640]: m. Mrzutí

Komentář [DH2641]: m. rozvažující

druhý **se nemohl dopátrat pravdy**.

Komentář [DH2642]: m. nemohl se pravdy domakat

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal **hádanku**: „Co

Komentář [DH2643]: m. hádačku

je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? Jestli to uhodnu, **jalovice mi zůstane**.“

Komentář [DH2644]: m. zachovám jalovici

„**To je řečí s hádankou**. Já ji uhodnu sama. **Co** by mohlo **být** bystřejšího nad našeho

Komentář [DH2645]: m. To jsou věci s hádačkou

Komentář [DH2646]: m. Což

Komentář [DH2647]: m. býti

černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„**Máš pravdu**, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se **milý sedlák uspokojil** a

Komentář [DH2648]: m. Dobře máš

Komentář [DH2649]: m. uspokojil milý sedlák

nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk na hřebík** a sedl za stůl.

Komentář [DH2650]: m. klobúk na hřeb

„No, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. **Tihle páni**, ti by člověka div nezbláznili.“

Komentář [DH2651]: m. Jsou to páni

„Nu a co, **tak povídejte**.“

Komentář [DH2652]: m. povídejte pak

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebudte **smutený**, ráno vám to povím.“

Komentář [DH2653]: m. smuten

Chalupník ale proto přece celičkou noc **nezamhouřil oka**. Ráno přijde Manka do **světnice**

Komentář [DH2654]: m. oka nezamhouřil

Komentář [DH2655]: m. sednice

a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je

Komentář [DH2656]: m. pravím

oko a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám **povídám**, ať neříkáte, od koho

Komentář [DH2657]: m. prokuratorovi

jste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátoru** **zvědav**, **zdali ta odpověď** bude

Komentář [DH2658]: m. žádostiv

dobrá.

Komentář [DH2659]: m. zdali

Nejdřív zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádanek**.

Komentář [DH2660]: m. odpověď

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže **být** nic bystřejšího nad mého špicla, který

Komentář [DH2661]: m. Nejdříve

Komentář [DH2662]: m. hádaček

všecko vyčmucha a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který **už čtyři léta** leží, nic

Komentář [DH2663]: m. I nu

Komentář [DH2664]: m. býti

Komentář [DH2665]: m. již čtyry leta

bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s

jakou **přišel bratr**.“

Komentář [DH2666]: m. bratr přišel

„Milostivý pane,“ já myslím, nejbystřejší že je oko, které **v mžiku** všechno přehlídně,

Komentář [DH2667]: m. !

Komentář [DH2668]: m. v mžiku

nejsladší že je spaní, **protože** ať je člověk jak chce **zarmoucený** a **utrmácený**, když spí, neví

Komentář [DH2669]: m. neboť

Komentář [DH2670]: m. zarmoucen

o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž pochází všechno naše

Komentář [DH2671]: m. utrmácen

bohatství.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to **neurodilo**

v tvé hlavě.“

Komentář [DH2672]: m. z tvé hlavy neurodilo.

Dlouho **to** nechtěl chalupník povědět, ale když pán na **něj** usiloval, spletl se a **vyšel** s

Komentář [DH2673]: v. to

Komentář [DH2674]: m. něho

Komentář [DH2675]: m. vyjel

barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne,

Komentář [DH2676]: m. zejtra

ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl **pro chalupníka** zase kámen na srdce.

Komentář [DH2677]: m. chalupníkovi

„Milá Manko,“ řekl, **když přišel** domů, „**tys** to pěkně **vyvedla**, **prokurátor** nechtěl věřit,

Komentář [DH2678]: m. !

Komentář [DH2679]: m. přijda

Komentář [DH2680]: m. ty's

že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a **ted'** máš k němu přijít, ale nemá

Komentář [DH2681]: m. spravila

to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít **pěšky** ani na

Komentář [DH2682]: m. nyní

Komentář [DH2683]: v. ani

voze.“

„Nu, to je toho, **nechte to být**, však já to **svedu**.“

Komentář [DH2684]: m. jen nechte

Komentář [DH2685]: m. vyvedu

Ve dvě hodiny po půlnoci Manka vstala, vzala rezný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe,

Komentář [DH2686]: m. O dvou hodinách s

na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **naboso** střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi

Komentář [DH2687]: m. na boso

dnem a nocí, sedla na kozu a **napolo** pěšky, napolo po jezdecku se dostala do města. Pan

Komentář [DH2688]: m. na polo

prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni **už** očekával. **Když viděl**, že **svou úlohu tak**

Komentář [DH2689]: m. již

Komentář [DH2690]: m. Vida

dobře provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si

Komentář [DH2691]: m. tak dobře svou úlohu provedla

Komentář [DH2692]: m. vešel

tě za ženu.“

Komentář [DH2693]: m. ?

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **když si přeměřila** pana **prokurátora** od hlavy k patě.

Komentář [DH2694]: m. přeměříc

Ženich si vzal hezkou nevěstu pod **paží** a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího**

Komentář [DH2695]: m. paždí

Komentář [DH2696]: m. Na to

a dal **pro nastávající paní prokurátorovou ušít šaty**.

Komentář [DH2697]: m. krejčífe

Komentář [DH2698]: m. ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy **nepletla do jeho věcí**, do žádného

Komentář [DH2699]: m. do jeho věcí nepletla

soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli **navrátit k otci**.

Komentář [DH2700]: m. k otci navrátit

„Učiním **ti po** vůli,“ odpověděla nevěsta.

Komentář [DH2701]: m. po tvé

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. **Ona se ale** dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela **milovala**, za to ji **taky** každý měl **ve** veliké vážnosti.

Komentář [DH2702]: m. Než ona se

Komentář [DH2703]: v. svého

Komentář [DH2704]: m. také

Komentář [DH2705]: m. u

Jedenkrát přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobylu. Oba koně ale měli **pohromadě**. Když kobyla dostala hřibě, **vyvstala** otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem **hřibě patří jemu**, sedlák, jemuž **patřila kobyla**, dokazoval, že má k hřiběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu

Komentář [DH2706]: m. Jedenkrát

Komentář [DH2707]: m. dohromady

Komentář [DH2708]: m. nastala

Komentář [DH2709]: m. ?

Komentář [DH2710]: m. jemu hřibě patří

Komentář [DH2711]: m. kobyla patřila

prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi po straně dobré slovo, a hřebec dostal hřibě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla** a nelíbil se jí

Komentář [DH2712]: m. přeslechla

Komentář [DH2713]: m. i

nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak** jste se nechal tak **napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hřibě?“

Komentář [DH2714]: m. proč pak

Komentář [DH2715]: m. opálit

„**Inu, já** ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak **rozhodl**, co mám dělat?“

Komentář [DH2716]: m. I nu

Komentář [DH2717]: m. jáť

Komentář [DH2718]: m. spravil

„Věřím vám, Ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou **podmínkou**, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřka** okolo poledne vezměte **sítě**, vylezte na Skarman a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás **spatří**, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte, když mohou **mít** hřebci hřibata, že **můžou** také **růst** na kopci ryby.“

Komentář [DH2719]: m. ,

Komentář [DH2720]: m. výminkou

Komentář [DH2721]: m. Zítřka

Komentář [DH2722]: m. síti

Komentář [DH2723]: v. (vrch blíže Domažlic)

Komentář [DH2724]: m. uhlídají

Komentář [DH2725]: m. :

Komentář [DH2726]: m. mítí

Komentář [DH2727]: m. mohou

Komentář [DH2728]: m. na vrchu ryby růsti

Sedlák paní poděkoval a slíbil že se zachová podle její rady. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí už zdaleka na Skarmanu sedláka roztahovat síť. Pustili se všichni do smíchu, a když přišli až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá.

Komentář [DH2729]: v. se

Komentář [DH2730]: m. dle rady zachová

Komentář [DH2731]: m. již

Komentář [DH2732]: m. síť roztahovat

Komentář [DH2733]: m. všickni

Komentář [DH2734]: m. přišedše

Komentář [DH2735]: m. ?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty blázne!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jakživ slyšel, aby na vrchu rostly ryby?“

„Když můžou mít hřebci hřibata, můžou taky na vrchu růst ryby,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho stranou a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřív mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale na konec přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšimne, chodí po pokoji, nepromluví ani slovo a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, přesto však trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Jestlipak víš, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovi radila?“

„Protože nemůžu snést nespravedlnost. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH2736]: m. bláznový

Komentář [DH2737]: m. jak živ

Komentář [DH2738]: m. ryby rostly

Komentář [DH2739]: m. mohou mít

Komentář [DH2740]: m. mohou také

Komentář [DH2741]: m. ryby růst

Komentář [DH2742]: m. na stranu

Komentář [DH2743]: m. dříve

Komentář [DH2744]: m. konečně

Komentář [DH2745]: m. Na večer

Komentář [DH2746]: m. nevšímaje

Komentář [DH2747]: m. nemluví

Komentář [DH2748]: m. slova

Komentář [DH2749]: m. nicméně

Komentář [DH2750]: m. schílí

Komentář [DH2751]: m. Viš-li pak

Komentář [DH2752]: m. Proto že nespravedlnost sněsti nemohu

„**At'si** byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. **Ted'** se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou **naložil nespravedlivě**, dovolím ti odtud **vzít**, co **je ti nejmilejší**.“

Komentář [DH2753]: m. At'si

Komentář [DH2754]: m. Nyní

Komentář [DH2755]: m. nespravedlivě naložil

Komentář [DH2756]: m. vzít

Komentář [DH2757]: m. tobě nejmilejšího

Komentář [DH2758]: m. býti

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych **s tebou ještě naposled** povečeřela, **jako by se nebylo pranic mezi námi událo**.“

Komentář [DH2759]: m. ještě naposled s tebou

Komentář [DH2760]: v. a to tak vesele

Komentář [DH2761]: m. dobrou večeři přistrojit

Komentář [DH2762]: m. to nejlepší víno uchystat

Komentář [DH2763]: m. byly

Komentář [DH2764]: m. hodách

Komentář [DH2765]: m. připijela panu manželku dost a dost

Komentář [DH2766]: m. spítý

Komentář [DH2767]: m. jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH2768]: m. vypí

Manka běžela hned do kuchyně, dala **přistrojit dobrou večeři**, a **uchystat to nejlepší víno**.

Když **byla** jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní **pořád připíjela panu manželovi**, a když viděla, že je trochu **opilý**, poručila služebníku, aby **jí dal ještě tu nalitou sklenici vína**.

Komentář [DH2769]: m. jedním lokem je

Komentář [DH2770]: m. zdraví manželčino

Komentář [DH2771]: m. již ledva

Komentář [DH2772]: m. jazykem vládnul

Komentář [DH2773]: m. hlava sklesla

Komentář [DH2774]: p. ke spaní

Komentář [DH2775]: m. vida

Komentář [DH2776]: m. podivný průvod k chalupě přicházet

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a **naráz ho vypil na manželčino zdraví**; ale **sotva už vládl jazykem**. Po chvílce mu **sklesla hlava** a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili **ke spaní**, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spíнал ruce, **když viděl** pozdě v noci **přicházet podivný průvod k chalupě**. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Komentář [DH2777]: m. ve sprosté

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní **v prosté**, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co **je mi nejmilejší**, tys mi nejmilejší, tedy

Komentář [DH2778]: m. mi je nejmilejšího

jsem si vzala tebe.“

Pan **prokurátor** se dal do smíchu **a řekl**: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však **jasně**, že jsi

chytřejší než já, **proto** budeš **||** od dnešního dne **soudit ty**, a ne já.“

Komentář [DH2779]: m. , řka

Komentář [DH2780]: m. patrně

Komentář [DH2781]: m. nade mne chytřejší

Komentář [DH2782]: m. protože

Komentář [DH2783]: v. také

Komentář [DH2784]: m. ty soudit

Komentář [DH2785]: m. byla tomu

Komentář [DH2786]: m. bylo všude

Paní **prokurátorová** **tomu byla** ráda, a od toho dne soudila ona, a **všude bylo** dobře.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará **panna** **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár

zlatých peněz, ale kdyby byla celá **seděla ve zlatě**, nebyl by si **ji vzal ani ten nejchudší**

chasník, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy potřebovala

posluhu, ale kdyby byl mohl někoho **spasit krejcar** a ona **platila dukáty**, nebyl by jí **udělal**

ani to nejmenší, **protože** se hned pro každé slovo **přela** a vadila, až to bylo **slyšet na deset**

honů. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let.

Jak to **většinou na** vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i **tady**; jak

se ozvaly u rychtářů **nebo** v hospodě dudy, hned byla plná **světnice** hochů, **v chodbě a na**

zápraží děvčata stála děvčata a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši

kývali na děvčata, a **ta se ubírala** do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani

jednou nedostalo, ač by **byla dudákovi třeba sama** zaplatila, **ale** navzdor tomu nevynechala

přece ani jednu neděli. **Jedenkrát taky jde a po cestě si myslí**: „**Už jsem tak stará**, a ještě

jsem **netancovala s hochem**, **jestlipak to není** k zlosti? Věru **dneska** bych tancovala třeba s

čertem.“

Komentář [DH2787]: m. děvečka

Komentář [DH2788]: m. jmenem

Komentář [DH2789]: m. v zlatě seděla

Komentář [DH2790]: m. jí ani ten nejchudší chasník vzal

Komentář [DH2791]: m. krejcar spasit

Komentář [DH2792]: m. dukáty platila

Komentář [DH2793]: m. toho nejmenšího udělal

Komentář [DH2794]: m. proto že

Komentář [DH2795]: m. soudila

Komentář [DH2796]: m. na deset honů slyšet

Komentář [DH2797]: m. čtyřicet

Komentář [DH2798]: m. z většího dílu

Komentář [DH2799]: m. ve

Komentář [DH2800]: m. musika

Komentář [DH2801]: m. tu

Komentář [DH2802]: m. aneb

Komentář [DH2803]: m. sednice

Komentář [DH2804]: m. v síni a po náspi stály

Komentář [DH2805]: m. na děvčata kývali

Komentář [DH2806]: m. ty se ubíraly

Komentář [DH2807]: m. dudákovi třeba sama byla

Komentář [DH2808]: m. než

Komentář [DH2809]: m. Jedenkrát

Komentář [DH2810]: m. jde také

Komentář [DH2811]: m. myslí si po cestě

Komentář [DH2812]: m. Tak stará jsem již

Komentář [DH2813]: m. s hochem netancovala

Komentář [DH2814]: m. není-li to

Komentář [DH2815]: m. dnes

Ve zlosti přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere.

Komentář [DH2816]: m. Se zlostí

Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu, sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si

Komentář [DH2817]: m. .

nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu

Komentář [DH2818]: m. připít

divila, že **jí ten pán prokazuje** takovou čest, **chvilku** se upejpla, ale **nakonec** se ještě ráda

Komentář [DH2819]: m. má ten pán pro ni

Komentář [DH2820]: m. chvilku

napila. Pán **postaví džbánk**, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a **volá**: „**Sólo**, hoši!“

Komentář [DH2821]: m. konečně

Komentář [DH2822]: m. žbánek postaví

Hoši se **rozestoupí** a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH2823]: m. volá

Komentář [DH2824]: m. Solo

Komentář [DH2825]: m. rozstoupí

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrkují hlavy; hoši se ušklebují a

Komentář [DH2826]: p. to

děvčata schovávají **hlavy** jedna za druhou a **přikrývají pusy** zástěrou, aby Káča nezahlídla, že

Komentář [DH2827]: m. hlavu

Komentář [DH2828]: m. hubu

se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda, že tancuje, **i kdyby** se jí **celý svět**

Komentář [DH2829]: m. byť by

Komentář [DH2830]: v. byl

smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou,

Komentář [DH2831]: m. marcipan

kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [DH2832]: m. jíti

Komentář [DH2833]: m. Kýž

„**Kéž** bych **s vámi mohla** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli

Komentář [DH2834]: m. mohla s Vámi

rozcházet.

„I to se ti může stát, pojd' se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

Komentář [DH2835]: p. to

„Chyt' se mne kolem krku, já ti **to** povím.“

Káča ho **popadla**, ale v tom **okamžiku** se **pán proměnil** v čerta a letěl s ní zrovna k
peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli **druha**, že je celý
upachtěný, chtěli mu ulehčit a Káču **z** něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí
se **nedala odtrhnout**; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku **odebrat k panu**
Luciferovi.

Komentář [DH2836]: m. chapla

Komentář [DH2837]: m. okamžení

Komentář [DH2838]: m. proměnil pán

Komentář [DH2839]: m. tovaryše

Komentář [DH2840]: m. upachtěn

Komentář [DH2841]: m. s

Komentář [DH2842]: m. odtrhnout nedala

Komentář [DH2843]: m. k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a **chtěje** ji
trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí **chtěl taky na chvíli peklo ukázat**. „Já
nevěděl,“ dokončil, „že se **mě** nebude chtít **pustit**.“

Komentář [DH2844]: m. mysle

Komentář [DH2845]: m. na chvíli také peklo chtěl ukázat

Komentář [DH2846]: m. mne

Komentář [DH2847]: m. spustit

Komentář [DH2848]: m. naučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH2849]: m. Dříve

Komentář [DH2850]: p. si

Komentář [DH2851]: m. jeho smejšlení znát

Komentář [DH2852]: m. byl na to

Komentář [DH2853]: m. tě Káča vyprovázela

Komentář [DH2854]: m. s

Komentář [DH2855]: m. Pln

Komentář [DH2856]: m. spustí

Komentář [DH2857]: m. Utrmácen

Komentář [DH2858]: m. ,

Komentář [DH2859]: m. rozzloben

Komentář [DH2860]: m. v hrozitánském kožichu zaobalen

Komentář [DH2861]: m. ovce pásí

Komentář [DH2862]: m. tudy

Komentář [DH2863]: m. důvěrně čerta

„Protože jsi hlupák a **nepamatuješ si moje naučení**,“ vyjel na něj starý pán. „**Dřív**,
než **si** s kým co začneš, máš **znát jeho smýšlení**; kdybys **na to byl vzpomněl**, když **jsi Káču**
vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' z očí a hled', jak se jí zbavíš.“

Plný mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli
se ho **pustí**, proklínal ji, ale všechno nic platno. **Utrmácený** a **rozzlobený** přijde se svým
břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák, **zabalený v obrovitém kožichu**, **pásí ovce**. Čert
byl proměněn v obyčejného člověka, a **tak** ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“
ptá se **čerta přátelsky**.

„Ach, milý člověče, **sotva** dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani **nepomyslel**, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se **mě** žívu mocí **pustit**. Chtěl jsem ji nést

Komentář [DH2864]: m. ledva

Komentář [DH2865]: m. nepomysle

Komentář [DH2866]: m. mne

Komentář [DH2867]: m. spustit

až do nejbližší vesnice a tam **se jí nějak zbavit**, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

Komentář [DH2868]: m. ji nějak odbyt

Komentář [DH2869]: m. chvíli

„No počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty **pomůžu**, ale ne nadlouho, **protože**

Komentář [DH2870]: m. pomohu

Komentář [DH2871]: m. proto že

musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se **mě**,“ **vykřikl** ovčák na Káču.

Komentář [DH2872]: m. mne

Komentář [DH2873]: m. křičel

Komentář [DH2874]: m. Nyní

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. **Ted'** měl štíhlý

ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si **ráno od půjčil od šafáře**. Však ho to

Komentář [DH2875]: v. byl

Komentář [DH2876]: m. nádvorníka vypůjčil

Komentář [DH2877]: v. A

Komentář [DH2878]: m. také

taky dost brzo omrzelo; i **přemýšlel**, jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne,

Komentář [DH2879]: m. myslil

aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby **ji tak mohl svléknout i s kožichem**. Byl mu **dost volný**, a

Komentář [DH2880]: m. byl mohl kožich i s ní svléknout

Komentář [DH2881]: v. sice

proto se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A **vida!** Vyndá jednu ruku, Káča neví

Komentář [DH2882]: m. protož

Komentář [DH2883]: m. hle

nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, **sundá** první pentličku z knoflíku, oddělá druhou, třetí

Komentář [DH2884]: m. odundá

Komentář [DH2885]: m. s

a **žbluňk** - Káča leží v **rybníku** i s kožichem.

Komentář [DH2886]: m. žblunk

Komentář [DH2887]: m. rybnice

Čert nešel za ovčákem, on seděl na **zemi** a pásł ovce; **díval** se, brzo-li se ovčák s

Komentář [DH2888]: m. mezi

Komentář [DH2889]: m. ,

Káčou **vrátí**. Nemusel dlouho čekat. **S mokrým kožichem** na rameně, pospíchal ovčák k

Komentář [DH2890]: m. divaje

Komentář [DH2891]: m. navrátí

Komentář [DH2892]: m. Mokrý kožich

louce, **myslil**, že bude cizinec **snad už** u vesnice a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, **ovčák**, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert **ovčákovi**: „Já ti děkuju, tys mi **prokázal velkou službu**, **jinak** bych se byl **musel s Káčou nosit snad až do soudného dne**. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi **pomohl z nouze**, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli **stát jako omámený**, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Komentář [DH2893]: m. mysle

Komentář [DH2894]: m. již snad

Komentář [DH2895]: v. a

Komentář [DH2896]: p. k

Komentář [DH2897]: m. velkou službu prokázal

Komentář [DH2898]: m. neboť

Komentář [DH2899]: m. snad musel do soudného dne s Káčou nosit

Komentář [DH2900]: m. z nouze pomohl

Komentář [DH2901]: m. jako omámený stát

Komentář [DH2902]: m. všickni

Komentář [DH2903]: m. živ byl

Nad tou zemí, kde náš ovčák **žil**, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; **a protože** **byl nade vším svobodným pánem**, **užíval** všeho v plné míře. Den **co den** **se kochal v radovánkách**, **jaké** jen svět **poskytnout** může, a když nastala noc, **ozýval se z knížecích síní** **zpěv rozmařilých hýřivých** mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než **pán sám**. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva, a ubohý lid nevěděl, kde má **už peníze** nabrat. Kdo měl krásnou dceru **nebo** peníze, ten neměl **klidnou chvíli**, **protože** mohl s

Komentář [DH2904]: m. jsa svobodným pánem nade vším

Komentář [DH2905]: m. požíval

Komentář [DH2906]: m. ode dne

Komentář [DH2907]: m. kochal se

Komentář [DH2908]: m. rozkoších

Komentář [DH2909]: m. jakýchž

Komentář [DH2910]: m. podati

Komentář [DH2911]: m. rozpustilých

Komentář [DH2912]: m. hejřivých

Komentář [DH2913]: „ sám pán

Komentář [DH2914]: m. neprohejřil

Komentář [DH2915]: m. již

Komentář [DH2916]: m. peněz

Komentář [DH2917]: m. anebo

Komentář [DH2918]: m. utěšené chvíle

Komentář [DH2919]: m. neboť

jistotou **očekávat rozkaz**, že to kníže **požádá pro sebe**, a milost boží tomu, kdo by se **jeho**

vůli protivil! **Kdo** by mohl takového panovníka **mít rád**? Po celé zemi **lid knížete i správce**

proklínal. Jedenkrát, když **už** nevěděl, co si má **vymyslet**, povolal kníže hvězdáře a

poručil, aby jemu i dvěma jeho správčům **četl osud z hvězd**. Hvězdář uposlechl a **zkoumal**

ve hvězdách, jaký konec vezme život **těch** tří marnotratníků.

„Odpust', knížecí **Milosti**,“ řekl, **když byl hotov se svým zkoumáním**, „tvému životu

i **životu tvých správců** hrozí takové **nebezpečí**, že se to **obávám vyřknout**.“

„Jen mluv, ať **je to cokoli**! Ty ale **tady musíš zůstat**, a nevyplní-li se tvá slova,

přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád **podvoluju spravedlivému rozkazu**. Poslyš tedy: než **nastane** druhá

čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a v tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde

pak i pro tebe, knížecí **Milosti**, a všechny tři vás **zaživa odnese do pekla**.“

Komentář [DH2920]: m. rozkaz očekávat

Komentář [DH2921]: v. vším právem

Komentář [DH2922]: m. pro sebe požádá

Komentář [DH2923]: m. vůli jeho

Komentář [DH2924]: m. Kdož

Komentář [DH2925]: m. milovat

Komentář [DH2926]: m. proklínal lid knížete i správčí země

Komentář [DH2927]: p. už

Komentář [DH2928]: v. již

Komentář [DH2929]: m. vymyslet

Komentář [DH2930]: m. planety četl

Komentář [DH2931]: m. skoumal

Komentář [DH2932]: m. v

Komentář [DH2933]: p. těch

Komentář [DH2934]: m. třech

Komentář [DH2935]: m. milosti

Komentář [DH2936]: m. jsa hotov se svým zkoumáním

Komentář [DH2937]: m. tvým správčům

Komentář [DH2938]: m. nebezpečství

Komentář [DH2939]: m. vyřknouti obávám

Komentář [DH2940]: m. to je

Komentář [DH2941]: m. cokoliv

Komentář [DH2942]: m. zde

Komentář [DH2943]: m. zůstat musíš

Komentář [DH2944]: m. spravedlivému rozkazu podvoluji

Komentář [DH2945]: m. bude

Komentář [DH2946]: m. čtvrt

Komentář [DH2947]: p. v

Komentář [DH2948]: m. úplňku

Komentář [DH2949]: m. milosti

Komentář [DH2950]: m. za živa

Komentář [DH2951]: m. do pekla odnese

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!" poručil kníže, a služebníci učinili podle

rozkazu. V srdci **knžeti nebylo**, jak se stavěl; **hvězdářova slova jím otrásla** jako hlas

posledního soudu. Poprvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli **nápolo** mrtvé domů,

žádný z nich **nevzal do úst. Sebrali** všechno **své jmění**, sedli do vozů, ujeli na své statky a

dali hrady **ze** všech stran zatarasit, aby pro ně čerti **nemohli přijít**. Kníže se obrátil na pravou

cestu, žil tiše a pokojně a zponěhl se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece

jen krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal **svoje** stádo a nestaral

se pranic, co se **děje ve** světě. Jednoho dne **stojí před ním znenadání** čert a praví **mu**:

„Přišel jsem, ovčáčku, **abych** se ti **odměnil za tvou službu**. Až bude čtvrt měsíce, mám

odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale **viš**

co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a

ten den, vejdí do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se **v hradu strhne** křik,

služebníci **otevřou vrata**, a já pána **povedu pryč**, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu

chvíli, sice bude zle! Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána **dát dva pytle zlata**, a

Komentář [DH2952]: m. nebylo knížeti

Komentář [DH2953]: m. slova hvězdářova

Komentář [DH2954]: m. otrásla ním

Komentář [DH2955]: m. soudný

Komentář [DH2956]: m. Po prvé

Komentář [DH2957]: v. na polo

Komentář [DH2958]: m. do huby nevzal

Komentář [DH2959]: m. Sebravše

Komentář [DH2960]: m. jmění své

Komentář [DH2961]: m. se

Komentář [DH2962]: m. přijíti nemohli

Komentář [DH2963]: p. jen

Komentář [DH2964]: m. své

Komentář [DH2965]: m. ve světě

Komentář [DH2966]: m. znenadání stojí před ním

Komentář [DH2967]: m. k němu

Komentář [DH2968]: m. bych

Komentář [DH2969]: m. za tvou službu odměnil

Komentář [DH2970]: m. viš-li

Komentář [DH2971]: m. strhne v hradu

Komentář [DH2972]: m. vrata otevrou

Komentář [DH2973]: m. pryč povedu

Komentář [DH2974]: m. dva pytle zlata dát

nebude-li chtít, řekni jen, že **mě** zavoláš. **Potom** jdi k druhému hradu, a **udělej taky tak** a

požádej o stejnou odměnu. S penězi ale dobře hospodař a užívej jich k dobrému. Až bude

měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, **ale** to bych ti neradil, abys ho chtěl

vysvobodit, sice bys musel **nastavit svou vlastní kůži**.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo **čtvrt** měsíce, vypověděl službu a šel ke

hradu, kde **zůstával jeden z těch dvou správců**. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva **tu**

stály a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku **zoufalý** křik, vrata se **otevrou** a

černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za

ruku a čerta **odstrčí** a volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí a potěšený

pán líbá **ovčákovu ruku** a **ptá** se ho, co žádá za odměnu. Když **ovčák řekl**, že dva pytle

zlata, poručil pán, aby **mu ho tolik bez meškání vydali**.

Spokojený šel ovčák k druhému hradu, a **pořídil taky tak dobře jako u prvního**.

Rozumí se samo sebou, že **se o ovčákovi dost brzo dověděl kníže**; neboť se beztoho pořád

poptával, jak to **dopadlo se správcí**. Když to všechno uslyšel, poslal **pro milého ovčáka vůz**

se čtyřmi koňmi, a když ho přivezli, snažně **ho** žádal, **aby** se **smiloval i nad ním** a

vysvobodil ho z drápů pekelných.

Komentář [DH2975]: m. mne

Komentář [DH2976]: m. Od toho

Komentář [DH2977]: m. též tak udělej

Komentář [DH2978]: m. stejný plat požádej

Komentář [DH2979]: m. úplňku

Komentář [DH2980]: m. než

Komentář [DH2981]: m. vlastní svou kůži nastavit

Komentář [DH2982]: m. čtvrt

Komentář [DH2983]: m. jeden z těch dvou správců zůstával

Komentář [DH2984]: m. stály tu

Komentář [DH2985]: m. zoufanlivý

Komentář [DH2986]: m. otevrou

Komentář [DH2987]: m. na polo

Komentář [DH2988]: m. odstrčiv

Komentář [DH2989]: m. ,

Komentář [DH2990]: m. ruku ovčákovu

Komentář [DH2991]: m. ,

Komentář [DH2992]: m. ptaje

Komentář [DH2993]: m. řekl ovčák

Komentář [DH2994]: m. se mu ho tolik bez meškání vydalo

Komentář [DH2995]: m. Spokojen

Komentář [DH2996]: m. též tak dobře jak u prvního pořídil

Komentář [DH2997]: m. kníže dost brzo o ovčákovi dověděl

Komentář [DH2998]: m. s pány dopadlo

Komentář [DH2999]: m. vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka

Komentář [DH3000]: m. jej

Komentář [DH3001]: m. by

Komentář [DH3002]: m. i nad ním smiloval

Komentář [DH3003]: m. z drápů pekelných ho vysvobodil

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit **nemůžu**; **jde** tu o **mě**. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl **úplně** polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře **spravovat svůj lid**, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, **i** kdybych měl sám za vás jít **sám** do horoucího pekla.“

- Komentář [DH3004]:** m. nemohu
- Komentář [DH3005]:** m. jedná se
- Komentář [DH3006]:** m. mne
- Komentář [DH3007]:** m. docela
- Komentář [DH3008]:** m. svůj lid spravovat
- Komentář [DH3009]:** m. a
- Komentář [DH3010]:** m. sám

Kníže s **upřímnou** myslí všechno slíbil, a ovčák odešel **se slibem**, že se v **daný** den **dostaví**.

- Komentář [DH3011]:** m. opravdovou
- Komentář [DH3012]:** m. příslibiv jemu
- Komentář [DH3013]:** m. určitý
- Komentář [DH3014]:** m. vynajde

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to **zprvu** knížeti přáli, tak ho **ted'** litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný **přát** **hodnějšiho knížete**.

- Komentář [DH3015]:** m. ouplněk
- Komentář [DH3016]:** m. sprvu
- Komentář [DH3017]:** m. nyní

Dni ubíhají, ať je člověk s radostí **nebo** s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl **za dveřmi** **den**, kdy se se všim, co ho **těšilo**, měl **rozloučit**. Černě **ustrojený**, **smrtelně** **bledý** kníže **seděl** a očekával buďto ovčáka, anebo čerta. Najednou se **otevrou** dvěře, a černý stojí před ním.

- Komentář [DH3018]:** m. hodnějšiho knížete přáti
- Komentář [DH3019]:** m. Dnově
- Komentář [DH3020]:** m. aneb
- Komentář [DH3021]:** m. den za dveřmi
- Komentář [DH3022]:** m. o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel
- Komentář [DH3023]:** m. přistrojen
- Komentář [DH3024]:** m. celý smrtelný, seděl kníže

„**Chystej** se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“
Kníže neodpověděl ani slovo, vstal a kráčel za čertem na dvůr, kde **stálo nesmírné množství lidstva**. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, **běží rovnou k čertovi** a **volá zdaleka**: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

- Komentář [DH3025]:** m. otevrou
- Komentář [DH3026]:** m. Stroj
- Komentář [DH3027]:** m. Ani slova neodpovídaje
- Komentář [DH3028]:** m. kníže
- Komentář [DH3029]:** m. nesmírné množství lidstva stálo
- Komentář [DH3030]:** v. a
- Komentář [DH3031]:** m. zrovna k čertu
- Komentář [DH3032]:** m. ,
- Komentář [DH3033]:** m. volaje zdaleka

„Jak se můžeš opovážit **mě** zdržovat? **Nevíš**, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o **knížete**, ale jde mi o tebe. Káča je **tu** a ptá se po tobě.“

Jakmile čert uslyšel o **Káče**, byl hned **tentam** a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu

v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým

nejprvnějším **dvořanem** a **měl ho rád jako vlastního bratra**. **Však** se **taky** s dobrou

potázel, neboť **chudý pasák byl** upřímný rádce a správný **dvořan**. Ze **čtyř** pytlů zlata **si**

nenechal ani **krejcar**; pomohl **jím** těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH3034]: m. mne

Komentář [DH3035]: m. Nevíš-li

Komentář [DH3036]: m. krále

Komentář [DH3037]: m. živa

Komentář [DH3038]: m. Jakmile

Komentář [DH3039]: m. uslyšel čert

Komentář [DH3040]: m. Káči

Komentář [DH3041]: m. tentam

Komentář [DH3042]: m. dvořeninem

Komentář [DH3043]: m. a co vlastního bratra jej miloval

Komentář [DH3044]: m. Avšak

Komentář [DH3045]: m. také

Komentář [DH3046]: m. byl chudý pasák

Komentář [DH3047]: m. dvořenín

Komentář [DH3048]: m. dvou

Komentář [DH3049]: p. si

Komentář [DH3050]: m. krejcaru

Komentář [DH3051]: m. ním

32.

Ed. poznámka: V původním znění jsou pohádky pro dnešního čtenáře, zvláště dětského, po jazykové stránce těžko vnímatelné a srozumitelné. Dnešní editor stojí před úkolem přiblížit pohádky dnešnímu čtenáři po stránce jazykové a zároveň se pokusit, a zároveň se pokusit, aby na něj působily obdobně jako na čtenáře v době svého vzniku. Respektuje a rozvíjí změny, které autorka sama provedla z prvního do druhého vydání. Tyto změny vedly k hovorovosti. Na druhou stranu je žádoucí, aby z textů bylo patrné, že nejsou současné, proto bylo třeba ponecháním některých zastaralých prvků navodit dobový kolorit a také do nich nezavádět prostředky zcela moderní, příznačné pro naši současnost. Nebyly prováděny změny obsahové, úprava se týkala jen změn jazykových. Pravopis se řídí současnými pravidly. Rovněž starší jevy hláskové a tvaroslovné jsou převáděny na současnou normu (oulsiný – úlsiný, vláskami – vlásky). Přechodníky v originále často neodpovídají současné kodifikaci a kromě toho působí dnes silně knižně, jejich užívání je stylově omezeno, v pohádkovém vyprávění je pocítujeme jako vybočení ze stylu. Proto jsou zde nahrazovány prostředky slovními nebo větnými (přijda – po příchodu, když přišel). Jen ojediněle jsou ponechány pro navození dobového koloritu (řka). Podobně jsou nahrazovány i jiné jazykové prostředky (by – aby, neb, nebo – neboť, protože). Podle současného úzu jsou nahrazovány i některé starší vazby (hledat čeho – hledat co) a některý dnes neobvyklá spojení (cestu věděl dobře – cestu znal dobře). Zastaralá nebo nesrozumitelná slova jsou nahrazena současnými, zvláště tam, zvláště tam, kde slovo v současném jazyce existuje, ale změnilo svůj význam (vyrazení – zábava, sprostý – prostý). Za nejzávažnější zásah do textu pokládá editorka změny slovosledné. Němcová totiž většinou důsledně dodržuje dobový slovosled, založený na gramatickém principu, podle něhož na konci věty vedlejší stojí určitý tvar slovesný. Náš současný slovosled se řídí principem významovým (téma – réma). Pořádek slov dodržovaný Němcovou, působí na dnešního čtenáře emocionálně, takže jeho důsledné uplatnění cítí jednak jako exaltované, ale i jako monotónní. Základní stanovený cíl editora je, aby text působil na dnešního čtenáře obdobně jako na čtenáře v době B. Němcové. Vydání je určeno dětem.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl Honzu. Jednou **mu řekl**: „Honzu, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a **ještě** jsi ani v kostele nebyl. **Dnes tam půjdeš**. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklapneš.“

Komentář [N3052]: m. řekl k němu

Komentář [N3053]: m. posud

Komentář [N3054]: m. Půjdeš dnes do kostela.

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, **co** vešel do kostela, **vystoupil** kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou **pusou**, ale po chvílce se zamračil, podepřel **si** boky a bručel: „**No, to bych rád věděl**, proč ten košiláč jen na **mě** zevluje, **a vadí se se mnou**, vždyť jsem mu nic neudělal, **ale jestli to bude trvat dlouho**, popadnem se do křížku.“

Komentář [N3055]: m. když

Komentář [N3056]: m. vstoupil

Komentář [N3057]: m. hubou

Komentář [N3058]: p. si

Komentář [N3059]: m. Nu, rád bych věděl

Komentář [N3060]: m. mne

Komentář [N3061]: m. a se mnou se vadí

Komentář [N3062]: ale budeli to dlouho trvat

Komentář [N3063]: p. vy

Komentář [N3064]: m. lidé

„I mlčte, **vy** hloupý, a poslouvejte“ okřikovali ho **lidí**.

„Ba to nebudu poslouchat, **ani slovo už nechci slyšet.**“ **A vrazil** si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší a obrátil se **ke knězi zády.** To když udělal, vystrčili ho **lidi z kostela ven.** „Ty už jdeš?“ ptal se táta.

Komentář [N3065]: m. ani slova nechci již vědět

Komentář [N3066]: m. I vtláčil

Komentář [N3067]: m. u knězi žádami

Komentář [N3068]: m. lidé ven z kostela.

Komentář [N3069]: m. co mi to namáhání stálo

Komentář [N3070]: p. jeden

Komentář [N3071]: m. lidé mne

Komentář [N3072]: m. uší zacpal

Komentář [N3073]: m. více

Komentář [N3074]: p. ale

Komentář [N3075]: m. s doložením

Komentář [N3076]: m. aby si koupil za něj piva

Komentář [N3077]: m. hodně

Komentář [N3078]: m. rády tancovaly

„Jsem rád, že jsem doma, **co mě to stálo namáhání.** Vylezl vám tam **jeden** košilatý do díže a začal se napařovat, **vadit se se mnou** až hrůza. Jen trochu **jsem klapnul hubou** a **lidi mě** okřikovali, a když sem si **zacpal uši,** vystrčili **mě ven.** **Už** tam nepůjdu.“

„Ty jsi **ale** hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník **a poradil mu,** **aby si za něj koupil pivo** a dával děvčatům **hojně** připíjet, by s ním **ráda tancovala.**

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„**No** dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl **jeden** houdek, **hrál na housle,** a několik párů se točilo v kolečku.

Honza vyvalil oči, otevřel hubu a troubil **na to.** Najednou zavřísknou ze síně dudy **a do světlice vstoupí dudák provázený chasou.** **Jak to** Honza viděl, vyrazil ze sednice, **až povalil na prahu hospodského,** který nesl pro něho ve **vědru** za ten zlatník piva.

Komentář [N3079]: m. Nu

Komentář [N3080]: m. jen

Komentář [N3081]: p. jako vysvětlení slova houdek

Komentář [N3082]: p. na to

Komentář [N3083]: m. a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou

Komentář [N3084]: m. To jak

Komentář [N3085]: m. až na prahu hospodského povalil

Komentář [N3086]: m. vědře

Komentář [N3087]: m. přida

Komentář [N3088]: m. muzice, co sem se tam polekal.“

Komentář [N3089]: m. Nu ty pitomče

„Táto!“ křičel, **když přišel** domů, „víckrát **mě** neposílejte k muzice. **To jsem se tam polekal.** „**No ty chytráku,** co zas?“ ptal se tatík.

Komentář [N3090]: m. sem

Komentář [N3091]: m. prkénko

Komentář [N3092]: m. sednici

Komentář [N3093]: m. jim hlava div nezatočila

Komentář [N3094]: m. kvikne

Komentář [N3095]: m. všickni

Komentář [N3096]: m. podpaží

„Ba co, když **jsem** tam přišel, skřípal jeden na **prkénko** a několik bláznů se točilo po **světnici,** až se **jim div nezamotala hlava.** Najednou to **kvikne,** blázni **všickni** strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím a do nich vstoupil chlap a mačkal **v podpaží** čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, že s tebou není ve vesnici žádná pořizena, musíš mezi pány. Já vím o

Komentář [N3097]: m. s tebou není ve vesnici pořizena

jednom, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Komentář [N3098]: m. jednoho

Honza souhlasil a šel s tátou, aby své štěstí zkusil mezi pány. Přišli k pěknému

Komentář [N3099]: m. byl spokojen,

zámku a tam řekl táta, aby šel Honza prosit o službu. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

Komentář [N3100]: m. mezi pány zkusil

Komentář [N3101]: m. o službu prosit

„I co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán,“ pomyslí si v duchu Honza.

Komentář [N3102]: m. E

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ?“ ptal se ho pán, když už ho do služby přijal.

Komentář [N3103]: m. když ho byl již do služby přijal

„Honza.“

„To není hezké, Honza, budeme ti říkat *Johannes!*“

„I pro mě si říkejte, jak chcete, ale Honzo mě volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptaní trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, Dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se *Kočka*,“ odpověděl Honza celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem *Polívka*,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se tě na něj neptám, ale chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

Komentář [N3104]: m. ale já se neptám na ně, a chci

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mě chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celý den. Večer, když bylo po vši práci a všichni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

Komentář [N3105]: m. celíčký

Komentář [N3106]: m. všickni

„Mama, mama, Polívka!“ křičela slečna na matku, když **zaslechla** kroky a poznala
sloužícího.

Komentář [N3107]: m. uctíla

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je **tu**.“

Komentář [N3108]: m. zde

„Vstávej honem, můj milý, Kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč **mě** budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není **opravdová** kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

Komentář [N3109]: m.
opravdivá

„Ten se jmenuje Johannes, a ne Kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jakkoliv, ten to je.“

Pán vyskočil, **vzal ze zdi bič**, a běžel k slečně do pokoje, ale tam **už** nikdo nebyl, a jen

Komentář [N3110]: m. vzal
bič se zdi

Komentář [N3111]: m. již

slečna povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží?

Kdo ji porazil?“

„Dobré víno, milostpane!“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

A běžel zase za milým Honzou, **ale kde tomu už byl konec**. Ptal se vrátěného, neviděl-

Komentář [N3112]: m. I

Komentář [N3113]: m. ale
nikde ho nebylo

li sloužícího.

„Předevčírem?“ ptal se vrátěný, **který neznal jeho pravé jméno**, jako nebohá

Komentář [N3114]: m. který
jeho pravé jméno neznal

kuchařka.

„On je osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém

hádání přišel všemu na stopu. a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, **to už jdeš ze služby**?“ ptal se táta.

Komentář [N3115]: m. to jdeš
již ze služby.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál **jsem** se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl **jsem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel **jsem** utíkat, nechtěl-li **jsem** dostat výprask.“

Komentář [N3116]: m. sem

Komentář [N3117]: m. ssem

„No, ty jsi boží dřevo, **už** nevím, co s tebou“ rozzlobil se táta.

Komentář [N3118]: m. již

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku **jsem** slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, **aby** se s nimi hádal. Ať prý mu **povídají, co povídají**, on pořád říká: ‚To je pravda!‘ a komu by řekl: ‚Ty lžeš,‘ ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz, anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat, až řekne: ‚Ty lžeš.‘“

Komentář [N3119]: m. by

Komentář [N3120]: m. mluví co mluví

„**No, možná, že k tomuhle se hodíš.** Jdi spánembohem!“

Komentář [N3121]: m. Nu možná že se k tomu hodíš

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo **a ke králi ho pustili.**

Komentář [N3122]: m. a byl ke králi připuštěn

„Ty se tedy chceš se mnou prít?“ ptal se král.

„**No**, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„**Tak** začni povídat, a jestli ti řeknu, že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl

Komentář [N3123]: m. nyní

král a pokynul Honzovi, aby začal.

„Jednou **jsem** šel do lesa a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z **něj** pilin, až tma!“

Komentář [N3124]: m. něho

„**Taky** to může být pravda.“

Komentář [N3125]: m. také

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahore se mi ho kousek nedostávalo, **uřízl jsem kus dole a nahore ho nastavil.**“

Komentář [N3126]: m. uřízl sem dole kus a nahore nastavil

„Také to může být pravda.“

„**Už jsem** se chytal trámu, tu se provaz utrl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

Komentář [N3127]: m. již sem

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl jsem si**, že máme v kuchyni motyku, a **honem** sem vylezl ven, **abych** se vykopal.“

Komentář [N3128]: m. zpomněl sem si

Komentář [N3129]: m. chutě

Komentář [N3130]: m. bych

„To může být pravda.“

„Když **jsem** vyšel, viděl **jsem** běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být **pravda pravdoucí**.“

Komentář [N3131]: m. skutečná pravda

„A na té cedulce stálo, **že váš táta pásl s mým dědou prasata**.“

Komentář [N3132]: m. že pásl váš táta s mým dědkem prasata

„To lžeš!“ rozkřikl se král a vyskočil ze **židle**.

Komentář [N3133]: m. sesle

„**Že lžu? Tak jste prohrál, a já dostanu vaši dceru**.“

Komentář [N3134]: m. Že lhu? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.

Tu se král ulekl, a **vzpomněl si** na svou sázku.

Komentář [N3135]: m. a zpomněl teprv

„Poslouchej, Honzo, **já ti dám peněz, kolik budeš chtít**, ale dceru, tu ti přece dát

Komentář [N3136]: m. já ti dám peněz dost

nemůžu; ty jsi selský, a ona je princezna.“

Komentář [N3137]: m. nemohu

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, **vím** o hezcím děvčeti.“

Komentář [N3138]: m. vímť

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, co chtěl, a byl rád, **že ho má z**

krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [N3139]: m. že ho zbyl s krku

33.

Chytrá horákyňě

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl **žádné děti** a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou letech **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

Komentář [DH3140]: m. žádných dětí

Komentář [DH3141]: m. leta

Komentář [DH3142]: m. děvku

„Služ jen, Manko, **spravedlivě**.“ řekl jí strýc, „až **skončíš**, dám ti místo mzdy jalovici.

Komentář [DH3143]: v. (Marie)

Komentář [DH3144]: m. vystoupíš

Právě mám **čtyřnedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

Komentář [DH3145]: m. čtyřnedělní

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň, a **krejcar strýci nezmařila**. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **léta** spravedlivě a bez reptání, **ale otec**

Komentář [DH3146]: m. krejcaru strýci neumařila

Komentář [DH3147]: m. otec ale

churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu **milý strýc obrátil** a kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku

Komentář [DH3148]: m. obrátil milý strýc kolečka

Komentář [DH3149]: m. řka

několika groši **odbýt**. Ta však nebyla tak hloupá, aby peníze přijala, ale doma s pláčem otcí

Komentář [DH3150]: m. odbýti

Komentář [DH3151]: v. byla

všechno povídala a **usilovala**, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec, **na**

Komentář [DH3152]: m. všechno

Komentář [DH3153]: m. , usilujíc

nesvědomitého bratra zle popuzený, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan

Komentář [DH3154]: m. jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra

prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor**

Komentář [DH3155]: v. nějak

nespraví, že musí jalovici dát, **a proto** hleděl, jak by ho **dostal na svou stranu**. Pan

Komentář [DH3156]: m. protož

Komentář [DH3157]: m. na svou stranu dostal

prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad **rozhněval**, a chudý měl přece právo na

Komentář [DH3158]: v. byl

své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim **hádku**:

Komentář [DH3159]: m. hádačky

Komentář [DH3160]: m. nejbystřejšího

„Co je **nejbystřejší**, co je **nejsladší** a co **nejbohatší**?“ **a doložil**, že kdo to uhodne, že dostane

Komentář [DH3161]: m. nejsladšího

Komentář [DH3162]: m. nejbohatšího

jalovici.

Komentář [DH3163]: m. s tím doložením

Komentář [DH3164]: p. že

Mrzutí odešli bratři domů, celou cestu **uvažovali**, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý **se nemohl pravdy dobrat**.

Komentář [DH3165]: m. Mrzuti

Komentář [DH3166]: m. rozvažující

Komentář [DH3167]: m. nemohl se pravdy domakat

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil **tchořovku na stůl**.
„No a proč, co se **stalo**, prohrál jsi?“

Komentář [DH3168]: m. tchořovkou o stůl

Komentář [DH3169]: v. ti

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal **hádanku**. Co je **nejbystřejší**, co **nejsladší** a co **nejbohatší**? Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

Komentář [DH3170]: m. hádačku

Komentář [DH3171]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH3172]: m. nejsladšího

Komentář [DH3173]: m. nejbohatšího

„To jsou věci s **hádankou**. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo **být bystřejší než náš černý špicl**, co **sladší než** náš sud medu, co **bohatší než naše truhla** tolarů?“

Komentář [DH3174]: m. býti bystřejšího nad našeho černého špicla

Komentář [DH3175]: m. sladšího nad

Komentář [DH3176]: m. bohatšího nad naši truhlu

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Komentář [DH3177]: m. klobúk na hřeb

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk na hřebík** a sedl za stůl.

Komentář [DH3178]: m. ste

„No jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

Komentář [DH3179]: p. věru

„Ba **věru**, pořídil. **To jsou** páni, ti by člověka div nezbláznili.“

Komentář [DH3180]: m. Jsou to

„Nu a co, **tak povídejte**.“

Komentář [DH3181]: m. povídejte pak

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebud'te **smutný**, ráno vám to povím.“

Komentář [DH3182]: m. smuten

Komentář [DH3183]: m. proto přece

Chalupník ale **přesto** celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, **neříkejte**, od koho **jste** se to dověděl. Chalupník šel k panu **prokurátorovi** **žádostivý**, **zda** ta **odpověď** bude dobrá.“

Komentář [DH3184]: m. at neříkáte

Komentář [DH3185]: m. ste

Komentář [DH3186]: m. Žádostiv

Komentář [DH3187]: m. zda-li

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění **hádanek**.

Komentář [DH3188]: m. odpověd

„**Inu**, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího **než můj špicl**, který všecko vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího **než** můj sud medu, který **už čtyři léta** leží, **a** nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH3189]: m. nad mého špicla

Komentář [DH3190]: m. nad

Komentář [DH3191]: m. již čtyry leta

Komentář [DH3192]: p. a

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane, já myslím, **že nejbystřejší** je oko, které mžikem **všechno** přehlídne, nejsladší **je spaní**, neboť ať je člověk jak chce **zarmoucený a utrmácený**, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všecko naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to **v tvé hlavě** neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko,“ řekl, **když přišel** domů, „**tys** to pěkně spravila! **Prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co **jsem** věděl, a nyní máš k němu přijít. Ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou **naboso** střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky **a** napolo po jezdecku **se dostala do města**. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče **a** chceš-li, vezmu si tě za ženu.“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **když si pana prokurátora od hlavy až k patě přeměřila**. Ženich si vzal hezkou nevěstu **v podpaždí** a vedl ji do pokoje. **Nato** poslal pro tátu, pro **krejčího** a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH3193]: m. nejbystřejší že

Komentář [DH3194]: m. všecko

Komentář [DH3195]: v. že

Komentář [DH3196]: m. zarmoucen a utrmácen

Komentář [DH3197]: m. z tvé hlavy

Komentář [DH3198]: m. usíloval

Komentář [DH3199]: m. přijda

Komentář [DH3200]: m. ty's

Komentář [DH3201]: m. ,

Komentář [DH3202]: v. „Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

Komentář [DH3203]: m. ,

Komentář [DH3204]: m. do města se dostala

Komentář [DH3205]: m. vešel

Komentář [DH3206]: m. ,

Komentář [DH3207]: m. přeměřic pana prokurátora od hlavy k patě

Komentář [DH3208]: m. pod pažďí

Komentář [DH3209]: m. krejčíře

Komentář [DH3210]: m. ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, **nebo** že se **bude muset v tu chvíli** k otci navrátit.

Komentář [DH3211]: m. sice

Komentář [DH3212]: m. musí tu chvíli

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Komentář [DH3213]: m. Než ona se dobře do všeho

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. **Ale ona se ke všemu dobře** hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala **a ji za to** také každý měl **ve** veliké vážnosti. **Jednou** přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly.

Komentář [DH3214]: m. , za to ji

Komentář [DH3215]: m. u

Komentář [DH3216]: m. Jedenkráté

Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží.

Komentář [DH3217]: m. vším právem jemu hříbě patří

Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že **hříbě náleží vším právem jemu**, sedlák jemuž patřila

Komentář [DH3218]: m. ještě větší právo

kobyla, dokazoval, že má k hříběti **právo ještě větší**. Tak se hádali, až se dostali k panu

prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi **po straně dobré slovo**, a **hříbě dostal hřebec**.

Komentář [DH3219]: m. dobré slovo po straně

Komentář [DH3220]: m. hřebec dostal hříbě

Komentář [DH3221]: m. všecko

Zatím ale paní prokurátorová **všechno** ve vedlejších pokoji **vyslechla**; i nelíbil se jí

Komentář [DH3222]: m. přeslechla

nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a

Komentář [DH3223]: m. opálit

pravila mu stranou: „Vy hloupý, **pročpak jste** se nechal tak **napálit**? **Kdo** to jakživ slyšel,

Komentář [DH3224]: m. Kdopak

aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH3225]: m. I nu, jáť

„**Inu, já** ovšem myslím, že se mi **stala velká křivda**, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Komentář [DH3226]: m. velká křivda stala

Komentář [DH3227]: m. výminkou

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou **podmínkou**, **že** se žádný nedoví, kdo

Komentář [DH3228]: m. jestli

vám tu radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte **sít**, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic)

Komentář [DH3229]: m. Zejtra

a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás

Komentář [DH3230]: m. sítí

uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte **a** vy jim odpovězte: Když mohou **mít** hřebci hříbata,

Komentář [DH3231]: m. ,

Komentář [DH3232]: m. mítí

že mohou **také ryby na vrchu růst**.“

Komentář [DH3233]: m. také na vrchu ryby růstí

Komentář [DH3234]: v. se

Sedlák **paní** poděkoval a slíbil, že se **zachová podle rady**. Druhý den si vyšel pan

Komentář [DH3235]: m. dle rady zachová

prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka sítě roztahovat.

Pustili se **všichni** do smíchu a **když přišli** až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

Komentář [DH3236]: m. všickni

Komentář [DH3237]: m. přišedše

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to **jakživ** slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

Komentář [DH3238]: m. bláznový

„Když mohou **hřebci mít hřibata**, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH3239]: m. míti hřebci hřibata

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka, **ale hned** ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu

Komentář [DH3240]: m. ;

Komentář [DH3241]: v. si

a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale **nakonec paní prokurátorovou přece vyhradil**.

Komentář [DH3242]: m. konečně přece paní prokurátorovou vyhradil

Na večer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani **nevšímne**, chodí po pokoji, nemluví

Komentář [DH3243]: m. nevšímaje

ani **slovo** a na žádnou otázku neodpovídá. Paní **hned věděla**, jaký škvor mu v mozku vrtá,

Komentář [DH3244]: m. slova

nicméně trpělivě **vyčkávala**, k jakému konci se to **schýlí**.

Komentář [DH3245]: m. si hned pomyslíla

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Víš, co jsem ti**

Komentář [DH3246]: m. očekávala

před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH3247]: m. schíli

„Vím to, vím.“

Komentář [DH3248]: m. Víš-li pak

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

Komentář [DH3249]: m. ssem

„**Protože nemohu snést nespravedlnost**. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH3250]: m. nespravedlnost snést nemohu

„Ať **byl** ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys

Komentář [DH3251]: v. si

však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě

Komentář [DH3252]: m. vzíti

nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak **být** nemůže, poslechnu. Dovol, abych

Komentář [DH3253]: m. býti

ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se **mezi námi pranic neudálo**.“

Komentář [DH3254]: m. nebylo pranic mezi námi událo

Manka běžela **ihned** do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Komentář [DH3255]: m. hned

Když **bylo jídlo** na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní

Komentář [DH3256]: m. byly

Komentář [DH3257]: m. jídla

připíjela panu **manželovi** dost a dost, a když viděla, že je trochu **zpitý**, poručila služebníkovi,

Komentář [DH3258]: m. hodách

aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH3259]: m. manželu

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu

Komentář [DH3260]: m. vypí

domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale **už sotva** jazykem

Komentář [DH3261]: m. již ledva

vlád. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána

Komentář [DH3262]: m. vládnul

uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, **když viděl** || v

Komentář [DH3263]: m. vida

noci podivný průvod k chalupě přicházet. **Teprve** když mu dcera všecko vysvětlila, byl

Komentář [DH3264]: v. pozdě

spokojen.

Komentář [DH3265]: m. Teprv

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže

se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní **v prosté**, ale čisté selské

Komentář [DH3266]: m. ve sprosté

sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„**Copak jsi** mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího? Tys mi nejmilejší, **tak jsem** si vzala tebe.“

Komentář [DH3267]: m. Což

Komentář [DH3268]: m. si

Komentář [DH3269]: m. ,

Komentář [DH3270]: m. tedy ssem

Pan **prokurátor** se dal do smíchu **a řekl**: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však **jasně**, že jsi

Komentář [DH3271]: m. , řka

chytřejší než já, **proto** budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Komentář [DH3272]: m. patrně

Paní **prokurátorová** byla || ráda, || od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH3273]: m. nade mne chytřejší

Komentář [DH3274]: m. protože

Komentář [DH3275]: v. tomu

Komentář [DH3276]: v. a

34.

Chytrá horákyňě

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě **léta** sloužila za stravu, po dvou **létech** **zesílila** a nastoupila za **děvečku**.

„Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici.

Právě mám **čtyřnedělní** tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři **léta** spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Manku několika groši **odbýt**. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu **prokurátorovi** žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan **prokurátor** ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan **prokurátor** nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan **prokurátor** byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co **je** nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

Komentář [DH3277]: m. leta

Komentář [DH3278]: m. letech

Komentář [DH3279]: m. sesílila

Komentář [DH3280]: m. děvku

Komentář [DH3281]: v. (Marie)

Komentář [DH3282]: v. jí

Komentář [DH3283]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH3284]: m. leta

Komentář [DH3285]: m. odbýti

Komentář [DH3286]: p. je

„No proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

Komentář [DH3287]: v. a

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. **Prokurátor** mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk** na hřeb a sedl za stůl.

Komentář [DH3288]: m.
klobúk

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan **prokurátor** uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **pan prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všecko pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH3289]: p. pan

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„I nu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všecko vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH3290]: m.
čtyry leta

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utrmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spletl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH3291]: m. usíloval

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „ty´s to pěkně spravila, **prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co sem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtípné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu?“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivše** pana **prokurátora** od hlavy k patě.

Komentář [DH3292]: m. přeměříc

Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH3293]: m. ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí **v** tu chvíli k otci navrátit.

Komentář [DH3294]: p. v

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl **ve** veliké vážnosti.

Komentář [DH3295]: m. u

Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyly dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží? Sedlák co měl hřebce, tvrdil že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyly patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák jehož byl hřelec, měl velké bohatství, i dal **prokurátorovi** dobré slovo po straně, a hřelec dostal hříbě.

Komentář [DH3296]: v. panu

Zatím ale paní **prokurátorová** všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak ste se nechal tak **napálit**? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřelec hříbě?“

Komentář [DH3297]: m. přeslechla

Komentář [DH3298]: m. opálit

„I nu, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou **výjimkou**, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte **sítě**, vylezte na Skarman (vrch blíž Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby **růst**.“

Komentář [DH3299]: m. výminkou

Komentář [DH3300]: m. síti

Komentář [DH3301]: m. růsti

Komentář [DH3302]: m. dle

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se **podle** rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť **rozhozovat**. Pustili se **všichni** do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co **to** na vrchu dělá?

Komentář [DH3303]: m. roztahovat

Komentář [DH3304]: m. všickni

Komentář [DH3305]: p. to

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavola sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímáje chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si **ihned** pomyslíla, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Komentář [DH3306]: m. hned

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Víš-li** pak, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

Komentář [DH3307]: m. Víš-li

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákoví radila?“

„Proto že nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud **vzít**, co tobě nejmilejšího.“

Komentář [DH3308]: m. vzít

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní **připíjela** panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH3309]: m. hodách

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se spamatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve **prostě**, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH3310]: m. sprostě

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy **sem** si vzala tebe.“

Komentář [DH3311]: m. ssem

Pan **prokurátor** se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

34.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvílce se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

„I mlčte hloupý, a poslouchajte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se **ke** knězi **zády**. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“ ptal se táta.

„Jsem rád, že jsem doma, co **mě** to namáhání stálo. Vylezl vám tam košilatý do díže a začal se napařovat, a se mnou vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé mne okřikovali, a když sem si uši zacpal, vystrčili mne ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. **Večer půjdeš k muzice.**“

Komentář [DH3312]: m. ku

Komentář [DH3313]: m. žádami

Komentář [DH3314]: m. mi

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.

„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.

„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského pováhal, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co sem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvikne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrmuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já znám jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčirem se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet.“

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vztekly, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza, když odnášel polívku, a myslil na ni celíčký den. Večer, když bylo po vši práci a všichni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“ křičela slečna na matku, když ucítila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, at' ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdivá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

Komentář [DH3315]: v.

Komentář [DH3316]: m. vím

Komentář [DH3317]: m. všickni

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič **ze** zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

Komentář [DH3318]: m. se

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„Předevčirem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„On je osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ rozzlobil se pán. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu. a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl **sem** jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li sem dostat výprask.“

Komentář [DH3319]: m. ssem

„No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „v zámku sem slyšel o jednom králi, který svolal prý mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná že se k tomu hodíš. Jdi s Pánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi přípuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

„Jednou **šel sem** do lesa, a porazil sem dub,“ začal Honza.

Komentář [DH3320]: m. sem šel

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi ho kousek nedostávalo, uřízl sem **ho** dole kus a nahoře nastavil.“

Komentář [DH3321]: p. ho

„Také to může být pravda.“

„Již sem se chytal trámu, tu se provaz utrhl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl sem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě sem vylezl ven, **abych** se vykopal.“

Komentář [DH3322]: m. bych

„To může být pravda.“

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásł váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že **lžu**? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.“

Komentář [DH3323]: m. lhu

Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru tu ti přece dát nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaši princeznu neprosím, **vím** o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH3324]: m. vímť

34.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jmenem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji ani ten nejchudší** chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem **ani s** hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Komentář [DH3325]: m. jmenem

Komentář [DH3326]: m. jí

Komentář [DH3327]: m. čtyřicet

Komentář [DH3328]: p. ani

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpla, ale konečně se ještě ráda napila. Pán **džbáněk** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo** hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH3329]: m. připít

Komentář [DH3330]: m. chvilku

Komentář [DH3331]: m. žbáněk

Komentář [DH3332]: m. Solo

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou aby Káča nezahledla, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou **vodu**, a když přišel čas jít domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [DH3333]: m. marcipan

Komentář [DH3334]: m. vodu

„Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde **zůstáváš**?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Komentář [DH3335]: m. zůstáváte

Káča ho **popadla**, ale v tom okamžení **proměnil se** pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu **Luciferovi** odebrat.

Komentář [DH3336]: m. chapla

Komentář [DH3337]: m. se proměnil

Komentář [DH3338]: m. Antichristovi

„Koho si to neseš?“ ptal se ho pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nářek o tanečnicka, a mysle jí trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít **pustit**.“

Komentář [DH3339]: m. spustit

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho **smýšlení** znát; kdybys byl na to **vzpomněl**, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid' s očí a hled', jak se jí zbavíš.“

Komentář [DH3340]: m. smejšlení

Komentář [DH3341]: m. zpomněl

Komentář [DH3342]: m. spustí

Komentář [DH3343]: m. zaobalen

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho **pustí**, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu **zabalen** ovce pásł. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomyšle, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy pode mnou klesají.“

„No počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

Komentář [DH3344]: m. chvilku

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil. A však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost volný, a protože se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a **žbluňk** - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Komentář [DH3345]: m. svleknout

Komentář [DH3346]: m. žblunk

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásł ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokřý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Komentář [DH3347]: m. všickni

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správcoům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život **tří** marnotratníků.

Komentář [DH3348]: m. třech

„Odpust', knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správcoům hrozí takové nebezpečnosti, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, at' **je to** cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

Komentář [DH3349]: m. to je

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v **úplňku** přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a **všechny** tři vás za živa do pekla odnese.“

Komentář [DH3350]: m. úplňku

Komentář [DH3351]: m. všechny

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!" poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla **jím** jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady **ze** všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouští do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH3352]: m. ním

Komentář [DH3353]: m. se

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, **abych** se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata **otevřou**, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a uživej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH3354]: m. bych

Komentář [DH3355]: m. otevrou

Komentář [DH3356]: m. úplňku

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se **otevřou** a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá **ovčákovu ruku**, ptaje se, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH3357]: m. otevrou

Komentář [DH3358]: m. ruku ovčákovu

Komentář [DH3359]: v. ho

Komentář [DH3360]: v. jak

Komentář [DH3361]: m. poptával

Komentář [DH3362]: m. čtyřmi

Komentář [DH3363]: m. by

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře **jako** u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád **vypptával**, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, **aby** se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil, a ovčák odešel přislíbiv **mu**, že v určitý den **přijde**.

Komentář [DH3364]: m. jemu

Komentář [DH3365]: m. že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude **úplněk** měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete **přát**. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

Komentář [DH3366]: m. úplněk

Komentář [DH3367]: m. přáti

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o **knížete**, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Komentář [DH3368]: m. krále

Jak mile uslyšel čert o **Káče**, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořánem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořán. Ze **čtyř** pytlů zlata nenechal **si** ani krejcaru; pomohl **jím** těm, od kterých je správce vyděli.

Komentář [DH3369]: m. Káci

Komentář [DH3370]: m. čtyř

Komentář [DH3371]: p. si

Komentář [DH3372]: m. ním

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a ten měl jediného syna Honzu. Rosteš jako dříví v lese, a ještě

jsi ani v kostele nebyl. „Ale táto vždyť mě to vůbec nechybí.“

„Chybí nechybí, dnes se tam vypravíš. Ale to ti povídám, ať mi tam ani pusou

neklápneš.“

„Ale táto.“

„Už jsem řekl a basta.“

„Táto, táto, kam jste mě to poslal?“

„Že tys tam něco vyvedl, Honzo.“

„Nic, nic jsem nevyvedl. Jen když tam vylezl ten košilátý do díže a začal se

naparovat, a se mnou hádat.

„Ale to byl náš pan páter.“

Komentář [DH3373]: p. ten

Komentář [DH3374]: p. jediného syna

Komentář [DH3375]: v. Jednou řekl k němu:

Komentář [DH3376]: v. Honzo, ty

Komentář [DH3377]: v. jsi hrozný klacek,

Komentář [DH3378]: m. posud

Komentář [DH3379]: p. „Ale táto vždyť mě to vůbec nechybí.“

Komentář [DH3380]: m. Půjdeš dnes do kostela.

Komentář [DH3381]: p. „Ale táto.“
„Už jsem řekl a basta.“

Komentář [DH3382]: v. Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“ „I mlčte hloupý, a poslouvejte“ okřikovali ho lidé. „Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtlčil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se ku knězi žádami. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

Komentář [DH3383]: p. „Táto, táto, kam jste mě to poslal?“

Komentář [DH3384]: m. „Ty už jdeš?“ ptal se táta. „

Komentář [DH3385]: m. Jsem rád, že jsem doma, co mi to namáhání stálo.

Komentář [DH3386]: m. Vylezl vám tam

Komentář [DH3387]: m. vadit

Komentář [DH3388]: v. až hrůza

Komentář [DH3389]: p. „Ale to byl náš pan páter.“

„Tak jsem něco maloučko řekl a lidé mne okřikovali...“

Komentář [DH3390]: m. Jen trochu jsem hubou klápl

„Bodejt' né.“

Komentář [DH3391]: p. „Bodejt' né.“

„... a když sem si zacpal uši, vystrčili mě ven.“

Komentář [DH3392]: m. uši zacpal

Komentář [DH3393]: m. mne

„Co já to jen mám za syna.“

Komentář [DH3394]: p. „Co já to jen mám za syna.“

„Vickrát tam už nepůjdu, táto.“

Komentář [DH3395]: m. Více

Komentář [DH3396]: p. už

Komentář [DH3397]: p. táto

„Ty jsi ale hlupák. No, ještě to s tebou jednou zkusím, jestli se hodíš mezi pořádný

Komentář [DH3398]: m. hloupý Honza

lidi.“

Komentář [DH3399]: p. No, ještě to s tebou jednou zkusím, jestli se hodíš mezi pořádný lidi.

„Ale pantatínku.“

Komentář [DH3400]: p. Ale pantatínku.

Komentář [DH3401]: p. Hned dnes

„Hned dnes večer půjdeš k muzice.“

Komentář [DH3402]: p.

„Táto!“
„Už jsem řekl.“

„Táto!“

Komentář [DH3403]: v.

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, by s ním rády tancovaly.
Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k němu došel.
„Snad jen pintu,“ opravoval hospodský.
„Už jsem řekl a dost!“ Honza na to.
„Nu dobrá, jděte dál!“
V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Už jsem řekl.“

„Táto, táto!“ „Moc vás prosím, už mě víckrát k muzice neposilejte,“

Komentář [DH3404]: p. táto

Komentář [DH3405]: v. křičel přijda domů,

Komentář [DH3406]: p. Moc vás prosím, už

Komentář [DH3407]: m. víckrát mne

Komentář [DH3408]: m. neposilejte k muzice

Komentář [DH3409]: v. co sem se tam polekal.

Komentář [DH3410]: m. „Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

Komentář [DH3411]: p. „No, nebál, ale strach jsem jednu chvíli měl.“

Komentář [DH3412]: p. „A z čeho, ty hlupáku?“

Komentář [DH3413]: p. Snad ani v samotném pekle to není horší.

Komentář [DH3414]: v. Ba co;

Komentář [DH3415]: m. točilo

Komentář [DH3416]: m. až se jim hlava div

„Snad ses tam nebál, Honzo?“

„No, nebál, ale strach jsem jednu chvíli měl.“

„A z čeho, ty hlupáku?“

„Snad ani v samotném pekle to není horší.“ Když sem tam přišel, skřípal jeden na

prkénko a několik bláznů se vrtělo po sednici, div se mi z toho hlava nezatočila.“

„Copak si nikdy neviděl hrát na housle a lidi tančit?“

Komentář [DH3417]: p.
„Copak si nikdy neviděl hrát na housle a lidi tančit?“

„Viděl neviděl, to taky nebylo to nejhorší. Najednou tam něco kvíklo, všichni lidi

Komentář [DH3418]: p. Viděl neviděl, to taky nebylo to nejhorší.

Komentář [DH3419]: m. to kvíkne

Komentář [DH3420]: m. blázní všickni

Komentář [DH3421]: m. a

strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; v tom do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží

Komentář [DH3422]: m. Já se lekl a

čerta. A to už jsem nevydržel a honem jsem utíkal pryč.“

„Honzo, ty jsi ten největší hlupák, kterého země nosí. Utéct před dudákem, kdo

to jakživ slyšel?“

Komentář [DH3423]: p.
„Honzo, ty jsi ten největší hlupák, kterého země nosí. Utéct před dudákem, kdo to jakživ slyšel?“

„Třeba to byl dudák, třeba ne, ale od čertů raději dál.“

Komentář [DH3424]: p.
„Třeba to byl dudák, třeba ne, ale od čertů raději dál.“

„Už vidím, že s tebou není ve vesnici pořázená, musíš zkusit své štěstí mezi pány. Vím

Komentář [DH3425]: p. že

Komentář [DH3426]: p. zkusit své štěstí

o jednom, který potřebuje sloužícího, a tak tě k němu zavedu.“

Komentář [DH3427]: m. Já vím jednoho

Komentář [DH3428]: v. do pokoje

Komentář [DH3429]: m. k tomu tě dovedu

Komentář [DH3430]: m. byl spokojen

Honza nic nenamítal. A tak šli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o

Komentář [DH3431]: v. a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil

službu poprosit.

Komentář [DH3432]: m. Přišli

Komentář [DH3433]: m. prosit

„Kampak, kampak panáčku?“

„Kampak, jdu za pánem.“

„Tady není holubník. Napřed mi řekni, jak se jmenuješ a já si tě tady do té knihy
zapišu.“

Komentář [DH3434]: m. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych ti povídal, jak se jmenuju, **stejně nejsi pán.**

Komentář [DH3435]: p. ti

Komentář [DH3436]: m. vždyť to není

Komentář [DH3437]: v. pomyslí si v duchu Honza

Komentář [DH3438]: p. „Tak slyšíš, jak ti říkají?“

„Tak slyšíš, jak ti říkají?“

Komentář [DH3439]: v. se jmenuju“ odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi

„Předevčírem.“

Komentář [DH3440]: p. A

„A jak se **vlastně** jmenuješ, **chasníku.**“

Komentář [DH3441]: p. vlastně

Komentář [DH3442]: p. chasníku

„Honza, **milostpane.**“

Komentář [DH3443]: v. ptal se ho pán, když ho byl již do služby přijal.

Komentář [DH3444]: p. milostpane

„To **ale** není hezké „Honza,“ **tady na zámku ti** budeme říkat „Johannes!“

Komentář [DH3445]: p. ale

Komentář [DH3446]: p. tady na zámku ti

Komentář [DH3447]: v. ti

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale **volejte na mě raději Honzo, nebo** vás nebudu

Komentář [DH3448]: m. Honzo mne volejte, sice

slyšet.“

Komentář [DH3449]: v. Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel.

„Ještě si mi panáčku ani neřekl, jak na tebe volají.“

Komentář [DH3450]: m. Přišel do kuchyně a kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

„Copak se mě nikdo nezeptá na nic jiného?“

Komentář [DH3451]: m. Honzu to ptaní trochu mrzelo.

„Nebo je to tajemství?“

Komentář [DH3452]: p. „Nebo je to tajemství?“

„Ale kdež, říkají mi dobré víno.“

Komentář [DH3453]: m. Co vy ráda,

Komentář [DH3454]: v. Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní.

Komentář [DH3455]: m. Ach,

Komentář [DH3456]: m. jak mu

„No, tak vy jste ten náš nový lokaj; jakpak vám říkají?“

Komentář [DH3457]: v. odpověděl Honza, celý vztekly, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“

Komentář [DH3458]: m. Ten chlap je blázen,

Komentář [DH3459]: v. pomyslíla si paní a šla dál.

„Kočka, poněkud divné jméno, není-liž pravda?“

Komentář [DH3460]: v. Přišla slečna a poručila:

Komentář [DH3461]: p. Tak co bude s tou polívkou?

„Tak co bude s tou polívkou? Chci polívku!“

Komentář [DH3462]: v. řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„Já jsem polívka,“

Komentář [DH3463]: p. ale

Komentář [DH3464]: v. řekla slečna,

„To máš ale divné jméno. ale já se na ně neptám, a chci, abys mi přinesl polívku.“

Komentář [DH3465]: m. neptám na ně

Komentář [DH3466]: v. z kuchyně

„Víte, milostslečno, že se mi docela líbíte?“

„Říkám, že chci...“

„A že kdybyste chtěla...“

„Neslyšíš, co říkám? Chci...“

„A že kdybyste chtěla, tak bych si vás docela vzal za ženu.“

„Co si to dovoluješ?“

„Co vy na to?“

„Já chci polívku!“

Komentář [DH3467]: m. „Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ myslil si Honza,

Honza se však nedal prvním neúspěchem odradit. Celý den na pěknou pánovu

Komentář [DH3468]: p. Honza se však nedal prvním neúspěchem odradit

dceru myslil. Večer, když bylo po práci a všickni ulehli, šoural se pomalu několika pokoji

Komentář [DH3469]: m. když odnášel polívku, a myslil na ni celíčky den

Komentář [DH3470]: v. vši

Komentář [DH3471]: m. skrze několik pokojů

do toho, kde slečna spala.

„Mama, mama, polívka!“

Komentář [DH3472]: v. křičela slečna na matku, když učitela kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě teď v noci polívku?“

Komentář [DH3473]: p. teď

Komentář [DH3474]: v. ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Ale mama.“

Komentář [DH3475]: p. „Ale mama.“
„Hezky spi.“

„Hezky spi.“

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

Komentář [DH3476]: v. budila paní pána.

„Vstávej honem můj milý, kočka je u dcery.“

Komentář [DH3477]: m. A kvůli tomu

„A kvůli tomu mne budíš, tak ať ji zažene.“

Komentář [DH3478]: p. tak

„Jak to zažene...“

Komentář [DH3479]: p. „Jak to zažene...“
„No to zažene?“

„No to zažene?“

„Ale ty mi asi nerozumíš, vždyť to není opravdová kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící je u dcery.“

Komentář [DH3480]: p. Ale ty mi asi nerozumíš,

Komentář [DH3481]: m. opravdivá

Komentář [DH3482]: p. je u dcery

„Ten se jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Ať se jmenuje jak koliv, honem ho vyžen.“

Komentář [DH3483]: v. Jen vstaň,

Komentář [DH3484]: m. ten to je

Honza utíkal, až se mu za patami prášilo, nedíval se napravo nalevo, pod schody porazil kuchařku a honem proběhl kolem vrátného.

Komentář [DH3485]: m. Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

Komentář [DH3486]: v. I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku.

„Kuchařko, co vy tu děláte? No kdopak vás porazil?“

Komentář [DH3487]: m. Ona nestydatá, co tu leží?

Komentář [DH3488]: m. Kdo ji

„Dobré víno! milostpane.“

„A vy mi to takhle klidně řeknete? Až chytím Honzu, srovnáme se i my dva!“

Komentář [DH3489]: m. A ona mi to ještě povídá?

Komentář [DH3490]: m. se vrátím

Komentář [DH3491]: m. , ona nestydo

„Vrátný, nebžel tudy nový sloužící?“

Komentář [DH3492]: v. I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo.

Komentář [DH3493]: m. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

Komentář [DH3494]: v. ptal se vrátný, který jeho právě jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

„Předevčirem?“

Komentář [DH3495]: p. Ale ne

Komentář [DH3496]: m. On je

„Ale ne, vy jste osel, předevčirem tu ani ještě nebyl,“ Dlouho musel pán přemýšlet,

Komentář [DH3497]: v. rozzlobil se pán.

Komentář [DH3498]: m. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu

než přišel Honzovi a taškařici na stopu. Ale pak se při vši zlosti se musel smát, že je ten

Komentář [DH3499]: m. a ke

Komentář [DH3500]: m. měl Honza za blázny.

Honza tak všechny tak chytře vypekl.

Komentář [DH3501]: v. Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No, **tos tam dlouho nepobyl, Honzo**“ „**Nějak rychle se vracíš.**“

Komentář [DH3502]: m. ty jdeš již ze služby?

Komentář [DH3503]: v. ptal se táta.

Komentář [DH3504]: p. „Nějak rychle se vracíš.“

„Ještě bych nebyl přišel, ale bál sem se bití.“

„**Že tys tam zase něco vyvedl.**“

Komentář [DH3505]: p. „Že tys tam zase něco vyvedl.“

„**Ale ne, táto.** Mají tam totiž **proklatě hezknou dceru**; mně se **moc zalíbila**, **tak**

Komentář [DH3506]: v. Ale ne, táto.

Komentář [DH3507]: m. dceru, a ta je proklatě hezká

Komentář [DH3508]: p. moc

Komentář [DH3509]: m. líbila

Komentář [DH3510]: m. já

Komentář [DH3511]: p. hned

Komentář [DH3512]: p. „Ty nezdvoračku!“

jsem k ní **hned** večer zašel...“

„**Ty nezdvoračku!**“

„...a chtěl sem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a

svolala celý zámek.“

„**Mám já to syna.**“

Komentář [DH3513]: p. „Mám já to syna.“

„Musel sem **utéct**, jinak bych určitě dostal **výprask.**“

Komentář [DH3514]: m. utíkat, nechtěl-li sem dostat

„**Proč zrovna já mám tak hloupého syna.**“

Komentář [DH3515]: m. „No ty jsi boží dřevo, již nevím co s tebou“ rozzlobil se táta.

„**A nejsem tak hloupý, už vím**, co udělám.“

Komentář [DH3516]: m. Já vím táto

„**To sem zvědav.**“

Komentář [DH3517]: m. řekl na to Honza;

„Na zámku sem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, by se s nimi

Komentář [DH3518]: m. V

hádal. Ať prý mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda!“

Komentář [DH3519]: v. mu

„A co ty s tím máš společného?“

Komentář [DH3520]: p. „A co ty s tím máš společného?“

„...a komu by prý řekl: Ty lžeš! ten by vyhrál, a dostal buď mnoho peněz anebo

Komentář [DH3521]: p. prý

Komentář [DH3522]: m. prý vyhraje

Komentář [DH3523]: m. tomu dá

Komentář [DH3524]: m. svou

královu dceru.“

„A ty se tam chceš jít hádat?“

Komentář [DH3525]: p. „A ty se tam chceš jít hádat?“

„Chci a uvidíš, že mi král nakonec řekne, že jsem lhář!“

Komentář [DH3526]: m. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až

Komentář [DH3527]: m. Ty lžeš

Komentář [DH3528]: m. možná že se k tomu hodíš

„Nu, tam bys mohl uspět. Jdi s Pánembohem!“

Komentář [DH3529]: v. Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal až na místo a byl ke králi připuštěn.

Komentář [DH3530]: v. ptal se král.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“

Komentář [DH3531]: v. řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nu, pokusím se o to.“

Komentář [DH3532]: m. Nyní začni povídat

„No tak začni vyprávět, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz.“

Komentář [DH3533]: v. řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

Komentář [DH3534]: v. začal Honza.

„Jednou sem šel do lesa, a porazil sem dub,“

Komentář [DH3535]: p. Inu

„Inu, to může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

[redacted]

Komentář [DH3536]: m. Také to

„**To také** může být pravda.“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Komentář [DH3537]: p. Jenže

Komentář [DH3538]: m. uřízl sem dole kus

Komentář [DH3539]: p. ho

„**Jenže** nahore se mi ho kousek nedostávalo, **Tak sem uřízl kus dole** a nahore **ho**“

nastavil.“

„Také to může být pravda.“

[redacted]

[redacted]

Komentář [DH3540]: m. Již

Komentář [DH3541]: p. když

„**Už** sem se chytal trámu, **když** tu se provaz utřhl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

[redacted]

Komentář [DH3542]: m. bych

„Zpomněl sem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě sem vylezl ven, **abych** se

vykopal.“

„To může být pravda.“

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásl váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že lhu? **To ste tedy** prohrál, a já dostanu peníze.“

„**Honzo!**“

„**Milý** Honzo, já ti dám peněz, **kolik budeš chtít**, ale dceru tu ti přece dát **nemůžu**; ty

jsi **sedlák** a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, **vím** o hezčím děvčeti.“

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz, **kolik** chtěl, a byl rád, **když**

odešel. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH3543]: m. Tedy ste

Komentář [DH3544]: m. Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

Komentář [DH3545]: m. Poslouchej,

Komentář [DH3546]: m. dost

Komentář [DH3547]: m. nemohu

Komentář [DH3548]: m. selský

Komentář [DH3549]: m. vímť

Komentář [DH3550]: m. co

Komentář [DH3551]: m. že ho zbyl s krku

35.

Chytrá horákyne

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý,

chudý chalupník, měl jedinou dceru, **Manku**. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k

bratrovi za husopasku. **A když po několika** letech sesílila a nastoupila za **děvečku**.

„Když budeš manko dobře sloužit, dám ti, až budeš odcházet, místo mzdy jalovici.“

„Děkuji strýčku.“

„Právě mám **čtyřnedělní** tele, to **pro tebe** dochovám, **jistě ti to bude** milejší než peníze.“

„**Budete se mnou spokojen, strýčku, uvidíte.**“ A od té chvíle byla do práce jako

oheň, **ani** krejcaru strýci neumařila. Sloužila **bez reptání tři léta**, když **ale otec zestárl**,

potřeboval dceřinu pomoc.

„Strýčku, s tatínkem je prý velmi zle.“

„Také jsem slyšel.“

„**Budu muset od vás odejít a posloužit mu.**“

„**Jsi hodné děvče, Manko. Jen hezky běž a bratra ode mě pozdravuj.**“

„**Ale strýčku...**“

Komentář [DH3552]: p. Manku

Komentář [DH3553]: v. a byl příliš dobrý.

Komentář [DH3554]: m. bratru

Komentář [DH3555]: m. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou

Komentář [DH3556]: m. děvečku

Komentář [DH3557]: m. Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě, řekl jí strýc, „až vystoupíš,

Komentář [DH3558]: p. „Děkuji strýčku.“

Komentář [DH3559]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH3560]: p. pro tebe

Komentář [DH3561]: m. a tobě to bude jistě

Komentář [DH3562]: m. To víte,

Komentář [DH3563]: v. odpověděla Manka,

Komentář [DH3564]: m. a

Komentář [DH3565]: v. Ale strýc byl šelma.

Komentář [DH3566]: v. Manka

Komentář [DH3567]: m. tři leta spravedlivě a bez reptání

Komentář [DH3568]: m. otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů.

„Máš pravdu, manko. Málem bych zapomněl. Nemáte doma asi ani krajíček. Skoč si do kuchyně a ať ti kuchařka dá bochník chleba, džbán mléka a hrudku másla, utíkej.“

„Strýčku, vy jste mi ale...“

„A ať ti ještě přidá pytlíček hrachu a bílé mouky.“

„Ale strýčku, vy jste mi přece slíbil jalovici.“

„Ty ses na rozumu pomátla. Jalovici! Kdo to jakživ slyšel? Takovou výslužku bych si taky nechal líbit.“

„Copak si strýčku nevzpomínáte?“

„Nikdy jsem ti nic takového neslíbil. Ale jestli se ti zdá málo, co jsi dostala, přidám ještě dva zlaté.“

„A co já s tím budu dělat?“

„Nepřidám už ani ň.“

A nepřidal.

„Buď ráda, že ses nevrátila s prázdnou, Manko.“

„Za tolik let dobré služby, takovou almužnu? Ne tatínku, to si nesmíme nechat líbit.“

„Co bys chtěla dělat, dceruško?“

„Jděte se stěžovat do města k panu prokurátorovi!“

Když Manka jinak nedala, vypravil se otec do města a tam svou žalobu přednesl. Pan

prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, že jestli to soudce nějak

nespraví, že musí jalovici dát, a proto se ho snažil dostat na svou stranu. Prokurátor byl

na rozpacích. Bohatého by si nerad rozhněval, a chudý měl právo na své straně.

„Váš spor je velmi složitý. Rozsoudím takto: dám každému z vás tři stejné hádanky, a

kdo se správně uhodně, dostane jalovici.“

„Jste moudrý, pane prokurátore, velice moudrý.“

„Ale pravdu mám přece já.“

„To je právě těžké posoudit, a proto raději dobře poslouchejte. Hádanka první...“

„No tomu ani trochu nerozumím, tak prohrál jsi, nebo ne?“

„Prokurátor mně dal hádačku: „Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?“

Jestli to uhodnu, dostanu jalovici.“

Komentář [DH3569]: m. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, fka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbytí. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat.

Komentář [DH3570]: m. Jsa zlostí popuzen na nespravedlivého bratra, vydal se otec

Komentář [DH3571]: p. tam svou

Komentář [DH3572]: p. že

Komentář [DH3573]: m. pan prokurátor

Komentář [DH3574]: m. protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal

Komentář [DH3575]: v. Pan

Komentář [DH3576]: m. v

Komentář [DH3577]: v. byl

Komentář [DH3578]: v. přece

Komentář [DH3579]: m. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim hádačky:

Komentář [DH3580]: v. „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici. Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

Komentář [DH3581]: m. „No jak?“

Komentář [DH3582]: v. ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů. „Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl. „No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

Komentář [DH3583]: v. Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohráju.

Komentář [DH3584]: m. zachovám

„No ty nadělaš kvůli hádankám, vždyť jsou tak jednoduché, že je sama uhodnu.“

Komentář [DH3585]: m. To jsou věci s hádačkou. Já je

„Ty?“

Komentář [DH3586]: p. „Ty?“ „No!“

„No! Co by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud

Komentář [DH3587]: m. Což

Komentář [DH3588]: p. plnou

medu, co bohatšího nad naši truhlu plnou tolarů?“

Komentář [DH3589]: m. ženo, tys to uhodla

„Dobře máš, uhodlas to, jalovice je naše.“

Komentář [DH3590]: v. Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila. Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebuďte smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší

že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končíci uvovovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končíci uvovovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končíci uvovovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končíci uvovovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl. (končíci uvovovky nejsou, patrně chyba) Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH3591]: m. Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

Komentář [DH3592]: v. odpověděl sedlák,

Komentář [DH3593]: m. čtyry leta

Komentář [DH3594]: m. „Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

Komentář [DH3595]: m. nejbystřejší že

„Tak co, bratři, uhodli jste mé hádanky?“

„I nu, já myslím, že nemůže být nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno

vyčmouchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyři léta leží, nic bohatšího než

moje truhla tolarů.“

„Nu, abych ti pravdu řekl sedláku, tvá odpověď se mi moc nezdá, vyslechneme ale napřed s jakou přišel tvůj bratr.“

„Milostivý pane! já myslím, že nejbystřejší je oko, které mžikem všechno přehlídne,

nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utrmácen, když spí, neví o

ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší je naše zem, z níž všechno naše bohatství

Komentář [DH3596]: m. že je

pochází.“

„Tys uhodl, chalupníku, a dostaneš jalovici.“

Komentář [DH3597]: p. chalupníku

„To přeci nemyslíte vážně.“

„Jedině chalupníková odpověď je správná.“

„Mockrát vám děkuji, pane prokurátore.“

Komentář [DH3598]: p. „To přeci nemyslíte vážně.“
„Jedině chalupníková odpověď je správná.“
„Mockrát vám děkuji, pane prokurátore.“

„Ale teď mi, chalupníku, pověz, kdo ti poradil.“

Komentář [DH3599]: m. pověz mi,

Komentář [DH3602]: m. to řekl

„Sám jsem to vymyslel, milostivý pane.“

„Vidím ti na očích, že lžeš.“

„Opravdu, milostivý pane.“

Komentář [DH3600]: p. „Sám jsem to vymyslel, milostivý pane.“
„Vidím ti na očích, že lžeš.“
„Opravdu, milostivý pane.“

„No tak, přece poznám, co se urodilo v tvé hlavě a co ne.“

Komentář [DH3601]: m. neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

„Nezlobte se, pane, ale já slíbil dceři, že to nepovím.“

„Dceři, hm. Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zítra ke mně, ale ať to není

Komentář [DH3603]: m. Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spltl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH3604]: m. zejtra

ani ve dne, ani v noci, ať není ani ustrojená ani nahá, ať nepřijde ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH3605]: p. ať není

Komentář [DH3606]: p. ať nepřijde

„Ale pane prokurátore...“

„Běž a vyříd' jí to.“

Komentář [DH3607]: p. „Ale pane prokurátore...“
„Běž a vyříd' jí to.“

Komentář [DH3608]: v. To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Ach Manko, ty's to pěkně spravila.“

Komentář [DH3609]: m. Milá

Komentář [DH3610]: v. řekl, přijda domů,

„Copak táto? Špatně jste odpověděl?“

„Dobře, dceruško, dobře.“

„No tak co se přihodilo?“

Komentář [DH3611]: p. „Copak táto! Špatně jste odpověděl?“
„Dobře, dceruško, dobře.“
„No tak co se přihodilo?“

„Prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy a já musel říct, že tys mi poradila.“

Komentář [DH3612]: m. ,

Komentář [DH3613]: m. povědět

Komentář [DH3614]: m. co sem věděl,

„Tak se pro to netrapte, táto, co se stalo, stalo se.“

Komentář [DH3615]: p. „Tak se pro to netrapte, táto, co se stalo, stalo se.“

„Tobě se to řekne, ale pan prokurátor ti vzkazuje, že máš k němu zítra přijít, ale

Komentář [DH3616]: p. Tobě se to řekne, ale pan prokurátor ti vzkazuje, že

Komentář [DH3617]: v. a nyní

nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky

Komentář [DH3618]: p. zítra

ani na voze.“

„Nu, to je toho, nechte to na mě, já to nějak vyvedu.“

Komentář [DH3619]: m. jen nechte

Komentář [DH3620]: m. však já to

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe,

na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi

dnem a nocí, sedla na kozu a napolo po jezdecku do města se dostala. Vidím, že jsi

vtipné děvče. Vždycky jsem si přál mít chytrou ženu, jestli chceš, ožením se s tebou.“

„Vždycky jsem si přála mít moudrého a hezkého muže, proto tedy souhlasím.“

„Mám jen jednu podmínku.“

„Poslouchám.“

„Chci, aby ses nikdy nepletla do mých věcí.“

„Myslíš do soudů?“

„Do soudů, ani do ničeho jiného. Nebo se budeš muset k otci vrátit.“

„Tvou podmínku přijímám.“

„Tedy může být svatba.“

A byla. Z Manky se stala velká paní. Ale zůstala pořád stejně vlídná, moudrá a

spravedlivá. Svého manžela velmi milovala, za to ji také každý měl ve velké vážnosti.

Jedenkrát přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobylu. Když

kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Hádali se hádali, až se dostali k soudu.

Komentář [DH3621]: v. na polo pěšky,

Komentář [DH3622]: v. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vidá že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil:

Komentář [DH3623]: v. Nyní

Komentář [DH3624]: p. Vždycky jsem si přál mít chytrou ženu

Komentář [DH3625]: m. chceš-li

Komentář [DH3626]: m. vezmu si tě za ženu

Komentář [DH3627]: m. Proč ne, chci,“

Komentář [DH3628]: v. odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH3629]: m. Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

Komentář [DH3630]: m. Učiním po tvé vůli,

Komentář [DH3631]: v. odpověděla nevěsta.

Komentář [DH3632]: m. Druhý den byla svatba

Komentář [DH3633]: p. A byla.

Komentář [DH3634]: m. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná

Komentář [DH3635]: m. a manžela svého milovala

Komentář [DH3636]: m. u veliké

Komentář [DH3637]: m. Jedenkrát

Komentář [DH3638]: v. Oba koně ale měli dohromady.

Komentář [DH3639]: v. Sedlák co měl hřebce, tvrdil že všim právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyla patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo.

Komentář [DH3640]: m. Tak

Komentář [DH3641]: m. panu prokurátorovi

Sedlák jehož byl hřebeč, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně,

a hřebeč dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurtorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla; a manželův**

nespravedlivý rozsudek se jí pranic nelíbil.

„Haló, člověče!“

„Ano, milostpaní.“

„Proč pak ste se nechal tak **napálit?**“

„Pan prokurátor tak rozhodl.“

„Kdopak to jakživ slyšel, aby **hřebeč měl hříbě?**“

„Taky si myslím, že se mi **stala křivda**, ale **co mám dělat?**“

„Já vám poradím, ale **žádný se nesmí dozvědět**, kdo vám tu radu dal.“

„Spolehněte se, milostpaní.“

Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na **vrchu**

Skarmanu sedláka sítě roztahovat.

Komentář [DH3642]: m. přeslechla

Komentář [DH3643]: m. i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela

Komentář [DH3644]: v. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou:

Komentář [DH3645]: m. Vy hloupý

Komentář [DH3646]: p. Ano, milostpaní.

Komentář [DH3647]: m. opálit

Komentář [DH3648]: p. „Pan prokurátor tak rozhodl.“

Komentář [DH3649]: m. hřebeč měl

Komentář [DH3650]: m. I nu, jáť ovšem

Komentář [DH3651]: m. velká křivda stala

Komentář [DH3652]: v. když to milostpán tak spravil

Komentář [DH3653]: m. Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví

Komentář [DH3654]: p. „Spolehněte se, milostpaní.“

Komentář [DH3655]: v. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíž Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mítí hřebeč hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“ Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se dle rady zachová.

Komentář [DH3656]: p. vrchu

„Hej, ty tam, copak to tam nahore vyvádíš?“

Komentář [DH3657]: m. Pustili se všichni do smíchu a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“

Komentář [DH3658]: v. odpověděl sedlák.

„Odkdy pak na vrchu rostou ryby?“

Komentář [DH3659]: m. Ty bláznový!“ křičel pan prokurator, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Od té doby, kdy mohou mít hřebci hřibata.“

Komentář [DH3660]: m. Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,

„Poslyš, ty lišáku, pojd' blíž.“

Komentář [DH3661]: v. odpověděl sedlák.

„Ano, jemnostpane.“

Komentář [DH3662]: m. Pan prokurator zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl:

„To hřibě dostaneš, ale napřed mi řekni, kdo ti tuhle taškařici poradil.“

Komentář [DH3663]: m. je tvoje

Komentář [DH3664]: m. dříve mi povíš

Komentář [DH3665]: m. tu radu dal

„Nikdo, milostpane, to já sám jsem si ji na vás vymyslel.“

„Řekni pravdu!“

„Opravdu. Přišlo mi tuze líto, že jste tak no...proti mně rozhod. Proto jsem si to vymyslel.“

„Tak dost přetvářky, řekni, kdo tě navedl. Nic ti neudělám.“

„Víte, milostpane...“

„No tak se neboj.“

„Vaše paní.“

Komentář [DH3666]: p. „Nikdo, milostpane, to já sám jsem si ji na vás vymyslel.“ „Řekni pravdu!“ „Opravdu. Přišlo mi tuze líto, že jste tak no...proti mně rozhod. Proto jsem si to vymyslel.“ „Tak dost přetvářky, řekni, kdo tě navedl. Nic ti neudělám.“ „Víte, milostpane...“ „No tak se neboj.“ „Vaše paní.“

„Jestlipak se ještě pamatuješ, co sem ti před svatbou přikazoval?“

„Pamatuji.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Protože nemohu snést nespravedlnost. Tys ho ošidil.“

„Tobě do toho nic nebylo.“

„Odpusť, nemohla jsem jinak.“

„Teď se vrátíš, odkud jsi přišla, ale abys neřekla, že jsem s tebou naložil nespravedlivě, smíš si odtud odnést, co máš nejraději.“

„Děkuji ti, milý muži, za tvou dobrotu, a když to nemůže být jinak, poslechnu tě.“

„Máš ještě nějakou prosbu.“

„Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a buď prosím tak veselý, jako by se mezi námi nic nestalo.“

„Hm, to přání ti mohu vyplnit.“

Komentář [DH3667]: v. Na večer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšimá, že chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslela, jaký škor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí. Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil:

Komentář [DH3668]: m. Víš-li pak

Komentář [DH3669]: m. ssem

Komentář [DH3670]: m. Vímto, vím.“

Komentář [DH3671]: m. nespravedlnost snést nemohu

Komentář [DH3672]: m. ubohý sedlák byl ošizen.

Komentář [DH3673]: v. Ať si byl ošizen, nebo ne,

Komentář [DH3674]: m. Nyní se navrať

Komentář [DH3675]: m. abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolu ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího

Komentář [DH3676]: p. ti

Komentář [DH3677]: m. jinak být nemůže

Komentář [DH3678]: p. tě

Komentář [DH3679]: p. „Máš ještě nějakou prosbu.“

Komentář [DH3680]: m. to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo

Komentář [DH3681]: p. „Hm, to přání ti mohu vyplnit.“

Komentář [DH3682]: v. Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní připíjela

Komentář [DH3683]: m. hodách

panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu

nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH3684]: v. „Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Komentář [DH3685]: v. ale již ledva jazykem vládnul.

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino. Po chvílce mu hlava

sklesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s

postelí na ramena a šli za paní.

Komentář [DH3686]: v. Otec spíval ruce, vída pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže

se spamatovat, co se to s ním stalo. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

Komentář [DH3687]: v. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě.

Komentář [DH3688]: v. Vždyť jsem doma.

„Nu, proč bych nebyla?“

„Vždyť jsi přece slíbila, že odejdeš do hor k otci.“

Komentář [DH3689]: p. „Vždyť jsi přece slíbila, že odejdeš do hor k otci.“

„A sliv jsem dodržela.“

Komentář [DH3690]: p. „A sliv jsem dodržela.“

„A co já tu dělám?“

„Vždyť si mně přece dovolil, abych si vzala s sebou, co mi je **nejmilejší**. A protože jsi mi

nejmilejší ty, vzala jsem si tebe.“

Komentář [DH3691]: m. Což si mně nedovolil

Komentář [DH3692]: m. nejmilejšího

Komentář [DH3693]: m. , tys mi nejmilejší, tedy ssem si vzala tebe.“

(smích) : „Všechno ti odpouštím! Vidím, že jsi chytřejší než já, proto taky budeš ode

dneška soudit ty.“

Komentář [DH3694]: v. Pan prokurátor se dal do smíchu, řka

Komentář [DH3695]: m. Budiž ti odpuštěno!

Komentář [DH3696]: m. však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já

Komentář [DH3697]: v. Paní prokurátorova byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

36.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl Honzu. Jednou řekl k němu: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese, jsi hrozný klacek, a posud jsi ani v kostele nebyl. Půjdeš dnes do kostela. Ale to ti povídám, ať mi tam ani hubou neklápneš.“

Honza hodil hlavou, ustrojil se a šel do kostela. Za chvíli, když vešel do kostela, vstoupil kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal s otevřenou hubou, ale po chvíli se zamračil, podepřel boky a bručel: „Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na **mě** zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale budeli to dlouho trvat, popadnem se do křížku.“

Komentář [DH3698]: m. mne

„I mlčte hloupý, a poslouvejte“ okřikovali ho lidé.

„Ba to nebudu poslouchat, ani slova nechci již vědět.“ I vtačil si klobouk na hlavu, oba palce strčil do uší, a obrátil se **ke** knězi **zády**. To když udělal, vystrčili ho lidé ven z kostela.

„Ty už jdeš?“

„Jsem rád, že jsem doma, co **mě** namáhání stálo. Vylezl vám tam košilatý do díže a začal se naparovat, a se mnou **se** vadit až hrůza. Jen trochu jsem hubou klápl a lidé **mě** okřikovali, a když sem si uši zacpal, vystrčili **mě** ven. Více tam nepůjdu.“

„Ty jsi hloupý Honza. Večer půjdeš k muzice.“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával děvčatům hodně připíjet, **aby** s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“

„Snad jen pintu,“

„Už jsem řekl a dost!“

„Nu dobrá, jděte dál!“

V hospodě byl jen **hudec** a několik párů **se** točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a **koukal**. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak, který **nesl** pro něho ve **vědru** za ten zlatník piva.

Když pak přišel Honza domů, křičel: „Táto, víckrát mě neposílejte k muzice, to sem se tam polekal.“

„Nu ty **hlupáku**, co zas?“

Komentář [DH3699]: m. ku

Komentář [DH3700]: m. žádami

Komentář [DH3701]: v. ptal se táta.

Komentář [DH3702]: m. mi

Komentář [DH3703]: v. to

Komentář [DH3704]: p. se

Komentář [DH3705]: m. mne

Komentář [DH3706]: m. mne

Komentář [DH3707]: m. by

Komentář [DH3708]: v. poroučel Honza, sotva k němu došel.

Komentář [DH3709]: v. opravoval hospodský.

Komentář [DH3710]: v. Honza na to.

Komentář [DH3711]: m. houdek

Komentář [DH3712]: m. troubil

Komentář [DH3713]: v. Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil

Komentář [DH3714]: m. vědře

Komentář [DH3715]: m. „Táto!“ křičel přijda domů,

Komentář [DH3716]: m. mne

Komentář [DH3717]: m. co

Komentář [DH3718]: m. pitomče

Komentář [DH3719]: v. ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to **kvikne**, blázni **všichni** strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

Komentář [DH3720]: m. kvikne

Komentář [DH3721]: m. všickni

„Už vidím, **že** s tebou není ve vesnici pořizená, musíš mezi pány. Já **znám** jednoho, který potřebuje sloužícího do pokoje, k tomu tě dovedu.“

Komentář [DH3722]: p. že

Komentář [DH3723]: m. vim

Honza byl spokojen, a šel s tátou, aby své štěstí mezi pány zkusil. Přišli k pěknému zámku, a tam řekl táta, aby šel Honza o službu prosit. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se jmenuje.

E co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán |

Komentář [DH3724]: v. pomyslí si v duchu Honza.

„Předevčírem se jmenuju.“ |

Komentář [DH3725]: v. odpověděl vrátnému a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ **to se ho ptal pán**, když ho byl | do služby přijal.

Komentář [DH3726]: m. ptal se ho pán

„Honza.“

Komentář [DH3727]: v. již

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“

„I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo **mě** volejte, **pane**, sice vás nebudu slyšet.“

Komentář [DH3728]: m. mne

Komentář [DH3729]: p. pane

Pán se smál, vykázal mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a

Komentář [DH3730]: p. ho

kuchařka se **ho** hned ptala, jak se jmenuje.

Komentář [DH3731]: p. se jmenuju

Honzu to ptání trochu mrzelo, povídal tedy: „Co vy ráda, dobré víno **se jmenuju**.“

Komentář [DH3732]: m. mu

Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak **ti** říkají?“

Komentář [DH3733]: v. odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat, jak se jmenuje.

„Říkají mně Johannes, a jmenuju se Kočka,“ |

Komentář [DH3734]: p. nebo co

„Ten chlap je blázen, **nebo co**,“ |

Komentář [DH3735]: v. pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila **Honzovi**: „Chci polívku!“

Komentář [DH3736]: p. Honzovi

„Já jsem polívka,“ |

Komentář [DH3737]: v. řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

„**Ty** máš **ale** divné jméno, | ale já se neptám na ně, a chci, abys mi přinesl z kuchyně polívku.“

Komentář [DH3738]: m. To

Komentář [DH3739]: p. ale

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ **to si povídal** Honza,

Komentář [DH3740]: v. „řekla slečna, „

když odnášel polívku, a myslil na **tu holku** celičský den. Večer, když bylo po vši práci a

Komentář [DH3741]: m. myslil si

všichni ulehli, šoural se pomalu skrze několik pokojů do toho, kde slečna spala.

Komentář [DH3742]: m. ni

Komentář [DH3743]: m. všickni

„Mama, mama, polívka!“ |

Komentář [DH3744]: v. křičela slečna na matku, když učila kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci polívku?“ |

Komentář [DH3745]: v. ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je zde.“

„**No to tak ještě**, vstávej honem můj milý, kočka je u dcery,“

„Proč **mě** budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není **opravdová** kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se **přece** jmenuje Johannes, a ne kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, ten to je.“

Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje, ale tam již nikdo nebyl, a jen slečna mu povídala, že přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Ona nestydatá, co tu leží?”

Kdopak ji porazil, **co**? **Hned mi to pověděla.**“

„Dobré víno! milostpane.“

„A ona mi to ještě **klidně** povídá? **Až se vrátím, srovnáme se, ona jedna nestyda nestydatá!**“

I běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nebylo. Ptal se vrátného, neviděl-li sloužícího.

„**Myslíte** Předevčirem, **milostpane**?“

„On je osel, předevčirem tu **přece** ani ještě nebyl,“ **pán se zlobil**. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu, a ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázný.

Zatím přišel Honza domů celý říčný.

„No **copak copak**, ty jdeš **už** ze služby, **Honzo**?“

„Ještě bych nebyl přišel, **tatínku**, ale bál sem se bití. Mají tam dceru, a ta je proklatě hezká; mně se líbila, já k ní večer zašel, a chtěl ssem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na vidličky bral, a svolala celý zámek. Musel sem utíkat, nechtěl-li sem dostat výprask.“

„No ty jsi boží dřevo, **už** **opravdu** nevím co s tebou“

„Já vím táto, co udělám, **v** zámku sem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho učených, **aby** se s nimi hádal. Ať prý mu mluví co mluví, on pořád říká: To je pravda! a komu

Komentář [DH3746]: p. No to tak ještě

Komentář [DH3747]: v. budila paní pána.

Komentář [DH3748]: m. mne

Komentář [DH3749]: m. opravdivá

Komentář [DH3750]: p. přece

Komentář [DH3751]: m. Kdo

Komentář [DH3752]: p. co

Komentář [DH3753]: p. Hned mi to pověděla.

Komentář [DH3754]: p. klidně

Komentář [DH3755]: m. nestydo

Komentář [DH3756]: p. Myslíte

Komentář [DH3757]: p. milostpane

Komentář [DH3758]: v. ptal se vrátný, který jeho pravé jméno neznal, jako nebohá kuchařka.

Komentář [DH3759]: p. přece

Komentář [DH3760]: m. rozzlobil se pán

Komentář [DH3761]: p. copak copak

Komentář [DH3762]: m. již

Komentář [DH3763]: p. Honzo

Komentář [DH3764]: v. ptal se táta.

Komentář [DH3765]: p. tatínku

Komentář [DH3766]: m. již

Komentář [DH3767]: p. opravdu

Komentář [DH3768]: v. rozzlobil se táta.

Komentář [DH3769]: v. “ řekl na to Honza; „

Komentář [DH3770]: m. by

by řekl: Ty lžeš! ten prý vyhraje, a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat až řekne: Ty lžeš!“

„Nu možná | se k tomu hodíš. Jdi **si prosím tě a** s Pánembohem!“

Komentář [DH3771]: v. že

Komentář [DH3772]: p. si prosím tě a

Honza se tedy sebral a šel k tomu pro své hádání vyhlášenému králi. Šťastně se dostal

až na místo a byl ke králi připuštěn.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ |

Komentář [DH3773]: v. ptal se král.

„Nu, pokusím se o to,“ | |

Komentář [DH3774]: v. řekl Honza, a sedl vedle krále na vycpanou židli.

„Nyní začni povídat, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz,“ | |

Komentář [DH3775]: v. řekl král a pokynul Honzovi aby začal.

„Jednou sem šel do lesa, a porazil sem dub,“ | |

Komentář [DH3776]: v. začal Honza.

„To může být pravda,“ |

Komentář [DH3777]: v. řekl král.

„Bylo z něho pilin, až tma!“

„Také to může být pravda.“

„Z těch pilin sem upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz sem přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To též může být pravda.“

„Nahoře se mi | kousek nedostávalo, uřízl sem **ho** dole kus a nahoře nastavil.“

Komentář [DH3778]: v. ho

Komentář [DH3779]: p. ho

„Také to může být pravda.“

„Již sem se chytal trámu, tu se provaz utrl, a já se zaryl sto sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„Zpomněl sem si, že máme v kuchyni motyku, a chutě sem vylezl ven, **abych** se

Komentář [DH3780]: m. bych

vykopal.“

„To **také** může být pravda.“

Komentář [DH3781]: p. také

„Když sem vyšel, viděl sem běžet zajíce, a ten měl na krku cedulku.“

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že pásł váš táta s mým dědkem prasata.“

„To lžeš,“

Komentář [DH3782]: v. rozkřikl se král a vyskočil ze sesle.

„Že **lžu**? Tedy ste prohrál, a já dostanu peníze.“

Komentář [DH3783]: m. lhu

Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku.

„**Ách jó**, poslouchej, Honzo, já ti dám peněz dost, ale dceru tu ti přece dát nemohu; ty

Komentář [DH3784]: p. Ách jó

jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o vaší princeznu neprosím, **vím** o hezcím děvčeti.“

Komentář [DH3785]: m. vím'

Král byl i s tou poklonou spokojen, dal Honzovi peněz co chtěl, a byl rád, že ho zbyl s krku. Když přišel Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

36.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jménem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz, ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal, proto že byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne musika, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po **návsi** stály děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí co živa byla ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila, než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Komentář [DH3786]: m. jmenem

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl, a dá si nalít. Děvečka **nese** pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpalala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán žbánek postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „**Sólo** hoši!“ Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

Komentář [DH3787]: m. čtyrycet

Komentář [DH3788]: m. návsi

„I kýho šlaka, kdopak **to** asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázel **jí** po vsi.

Komentář [DH3789]: m. přinese

Komentář [DH3790]: m. připít

Komentář [DH3791]: m. chvilku

Komentář [DH3792]: m. Sólo

Komentář [DH3793]: p. to

Komentář [DH3794]: m. marcipan

Komentář [DH3795]: m. jíti

Komentář [DH3796]: m. jí

Komentář [DH3797]: m. Kýž

„**Kéž** bych **s vámi mohla** tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

Komentář [DH3798]: m. s vámi mohla

„I to se **l** může stát, pojd' se mnou.“

Komentář [DH3799]: v. ti

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti povím.“

Komentář [DH3800]: m. chapla

Káča ho **popadla**, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní **rovnou** k pecku. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když **uviděli** tovaryše, že je celý upachtěn, chtěli mu ulehčit a Káču **z** něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH3801]: m. zrovna

Komentář [DH3802]: m. viděli

Komentář [DH3803]: m. s

„Koho si to neseš?“ ptal se pán.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mě nebude chtít pustit.“

„Protože jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ,“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho smýšlení znát; kdybys byl na to vzpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys jí bral s sebou. Nyní se mi klid s očima a hled, jak se jí zbavíš.“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho pustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tedy ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý člověče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic nepomyslel, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mě živou mocí pustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu, nohy podé mnou klesají.“

„No počkejte chvíli, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, proto že musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt se mě,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést, Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádorníka vypůjčil. A však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní svléknout. Byl mu sice dost volný, a proto se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic, vyndá druhou, Káča neví ještě nic, odundá první pentličku s knoflíku, oddělá druhou, třetí a žbluňk - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásal ovce, dívaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokřý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, myslel že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal, neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všichni tak hloupí jako on, tedy je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podat může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hýřivých mladíků. Zem spravovali dva správce, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohýřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správce země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správcům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život tří marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správcům hrozí takové nebezpečnosti, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

Komentář [DH3804]: v. ho

Komentář [DH3805]: m. mne

Komentář [DH3806]: m. spustit

Komentář [DH3807]: m. smejšlení

Komentář [DH3808]: m. zpomněl

Komentář [DH3809]: m. ji

Komentář [DH3810]: m. spustit

Komentář [DH3811]: m. tudy

Komentář [DH3812]: v. ani

Komentář [DH3813]: m. nepomysle

Komentář [DH3814]: m. mne

Komentář [DH3815]: m. spustit

Komentář [DH3816]: m. chvíli

Komentář [DH3817]: m. mne

Komentář [DH3818]: v. se

Komentář [DH3819]: m. svléknout

Komentář [DH3820]: m. protož

Komentář [DH3821]: m. žblunk

Komentář [DH3822]: m. všickni

Komentář [DH3823]: m. podati

Komentář [DH3824]: m. hejřivých

Komentář [DH3825]: m. neprohejřil

Komentář [DH3826]: v. mohl

Komentář [DH3827]: m. správčí

Komentář [DH3828]: m. třech

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a v tu hodinu, ten a ten den, a v úplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

Komentář [DH3829]: p. v

Komentář [DH3830]: m. ouplňku

„Do vězení odved'te toho lživého šejdiře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla jím jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady ze všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijít nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH3831]: m. ním

Komentář [DH3832]: m. se

Komentář [DH3833]: m. přijíti

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, abych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a uživej jich k dobrému. Až bude měsíc v úplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Komentář [DH3834]: m. bych

Komentář [DH3835]: m. otevrou

Komentář [DH3836]: m. ouplňku

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sic s tebou bude zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Komentář [DH3837]: m. otevrou

Komentář [DH3838]: m. sice bude s tebou

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovu dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, aby se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

Komentář [DH3839]: m. čtyřmi

Komentář [DH3840]: m. ovčáčka

Komentář [DH3841]: m. by

Komentář [DH3842]: m. mne

Komentář [DH3843]: m. a

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mě. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, i kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Komentář [DH3844]: m. jemu

Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil, a ovčák odešel příslibiv mu, že se v určitý den vynajde.

Komentář [DH3845]: m. ouplněk

Se strachem a hrůzou očekávali všude úplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl za dveřmi den, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučit se musel. Černě přistrojen, na smrt vyděšený, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dveře, a černý stojí před ním.

Komentář [DH3846]: m. přát

Komentář [DH3847]: m. den za dveřmi

Komentář [DH3848]: m. rozloučiti

Komentář [DH3849]: m. celý smrtelný

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Komentář [DH3850]: m. otevrou dveře

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží rovnou k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

Komentář [DH3851]: m. zrovna

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o knížete, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káče, byl hned ten tam a nechal knížete na pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze čtyř pytlů zlata nenechal si ani krejcaru; pomohl jim těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH3852]: m. krále

Komentář [DH3853]: m. Káci

Komentář [DH3854]: m. v

Komentář [DH3855]: m. dvou

Komentář [DH3856]: p. si

Komentář [DH3857]: m. ním

36.

Chytrá horákyňe

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zesílila a nastoupila za děvečku.

„Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší, než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň, a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta poctivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýt. Ta však nebyla hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, proto hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si každého zvlášť, a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a uhodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. Prokurátor mně dal hádačku: ‚Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?‘ Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Co by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobouk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak ste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebudte smuten, ráno vám to povím.“

Komentář [DH3858]: m. leta

Komentář [DH3859]: m. sesílila

Komentář [DH3860]: m. děvku

Komentář [DH3861]: v. (Marie)

Komentář [DH3862]: m. čtyřnedělní

Komentář [DH3863]: m. leta

Komentář [DH3864]: m. spravedlivě

Komentář [DH3865]: v. tak

Komentář [DH3866]: m. protože

Komentář [DH3867]: m. hodil

Komentář [DH3868]: m. Což

Komentář [DH3869]: v. to

Komentář [DH3870]: m. klobúk

Komentář [DH3871]: v. by

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude **prokurátor** ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho ste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„I nu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmuchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již **čtyři léta** leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH3872]: m. čtyry

Komentář [DH3873]: m. leta

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane! já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho **naléhal**, spletl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH3874]: m. usíloval

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne, ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel** domů, „ty’s to pěkně spravila, **prokurátor** nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět co sem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

Komentář [DH3875]: m. přijda

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso stěvic, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a na polo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Uviděv**, že tak dobře svou úlohu provedla, **vyšel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipně děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu.“

Komentář [DH3876]: m. Vida

Komentář [DH3877]: m. vešel

Komentář [DH3878]: m. ?

Komentář [DH3879]: m. přeměřic

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, **přeměřivši** pana **prokurátora** od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Na to poslal pro tátu, pro krejčíře a dal **ušít** šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH3880]: m. ušit

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela **milovala**, za to ji také každý měl u veliké vážnosti.

Komentář [DH3881]: v. svého

Jedenkrátě přišli k panu **prokurátorovi** dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyly dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák co měl hřebce, tvrdil že vším právem jemu hříbě patří, sedlák jemuž kobyly patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu **prokurátorovi**. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH3882]: m. ?

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla**, i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, proč pak ste se nechal tak **napálit**? Kdopak to **kdy** slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH3883]: m. přeslechla

Komentář [DH3884]: m. opálit

Komentář [DH3885]: m. jakživ

„I nu, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. **Zítřa** okolo **poledního** vezměte síť, vylezte na Skarman (vrch blíž Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou **mít** hřebci hřibata, že mohou také na vrchu ryby **růst**.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil že se **podle** rady zachová. Druhý den si vyšel pan **prokurátor** s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se **všichni** do smíchu a **když přišli** až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty **bláznivý!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to jak živ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřibata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan **prokurátor** zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hřibě je tvoje, ale dřívě mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Na večer přijde pan **prokurátor** domů, ale paní si ani nevšímá chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslila, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „**Víš-li** pak, co ssem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákovu radila?“

„Proto že nespravedlnost sněsti nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Ať si byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit, a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o **hodech**. Paní **připijela** panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu spitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno, a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvílce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se spatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní **v prostě**, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což si mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však **zřejmě**, že jsi nade mne chytřejší, **proto** budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní **prokurátorová** byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.

Komentář [DH3886]: m. Zejtra

Komentář [DH3887]: m. poledne

Komentář [DH3888]: m. mít

Komentář [DH3889]: m. růsti

Komentář [DH3890]: m. dle

Komentář [DH3891]: m. všickni

Komentář [DH3892]: m. přišedše

Komentář [DH3893]: m. bláznový

Komentář [DH3894]: m. Víš-li

Komentář [DH3895]: m. hodách

Komentář [DH3896]: m. vypí

Komentář [DH3897]: m. ve prostě

Komentář [DH3898]: m. patrně

Komentář [DH3899]: m. protože

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta, a měl **syna** Honzu. Jednou **mu řekl**: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese. Nic neděláš, **jenom se válíš na peci**, **ani v kostele jsi ještě ani nebyl**. Dnes se oblékneš a **půjdeš do kostela**. Ale to ti povídám, ať mi tam ani **nemukneš**.“

Honza **pohodil** hlavou, ustrojil se a šel. Když vešel do kostela, vstoupil **právě** kněz na kazatelnu a začal kázat. Honza koukal, **oči vyvalené**, ale po chvíli se zamračil, podepřel **si** boky a bručel: „**To bych rád věděl**, proč ten košiláč **na mne pořád tak kouká a proč se právě se mnou dohaduje**, vždyť jsem mu nic neudělal. **Pokud to bude trvat dlouho, dostanem se do křížku**.“

„I mlčte, hloupý, a poslouvejte“ okřikovali ho lidé.

„**Ne** nebudu poslouchat, **už nechci slyšet ani slovo**.“ **Honza si narazil** klobouk na hlavu, oba palce **si** strčil do uší, a obrátil se **ke** knězi **zády**. Když lidé viděli, co udělal, vystrčili ho **ven** z kostela.

„Ty už **jsi tady**?“ ptal se táta.

Komentář [DH3900]: p. syna
Komentář [DH3901]: m. řekl k němu
Komentář [DH3902]: m. jsi hrozný klacek
Komentář [DH3903]: m. ani v kostele jsi ještě ani nebyl
Komentář [DH3904]: m. Půjdeš dnes do kostela
Komentář [DH3905]: m. hubou neklápneš
Komentář [DH3906]: m. hodil
Komentář [DH3907]: v. do kostela
Komentář [DH3908]: V. Za chvíli
Komentář [DH3909]: p. právě
Komentář [DH3910]: m. s otevřenou hubou
Komentář [DH3911]: p. si
Komentář [DH3912]: m. Nu, rád bych
Komentář [DH3913]: m. jen na mne zevluje
Komentář [DH3914]: m. a se mnou se vadí,
Komentář [DH3915]: m. ale budeli to dlouho trvat
Komentář [DH3916]: m. popadnem
Komentář [DH3917]: m. Ba to
Komentář [DH3918]: m. ani slova nechci již vědět
Komentář [DH3919]: m. I vtlačil si
Komentář [DH3920]: p. si
Komentář [DH3921]: m. ku
Komentář [DH3922]: m. žádami
Komentář [DH3923]: m. To když udělal
Komentář [DH3924]: v. lidé
Komentář [DH3925]: m. jdeš

„Jsem rád, že jsem doma, stálo mě to hodně přemáhání. Představte si, byl tam

Komentář [DH3926]: m. co mi to namáhání stálo

takový člověk jenom v košili, vylezl do díže a začal se napařovat a hádat se až hrůza. Jen

Komentář [DH3927]: m. Vylezl vám tam košilátý

Komentář [DH3928]: m. se mnou vadit

maličko jsme se ozval a lidé mne hned okřikovali. A když jsem si uši zacpal, vystrčili mne

Komentář [DH3929]: m. trochu jsem hubou klápl

Komentář [DH3930]: p. hned

Komentář [DH3931]: p. už

ven. Více tam už nepůjdu.“

Komentář [DH3932]: m. Ty jsi hloupý Honza

„Jsi hlupák. Večer půjdeš k muzice.“

„Dobrá, jak myslíte, táto,“ zabručel Honza a šel si zase lehnout na pec.

Komentář [DH3933]: vložen: Dobrá, jak myslíte, táto,“ zabručel Honza a šel si zase lehnout na pec

Večer dal táta Honzovi zlat'ák a řekl mu, aby si za něj koupil pivo, a dal napít i

Komentář [DH3934]: m. zlatník

Komentář [DH3935]: m. s doložením

Komentář [DH3936]: m. koupil za něj piva

děvčatům, aby s ním ráda tancovala.

Komentář [DH3937]: m. a dával děvčatům hodně připíjet

Komentář [DH3938]: m. by

Komentář [DH3939]: m. rády tancovaly

Komentář [DH3940]: m. zlatník

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlat'ák piva!“ poroučel Honza, sotva k

němu došel.

Komentář [DH3941]: p. ho

„Snad jen pintu,“ opravoval ho hospodský.

Komentář [DH3942]: m. a dost

„Už jsem řekl, za zlat'ák!“ trval na svém Honza.

Komentář [DH3943]: m. Honza na to

„Nu dobrá, jděte dál!“

Muzikanti se teprve scházeli. V kole se točilo pouze několik párů, kterým hrál do

Komentář [DH3944]: m. V hospodě byl jen houdek a

Komentář [DH3945]: m. několik párů se točilo v kolečku

tance jen jeden houslista. Najednou zavřisky ze síně dudy a dudák vstoupil do sálu.

Komentář [DH3946]: vložen: kterým hrál do tance jen jeden houslista.

Honza vyvalil oči, otevřel pusu a stál jako němý. Sotva se však vzpamatoval, vyrazil

ven, div na prahu nepovalil hospodského, který mu právě nesl za ten zlaták vědro piva.

„Táto!“ křičel sotva doběhl domů, „vickrát mě neposílejte k muzice. Víte, jak jsem

se tam polekal.“

„I ty hlupáku, co jsi zase provedl?“ ptal se tatík.

„Jen s představte, když jsem tam přišel, skřípal tam jeden na prkénko a několik

bláznů se motalo v kole, div se mi z toho hlava nezatočila. Najednou to kvíklo a do dveří

vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, s tebou je těžké pořízení. Musíš do světa, aby ses trochu rozkoukal a

naučil se slušným mravům. Znam jednoho pána, který potřebuje sloužícího, k tomu tě

dovedu.“

Honza souhlasil a šel s tátou, aby zkusil štěstí mezi pány. Přišli k pěknému domu, a

tam řekl táta Honzovi, aby šel prosit o službu. U vrat stál vrátný a ptal se Honzy, jak se

jmenuje.

Komentář [DH3947]: m. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou.

Komentář [DH3948]: m. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

Komentář [DH3949]: m. přijda

Komentář [DH3950]: m. mne

Komentář [DH3951]: m. co

Komentář [DH3952]: m. Nu ty pitomče

Komentář [DH3953]: m. co zas

Komentář [DH3954]: m. Ba co

Komentář [DH3955]: p. tam

Komentář [DH3956]: m. točilo po sednici

Komentář [DH3957]: m. až se jim

Komentář [DH3958]: v. div

Komentář [DH3959]: m. kvíkne

Komentář [DH3960]: v. , blázní všickni strachem vykřikli, a hrmuli se ke dveřím;

Komentář [DH3961]: m. nich

Komentář [DH3962]: m. Já se lekl

Komentář [DH3963]: m. není ve vesnici pořízená

Komentář [DH3964]: m. musíš mezi pány

Komentář [DH3965]: m. Já vím jednoho

Komentář [DH3966]: m. do pokoje

Komentář [DH3967]: m. byl spokojen

Komentář [DH3968]: m. své štěstí mezi pány zkusil

Komentář [DH3969]: m. zámku

Komentář [DH3970]: p. Honzovi,

Komentář [DH3971]: m. Honza o službu prosit

Ale co bych povídal, jak se jmenuju, vždyť to není pán, pomyslí si v duchu Honza.

Komentář [DH3972]: m. E

„Předevčírem se **jmenuji**,“ odpověděl vrátnému a šel **za pánem**.

Komentář [DH3973]: m. jmenuju

Komentář [DH3974]: m. nahoru k pánovi

Komentář [DH3975]: p. poté

„Jak se jmenuješ,“ ptal se ho pán **poté, co ho přijal do služby**.

Komentář [DH3976]: m. když ho byl již do služby přijal.

„Honza.“

„**Honza**,“ opakoval pán, „**to je moc obyčjně**, budeme ti říkat Johanes!“

Komentář [DH3977]: m. To není hezké „Honza.“

„**I pro mne za mne, říkejte si, co chcete**, ale Honzo mne volejte, **jinak** vás nebudu

Komentář [DH3978]: m. I pro mne si říkejte jak chcete

Komentář [DH3979]: m. sice

slyšet.“

Pán se smál, **přidělil** mu práci na celý den a Honza odešel. **Honza** přišel do kuchyně a

Komentář [DH3980]: m. vykázal

Komentář [DH3981]: m. vykázal

kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzovi to vyptávání už šlo na nervy, a proto povídal: „Co vy ráda, Dobré víno.“

Komentář [DH3982]: m. Honzu to ptaní trochu mrzelo

Komentář [DH3983]: p. a proto

Komentář [DH3984]: v. tedy

Když přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový **sluha**, jak **ti** říkají?“

Komentář [DH3985]: m. lokaj

Komentář [DH3986]: m. mu

Komentář [DH3987]: m. a

„Říkají mně Johanes, **ale** jmenuju se Kočka,“ odpověděl Honza, celý vzteklý, že musí

pořád povídat, jak se jmenuje.

„Ten chlap je blázen,“ pomyslí si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci **polévku!**“

Komentář [DH3988]: m. polívku

„Já jsem **Polévka**“ řekl Honza, kterému se děvče zalíbilo.

Komentář [DH3989]: m. polívka

„To máš **ale** divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám, **jak ti říkají, já pouze**

Komentář [DH3990]: p. ale

Komentář [DH3991]: m. na ně

chci, abys mi přinesl z kuchyně **polévku**.“

Komentář [DH3992]: m. a chci

„Na mou věru, tu holku bych si hned vzal, kdyby mne chtěla“ **uvažoval** Honza a

Komentář [DH3993]: m. myslil si

Komentář [DH3994]: v. , když odnášel polívku,

Komentář [DH3995]: m. vši

myslil na ni celičký den. Večer, když bylo po práci a **všichni** ulehli, šoural se pomalu skrze

několik pokojů **až tam**, kde slečna spala.

Komentář [DH3996]: m. do toho

„**Mámo, mámo**, Polévka!“ křičela slečna na matku, když **uslyšela** kroky a poznala

Komentář [DH3997]: m. Mama, mama

Komentář [DH3998]: m. ucítila

sloužícího.

„Snad bys nejedla ještě v noci **polévku**?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

Komentář [DH3999]: m. mama

„Honem, **mámo**, ten nový sloužící je zde.“

„Vstávej honem, můj milý, Kočka je u dcery,“ budila paní pána.

„Proč mne budíš, ať ji zažene.“

„Jak ho zažene, vždyť to není opravdívá kočka, snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johanes, a ne Kočka.“

Komentář [DH4000]: m. ten to je

„Jen vstaň, ať se jmenuje jak koliv, **je to on**.“

Komentář [DH4001]: m. k

Pán vyskočil, vzal bič ze zdi a běžel ke slečně do pokoje. Ale tam již nikdo nebyl. Jen

Komentář [DH4002]: m. a jen slečna

dcera mu však povídala, že sluha přišel k její posteli, a když křičela, že utekl.

Komentář [DH4003]: p. však

Komentář [DH4004]: m. sluha

I pustil se pán za ním; ale pod schody upadl přes kuchařku. „Co ležíš tady na zemi?

Komentář [DH4005]: m. Ona nestydatá, co tu leží?

Komentář [DH4006]: m. ji

Kdo tě porazil?“

„Dobré víno, milostpane.“

„Ty nestydo, to ti není hanba? Až se vrátím, srovnáme se!“

Komentář [DH4007]: m. A ona mi to ještě povídá?

Komentář [DH4008]: m. srovnáme se, ona nestydo

Komentář [DH4009]: v. I

Běžel zase za milým Honzou, ale nikde ho nenašel. Ptal se vrátěného, zda neviděl

Komentář [DH4010]: m. nebylo

Komentář [DH4011]: m. neviděl-li

sloužícího.

„Předevčírem?“ ptal se vrátěný, který právě jméno sluhy neznal stejně jako nebohá

Komentář [DH4012]: m. jeho právě jméno

Komentář [DH4013]: p. stejně

kuchařka.

„Ty jsi ale osel, předevčírem tu ani ještě nebyl,“ rozkřikl se pán. Teprv po chvíli

Komentář [DH4014]: m. On je

Komentář [DH4015]: m. rozzlobil

přišel všemu na kloub. Nejprve se rozzlobil, ale pak se musel smát, jak si z nich Honza

Komentář [DH4016]: m. dlouhém hádání přišel všemu na stopu

vystřelil.

Komentář [DH4017]: m. V ke vši zlosti se musel smát, že je měl Honza za blázny.

Komentář [DH4018]: m. přišel

Zatím došel Honza domů, celý říčný.

Komentář [DH4019]: v. No

„Ty jdeš již ze služby?“ ptal se táta.

„Ještě bych **tam zůstal**, ale bál jsem se **pána Má** dceru, a ta je **velice** hezká. **Tak** jsem k ní večer zašel, a chtěl jsem jí dát hubičku. Ale ona začala křičet, jako by ji na **nože** bral, a **probudila celý dům**. Musel jsem utíkat, **jestliže jsem nechtěl** dostat výprask.“

„**Ty jsi ale hlupák**, už nevím co s tebou“ **zlobil** se táta.

„Já vím táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „**ve službě** jsem slyšel o jednom králi, který prý svolal mnoho **učenců**, **aby** se s nimi hádal. At' prý mluví, co mluví, on pořád říká: ‚To je pravda!‘ Komu by **však** řekl: ‚Ty lžeš!‘ ten prý vyhraje, a tomu dá mnoho peněz a svou dceru **za ženu**. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat **tak dlouho, dokud mi neřekne, že lžu!**“

„Možná, že se **právě** k tomu hodíš,“ **zamyslel se táta**. „Jdi spánembohem!“

Honza se tedy sebral a šel. Šťastně se dostal až na místo a byl **vpuštěn do zámku**.

„Ty se tedy chceš se mnou přít?“ **zeptal** se král.

„Nu, pokusím se o to,“ řekl Honza, a sedl **si na židli proti králi**.

„**Ty budeš povídat**, a jestli ti řeknu že lžeš, dostaneš mou dceru a **peníze**,“ řekl král a pokynul Honzovi, aby začal.

Komentář [DH4020]: m. nebyl přišel

Komentář [DH4021]: m. bití

Komentář [DH4022]: m. Mají tam

Komentář [DH4023]: m. proklatě

Komentář [DH4024]: v. mně se líbila,

Komentář [DH4025]: m. Já

Komentář [DH4026]: m. vidličky

Komentář [DH4027]: m. svolala celý zámek

Komentář [DH4028]: m. nechtěl-li sem

Komentář [DH4029]: m. No ty jsi boží dřevo

Komentář [DH4030]: m. již

Komentář [DH4031]: m. rozzlobil

Komentář [DH4032]: m. v zámku

Komentář [DH4033]: m. učenců

Komentář [DH4034]: m. by

Komentář [DH4035]: v. mu

Komentář [DH4036]: p. však

Komentář [DH4037]: v. buď

Komentář [DH4038]: m. anebo

Komentář [DH4039]: p. za ženu

Komentář [DH4040]: m. až řekne

Komentář [DH4041]: m. Ty lžeš

Komentář [DH4042]: v. Nu

Komentář [DH4043]: p. právě

Komentář [DH4044]: p. zamyslel se táta

Komentář [DH4045]: v. k tomu pro své hádání vyhlášenému králi

Komentář [DH4046]: m. ke králi připuštěn

Komentář [DH4047]: m. ptal

Komentář [DH4048]: m. vedle krále na vycpanou židli

Komentář [DH4049]: m. Nyní začni povídat

Komentář [DH4050]: m. mnoho peněz

„Jednou **jsem** šel do lesa, a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin, až **byla kolem** tma!“

„**To také** může být pravda.“

Komentář [DH4051]: p. byla kolem

Komentář [DH4052]: m. Také to

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi, a soukal se po něm nahoru.“

„To **také** může být pravda.“

„Nahoře **mi kousek chyběl**, uřízl **jsem tedy** dole kus a nahoře nastavil.“

„**I to** může být pravda.“

„**Už jsem** se chytl trámu, **když** tu se provaz **přetrhl**, a **já jsem spadl** a zaryl se sto

sáhů pod zem.“

„I to může být pravda.“

„**Vzpomněl jsem** si, že máme v kuchyni motyku, **a tak jsem rychle** vylezl ven, **abych**

se vykopal.“

Komentář [DH4053]: m. též

Komentář [DH4054]: m. se mi ho kousek nedostávalo

Komentář [DH4055]: p. tedy

Komentář [DH4056]: m. Také to

Komentář [DH4057]: m. Již

Komentář [DH4058]: p. když

Komentář [DH4059]: m. utrhł

Komentář [DH4060]: p. já jsem spadł

Komentář [DH4061]: m. a chutě sem

Komentář [DH4062]: m. bych

„To může být pravda.“

„Když **jsem byl venku**, viděl **jsem** běžet zajíce, **který** měl na krku cedulku.“

Komentář [DH4063]: m. sem vyšel

Komentář [DH4064]: m. a ten

„To může být skutečná pravda.“

„A na té cedulce stálo, že **váš táta pásl** s mým dědkem prasata.“

Komentář [DH4065]: m. pásl
váš táta

„**Ty** lžeš,“ rozkřikl se král.

Komentář [DH4066]: m. To

Komentář [DH4067]: v. a
vyskočil ze sesle

„**Že** lžu? **To jste tedy prohrál!**“

Komentář [DH4068]: m. lhu

Komentář [DH4069]: m.
Tedy **jste** prohrál, a já dostanu
peníze

Tu se král ulekl, a zpomněl **si** na **svoji** sázku.

Komentář [DH4070]: p. si

Komentář [DH4071]: v. teprv

Komentář [DH4072]: m. svou

Komentář [DH4073]: m. dost

„Poslouchej, Honzo, já ti dám peněz, **kolik budeš chtít**, ale dceru, tu ti přece dát

nemohu; ty jsi selský a ona je princezna.“

„Jen mi dejte peníze, já se o **vaši** princeznu neprosím, **vím totiž** o hezčím děvčeti.“

Komentář [DH4074]: m. vaši

Komentář [DH4075]: m. vímť

Král byl spokojen, dal Honzovi **peníze** a byl rád, že **se ho tak zbavil**. Když přišel

Komentář [DH4076]: v. i s
tou poklonou

Komentář [DH4077]: m.
peněz co chtělš

Komentář [DH4078]: m. ho
zbyl s krku

Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Chytrá horákyně

Byli dva bratři. Jeden z nich byl **bohatý, ale tuze lakomý statkář, který neměl žádné děti.**

Komentář [DH4079]: m. bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý

Druhý, chudý chalupník **a velký dobrák,** měl jedinou dceru. Když **bylo děvčeti dvanáct let,**

Komentář [DH4080]: p. a velký dobrák

Komentář [DH4081]: v. a byl příliš dobrý

Komentář [DH4082]: m. šlo děvčeti na dvanáctý rok

dal ji k **bratrovi do služby jako husopasku.** Dvě léta sloužila **pouze** za stravu, po dvou

Komentář [DH4083]: m. bratru za husopasku

Komentář [DH4084]: p. pouze

letech, **když vyrostla a sesílila,** pracovala na statku **dál jako děvče.**

Komentář [DH4085]: m. sesílila

Komentář [DH4086]: m. a nastoupila za děvku

„Služ, Manko, **dobře a poctivě,**“ říkal jí strýc, „**až budeš ze služby odcházet,** dám ti místo

Komentář [DH4087]: v. jen

Komentář [DH4088]: v. (Marie)

mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to **zatím vyroste,** a tobě to bude jistě milejší než

Komentář [DH4089]: m. spravedlivě

Komentář [DH4090]: m. řekl

peníze.“

Komentář [DH4091]: m. vystoupíš

Komentář [DH4092]: m. dochovám

„To **jisté,**“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla **v práci jako vítr,** a **zbytečně strýci ani**

Komentář [DH4093]: m. víte

Komentář [DH4094]: m. do práce jako oheň

krejcar neutratila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta **poctivě** a bez reptání, otec ale

Komentář [DH4095]: m. krejcaru strýci neumařila

Komentář [DH4096]: m. spravedlivě

churavěl a stárnul a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla **pěkná kravička.**

Komentář [DH4097]: m. hodná kráva

Komentář [DH4098]: m. obrátil milý strýc kolečka

Tu **milý strýc obrátil** - že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku **odbýt**

Komentář [DH4099]: v. řka: kdesi cosi,

několika groši. Ta však nebyla tak hloupá, aby peníze přijala. **Vrátila se domů a s pláčem**

Komentář [DH4100]: m. několika groši odbýti

Komentář [DH4101]: v. byla

všechno otci pověděla. Naléhala na něho, aby šel za panem prokurátorem na strýce

Komentář [DH4102]: m. ale doma s pláčem otci všechno povídala

žalovat. Otec, celý rozzlobený, se bez otálení vydal do města a na svého nepoctivého bratra podal žalobu.

Komentář [DH4103]: m. usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat

Komentář [DH4104]: m. jsa zlostí popuzen

Komentář [DH4105]: m. na nesvědomitého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl

Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, že pokud mu pan prokurátor nějak nepomůže, bude muset Mance jalovici dát. Snažil se proto získat ho na svoji stranu. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad rozhněval, a chudý měl

Komentář [DH4106]: m. jestli to pan prokurator nějak nespraví

Komentář [DH4107]: m. že musí jalovici dát

Komentář [DH4108]: m. Protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal.

Komentář [DH4109]: v. byl

přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolał si je a dal jim

hádky: „Co je nejbystřejší, co je nejsladší a co nejbohatší?“ Bratři bezradně krčili rameny a hleděli jeden na druhého.

Komentář [DH4110]: m. každého zvlášť, a dal jim hádačky

Komentář [DH4111]: v. na světě

Komentář [DH4112]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH4113]: m. nejsladšího

Komentář [DH4114]: m. nejbohatšího

Bratři odcházeli domu mrzutí celou cestu přemýšleli, co by to asi mohlo být, ale ani jeden, ani druhý nemohli na nic přijít.

Komentář [DH4115]: m. s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Komentář [DH4116]: m. Mrzuti odešli bratři domů

Komentář [DH4117]: m. rozvažující

Komentář [DH4118]: m. bylo

Komentář [DH4119]: m. nemohl se pravdy domakat

Komentář [DH4120]: m. tchofovkou o

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil čepici na stůl.

Komentář [DH4121]: v. co

Komentář [DH4122]: v. teprv

Komentář [DH4123]: m. hádačku

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale nejspíše prohaju. Prokurátor mně dal hádku: „Co je

Komentář [DH4124]: m. nejbystřejšího

Komentář [DH4125]: m. nejsladšího

nejbystřejší, co nejsladší a co nejbohatší? Jestli to uhodnu, zůstane mi jalovice.

Komentář [DH4126]: m. nejbohatšího

Komentář [DH4127]: m. zachovám jalovici

„**To je přece jednoduché. Nejbystřejší je náš pes, nejsladší náš sud medu a nejbohatší naše truhla tolarů.**“

„**Máš pravdu, ženo, je to tak, jalovice je naše.**“ Tak se **milý sedlák uklidnil a pochutnával si na jídle, co mu žena připravila k obědu.**

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk na věšák** a **sedl si** za stůl.

„No, jak **jste** pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„**Inu** pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„**Tak už přec mluvte.**“

Táta **jí** **povědl**, co **jim** pan **prokurátor** uložil.

„**A nic víc? Nebud'te smutný, ráno vám řeknu odpověď.**“

Chalupník ale **přesto** celičkou noc ani oka nezamhouřil. Ráno **přišla** Manka do **světnice** a **říká** „Až se vás bude prokurátor ptát, **odpovězte, že nejsladší je spánek, nejbystřejší že je oko, a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám povídám, nesmíte ani slovíčkem prozradit, od koho ste se to dozvěděl.**“

Chalupník šel k panu **prokurátorovi**, **zvědavý**, zdali **jeho** odpověď bude **správná**.

Komentář [DH4128]: v. To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu.

Komentář [DH4129]: p. To je přece jednoduché

Komentář [DH4130]: m. Což by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů

Komentář [DH4131]: m. Dobře máš

Komentář [DH4132]: m. tys to uhodla

Komentář [DH4133]: m. uspokojil milý sedlák

Komentář [DH4134]: m. nechal si chutnat

Komentář [DH4135]: m. přistrojila

Komentář [DH4136]: m. klobúk na hřeb

Komentář [DH4137]: p. si

Komentář [DH4138]: m. Ba

Komentář [DH4139]: m. Nu a co, povídejte pak

Komentář [DH4140]: m. povídal

Komentář [DH4141]: m. mu

Komentář [DH4142]: m. Nu a co

Komentář [DH4143]: m. To já sama uhodnu, jen nebud'te smuten, ráno vám to povím

Komentář [DH4144]: m. proto přece

Komentář [DH4145]: m. přijde

Komentář [DH4146]: m. sednice

Komentář [DH4147]: m. povídá

Komentář [DH4148]: m. řekněte

Komentář [DH4149]: m. nejsladší že je spaní

Komentář [DH4150]: m. všeko

Komentář [DH4151]: m. pravím

Komentář [DH4152]: m. ať neříkáte

Komentář [DH4153]: m. žádostiv

Komentář [DH4154]: m. ta

Komentář [DH4155]: m. dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho, **jak on hádanky rozluštil.**

Komentář [DH4156]: m. na rozluštění hádaček

„Inu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že **na světě** nemůže být nic bystřejšího **než můj pes,**

Komentář [DH4157]: m. na světě

Komentář [DH4158]: m. nad mého špicla

Komentář [DH4159]: m. nad

který všechno vyčmuhá a vyslídí, nic sladšího **než** můj sud medu, který již **čtyři léta** leží v

Komentář [DH4160]: p. v komoře

komoře, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

Komentář [DH4161]: m. vyslechnu

„Milý sedláku,“ řekl pan **prokurátor** a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale **poslechnu si,**

Komentář [DH4162]: m. s jakou

s čím přišel tvůj bratr.“

Komentář [DH4163]: m. , nejbystřejší že

„Milostivý pane! já myslím, **že nejbystřejší** je oko, které mžikem všechno **přehlédne,**

Komentář [DH4164]: m. přehlídne

Komentář [DH4165]: m. spaní

nejsladší že je **spánek,** neboť ať je člověk jak chce **zarmoucený a utrmácený,** když spí, neví

Komentář [DH4166]: m. zarmoucen a utrmácen

Komentář [DH4167]: m. všechno

o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž **všechno** naše bohatství

pochází.“

Komentář [DH4168]: m. Tys uhodl

„**Ty jsi to uhodl** a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, **protože** vím, že **v tvé**

Komentář [DH4169]: m. neboť

Komentář [DH4170]: m. se to z tvé hlavy

hlavě se to neurodilo.“

Komentář [DH4171]: m. povědět

Dlouho nechtěl chalupník **přiznat pravdu,** ale když **na něho prokurátor stále naléhal,**

Komentář [DH4172]: m. pán na něho usiloval

Komentář [DH4173]: m. spletl se a vyjel s barvou ven

Manku prozradil.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde **zítra** ke mně, ale ať to není ani ve dne,

ani pěšky ani na voze, ať není ustrojená ani nahá.“

Chalupník odcházel zase s těžkou hlavou.

„Milá Manko!“ řekl, **když přišel** domů, „**ty jsi** to pěkně **vyvedla**. **Prokurátor** nechtěl

věřit, že **to je z mé** hlavy a **já jsem** musel **nakonec s pravdou ven**. Nyní máš k němu přijít

ty, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, **nemáš přijít ani pěšky ani na voze a nemáš být ani**

nahá ani ustrojená.“

„Nu, to je toho, **jen se, otče, netrapte a pusťte to z hlavy, já už to nějak vyvedu.**“

Ve dvě hodiny v noci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký **pytel**, oblékla **si** ho na sebe,

na jednu nohu **si** vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, **na**

rozhraní mezi dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky, napolo po jezdecku **se dostala do**

města. Pan **prokurátor** se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. **Když viděl**, že tak

dobře **úkol splnila**, **šel** jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, **pokud chceš**,

vezmu si tě za ženu?“

Komentář [DH4174]: m. zejtra

Komentář [DH4175]: m. ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze

Komentář [DH4176]: m. To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

Komentář [DH4177]: m. přijda

Komentář [DH4178]: m. ty's

Komentář [DH4179]: m. spravila

Komentář [DH4180]: m. mám ze své

Komentář [DH4181]: p. a

Komentář [DH4182]: m. jsem

Komentář [DH4183]: m. povědět co sem věděl

Komentář [DH4184]: p. ty

Komentář [DH4185]: m. nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze

Komentář [DH4186]: m. jen nechte, však já to vyvedu

Komentář [DH4187]: m. O dvou hodinách s půlnocí

Komentář [DH4188]: m. žok

Komentář [DH4189]: p. si

Komentář [DH4190]: p. si

Komentář [DH4191]: p. na rozhraní

Komentář [DH4192]: m. do města se dostala

Komentář [DH4193]: m. Vida

Komentář [DH4194]: m. svou úlohu provedla

Komentář [DH4195]: m. vešel

Komentář [DH4196]: m. chceš-li

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, a změřila pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich

Komentář [DH4197]: m. přeměřic

uchopil hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Hned nato poslal pro jejího tátu, pro

Komentář [DH4198]: m. si vzal

Komentář [DH4199]: p. Hned

Komentář [DH4200]: p. jejího

Komentář [DH4201]: m. krejčíře

krejčího a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Komentář [DH4202]: m. ušít

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě: „Pamatuj si ale, že se nikdy do žádného soudu nesmíš plést. Pokud bys to udělala, vrátíš se zpátky ke svému otci.“

Komentář [DH4203]: M. aby se nikdy do jeho věci nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

Komentář [DH4204]: m. Učiním po tvé vůli

„Budu se řídit tvou vůlí,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, z Manky se stala velká paní. I když nyní měla všeho dostatek,

stále byla ke každému vlídná a svého manžela milovala. Lidé si ji za to velmi vážili.

Komentář [DH4205]: m. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti.

Komentář [DH4206]: m. Jedenkrát

Jednou přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně

Komentář [DH4207]: m. ale měli dohromady

se pásli pohromadě. Když kobyla porodila hříbě, vyvstala otázka, komu náleží? Sedlák, co

Komentář [DH4208]: m. dostala

Komentář [DH4209]: m. nastala

měl hřebce, tvrdil, že podle práva patří hříbě jemu, sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval,

Komentář [DH4210]: m. že vším právem jemu hříbě patří

Komentář [DH4211]: m. k hříběti

že má na hříbě ještě větší právo. Hádali se, až se dostali k prokurátorovi. Sedlák, jemuž

Komentář [DH4212]: m. Tak se hádali

Komentář [DH4213]: m. panu

patřil hřebec, měl velké bohatství, prokurátora podplatil a tajně se s ním dohodl. Stalo se

Komentář [DH4214]: m. jehož byl

tedy to, že hřebec dostal hříbě.

Komentář [DH4215]: m. i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji **vyslechla** a ani trochu se jí

Komentář [DH4216]: m. přeslechla

Komentář [DH4217]: m. i

nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek **jejího** manžela. **Jen co vyšel ošizený** sedlák ven,

Komentář [DH4218]: m. pana

Komentář [DH4219]: m. Když vyšel chudší

zakývala na něho **a řekla mu:** „Vy hloupý, pročpak **jste se** nechal tak **napálit**? Kdopak to

Komentář [DH4220]: m. pravila mu stranou

Komentář [DH4221]: m. opálit

jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

Komentář [DH4222]: m. I nu, jáť ovšem

Komentář [DH4223]: m. se mi velká křivda stala

„**Já si také** myslím, že to není **spravedlivé**, ale když to milostpán tak **rozhodl**, co mám

Komentář [DH4224]: m. spravil

Komentář [DH4225]: m. Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu

dělat?“

Komentář [DH4226]: m. pod tou výminkou

Komentář [DH4227]: m. jestli

„**Poradím vám, co máte dělat**, ale **jen pod podmínkou**, že se **nikdo nedozví**, kdo vám tu

Komentář [DH4228]: m. žádný

Komentář [DH4229]: m. nedoví

radu dal. **Zítřa** okolo poledne vezměte **sít**, vylezte na **kopec za městem** a dělejte, jako byste

Komentář [DH4230]: m. síti

Komentář [DH4231]: m. na Skarman (vrch blíže Domažlic)

chytal ryby. Můj muž **tam bude tou dobou s několika pány na lovu**. Až vás **uvidí**, budou se

Komentář [DH4232]: m. půjde s několika pány v tu dobu okolo

Komentář [DH4233]: m. uhlídají

vás ptát, co tam děláte. Vy jim odpovzte: když mohou **mít** hřebci hříbata, že **mohou se**

Komentář [DH4234]: m. mítí

chatat také na kopci ryby.“

Komentář [DH4235]: m. mohou také na vrchu ryby růsti

Komentář [DH4236]: v. se

Komentář [DH4237]: m. dle rady zachová

Sedlák paní poděkoval a slíbil že se **zachová podle její rady**. Druhý den si **skutečně** vyšel

Komentář [DH4238]: p. skutečně

Komentář [DH4239]: m. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka sítě roztahovat.

pan **prokurátor** s několika pány na lov. **Už zdaleka viděli na vršku sedláka, jak rozhazuje**

Komentář [DH4240]: m. Pustili se všickni

sítě. **Všichni se dali** do smíchu, **a když přišli** až k **němu**, ptali se **ho**, **co to tam dělá?**

Komentář [DH4241]: m. a přišedše

Komentář [DH4242]: m. samému vrchu

Komentář [DH4243]: m. sedláka

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH4244]: m. na vrchu

„Ty **jsi blázen!**“ křičel pan **prokurátor**, „kdo to jakživ slyšel, aby **se na kopci chytaly ryby?**“

Komentář [DH4245]: m. bláznový

Komentář [DH4246]: m. na vrchu ryby rostly

„Když mohou **mít** hřebci hřibata, mohou **se také na kopci chytat ryby.**“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH4247]: m. mítí

Komentář [DH4248]: m. také na vrchu ryby růst

Pan **prokurátor zčervenal** jako pivoňka; hned si ale **vzal sedláka na stranu** a řekl: „To

Komentář [DH4249]: m. zůstal

Komentář [DH4250]: v. zavolal sedláka dolů

Komentář [DH4251]: m. tu radu dal

hřibě je tvoje, ale dříve mi poviš, kdo **ti to poradil.**“

Komentář [DH4252]: m. co

Sedlák zapíral, **jak** mohl, ale **nakonec** přece paní prokurátorovou vyhradil.

Komentář [DH4253]: m. přijde

Navečer **přišel** pan **prokurátor** domů, **chodil po pokoji**, paní si ani nevšimal,

Komentář [DH4254]: m. ale paní si ani nevšimaje chodí po pokoji

nepromluvil na ni ani slovíčko. Paní **přemýšlela**, jaký škvor mu **to vrtá v mozku**, nicméně

Komentář [DH4255]: m. nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá

Komentář [DH4256]: m. si hned pomyslela

trpělivě **čekala**, **co se bude dít.**

Komentář [DH4257]: m. v mozku vrtá

Komentář [DH4258]: m. očekávala

Po nějaké chvíli se manžel se zamračenou tváří před ní zastavil a pravil: „**Vzpomínáš**

Komentář [DH4259]: m. k jakému konci se to schílí

si, **co jsem ti před svatbou přikazoval?**“

Komentář [DH4260]: m. Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil

Komentář [DH4261]: m. Viš-li pak

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

Komentář [DH4262]: m. snést nemohu

„Protože nespravedlnost **nemohu snést.** Ubohý sedlák byl ošizen.“

„**Jestli** byl ošizen, nebo ne, **do toho tobě nic není**. Nyní se **vrat**, odkud jsi přišla; abys

Komentář [DH4263]: m. Ať si

Komentář [DH4264]: m. tobě do toho nic nebylo

Komentář [DH4265]: m. navrat

Komentář [DH4266]: m. odtud vzíti

Komentář [DH4267]: m. tobě nejmilejšího

však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti **vzít odtud to, co je ti**

nejmilejší.“

Komentář [DH4268]: m. jinak býti nemůže

Komentář [DH4269]: v. ještě naposled

Komentář [DH4270]: p. ještě naposled

Komentář [DH4271]: v. a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo

Komentář [DH4272]: m. dobrou večeři přistojit

Komentář [DH4273]: m. to nejlepší víno uchystat

Komentář [DH4274]: m. Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl

Komentář [DH4275]: m. hovořili jako o hodách

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když **si to tak přeješ**, poslechnu. Dovol, abych s

tebou **ještě naposled** povečeřela.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala **přistojit dobrou večeři** a **přinést to nejlepší víno**.

Když byl čas večeře, posadili se manželé spolu ke stolu, jedli, pili a hodovali.

Přestože paní viděla, že muž už trošku přebíral, podala mu ještě jednu plnou číši a

pravila:

Komentář [DH4276]: m. Paní připijela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu opilý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

Komentář [DH4277]: m. Tu sklenici vína vypij

Komentář [DH4278]: m. domů

„Milý muži! **To víno vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu **zpátky k**

otci.“

Komentář [DH4279]: v. Pan

Komentář [DH4280]: m. víno

Komentář [DH4281]: m. a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino

Komentář [DH4282]: m. ale již ledva jazykem vládnul.

Komentář [DH4283]: m. sklesla

Manžel vzal **pohár** a **na manželčino zdraví ho vypil až do dna**; Po chvílce mu hlava

klesla a on tvrdě usnul. Paní všechno zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí

na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, **když viděl tak pozdě v noci přicházet v chalupě**

takový podivný průvod. Teprve když mu dcera všechno vysvětlila, byl spokojen.

Komentář [DH4284]: m. vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan **prokurátor** probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže

se **vzpamatovat**, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve **prosté**, ale čisté selské

sukni, s **čepcem** na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ **ptal** se jí.

Komentář [DH4285]: m. sprosté

Komentář [DH4286]: v. černým

Komentář [DH4287]: m. ptá

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co **tu dělám já?**“

„**Copak** si mně nedovolil, abych **si s sebou vzala**, co mi je **nejmilejší**? **Ty jsi** mi

nejmilejší, tedy **jsem** si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu **a řekl**: „Budiž ti odpuštěno! **Musím však přiznat**, že jsi

chytřejší než já, **proto** budeš také od dnešního dne **místo mne soudit ty**.“

Paní **prokurátorová** byla **ráda**, a od toho dne soudila **všechny spory** **vždy podle práva** –

spravedlivě!

Komentář [DH4288]: m. já tu dělám

Komentář [DH4289]: m. Což

Komentář [DH4290]: m. si vzala s sebou

Komentář [DH4291]: m. nejmilejšího

Komentář [DH4292]: m. , řka

Komentář [DH4293]: m. Vidím však patrně

Komentář [DH4294]: m. nade mne chytřejší

Komentář [DH4295]: m. protože

Komentář [DH4296]: m. ty soudit, a ne já

Komentář [DH4297]: v. tomu

Komentář [DH4298]: p. všechny spory

Komentář [DH4299]: m. ona, a bylo všude dobře

Čert a Káča

V jedné vesnici žila dívka Káča. Měla pěknou chaloupku pár zlatáků, ale kdyby měla zlata sebevíc, nevezal by si ji za ženu ani ten nechudší chasník, protože byla zlá, hádavá a ošklivá jako čert.

Každou neděli odpoledne byla ve vsi muzika; jak se ozvaly v hospodě dudy, hned byla sál plný hochů a děvčat připravených k tanci. A nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši brali děvčata do tance, ale Káče se toho štěstí ani jednou nedostalo, i když by dudákovi třeba sama za tanec zaplatila.

Komentář [DH4300]: m. byla
Komentář [DH4301]: m. stará děvčečka, jmenem
Komentář [DH4302]: p. pěknou
Komentář [DH4303]: v. , zahradu a k tomu ještě
Komentář [DH4304]: m. zlatých peněz
Komentář [DH4305]: m. byla celá v zlatě seděla
Komentář [DH4306]: m. nebyl by si jí ani ten nechudší chasník vzal
Komentář [DH4307]: m. jako čert zlá a hubatá.
Komentář [DH4308]: v. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, proto že se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu čtyřicet let.
Komentář [DH4309]: v. Jak to z větší dílu ve vesnicích bývá, že je
Komentář [DH4310]: p. byla ve vsi
Komentář [DH4311]: v. bylo to i tu
Komentář [DH4312]: v. u rychtářů aneb
Komentář [DH4313]: m. plná sednice
Komentář [DH4314]: m. , v síni a po náspi stály děvčata, a u oken děti
Komentář [DH4315]: m. na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola
Komentář [DH4316]: m. Kačence
Komentář [DH4317]: v. co živa byla
Komentář [DH4318]: m. ač
Komentář [DH4319]: v. byla
Komentář [DH4320]: p. za tanec
Komentář [DH4321]: v. , než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu neděli

Jednou v neděli šla zase po cestě k hospodě: „Dnes bych tancovala třeba i

s čertem,“ povzdechla si.

Zlostně vešla do hospody, posadila se na lavici pod oknem, a dívala se kolem.

Najednou vešel do dveří pán v mysliveckém obleku. Sedl si nedaleko Kačenky za stůl, a dal

si nalít. Děvečka přinesla pivo, a když se pán napil, zvedl se a šel ke Káče. Pak vytáhl z

kapsy dukát, hodil ho muzikantům a Káču vyzval do tance. Celé odpoledne, celý večer

tancoval jen s ní, a když přišel čas jít domů, vyprovázel ji po vsi.

Komentář [DH4322]: m. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě

Komentář [DH4323]: v. Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti?

Komentář [DH4324]: v. Věru

Komentář [DH4325]: p. povzdechla si

Komentář [DH4326]: m. Se zlostí přijde

Komentář [DH4327]: m. sedne ke kamnům

Komentář [DH4328]: m. dívá

Komentář [DH4329]: m. , který kterou k tanci bere

Komentář [DH4330]: m. vejde

Komentář [DH4331]: m. oděvu.

Komentář [DH4332]: m. Sedne

Komentář [DH4333]: m. dá

Komentář [DH4334]: m. přinese

Komentář [DH4335]: m. pán je vezme a nese Kačence připít

Komentář [DH4336]: v. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, chvíli se upejpalala, ale konečně se ještě ráda napila.

Komentář [DH4337]: v. Pán žbánek postaví

Komentář [DH4338]: v. Pak

Komentář [DH4339]: m. vytáhne

Komentář [DH4340]: m. hodí ho dudákovi

Komentář [DH4341]: m. křičí: „Solo hoši!“

Komentář [DH4342]: v. Hoši se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou aby Káča nezahlídl, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje, byť by se jí byl celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala.

Komentář [DH4343]: m. pán jen s Káčou

Komentář [DH4344]: v. kupoval marcipan i sladkou vodku,

Komentář [DH4345]: m. jíti

„Chtěla bych s vámi takhle tancovat až do smrti,“ pravila Káča, když rozcházeli.

Komentář [DH4346]: m. Kýž bych mohla s Vámi tak do smrti tancovat jako dnes

„I proč bys nemohla, pojd' se mnou.“

Komentář [DH4347]: m. se měli rozcházet.

Komentář [DH4348]: m. I to se ti může stát

„A kde žijete?“

Komentář [DH4349]: m. zůstáváte

„Chyt' se mě kolem krku, já ti to ukážu.“

Komentář [DH4350]: m. mne

Komentář [DH4351]: m. povím

Komentář [DH4352]: m. chapla

Káča ho popadla, skočila mu na záda, ale v tom okamžiku se pán proměnil v čerta

Komentář [DH4353]: p. skočila mu na záda

Komentář [DH4354]: m. okamžení

Komentář [DH4355]: m. proměnil pán

a letěl s ní rovnou do pekla. U brány se zastavil a tloukl, až mu kamarádi otevřeli. Když

Komentář [DH4356]: m. zrovna k pecku

Komentář [DH4357]: m. vrat

Komentář [DH4358]: m. kamarádi přišli

ho uviděli, jak je celý upachtěný, chtěli Káču z jeho zad sundat. Ale ta se držela jako klíště

Komentář [DH4359]: m. viděli tovaryše

Komentář [DH4360]: m. že

a se odtrhnout nedala. Chtěj nechtěj musel se čert s Káčou na zádech odebrat k vládci

Komentář [DH4361]: m. upachtěn

Komentář [DH4362]: v. mu ulehčit a

pekla.

Komentář [DH4363]: m. s něho

Komentář [DH4364]: v. živou mocí

Komentář [DH4365]: m. krku

„Koho to neseš?“ ptal se ho pán.

Komentář [DH4366]: m. k panu Antichristovi odebrat.

Komentář [DH4367]: m. si

A tu čert vyprávěl, jak chodil po zemi a jak zaslechl Káču naříkat, že nemá

Komentář [DH4368]: m. povídal čert

Komentář [DH4369]: m. , že

Komentář [DH4370]: m. Káčin nářek o tanečnicka

tanečnicka, dal se s ní do tance, a pak jí chtěl ukázat peklo.

Komentář [DH4371]: m. a myslel ji trochu zastrašit

Komentář [DH4372]: m. že se s ní pustil

„Já nevěděl,“ dokončil, „že se mě nebude chtít pustit.“

Komentář [DH4373]: m. že jí na chvíli také peklo chtěl ukázat

Komentář [DH4374]: m. spustit

„Protože jsi hlupák,“ vyjel na něj **pán pekel**. „Dříve než **si s někým něco** začneš, máš

znát jeho myšlenky; **kdyby sis** na to **vzpomněl**, když **jsi Káču vyprovázela**, **nebral bys ji** s

sebou. **A nyní se jí koukej zbavit.**“

Mrzutě se vracel čert **s Káčou** na zem. Sliboval jí hory doly, **jen at’ se ho pustí**.

Utrmácený a rozzlobený **přišel** se svým břemenem na louku, kde mladý ovčák **pásl ovce**.

Měl na sobě huňatý, dlouhý kožich. Čert byl proměněn v **myslivce**, a **tak** ho ovčák

nepoznal. „Kohopak to nesete, přáteli?“ ptá se **ovčák**.

„Ach, milý človče, **sotva** dýchám. Považte jen, **šel jsem** svou cestou, na nic **jsem ani**

nepomyslel, tu mi skočí **na záda tahleнта ženská**, a nechce se **mě za žádnou cenu** spustit.

Chtěl jsem ji **donést** až do nejbližší vesnice, **ale nohy mi už tíhou** klesají.“

Komentář [DH4375]: v. a naučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH4376]: m. starý pán

Komentář [DH4377]: m. s kým co

Komentář [DH4378]: m. jeho smejšlení znát

Komentář [DH4379]: m. kdybys byl

Komentář [DH4380]: m. tě Káča vyprovázela

Komentář [DH4381]: m. nebyl bys ji bral

Komentář [DH4382]: m. Nyní se mi klid’ s očí a hled’, jak se jí zbavíš

Komentář [DH4383]: m. Pln mrzutosti štrachal se

Komentář [DH4384]: m. pannou Kačenkou

Komentář [DH4385]: m. jestli

Komentář [DH4386]: m. spustí

Komentář [DH4387]: v. proklínal ji, ale všechno nic platno

Komentář [DH4388]: m. Utrmácen, rozzloben

Komentář [DH4389]: m. přijde

Komentář [DH4390]: v. jednu

Komentář [DH4391]: m. v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásl

Komentář [DH4392]: p. Měl na sobě huňatý, dlouhý kožich

Komentář [DH4393]: m. obyčejného člověka

Komentář [DH4394]: m. tudy

Komentář [DH4395]: m. důvěrně čerta

Komentář [DH4396]: m. ledva

Komentář [DH4397]: m. já šel

Komentář [DH4398]: m. ani nepomysle

Komentář [DH4399]: m. ta ženská na krk

Komentář [DH4400]: m. živou mocí

Komentář [DH4401]: m. nést

Komentář [DH4402]: v. a tam ji nějak odbýt, ale nejsem v stavu

Komentář [DH4403]: m. nohy pode mnou

„Počkejte, já vám pomohu, ale ne **dlouho**, protože musím **pást ovce**; **ale kousek**

cesty ji odnesu.“

Komentář [DH4404]: v. No

Komentář [DH4405]: v. chvíli

Komentář [DH4406]: v. od té neobyčejnosti

Komentář [DH4407]: m. nadlouho

Komentář [DH4408]: m. zase pást

Komentář [DH4409]: m. asi na půl

„I to budu rád.“

„Slyšíš, **chyt' se mě**," **křikl** ovčák na Káču.

Komentář [DH4410]: v. ty,

Komentář [DH4411]: m. křičel

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a **chytila** se huňatého kozičku. **Ovčák měl co**

nést – **na sobě těžký kožíš a ještě Káču**. Však **toho také měl brzy dost**; **a rád by se Káči**

zbavil. **Když přišel** k rybníku **napadlo ho**, **že by tam mohl Káču hodit**. Ale jak? **To by**

musel obětovat i svůj kožíš. „Ale co,“ říkal si, „**stejně je mi velký!**“ **Vytáhl opatrně**

jednu ruku, Káča **nic nepoznala**, **vytáhl** druhou, Káča **stále nic netušila**. **Rozepne jeden**

knoflík, druhý, třetí a žbluňk - Káča leží v rybníci i s kožíšem.

Komentář [DH4412]: m. chytila

Komentář [DH4413]: m. Nyní měl štíhlý ovčák co nést

Komentář [DH4414]: m. Káču a hrozný velký kožíš, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil

Komentář [DH4415]: m. ho to také dost brzo omrzelo

Komentář [DH4416]: m. i myslel jak

Komentář [DH4417]: m. Přijde

Komentář [DH4418]: m. a tu mu napadne

Komentář [DH4419]: m. aby ji tam hodil

Komentář [DH4420]: m. Kdyby byl mohl kožíš i s ním svleknout.

Komentář [DH4421]: m. Byl mu sice dost volný, a protož se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo.

Komentář [DH4422]: m. A hle! vyndá

Komentář [DH4423]: m. neví nic

Komentář [DH4424]: m. vyndá

Komentář [DH4425]: m. neví ještě nic

Komentář [DH4426]: m. odundá první pentličku s knoflíkem, oddělá druhou,

Čert mezitím pásl ovce. Když se ovčák vrátil, řekl mu čert: „Děkuji ti, prokázal jsi mi velkou službu. Nebýt tebe, musel bych snad do soudného dne nosit Káču na zádech.“ Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ Jen to dořekl a zmizel. Ovčák se sebe překvapením nevydal ani hlásku, ale pak si pomyslí: „Jsou-li všichni čerti tak hloupí jako tenhle, pak je dobře na světě.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák žil byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět podati může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých hejřivých mladíků. Zem spravovali dva správce, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co neprohejřil kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle, neboť mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správci země. Jedenkrát, když nevěděl již co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i dvěma jeho správcům planety četl. Hvězdář uposlechl a skoumal v hvězdách, jaký konec vezme život třech marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým skoumáním, „tvému životu i tvým správcům hrozí takové nebezpečství, že se to vyřknouti obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a v ouplňku přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odvedte toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla ním jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo mrtvé domů, žádný z nich do huby nevzal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijíti nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponenáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH4427]: m. nešel za ovčákem, on seděl na mezi a

Komentář [DH4428]: v. , divaje se, brzo-li se ovčák s Káčou navrátí. Nemusel dlouho čekat. Mokry kožich na ramene, pospíchal ovčák k louce, mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí.

Komentář [DH4429]: m. se domluvili, řekl čert k ovčákovi

Komentář [DH4430]: m. Já ti děkuju

Komentář [DH4431]: m. tys mi velkou službu prokázal

Komentář [DH4432]: m. neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit

Komentář [DH4433]: v. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním.

Komentář [DH4434]: p. jen

Komentář [DH4435]: m. zůstal chvíli jako omámený stát

Komentář [DH4436]: m. pak pravil sám k sobě

Komentář [DH4437]: m. všickni

Komentář [DH4438]: p. všickni

Komentář [DH4439]: m. on

Komentář [DH4440]: m. tedy

Komentář [DH4441]: p. tedy

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel jsem, ovčáčku, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a přitom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou, a já pána pryč povedu, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete, než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a na polo mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ Tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovi dověděl; neboť se beztoho pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka, a když ho přivezli, snažně jej žádal, by se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Kníže s opravdovou myslí všechno slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk měsíce. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přát. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, rozloučiti se musel. Černě přistrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře, a černý stojí před ním.

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák, celý upachtěný, a běží zrovna k čertu, volaje zdaleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážít mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jak mile uslyšel čert o Káči, byl hned ten tam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál, a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem, a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů zlata nenechal ani krejcaru; pomohl ním těm, od kterých je správcové vydřeli.

O hloupém Honzovi

Byl jeden táta a měl **syna** Honzu. Jednou **mu řekl**: „Honzo, ty rosteš jako dříví v lese.

Jsi hrozný klacek, a **nikdy** jsi ani v kostele nebyl. **Dnes tedy do kostela půjdeš. A to ti**

říkám, ať tam ani hubou neklapneš.“

Honza **pohodil** hlavou, **oblékl se** a šel do kostela. **Jen chvíli potom, co do kostela**

vešel, vstoupil **na kazatelnu kněz** a začal kázat. Honza **na něj zíral** s otevřenou hubou, ale

po chvílce se zamračil **a zabručel**: „**Chtěl bych vědět, proč na mne ten košiláč pořád tak**

kouká a proč se se mnou dohaduje. Vždyť jsem mu nic neudělal. Ještě chvíli a popereme

se.“

„**Mlč, ty hloupý, a poslouvej,**“ okřikovali ho lidé.

„**Už to nebudu poslouchat, ani slovo nechci už slyšet.**“ **Narazil si klobouk na hlavu,**

palce strčil do uší, a obrátil se **ke knězi zády. Když to udělal, lidé ho vystrčili z kostela.**

Komentář [DH4442]: p. syna

Komentář [DH4443]: m. řekl k němu

Komentář [DH4444]: m. posud

Komentář [DH4445]: m. Půjdeš dnes do kostela

Komentář [DH4446]: m. Ale to ti povídám

Komentář [DH4447]: v. mi

Komentář [DH4448]: m. hodil

Komentář [DH4449]: m. ustrojil se

Komentář [DH4450]: m. Za chvíli

Komentář [DH4451]: m. když vešel do kostela

Komentář [DH4452]: m. kněz na kazatelnu

Komentář [DH4453]: m. koukal

Komentář [DH4454]: m. podepřel boky a bručel

Komentář [DH4455]: m. Nu, rád bych věděl, proč ten košiláč jen na mne zevluje, a se mnou se vadí, vždyť jsem mu nic neudělal, ale bude-li to dlouho trvat, popadnem se do křížku

Komentář [DH4456]: m. I mlčte hloupý, a poslouvejte

Komentář [DH4457]: m. Ba

Komentář [DH4458]: m. slova

Komentář [DH4459]: m. již

Komentář [DH4460]: m. vědět

Komentář [DH4461]: m. I vtláčil

Komentář [DH4462]: v. oba

Komentář [DH4463]: m. ku knězi zády

Komentář [DH4464]: m. To když

Komentář [DH4465]: m. vystrčili ho lidé ven z kostela

„Ty už **jsi doma?**“ ptal se táta.

Komentář [DH4466]: m. jdeš

„Jsem rád, že jsem doma, **co to stálo npřemáhání.** Vylezl vám tam košilátý do díže a

Komentář [DH4467]: m. co mi to namáhání stálo

začal **se na mne vytahovat a dohadovat se se mnou** až hrůza. Jen trochu jsem hubou

Komentář [DH4468]: m. se naparovat, a se mnou vadit

pohnul už mě lidé okřikovali. Když **jsem si zacpal uši,** vystrčili mne ven. Více **už** tam

Komentář [DH4469]: m. klápl

Komentář [DH4470]: m. a lidé mne okřikovali

Komentář [DH4471]: m. jsem

Komentář [DH4472]: m. uši zacpal

Komentář [DH4473]: p. už

nepůjdu.“

Komentář [DH4474]: p. ale

„Ty jsi **ale** hloupý Honza. *Večer půjdeš k muzice.*“

Dobrá; večer dal táta Honzovi zlatník s doložením, aby si koupil za něj piva, a dával

děvčatům hodně připijet, by s ním rády tancovaly.

Honza šel; na prahu hospody stál šenkýř. „Za zlatník piva!“ poroučel Honza, sotva k

němu došel.

„*Snad jen pintu,*“ opravoval hospodský.

„*Už jsem řekl a dost!*“ Honza na to.

„*Nu dobrá, jděte dál!*“

V hospodě byl jen houdek a několik párů se točilo v kolečku. Honza vyvalil oči, otevřel hubu, a troubil. Najednou zavřísknou ze síně dudy, a dudák vstoupí do sednice, provázen chasou. To jak Honza viděl, vyrazil ze sednice, až na prahu hospodského povalil, který nesl pro něho ve vědře za ten zlatník piva.

„Táto!“ křičel přijda domů, „víckrát mne neposílejte k muzice, co sem se tam polekal.“

„Nu ty pitomče, co zas?“ ptal se tatík.

„Ba co; když sem tam přišel, skřípal jeden na prkénko a několik bláznů se točilo po sednici, až se jim hlava div nezatočila. Najednou to kvíkne, blázni všickni strachem vykřikli, a hrnuli se ke dveřím; a do nich vstoupil chlap, a mačkal pod paží čerta. Já se lekl a utíkal pryč.“

„Už vidím, že ve vesnici s tebou nic nepořídím, musíš jít mezi pány. Znáám jednoho, který potřebuje sloužícího, dovedu tě k němu.“

Komentář [DH4475]: celý tento motiv vynechám

Komentář [DH4476]: m. s tebou není ve vesnici pořízená

Komentář [DH4477]: p. jít

Komentář [DH4478]: m. Já vím

Komentář [DH4479]: v. do pokoje

Komentář [DH4480]: m. k tomu tě dovedu

Honza byl **spokojený** a šel s tátou, aby **zkusil štěstí mezi pány**. Přišli k pěknému zámku, a tam **táta poslal Honzu prosit o službu**. U vrat stál **strážný** a **hned se Honzy ptal**,

Komentář [DH4481]: m. spokojen

Komentář [DH4482]: m. své štěstí mezi pány zkusil

Komentář [DH4483]: m. řekl táta, aby šel Honza o službu prosit

Komentář [DH4484]: m. vrátý

Komentář [DH4485]: m. ptal se Honzy

jak se jmenuje.

„**Co bych mu to říkal**, vždyť to není pán, pomyslí si Honza. „Předevčírem se

Komentář [DH4486]: m. E co bych povídal, jak se jmenuju

Komentář [DH4487]: v. v duchu

Komentář [DH4488]: v. vrátnému

jmenuju,“ odpověděl a šel nahoru k pánovi.

„Jak se jmenuješ,“ **zeptal** se ho pán, **když ho přijal do služby**.

Komentář [DH4489]: m. ptal

Komentář [DH4490]: m. když ho byl již do služby přijal

„Honza,“ **odvětil**.

Komentář [DH4491]: p. odvětil

„To není hezké „Honza,“ budeme ti říkat „Johannes!“ **rozhodl pán**.

Komentář [DH4492]: p. rozhodl pán.

„**Říkejte mi, jak chcete. Volejte na mne ale Honzo, jinak vás neuslyším**.“ **nedal se**

Komentář [DH4493]: m. I pro mne si říkejte jak chcete, ale Honzo mne volejte, sice vás nebudu slyšet

Honza.

Komentář [DH4494]: p. nedal se Honza

Pán se smál, **ukázal** mu práci na celý den a Honza odešel. Přišel do kuchyně a

Komentář [DH4495]: m. vykázal

kuchařka se hned ptala, jak se jmenuje.

Honzu to ptaní **už přestávlo bavit**, a **tak odpověděl**: „Co vy ráda, dobré víno.“ Když

Komentář [DH4496]: m. trochu mrzelo

Komentář [DH4497]: m. povídal tedy

přišel nahoru do pokojů, potkala ho paní. „Ach, náš nový lokaj; jak mu říkají?“

„Říkají **mi** Johannes, **ale** jmenuju se Kočka,“ odpověděl **už vztekle Honza, že se ho**

jen každý ptá, jak se jmenuje.

Komentář [DH4498]: m. mně

Komentář [DH4499]: m. a

Komentář [DH4500]: m.
Honza, celý vzteklý, že musí pořád povídat

„Ten chlap je blázen,“ pomyslíla si paní a šla dál.

Přišla slečna a poručila: „Chci polívku!“

„Já jsem Polívka,“ řekl Honza, kterému se děvče **líbilo**.

„To máš divné jméno,“ řekla slečna, „ale já se neptám, **jak se jmenuješ, ale** chci, abys

mi přinesl z kuchyně polívku.“

„**No opravdu**, tu holku bych si hned vzal, kdyby **mě** chtěla.“ **myslel si Honza, když**

odnášel polívku.

A myslel na ni **celý** den. Večer, **když práce skončila a všichni si šli lehnout,**

procházel pomalu skrze několik pokojů **až tam, kde spala slečna.**

„Mama, mama, Polívka!“ křičela na matku, když **uslyšela** kroky a poznala sloužícího.

„Snad bys nejedla **ted** v noci polívku?“ ozvala se matka z vedlejšího pokoje.

„Honem, mama, ten nový sloužící je **tu**.“

Komentář [DH4501]: m.
zalíbilo

Komentář [DH4502]: m. na
ně

Komentář [DH4503]: m. a

Komentář [DH4504]: m. Na
mou věru

Komentář [DH4505]: m. mne

Komentář [DH4506]: m.
myslel

Komentář [DH4507]: m.
celíčkový

Komentář [DH4508]: m. když
bylo po vši práci a všickni ulehli

Komentář [DH4509]: m.
šoural se

Komentář [DH4510]: m. do
toho

Komentář [DH4511]: m.
slečna spala

Komentář [DH4512]: v.
slečna

Komentář [DH4513]: m.
ucítila

Komentář [DH4514]: m. ještě

Komentář [DH4515]: m. zde

„Vstávej honem, můj milý, Kočka je u dcery,“ budila paní pána.

Komentář [DH4516]: m. mne

„Proč **mě** budíš, ať ji zažene.“

Komentář [DH4517]: m. opravdivá

„Jak ho zažene, vždyť to není **opravdová** kočka. Snad mi rozumíš, ten nový sloužící.“

„Ten se jmenuje Johannes a ne Kočka.“

„Jen vstaň, ať se jmenuje jakkoliv, ten to je.“

Komentář [DH4518]: m. Ale tam již nikdo nebyl

Pán vyskočil, vzal bič se zdi, a běžel k slečně do pokoje. **Tam už ale nikdo nebyl**, a

Komentář [DH4519]: p. Honza

jen slečna mu povídala, že **Honza** přišel k její posteli, a když křičela, utekl.

Komentář [DH4520]: v. že

Pán se za ním pustil; ale pod schody upadl přes kuchařku. „**Ženská bláznivá, proč tu**

ležíte? Kdo vás porazil?“

Komentář [DH4521]: m. Ona nestydatá, co tu leží? Kdo ji porazil?

„Dobré víno, milostpane!“

Komentář [DH4522]: m. A ona mi to ještě povídá? Až se vrátím, srovnáme se, ona nestydo!

„**A to se mi klidně přiznáte? Až se vrátím, vyřídíme si to, ženská!**“

Komentář [DH4523]: m. I běžel zase

A utíkal za milým Honzou, ale nikde ho **nenašel**. Ptal se vrátného, **jestli neviděl**

Komentář [DH4524]: m. nebylo

Komentář [DH4525]: m. neviděl-li

sloužícího.

„Předevčírem?“ ptal se vrátný, který jeho pravé jméno **vůbec** neznal, **stejně jako**

Komentář [DH4526]: p. vůbec

Komentář [DH4527]: p. stejně

Komentář [DH4528]: v. nebohá

kuchařka.

„**Osle!** Předevčírem tu **ještě ani** nebyl.“ rozzlobil se pán. **Až po dlouhém dohadování**

Komentář [DH4529]: m. On je osel,

Komentář [DH4530]: m. ani ještě

Komentář [DH4531]: m. Teprv po dlouhém hádání přišel všemu na stopu

mu všechno došlo. Musel se smát, že je měl Honza za blázný.

Komentář [DH4532]: m. a ke vší zlosti se

Komentář [DH4533]: m. přišel

Zatím **přiběhl** Honza domů celý **uřícený.**

Komentář [DH4534]: m. říčný

Komentář [DH4535]: m. No, ty

„**To** jdeš ze služby?“ ptal se táta.

Komentář [DH4536]: v. již

„Ještě bych přišel, ale bál **jsem se výprasku.** Mají tam **tuze pěknou dceru; líbila se**

Komentář [DH4537]: v. nebyl

Komentář [DH4538]: m. bití

Komentář [DH4539]: m. dceru, a ta je proklatě hezká

mi, večer jsme k ní šel, a chtěl **jsem jí dát pusu.** Ale ona začala křičet, jako by ji na **nože**

Komentář [DH4540]: m. mně se líbila

Komentář [DH4541]: m. já k ní večer zašel

Komentář [DH4542]: m. hubičku

bral. Svolala celý zámek. Musel **jsem utíkat, aby mě nezbili.**“

Komentář [DH4543]: m. vidličky

Komentář [DH4544]: m. nechtěl-li sem dostat výprask

„Ty jsi **ale** dřevo, **co s tebou budu dělat.**“ rozzlobil se táta.

Komentář [DH4545]: m. boží

Komentář [DH4546]: m. již nevím co s tebou

„Já vím, táto, co udělám,“ řekl na to Honza; „V zámku **jsem** slyšel o jednom králi,

Komentář [DH4547]: m. mu mluví co mluví

který prý svolal mnoho učených, by se s nimi hádal. Ať prý **řikají, co chtějí, on jim jen**

Komentář [DH4548]: m. on pořád říká

Komentář [DH4549]: m. by řekl

odpovídá: „To je pravda!“ Komu **řekne:** „Ty lžeš!“, ten vyhraje a **dostane hodně peněz**

Komentář [DH4550]: v. prý

Komentář [DH4551]: m. a tomu dá buď mnoho peněz anebo svou dceru

nebo královskou dceru. Já tam půjdu, a budu se s ním hádat, **než** řekne: Ty lžeš!“

Komentář [DH4552]: m. až

„**No**, možná že se k tomu hodíš. Jdi **tedy** spánembohem!“

Komentář [DH4553]: m. Nu

Komentář [DH4554]: p. tedy

Honza se tedy sebral a šel k tomu **pánu na hádání**. Šťastně **došel** až na místo a byl

Komentář [DH4555]: m. pro své hádání vyhlášenému králi

Komentář [DH4556]: m. se dostal

Komentář [DH4557]: m. ke králi připuštěn.

vpuštěn ke králi.

„Ty se tedy **se mnou chceš hádat?**“ **zeptal** se král.

Komentář [DH4558]: m. chceš se mnou pít

Komentář [DH4559]: m. ptal

„**No, zkusím to**,“ řekl Honza, a sedl **si** vedle krále na židli.

Komentář [DH4560]: m. Nu, pokusím se o to

Komentář [DH4561]: p. si

Komentář [DH4562]: v. vycpanou

Komentář [DH4563]: m. Nyní začni povídat

„**Tak začni vyprávět**, a jestli ti řeknu, že lžeš, dostaneš mou dceru a mnoho peněz.“

Komentář [DH4564]: m. aby začal

řekl král a pokynul Honzovi, **že může začít**.

„Jednou **jsem** šel do lesa a porazil **jsem** dub,“ začal Honza.

„To může být pravda,“ řekl král.

„Bylo z něho pilin až tma!“

Komentář [DH4565]: m. Také to

„**To také** může být pravda.“

„Z těch pilin **jsem** upletl provaz.“

„I to může být pravda.“

Komentář [DH4566]: m. soukal

„Ten provaz **jsem** přivázal k nebi, a **lezl** se po něm nahoru.“

„To **taky** může být pravda.“

Komentář [DH4567]: m. též

„Nahoře **mi ho kousek chyběl**, uřízl **jsem kus dole** a nahoře nastavil.“

Komentář [DH4568]: m. se mi ho kousek nedostávalo

Komentář [DH4569]: m. dole kus

Komentář [DH4570]: v. také

„To může být pravda.“

Komentář [DH4571]: m. již

Komentář [DH4572]: m. tu se provaz utrhl

„**Už jsem** se chytal trámu, **ale provaz se utrhl**, a já **zapadl** sto sáhů pod zem.“

Komentář [DH4573]: m. se zaryl

Komentář [DH4574]: v. I

„To může být pravda.“

Komentář [DH4575]: m. a chutě sem vylezl ven, bych

„**Vzpomněl jsem** si, že máme v kuchyni motyku, **rychle jsem ji popadl**, abych se

vykopal.“

Komentář [DH4576]: p. i

„**I** to může být pravda.“

Komentář [DH4577]: m. vyšel

Komentář [DH4578]: m. a ten

„Když **jsem vylezl**, viděl **jsem** běžet zajíce, **který** měl na krku cedulku.“

Komentář [DH4579]: v. skutečná

„To může být pravda.“

„A na té cedulce stálo, že váš táta pásł s mým dědkem prasata.“

Komentář [DH4580]: m. sesle

„To lžeš,“ rozkřikl se král a vyskočil ze **židle**.

Komentář [DH4581]: m. lhu

Komentář [DH4582]: m. Tedy

„Že **lžu**? **Pak jste** prohrál, a já dostanu peníze.“

Komentář [DH4583]: m. Tu se král ulekl, a zpomněl teprv na svou sázku

Král se lekl a vzpomněl si na sázku, kterou uzavřeli.

„Poslouchej, Honzo, **dám ti víc peněz**, ale dceru ti přece dát nemohu; ty jsi selský a

Komentář [DH4584]: m. já ti dám peněz dost

ona je princezna.“

„**Klidně mi dejte jenom ty peníze, já princeznu stejně nechci, vím o hezčím**

Komentář [DH4585]: m. Jen mi dejte peníze

Komentář [DH4586]: m. já se o vaší princeznu neprosím

děvčeti.“

Král byl s tou poklonou spokojen, dal Honzovi **tolik peněz, kolik chtěl**. Byl rád, že ho

Komentář [DH4587]: v. i

Komentář [DH4588]: m. peněz co chtěl

má konečně z krku. Když **se vrátil** Honza domů, koupil si panství a měl chytrosti až dost.

Komentář [DH4589]: m. zbyl

Komentář [DH4590]: m. přišel

38.

Chytrá horákyně

V jedné vsi žili dva bratři. Jeden byl bohatý statkář, neměl **děti** a byl **velmi** lakomý. Druhý,

Komentář [DH4591]: m. Byli

Komentář [DH4592]: v. z nich

Komentář [DH4593]: m. žádných dětí

Komentář [DH4594]: m. tuze

Komentář [DH4595]: p. ale hodný

chudý, **ale hodný** chalupník, měl jedinou dceru. **Když bylo děvčeti dvanáctý let**, dal ji ke

Komentář [DH4596]: v. a byl příliš dobrý

Komentář [DH4597]: m. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok

svému bratrovi jako husopasku. **Dvě léta pracovala jen** za stravu, **a když trochu**

Komentář [DH4598]: m. k bratru za

Komentář [DH4599]: m. sloužila

povyrostla, stala se z ní děvečka.

Komentář [DH4600]: m. po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko, **pochtivě**," **říkával** jí strýc, „**až odejdeš ze služby**, dám ti místo mzdy

Komentář [DH4601]: v. (Marie)

Komentář [DH4602]: m. spravedlivě

Komentář [DH4603]: m. řekl

Komentář [DH4604]: m. až vystoupíš

Komentář [DH4605]: m. čtyřnedělní

jalovici. Právě mám **čtyřnedělní** tele, **až ho vychovám**, **jistě ti bude** milejší, než peníze.“

Komentář [DH4606]: m. to dochovám

Komentář [DH4607]: m. a tobě to bude jistě

Komentář [DH4608]: p. že jo

„To víte, **že jo**“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň **a strýc jí**

Komentář [DH4609]: m. a krejcaru strýci neumařila.

Komentář [DH4610]: v. Ale strýc byl šelma.

nemusel dát ani krejcar.

Když Manka sloužila tři roky bez odmlouvání, onemocněl jí otec a musela ze služby

Komentář [DH4611]: m. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů.

Komentář [DH4612]: m. Žádala tedy

odejít. Chtěla tedy po strýci slíbenou jalovici, z **níž** už byla **velká** kráva. **Strýc byl však**

Komentář [DH4613]: m. které

Komentář [DH4614]: m. hodná

velmi mazaný a najednou obrátil – že prý jí tolik dát nemůže a že jí to vlastně ani

Komentář [DH4615]: m. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka: kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil

neslibil - a chtěl **ji** několika groši **odbýt**. **Manka ale** nebyla tak hloupá, **a žádné peníze od**

Komentář [DH4616]: m. ubohou Manku

Komentář [DH4617]: m. odbýti

strýce nevzala. Doma **s** pláčem otci všechno **vyprávěla**.

Komentář [DH4618]: m. Ta však

Komentář [DH4619]: m. aby byla peníze přijala

Komentář [DH4620]: v. pak

Komentář [DH4621]: m. povídala

Otec, **rozzlobený na svého** bratra, **se vypravil do města stěžovat si k panu rychtáři.**

Komentář [DH4622]: v. , usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat

Komentář [DH4623]: m. jsa zlostí popuzen na nesvědomitého

Rychtář ho vyslechl a poslal pro sedláka. **Mazaný sedlák věděl**, že **jestli nějak rychtáře**

Komentář [DH4624]: m. šel bez meškání do města a žalobu přednesl.

Komentář [DH4625]: m. Pan prokurátor

Komentář [DH4626]: m. Sedlák ale dobře tušil

nepřesvědčí, bude muset Mance tu jalovici dát. Přemýšlel tedy, jak ho získat na svou

Komentář [DH4627]: m. jestli to pan prokurator nějak nespraví

Komentář [DH4628]: m. že musí

stranu. Rychtář byl v rozpacích, nechtěl si rozhněvat bohatého, ale právo bylo na straně

Komentář [DH4629]: m. . Protož hleděl, jak by ho na svou stranu dostal.

Komentář [DH4630]: m. Pan prokurator

chudého. Rozsoudil tedy chytře. Zavolal si každého zvlášť, a dal jim tři hádanky: „Co je na

Komentář [DH4631]: m. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně.

Komentář [DH4632]: m. chytrým způsobem

Komentář [DH4633]: m. hádačky

světě nejbystřejšího? Co nejsladšího a co nejbohatšího?“ Jalovici prý dostane ten, kdo je

Komentář [DH4634]: p. na světě

Komentář [DH4635]: v. je

Komentář [DH4636]: m. s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

uhodne.

Bratři odešli domů a už cestou přemýšleli o správných odpovědích. Ani jeden ani

druhý je však neznal.

Komentář [DH4637]: m. Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

Komentář [DH4638]: m. No jak

Komentář [DH4639]: m. žena bohatého sedláka

„Tak co?“ ptala se sedláka žena, když se vrátil.

Komentář [DH4640]: m. přišel domů

Komentář [DH4641]: m. hodil tchořovkou

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a praštil čepicí o stůl.

Komentář [DH4642]: m. No a

„Ale proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! neprohrál, ale **asi** prohrajú. **Rychtář mi dal hádanky**. Co je nejbystřejšího,

Komentář [DH4643]: m. co nejspíše teprv

Komentář [DH4644]: m. mně dal hádačku

co nejsladšího a co nejbohatšího? **Když** to uhodnu, **nechám si** jalovici.“

Komentář [DH4645]: m. Jestli

Komentář [DH4646]: m. zachovám

„**To je řečí kolem jedné hádanky**. Já ji sama uhodnu. **Co může** být bystřejšího **než náš**

Komentář [DH4647]: m. To jsou věci s hádačkou

Komentář [DH4648]: m. Což by mohlo

pes, co sladšího **než sud medu**, co bohatšího **než naše truhla** tolarů?“

Komentář [DH4649]: m. nad našeho černého špicla

Komentář [DH4650]: m. nad náš sud medu

Komentář [DH4651]: m. nad naši truhlu

„**No, správně**, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ **Uklidnil se** sedlák **a pochutnal si na**

Komentář [DH4652]: m. Dobře máš

Komentář [DH4653]: m. Tak se uspokojil milý

Komentář [DH4654]: m. a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

jídle, které mu žena připravila.

Komentář [DH4655]: m. klobouk na hřeb

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil **klobouk na hřebík** a sedl za stůl.

Komentář [DH4656]: v. No

Komentář [DH4657]: m. ptala

„Jak ste pořídil, táto?“ **zeptala** se Manka.

Komentář [DH4658]: m. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili

„Ba pořídil. **Z těch pánů se snad člověk zblázní**.“

Komentář [DH4659]: m. Nu a co, povídejte pak

„**Tak povídejte**.“

Komentář [DH4660]: m. pan prokurator

Táta jí tedy vyprávěl, co mu **rychtář** uložil.

„To je všechno? Nebojte, já si s těmi hádankami poradím. Jen nebuďte smutený, běžte si lehnout, já vám ráno všechno povím.“

Přesto však chalupník celou noc ani oko nezamhouřil. Ráno přišla Manka do světnice a

povídá: „Až se vás bude rychtář ptát, tak řekněte, že nejsladší je spaní, nejbystřejší je oko, a

nejbohatší je zem, z níž všechno pochází. Nesmíte mu ale říct, kdo vám poradil.“

Rychtář si nejdříve zavolal sedláka a zeptal se ho na vyluštění hádanek.

„No, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že není nic bystřejšího než můj pes, který najde

všechno, nic sladšího než můj sud medu, který schovávám už čtyři roky, nic bohatšího než

moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl rychtář a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale počkám, s čím přijde

váš bratr.“

Komentář [DH4661]: m. Nu a co víc?

Komentář [DH4662]: m. To já sama uhodnu

Komentář [DH4663]: m. smuten

Komentář [DH4664]: p. běžte si lehnout

Komentář [DH4665]: m. ráno vám to povím

Komentář [DH4666]: m. Chalupník ale proto přece celičkou noc oka

Komentář [DH4667]: m. přijde

Komentář [DH4668]: m. sednice

Komentář [DH4669]: m. prokurátor

Komentář [DH4670]: p. tak

Komentář [DH4671]: m. nejsladší že je spaní

Komentář [DH4672]: v. že

Komentář [DH4673]: v. že

Komentář [DH4674]: m. všechno

Komentář [DH4675]: m. Ale to vám pravím, ať neřikáte, od koho ste se to dověděl.

Komentář [DH4676]: v. Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zda-li ta odpověď bude dobrá.

Komentář [DH4677]: m. Nejdříve zavolal prokurátor sedláka

Komentář [DH4678]: m. ptal

Komentář [DH4679]: m. rozluštění

Komentář [DH4680]: m. hádaček

Komentář [DH4681]: m. I nu

Komentář [DH4682]: m. nemůže být

Komentář [DH4683]: m. nad mého špicla

Komentář [DH4684]: m. který všechno vyčmúchá a vyslídí

Komentář [DH4685]: m. nad

Komentář [DH4686]: m. již čtyři leta leží

Komentář [DH4687]: m. vyslechnu

Komentář [DH4688]: m. s jakou bratr přišel

„Milostivý pane, já myslím, že nejbystřejší je oko, které v okamžiku všechno přehlídné¹,

Komentář [DH4689]: m. nejbystřejší že

Komentář [DH4690]: m. mžikem

nejsladší je spaní, protože at' je člověk jak chce zarmoucen nebo ne, když spí, když spí, neví

Komentář [DH4691]: v. že

Komentář [DH4692]: m. neboť

Komentář [DH4693]: m. a utrmácen

Komentář [DH4694]: p. když spí

Komentář [DH4695]: v. a někdy se i ve snu potěší

Komentář [DH4696]: v. a někdy se i ve snu potěší

Komentář [DH4697]: m. z níž všechno naše bohatství pochází

Komentář [DH4698]: p. to

Komentář [DH4699]: p. tedy

Komentář [DH4700]: m. Ale pověz mi

Komentář [DH4701]: m. řekl

Komentář [DH4702]: m. neboť

Komentář [DH4703]: m. že se to z tvé hlavy neurodilo

Komentář [DH4704]: m. Dlouho nechtěl chalupník

Komentář [DH4705]: m. povědět

Komentář [DH4706]: m. ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

Komentář [DH4707]: m. at' přijde zejtra ke mně

o ničem, a nejbohatší že je zem, protože z ní je všechno naše bohatství.“

„Tys to uhodl. Dostaneš tedy jalovici. Řekni mi však, kdo ti to napověděl, protože vím,

že z tvé hlavy to nebylo.“

Chalupník nechtěl dlouho² říct rychtáři pravdu, po jeho naléhání mu však nakonec

všechno řekl.

Komentář [DH4708]: m. ani ustrojená ani nahá

Komentář [DH4709]: p.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, at' ke mně zítra přijde, ale at' to není ani ve dne,

ani v noci, ani pěšky ani na voze, a at' není ani ustrojená, ani nahá.“

Komentář [DH4710]: m. To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

Komentář [DH4711]: p. a když přišel domů, řekl:

Komentář [DH4712]: m. řekl, přijda domů

Komentář [DH4713]: m. ty's to pěkně spravila

Komentář [DH4714]: m. že to mám ze své

Komentář [DH4715]: m. povědět co sem věděl

Komentář [DH4716]: m. nyní

Chalupník měl z toho hlavu zamotanou, a když přišel domů, řekl: „Milá Manko, tys

tomu dala. Rychtář nechtěl věřit, že je to z mé hlavy, já musel říct, kdo mi to poradil. Ted'

¹ Ponecháno slovo přehlídné, které většina ostatních editorů nahradila pro jeho dvojznačnost.

² Unifikování stavby věty.

máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne, ani v noci, nemáš být ani nahá ani **oblečená** a

Komentář [DH4717]: m. ustrojená

nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„**Ale jen toho nechte**, však já to **nějak udělám**.“

Komentář [DH4718]: m. Nu, to je toho, jen nechte

Komentář [DH4719]: m. vyvedu

Dvě hodiny po půlnoci Manka vstala, vzala režný a velmi řídký **pytel**, **který si oblékla**, na

Komentář [DH4720]: m. O dvou hodinách s

Komentář [DH4721]: m. žok

Komentář [DH4722]: m. oblékla ho na sebe

Komentář [DH4723]: m. vzala

jednu nohu **si obula** punčochu³, na druhou **jen** střevíc. A když **bylo asi ke třetí hodině** mezi

Komentář [DH4724]: m. na boso

Komentář [DH4725]: m. bylo ke třetí hodině

Komentář [DH4726]: m. na polo

dnem a nocí, sedla na kozu a **napůl** pěšky, **napůl** po jezdecku **se vydala do města**. **Rychtář**

Komentář [DH4727]: m. napolo

Komentář [DH4728]: m. do města se dostala

Komentář [DH4729]: m. již

se koukal z okna a chytrou horákyňi **už** očekával. Když viděl, jak dobře úkol splnila, **šel jí**

naproti a řekl: „**Ted** vidím, že jsi vtipné děvče, **nechceš se stát mou ženou?**“

Komentář [DH4730]: m. Vida že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil:

Komentář [DH4731]: m. Nyní

Komentář [DH4732]: m. chceš-li, vezmu si tě za ženu

Komentář [DH4733]: m. chci

„Proč ne, **vezmu si vás**,“ odpověděla Manka a **změřila si rychtáře** od hlavy **až** k patě.

Komentář [DH4734]: m. přeměříc pana prokuratora

Komentář [DH4735]: p. až

Komentář [DH4736]: m. Na to

Ženich si vzal hezkou nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. **Potom** poslal pro tátu, pro

krejčího a dal budoucí rychtářece ušít pěkné šaty.

Komentář [DH4737]: m. krejčíře

Komentář [DH4738]: m. a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou

³ Nesmyslná změna: about punčochu.

Den před svatbou ženich nevěstě přikázal, aby se nikdy nepletla do jeho věci, do žádného

Komentář [DH4739]: m. přikázal ženich nevěstě

Komentář [DH4740]: m. do jeho věci nepletla

soudu, jinak se bude muset vrátit k otci.

Komentář [DH4741]: v. ani do čeho jiného

Komentář [DH4742]: m. sice že se musí tu chvíli k otci navrátit

„Udělám, jak chceš,“ řekla mu Manka.

Komentář [DH4743]: m. Učiním po tvé vůli

Komentář [DH4744]: m. odpověděla nevěsta

Druhý den byla svatba a z Manky se stala velká paní. Všechno jí šlo, manžela svého

Komentář [DH4745]: m. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a

milovala, každý si jí vážil.

Komentář [DH4746]: m. , za to ji také každý měl u veliké vážnosti

Jednou přišli k rychtáři dva sedláci, Jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně dali

Komentář [DH4747]: m. Jedenkrátě

dohromady a narodilo se hříbě. Ted' nastal problém, komu to hříbě patří? Sedlák, co měl

Komentář [DH4748]: m. Oba koně ale měli dohromady

Komentář [DH4749]: m. Když kobyly dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží?

kobyly, říkal, že má na hříbě větší právo. Sedlák, který měl hřebce, byl bohatší, a proto

Komentář [DH4750]: m. hřebce

Komentář [DH4751]: m. tvrdil že všim právem jemu hříbě patří

mu dal rychtář za pravdu.

Komentář [DH4752]: m. jemuž kobyly patřila, dokazoval že má k hříběti ještě větší právo.

Komentář [DH4753]: v. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i

Komentář [DH4754]: m. dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Manka ale ve vedlejším pokoji všechno vyslechla, a nespravedlivý rozsudek se jí vůbec

Komentář [DH4755]: m. Zatím ale paní prokurtorová všechno ve vedlejším pokoji přeslechla

nelíbil. Když vyšel chudší sedlák ven, zavolala ho a tiše mu řekla: „Vy hloupý, proč jste se

Komentář [DH4756]: v. i nelíbil se jí

Komentář [DH4757]: p. se jí vůbec nelíbil

Komentář [DH4758]: v. pana manžela

dal takhle napálit? Kdo to kdy slyšel, aby měl hřebec hřibě?“

Komentář [DH4759]: m. zakývala na něho a pravila mu stranou

Komentář [DH4760]: m. pak ste se nechal tak opálit?

Komentář [DH4761]: m. Kdopak to jakživ

Komentář [DH4762]: m. I nu, jáť ovšem myslím

„Vždyť já vím, že se mi stala křivda, ale když to milostpán rozhodl, co mám dělat?“

Komentář [DH4763]: m. tak spravil

Komentář [DH4764]: m. Věřím vám

„Dobře, teď poslechněte, co vám poradím. Zítřa okolo poledne vezměte síť, vylezte na

Komentář [DH4765]: m. ale

Komentář [DH4766]: m. řeknu

kopec za městem a dělejte, jako že chytáte ryby. Můj muž půjde s několika pány okolo. Až

Komentář [DH4767]: v. pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal

Komentář [DH4768]: m. Zejtra

Komentář [DH4769]: m. síti

vás uvidí, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: Když mohou mít hřebci

Komentář [DH4770]: m. Skarman (vrch blíž Domažlic)

Komentář [DH4771]: m. byste chytal

Komentář [DH4772]: v. v tu dobu

hřibata, mohou také ryby růst na vrchu.“

Komentář [DH4773]: m. uhlídají

Komentář [DH4774]: m. miti

Komentář [DH4775]: m. v. že

Sedlák paní poděkoval a slíbil, že všechno udělá tak, jak mu poradila. Druhý den šel

Komentář [DH4776]: m. na vrchu ryby růsti

Komentář [DH4777]: v. se

Komentář [DH4778]: m. se dle rady zachová

rychtář s několika pány na lov. Už zdaleka viděl na kopci sedláka, jak roztahuje síť.

Komentář [DH4779]: m. si vyšel pan prokurator

Komentář [DH4780]: m. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat

Všichni se rozesmáli a když přišli až k samému vrchu, zeptali se sedláka, co na tam dělá?

Komentář [DH4781]: m. Pustili se všichni do smíchu

Komentář [DH4782]: m. a přišedše

Komentář [DH4783]: m. ptali

Komentář [DH4784]: m. vrchu

Komentář [DH4785]: v. sedlák

„Chytám ryby,“ odpověděl.

Komentář [DH4786]: m. bláznový!

Komentář [DH4787]: m. křičel pan prokurátor

„Ty blázne,“ volal rychtář. „Kdo to kdy slyšel, aby na vrchu rostly ryby?“

Komentář [DH4788]: m. jak živ

Komentář [DH4789]: m. ryby rostly

„Když mohou mít hřebci hřebata, mohou také na vrchu růst ryby,“ odpověděl sedlák.

Komentář [DH4790]: m. ryby růst

Komentář [DH4791]: m. zůstal

Rychtář zčervenál jako pivoňka a hned zavolal sedláka dolů. Vzal si ho na stranu a řekl:

Komentář [DH4792]: m. ;

Komentář [DH4793]: v. si ale

„To hříbě bude tvé, ale musíš mi říct, kdo ti to poradil.“

Komentář [DH4794]: m. je tvoje

Komentář [DH4795]: m. dříve mi povíš

Sedlák zapíral jak mohl, ale nakonec rychtáři všechno prozradil.

Komentář [DH4796]: m. tu radu dal

Komentář [DH4797]: m. co

Komentář [DH4798]: m. konečně přece paní prokurátorovou vyrazil

Večer přišel rychtář domů, své paní si ani nevšiml a chodil rozčileně po pokoji. Manka

Komentář [DH4799]: m. Na večer přijde

Komentář [DH4800]: m. ale paní si ani nevšimá chodí po pokoji

přemýšlela, co se mu asi honí hlavou, ale přesto trpělivě čekala, až jí sám všechno poví.

Komentář [DH4801]: m. , nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá

Komentář [DH4802]: m. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá

Komentář [DH4803]: m. ni méně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schílí.

Za dlouhou dobu se zamračený manžel před ní konečně zastavil a řekl: „Pamatuje si,

Komentář [DH4804]: m. Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil

co jsem ti před svatbou nakázal?“

Komentář [DH4805]: m. Viš-li pak

Komentář [DH4806]: m. přikazoval

„Vím to, vím.“

Komentář [DH4807]: v. pak

„Proč jsi tedy sedlákově dala tu radu?“

Komentář [DH4808]: m. radila

„Protože nesnesu nespravedlnost. Ubohý sedlák byl ošizen.“

Komentář [DH4809]: m. nespravedlnost snést nemohu

„Ať byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic není. Teď se vrať, odkud jsi přišla; abys ale

Komentář [DH4810]: v. si

Komentář [DH4811]: m. nebylo

Komentář [DH4812]: m. Nyní se navrať

Komentář [DH4813]: m. však

Komentář [DH4814]: m. že jsem i s tebou nespravedlivě naložil

neřekla, že jsem ti nic nedal, můžeš si odnést to, co ti je zde nejmilejší.“

Komentář [DH4815]: m. dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího

Komentář [DH4816]: m. jinak byti nemůže

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když to jinak nejde, poslechnu tě. Dovol, abych

Komentář [DH4817]: p. tě

Komentář [DH4818]: m. naposled

ještě s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nic nestalo.“

Komentář [DH4819]: m. nebylo pranic mezi námi událo

Manka odběhla do kuchyně, připravila dobrou večeři a to nejlepší víno.

Komentář [DH4820]: m. běžela hned

Komentář [DH4821]: m. dala dobrou večeři přistojit

Komentář [DH4822]: v. uchystat

Komentář [DH4823]: m. byly jídla na stole

Když bylo jídlo na stole, sedli si oba ke stolu a mluvili spolu tak, jako by všechno bylo

Komentář [DH4824]: m. oba za stůl

Komentář [DH4825]: m. jedli, pili a hovořili jako o hodách

nejlepším pořádku. Paní si s manželem stále jen připíjela, a když viděla, že je trochu opilý,

Komentář [DH4826]: m. připíjela panu manželu dost a dost

Komentář [DH4827]: m. opilý

Komentář [DH4828]: m. služebníku

poručila služebníkově, aby jim podal ještě tu nalitou sklenici vína.

Komentář [DH4829]: m. jí

Komentář [DH4830]: p. podal

Komentář [DH4831]: v. podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína **vypij** na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to **uděláš**, půjdu zpět domů.“

Komentář [DH4832]: m. vypí

Komentář [DH4833]: m. učiníš

Komentář [DH4834]: p. zpět

Rychtář vzal **sklenici**, a jedním lokem **ji** vypil.⁴ **Jen tak tak ale vládl jazykem**. Po

Komentář [DH4835]: m. Pan manžel

Komentář [DH4836]: m. víno

Komentář [DH4837]: m. je

Komentář [DH4838]: v. na zdraví manželčino

Komentář [DH4839]: m. Ale již ledva jazykem vládnul

Komentář [DH4840]: m. sklesla

Komentář [DH4841]: m. Paní

Komentář [DH4842]: m. služebnici

Komentář [DH4843]: m. potom

Komentář [DH4844]: v. svou

Komentář [DH4845]: m. vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházejt

chvilce mu hlava **padla na prsa** a on tvrdě usnul.

Komentář [DH4846]: p. uklidnil se

Komentář [DH4847]: m. Teprv

Komentář [DH4848]: v. byl spokojen

Komentář [DH4849]: m. stálo hezky

Komentář [DH4850]: p. na ovloze

Komentář [DH4851]: m. pan prokurator

Komentář [DH4852]: m. Kouká

Komentář [DH4853]: m. mne

Komentář [DH4854]: m. nemůže se spamatovat

Komentář [DH4855]: m. Tu vejde

Komentář [DH4856]: m. sprosté

Komentář [DH4857]: m. tu ještě

Komentář [DH4858]: m. ptá se jí

Manka všecko zamkla, **sloužící** pána uložili, **a pak** ho vzali i s postelí na ramena a šli za

paní. Otec spínal ruce, **když pozdě v noci uviděl, s čím dcera přichází**. **Uklidnil se, až** když

mu dcera všecko vysvětlila.

Slunce **už bylo dávno** vysoko **na obloze**, když se **rychtář** probudil. **Koukal, mnul**⁵ si oči,

a **nemohl si vzpomenout**, co se to s ním stalo. **Najednou vešla** do dveří jeho paní v

obyčejné, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě.

„Ty jsi **ještě tady?**“ **zeptal se jí manžel**.

⁴ Zcela vymazány středníky. Na jejich místě buď ukončující tečka nebo čárka.

⁵ Historický prezens nyhrazen minulým časem.

„Proč bych nebyla? Vždyť jsem tu doma.“

Komentář [DH4859]: v. Nu

Komentář [DH4860]: v. tu

„A co tady dělám já?“

Komentář [DH4861]: m. já tu dělám

„Copak jsi mi⁶ nedovolil, abych si vzala s sebou to, co mám nejraději? Tebe mám

Komentář [DH4862]: m. Což

Komentář [DH4863]: m. mně

Komentář [DH4864]: p. to.

Komentář [DH4865]: m. co mi je nejmilejšího

Komentář [DH4866]: m. Tys mi nejmilejší

Komentář [DH4867]: m. tedy

nejraději, a tak jsem si vzala tebe.“

Komentář [DH4868]: m. ,řka

Komentář [DH4869]: m. však patrně

Komentář [DH4870]: m. nade mne chytřejší,

Komentář [DH4871]: m. protože

Komentář [DH4872]: m. dnešního dne

Komentář [DH4873]: m. ty soudit

proto budeš také ode dneška ty soudit, a ne já.“

Komentář [DH4874]: m. Pani prokurátorova byla tomu ráda

Komentář [DH4875]: p. tak

Komentář [DH4876]: m. toho dne

Komentář [DH4877]: m. a bylo všude dobře

Mance se to zalíbilo, a tak od té chvíle soudila jen ona a všem se dařilo dobře

⁶ Ve 3. pádě mně nahrazováno mi.

Čert a Káča

V jedné vesnici byla stará děvečka, **jménem** Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár zlatých peněz; ale kdyby byla celá v zlatě seděla, nebyl by si **ji** ani ten nejchudší chasník vzal, protože byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku, a leckdy posluhu potřebovala, ale kdyby byl mohl⁷ někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal, protože se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, až jí bylo již pomalu **čtyřicet** let. Jak to z většího dílu ve vesnicích bývá, že je každou neděli odpoledne **muzika**, bylo to i tu; jak se ozvaly u rychtářů aneb v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a po náspi **stála** děvčata, a u oken děti. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča; hoši na děvčata kývali, a ty se ubíraly do kola, ale Kačence se toho štěstí, co živa byla, ani jednou nedostalo, ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila; než **na vzdor** tomu nevynechala přece ani jednu neděli. Jedenkrát jde také a myslí si po cestě: „Tak stará jsem již, a ještě jsem s hochem netancovala, není-li to k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem.“

Se zlostí přijde do hospody, sedne ke kamnům a dívá se, který kterou k tanci bere. Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu. Sedne nedaleko Kačenky za stůl a dá si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence **připít**. Kačenka se chvíli v duchu divila, že má ten pán pro ni takovou čest, **chvilku** se upejpalala, ale konečně se ještě ráda napila. Pán **džbánek** postaví, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Solo⁸, hoši!“ Hoši se rozstoupí, a pán si bere Káču k tanci.

„I kýho šlaka, kdopak asi je?“ ptají se staří a sestrukují hlavy; hoši se ušklebují a děvčata schovávají hlavu jedna za druhou a přikrývají hubu zástěrou, aby Káča nezahlídla, že se jí smějou. Ale Káča neviděla žádného, ona byla ráda že tancuje; **byť** se jí **byl** celý svět smál, nebyla by si z toho pranic dělala. Celé odpoledne, celý večer tancoval pán jen s Káčou, kupoval **marcipán** i sladkou vodku, a když přišel čas **jít** domů, vyprovázel ji po vsi.

„Kýž bych mohla s vámi tak do smrti tancovat jako dnes,“ pravila Káča, když se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou!“

„A kde zůstáváte?“

„Chyť se mne kolem krku, já ti povím.“

Káča ho chapla, ale v tom okamžení se proměnil pán v čerta a letěl s ní zrovna k peklu. U vrat se zastavil a tloukl, kamarádi přišli, otevřeli a když viděli tovaryše, že je celý upachtěn⁹, chtěli mu ulehčit a Káču s něho sundat. Ale ta se držela jako klíště a živou mocí se odtrhnout nedala; **chtěj** nechtěj musel se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi¹⁰ odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se **pán**.

Komentář [DH4878]: m. jmenem

Komentář [DH4879]: m. ,

Komentář [DH4880]: m. jí

Komentář [DH4881]: m. čtyřicet

Komentář [DH4882]: m. muzika

Komentář [DH4883]: m. stály

Komentář [DH4884]: m. ,

Komentář [DH4885]: m. navzdor

Komentář [DH4886]: m. připít

Komentář [DH4887]: m. chvilku

Komentář [DH4888]: m. džbánek

Komentář [DH4889]: m. ,

Komentář [DH4890]: v. by

Komentář [DH4891]: m. marcipán

Komentář [DH4892]: m. jíti

Komentář [DH4893]: m. .

Komentář [DH4894]: m. ;

Komentář [DH4895]: v. ho

⁷ Zachovávány staré typy kondicionálu, např. kdyby byl mohl, kdyby byla celá v zlatě seděla, kdybys byl na to vzpomněl.

⁸ Ponechána archaická podoba solo, místo dnes standardního sólo, ponechán tvar chapla. odundá, rameně (m. rameni)

⁹ Ponechány jmenné tvary zájmen (upachtěn, zaobalen), přechodník (mysle, nepomysle), archaická slovní zásoba (okázat).

¹⁰ Zůstává slovo Antichrist, ačkoliv je běžně nahrazováno např. slovem Lucifer.

A tu povídal čert, jak chodil po zemi, že zaslechl Káčin nárek o tanečníka, a myslel ji trochu zastrašit, že se s ní pustil do tance, a pak že jí na chvíli také peklo chtěl okázat. „Já nevěděl,“ dokončil, „že se mne nebude chtít **pustit**.“

„**Proto že** jsi hlupák a naučení moje si nepamatuješ!“ vyjel na něj starý pán. „Dříve než s kým co začneš, máš jeho **smýšlení** znát; kdybys byl na to zpomněl, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji bral s sebou. Nyní se mi klid s očima a hled, jak se jí zbavíš!“

Pln mrzutosti štrachal se čert s pannou Kačenkou na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale všechno nic platno. Utrmácen, rozzloben přijde se svým břemenem na jednu louku, kde mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásl. Čert byl proměněn v obyčejného člověka, a tudy ho ovčák nepoznal. „**Koho pak** to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

„Ach, milý človče, ledva dýchám. Považte jen, já šel svou cestou, na nic ani nepomyslel, tu mi skočí ta ženská na krk, a nechce se mne živou mocí spustit. Chtěl jsem ji nést až do nejbližší vesnice a tam ji nějak odbýt; **ale nejsem sto**; nohy pod mnou klesají.“

„No, počkejte **chvilku**, já vám od té neodbyty pomohu, ale ne nadlouho, **protože** musím zase pást; asi na půl cesty ji odnesu.“

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt se mne,“ křičel ovčák na Káču.

Sotva to Káča uslyšela, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák co nést¹¹ Káču a hrozný velký kožich, který si byl ráno od nádvorníka vypůjčil¹². Však ho to také dost brzo omrzelo; i myslil jak by se Káči zbavil. Přijde k rybníku a tu mu napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu sice dost volný a **proto** se o to pomalounku pokoušel, jestli by to šlo. A hle! vyndá jednu ruku, Káča neví nic; vyndá druhou, Káča neví ještě nic; odundá první pentličku s¹³ knoflíku, oddělá druhou, třetí a **žbluňk** - Káča leží v rybníce i s kožichem.

Čert nešel za ovčákem, on seděl na mezi a pásl ovce, dívá se, brzo-li se ovčák s Káčou **vrátí**. Nemusel dlouho čekat. Mokrý kožich na rameně, pospíchal ovčák k louce, myslel, že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny. Když se spatřili, koukal jeden na druhého. Čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán posud sedí. Když se domluvili, řekl čert k ovčákovi: „Já ti děkuju, tys mi velkou službu prokázal; **neboť** bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit. Nikdy na tebe nezapomenu, a jednou se ti bohatě odměním. Abys ale věděl, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem čert.“ To dořekl a zmizel. **Ovčák stál chvíli jako omámený**, pak pravil sám k sobě: „Jsou-li všickni¹⁴ tak hloupí jako on, je dobře.“

Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost; jsa¹⁵ svobodným pánem nade vším, požíval všeho v plné míře. Den ode dne kochal se v rozkoších, jakýchž jen svět **podat** může, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní zpěv rozpustilých **hýřivých** mladíků. Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než sám pán. Co **neprohýřil** kníže, nechali si oni dva a ubohý lid nevěděl, kde má již peněz nabrat. Kdo měl krásnou dceru anebo peníze, ten neměl utěšené chvíle; **neboť** mohl s jistotou rozkaz očekávat, že to kníže vším právem pro sebe požádá, a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil! Kdož by mohl takového panovníka milovat? Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země. Jedenkrát, když nevěděl již, co si má vymyslet, povolal kníže hvězdáře, a poručil, aby jemu i

Komentář [DH4896]: m. spustit

Komentář [DH4897]: m. Protože

Komentář [DH4898]: m. ,

Komentář [DH4899]: m. smejšlení

Komentář [DH4900]: m. ,

Komentář [DH4901]: m. Kohopak

Komentář [DH4902]: m. ,

Komentář [DH4903]: m. v stavu

Komentář [DH4904]: m. ,

Komentář [DH4905]: m. proto že

Komentář [DH4906]: v. A

Komentář [DH4907]: m. svléknout

Komentář [DH4908]: m. protože

Komentář [DH4909]: m. ,

Komentář [DH4910]: m. ,

Komentář [DH4911]: m. žbluňk

Komentář [DH4912]: m. navrátí

Komentář [DH4913]: m. ,

Komentář [DH4914]: m. Ovčák zůstal chvíli jako omámený stát

Komentář [DH4915]: v. tedy

Komentář [DH4916]: m. podati

Komentář [DH4917]: m. hejřivých

Komentář [DH4918]: m. neprohejřil

Komentář [DH4919]: m. ,

¹¹ Vydání obsahuje poměrně mnoho chyb, zde např. chybí čárka.

¹² Ponecháno plusquamperfectum.

¹³ Ponechána předložka s s genitivem.

¹⁴ Ponechává tvar všickni, to v jiných vydáních nebylo.

¹⁵ Ponechány přechodníky, např. jsa svobodným pánem, jsa hotov se svým zkoumáním, sebravše, doufaje, odstrčiv

dvěma jeho správcům planety četl. Hvězdář uposlechl a **zkoumal** v¹⁶ hvězdách, jaký konec vezme život **tří** marnotratníků.

„Odpusť, knížecí milosti,“ řekl, jsa hotov se svým **zkoumáním**, „tvému životu i tvým správcům hrozí takové **nebezpečí**, že se to **vyřknout** obávám.“

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty ale zde zůstat musíš, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o hlavu.“

„Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji. Poslyš tedy: než bude druhá čtvrt měsíce, přijde pro oba správce čert, v tu a **v** tu hodinu, **ten a ten den**, a v ouplňku¹⁷ přijde pak i pro tebe, knížecí milosti, a všechny tři vás za živa do pekla odnese.“

„Do vězení odved'te toho lživého šejdíře!“ poručil kníže, a služebníci učinili podle rozkazu. V srdci nebylo knížeti jak se stavěl; slova hvězdářova otrásla **jím** jako hlas soudný. Po prvé se v něm ozvalo svědomí! Správce odvezli na polo¹⁸ mrtvé domů, žádný z nich do huby nevezal. Sebravše všechno jmění své, sedli do vozů, ujeli na své statky a dali hrady se¹⁹ všech stran zatarasit, aby pro ně čerti přijítí nemohli. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponěhla se pouštěl do spravování země doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání; den jak den pásal své stádo a nestaral se pranic, co se ve světě děje. Jednoho dne znenadání stojí před ním čert a praví k němu: „Přišel, jsem ovčáčku²⁰, bych se ti za tvou službu odměnil. Až bude čtvrt měsíce, mám odnést do pekla bývalé správce země, protože okrádali chudý lid a knížeti zle radili. Ale víš-li co, poněvadž vidím, že se polepší, nechám je tu a **při tom** se ti hned odměním. Až přijde **ten a ten den**, vejdi do prvního hradu, kde bude množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci vrata otevrou²¹, a já pána pryč povedu, tu ke mně přístup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu. Potom si ale dej od pána dva pytle zlata dát, a nebude-li chtít, řekni jen, že mne zavoláš. Od toho jdi k druhému hradu, a též tak udělej a stejný plat požádej. S penězi ale dobře hospodař, a uživej jich k dobrému. Až bude měsíc v ouplňku, musím odnést samého knížete; než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit, sice bys musel vlastní svou kůži nastavit.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si pamatoval každé slovo. Když bylo čtvrt měsíce, vypověděl službu a šel ke hradu, kde jeden z těch dvou správců zůstával. Přišel tam právě včas. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se, až čert pána ponese. Tu se strhne v zámku zoufanlivý křik, vrata se otevrou a černý táhne pána ven, zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu vystoupí z lidu ovčák, vezme pána za ruku a čerta odstrčiv, volá: „Odejdi, sice bude s tebou zle!“ **V** tu chvíli čert zmizí, a potěšený pán líbá ruku ovčákovu, ptaje se ho, co žádá za odměnu. Když řekl ovčák, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu ho tolik bez meškání vydalo.

Spokojen šel ovčák k druhému hradu, a též tak dobře jak u prvního pořídil. Rozumí se samo sebou, že se kníže dost brzo o ovčákovu dověděl; neboť se **bez toho** pořád poptával, jak to s pány dopadlo. Když to všechno uslyšel, poslal vůz se **čtyřmi** koňmi pro milého ovčáčka a když ho přivezli, snažně jej žádal, by²² se i nad ním smiloval a z drápů pekelných ho vysvobodil.

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „vám to slíbit nemohu; jedná se tu o mne. Vy jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj lid

Komentář [DH4920]: m. skoumal

Komentář [DH4921]: m. třech

Komentář [DH4922]: m. nebezpečství

Komentář [DH4923]: m. vyřknouti

Komentář [DH4924]: p. v

Komentář [DH4925]: m. ním

Komentář [DH4926]: m. přítom

Komentář [DH4927]: m. ,

Komentář [DH4928]: m. na polo

Komentář [DH4929]: p. v

Komentář [DH4930]: m. beztoho

Komentář [DH4931]: m. čtyřmi

¹⁶ Není vkladné e v prepozici ve spojení ve hvězdách.

¹⁷ Ponecháno slovo ouplněk.

¹⁸ Ponechány nespřažené výrazy po prvé, na polo

¹⁹ Ponecháno se: se všech stran zatarasit.

²⁰ V původním vydání čárka ve větě dobře, zde změněna na „Přišel, jsem ovčáčku, ...“

²¹ Poněchána varianta otevrou.

²² Ponechána archaická spojka by.

spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, **i** kdybych měl sám za vás jít do horoucího pekla.“

Komentář [DH4932]: m. a

Kníže s opravdovou²³ myslí všechno slíbil, a ovčák odešel příslibiv jemu, že se v určitý den vynajde²⁴.

Se strachem a hrůzou očekávali všude ouplněk²⁵ měsíce. Jak to zprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete **přát**. Dnové ubíhají, ať je člověk s radostí aneb s žalostí počítá! Než se kníže nadál, byl den za dveřmi, o kterém se všim co ho těšilo, **rozloučit** se musel. Černě přestrojen, celý smrtelný, seděl kníže a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dvěře²⁶ a černý stojí před ním.

Komentář [DH4933]: m. přáti

Komentář [DH4934]: m. rozloučiti

„Stroj se, pane kníže, hodina vypršela, já jsem tu pro tebe.“

Ani slova neodpovídaje, vstal kníže a kráčel za čertem na dvůr, kde nesmírné množství lidstva stálo. Tu se prodírá houfem ovčák celý upachtěný a běží zrovna k čertu, volaje z daleka: „Uteč, uteč, sice bude s tebou zle!“

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Nevíš-li, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert ovčákovi.

„Blázne, mně tu nejde o krále²⁷, ale jde mi o tebe. Káča je živa a ptá se po tobě.“

Jakmile uslyšel čert o **Káče**, byl hned ten tam a nechal knížete v²⁸ pokoji. Ovčák se mu v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým nejprvnějším dvořenínem a co vlastního bratra jej miloval. Avšak se také s dobrou potázal, neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenín. Ze dvou pytlů²⁹ zlata nenechal ani krejcaru; pomohl **jím** těm, od kterých je správcové vydřeli.

Komentář [DH4935]: m. Káči

Komentář [DH4936]: m. ním

²³ Poneháno slovo opravdový ve smyslu upřímný (kníže s opravdovou myslí vše slíbil).

²⁴ Poneháno slovo vynajde ve smyslu objeví.

²⁵ Ponehán tvar ouplněk.

²⁶ Poneháno otevrou dvěře.

²⁷ Ponehána nelogičnost: nejprve se mluví o knížeti a zde o králi.

²⁸ Poneháno vyjádření v pokoji místo na pokoji.

²⁹ Ponehána nelogičnost: získal dohromady 4 pytle zlata, ale na konci se mluví jen o dvou.

V jedné vesnici žila děvečka, jmenovala se Káča. Měla chaloupku, zahradu a k tomu ještě pár našetřených peněz, ale kdyby třeba celá ve zlatě seděla, nechtěl by si ji vzít ani ten nejchudší chasník, protože byla jako čert zlá a hubatá. Měla starou matku a často k ní potřebovala pomoc, ale protože se hned pro každé slovo soudila a vadila, až to bylo na deset honů slyšet, nikdo s ní raději nechtěl nic mít, i kdyby třeba zlatem platila. K tomu všemu nebyla hezká, a tak zůstávala na ocet, i když už nebyla z nejmladších. Jak to většinou na³⁰ vesnicích bývá, byla každou neděli odpoledne muzika. Jak se ozvaly u rychtářů nebo v hospodě dudy, hned byla plná sednice hochů, v síni a na zápraží stála děvčata a u oken děti a mezi prvními byla vždy Káča. Hoši pomrkávali na děvčata, a ta s nimi tancovala v kole, ale Kačenka to štěstí, co živa byla, ani jednou neměla. Přesto nevynechala ani jedinou neděli.

Komentář [DH4937]: m. byla stará

Komentář [DH4938]: m. jmenem

Komentář [DH4939]: m. zlatých

Komentář [DH4940]: v. byla

Komentář [DH4941]: p. třeba

Komentář [DH4942]: m. v

Komentář [DH4943]: m. nebyl by si jí ani ten nejchudší chasník vzal

Komentář [DH4944]: m. leckdy

Komentář [DH4945]: m. posluhu potřebovala

Komentář [DH4946]: v. ale kdyby byl mohl někoho krejcar spasit a ona dukáty platila, nebyl by jí toho nejmenšího udělal,

Komentář [DH4947]: p. ale

Komentář [DH4948]: p. nikdo s ní raději nechtěl nic mít, i kdyby třeba zlatem platila.

Komentář [DH4949]: m. až jí bylo již pomalu čtyřicet let

Komentář [DH4950]: m. z většího dílu

Komentář [DH4951]: m. ve

Komentář [DH4952]: m. že je

Komentář [DH4953]: v. bylo to i tu

Komentář [DH4954]: m. aneb

Komentář [DH4955]: m. po náspi

Komentář [DH4956]: m. stály

Komentář [DH4957]: m. Ale nejprvnější mezi všemi byla Káča

Komentář [DH4958]: m. na děvčata kývali

Komentář [DH4959]: m. ty se ubíraly do kola

Komentář [DH4960]: m. Kačence se toho štěstí

Komentář [DH4961]: m. nedostalo

Komentář [DH4962]: v. ač by dudákovi třeba sama byla zaplatila,

Komentář [DH4963]: m. než navzdor tomu nevynechala přece ani jednu

³⁰ Prozkoumat korpusově expanzi předložky na (místo v).

<p>Jedenkrát jde zase k muzice a cestou si myslí: „Už jsem tak stará a ještě jsem s</p>	<p>Komentář [DH4964]: m. také Komentář [DH4965]: m. myslí si po cestě Komentář [DH4966]: m. Tak stará jsem již Komentář [DH4967]: m. není-li</p>
<p>hochem netancovala, není to k zlosti? Věřu, dnes bych tancovala třeba s čertem.“</p>	<p>Komentář [DH4968]: m. Se zlostí Komentář [DH4969]: m. který kterou k tanci bere.</p>
<p>Rozmrzelá přijde do hospody, sedne ke kamnům, a dívá se, kdo s kým tancuje.</p>	<p>Komentář [DH4970]: p. si ke stolu</p>
<p>Najednou vejde do dveří pán v mysliveckém oděvu, sedne si ke stolu nedaleko Kačenky a dá</p>	<p>Komentář [DH4971]: v. za stůl</p>
<p>si nalít. Děvečka přinese pivo, pán je vezme a nese Kačence připít. Kačenka se v duchu</p>	<p>Komentář [DH4972]: m. připít Komentář [DH4973]: v. chvíli</p>
<p>divila, že ji ten pán tak poctil. Chvilku se upejpala, ale na konec se ráda napila. Pán</p>	<p>Komentář [DH4974]: m. má ten pán pro ni takovou čest Komentář [DH4975]: m. Chvilku</p>
<p>postaví džbánek, vytáhne z kapsy dukát, hodí ho dudákovi a křičí: „Sólo, hoši!“ Tanečníci</p>	<p>Komentář [DH4976]: m. konečně Komentář [DH4977]: v. ještě Komentář [DH4978]: m. žbánek postaví Komentář [DH4979]: m. Solo Komentář [DH4980]: m. Hoši</p>
<p>se rozstoupí a pán si bere Káču k tanci.</p>	<p>Komentář [DH4981]: v. I Komentář [DH4982]: p. to</p>
<p>„Kýho šlaka, kdopak to asi je?“ ptají se staří a dávaj hlavy dohromady. Hoši se</p>	<p>Komentář [DH4983]: m. sestrují hlavy</p>
<p>pošklebují a děvčata se schovávají jedna za druhou a skrývají se za zástěrami,³¹ aby Káča</p>	<p>Komentář [DH4984]: m. ušklebují Komentář [DH4985]: m. schovávají hlavu</p>
<p>nezahlídla, že se jí smějou. Ale Káča tak jako tak nikoho neviděla, byla ráda, že tancuje, a</p>	<p>Komentář [DH4986]: m. přikrývají hubu zástěrou Komentář [DH4987]: m. neviděla žádného</p>
<p>kdyby se jí celý svět smál, pranic by si z toho nedělala. Celé odpoledne i celý večer</p>	<p>Komentář [DH4988]: v. ona Komentář [DH4989]: m. byť by se jí byl Komentář [DH4990]: v. nebyla by si z toho pranic dělala Komentář [DH4991]: p. i</p>

³¹ Veliká změna stylu.

tancoval pán jen s Káčou, kupoval marcipan i **sladké pití**, a když přišel čas **jít** domů,

Komentář [DH4992]: m. sladkou vodku

Komentář [DH4993]: m. jít

vyprovázel ji po vsi.

„**Kéž** bych mohla s vámi **takhle jako dnes tancovat až do smrti**.“ pravila Káča, když

Komentář [DH4994]: m. Kýž

Komentář [DH4995]: m. tak do smrti tancovat jako dnes

se měli rozcházet.

„I to se ti může stát, pojď se mnou.“

„A kde zůstáváte?“

„Chyt' se mne kolem krku, já ti **to** povím.“

Komentář [DH4996]: p. to

Káča ho **chňapla** a v tom okamženi se **pán proměnil** v čerta a letěl s ní **rovnou** k

Komentář [DH4997]: m. chapla

Komentář [DH4998]: m. ale

Komentář [DH4999]: m. proměnil pán

Komentář [DH5000]: m. zrovna

peklu. U vrat se zastavil a tloukl. Kamarádi přišli, otevřeli, a když viděli tovaryše, že je celý

upachtěný, chtěli mu ulehčit a Káču **z** něho sundat. **Ta se ale** držela jako klíště a živou mocí

Komentář [DH5001]: m. upachtěn

Komentář [DH5002]: m. s

Komentář [DH5003]: m. Ale ta se

Komentář [DH5004]: m. odtrhnout nedala

se **od něho nedala odtrhnout**. Chtěj nechtěj musel **čert s Káčou na krku k Luciferovi**.

Komentář [DH5005]: m. se čert s Káčou na krku k panu Antichristovi odebrat.

„Koho si to neseš?“ ptal se ho **kníže pekel**.

Komentář [DH5006]: m. pán

A tu povídal čert, jak chodil po zemi a zaslechl Káčin nárek, že nemá tanečníka, a jak ji chtěl trochu zastrašit, pustil se s ní do tance, a pak že ji chtěl na chvíli také peklo ukázat. „Já nevěděl, lamentoval, že se mě nebude chtít pustit.“

„Protože jsi hlupák a nedbáš na moje ponaučení,“ vyjel na něj Lucifer. „Dříve než si s někým něco začneš, máš znát jeho smýšlení. Kdybys na to pamatoval, když tě Káča vyprovázela, nebyl bys ji měl na krku. Ted’ se mi klid’ z očí a sám se starej, jak se jí zbavit.“

Celý mrzutý se čert štrachal³² s pannou Kačenkou zpátky na zem. Sliboval jí hory doly, jestli se ho spustí, proklínal ji, ale nic platno. Utrmácený a rozzlobený přijde se svým břemenem na jednu louku, kde pásal ovce mladý ovčák, na sobě pořádný kožich až na paty. Čert byl proměněný v obyčejného člověka, a proto ho ovčák nepoznal. „Kohopak to nesete, příteli?“ ptá se důvěrně čerta.

Komentář [DH5007]: m. , že

Komentář [DH5008]: m. o tanečníka

Komentář [DH5009]: m. a mysle jí

Komentář [DH5010]: m. že se s ní pustil

Komentář [DH5011]: m. na chvíli také peklo chtěl okázat

Komentář [DH5012]: m. dokončil,

Komentář [DH5013]: m. mne

Komentář [DH5014]: m. spustit

Komentář [DH5015]: m. a nnaučení moje si nepamatuješ

Komentář [DH5016]: m. starý pán

Komentář [DH5017]: m. s si kým co

Komentář [DH5018]: m. jeho smyšlení znát

Komentář [DH5019]: m. byl na to zpomněl

Komentář [DH5020]: m. bral s sebou

Komentář [DH5021]: m. Nyní

Komentář [DH5022]: m. hled’

Komentář [DH5023]: m. zbavíš

Komentář [DH5024]: m. Pln mrzutosti štrachal se čert

Komentář [DH5025]: p. zpátky

Komentář [DH5026]: m. všecko nic platno

Komentář [DH5027]: m. Utrmácen, rozzloben

Komentář [DH5028]: m. mladý ovčák v hrozitánském kožichu zaobalen ovce pásal.

Komentář [DH5029]: m. proměněn

Komentář [DH5030]: m. tudy

³² Méně slovesných podstatných jmen: mrzutost

„Ach, milý člověče, **sotva** dýchám. Považte jen, **šel jsem** svou cestou **nic zlého netuše**
a tu mi **ta ženská skočí na krk**, a nechce se **mě** živou mocí **pustit**. Chtěl jsem ji **donést** až
do nejbližší vesnice a tam **se jí nějak zbavit**, ale **už nemá sílu**, nohy pode mnou klesají.“

„No, počkejte **chvilku**, já vám **trochu** pomohu, ale ne nadlouho, **protože** musím zase
pást.“

- Komentář [DH5031]:** m. ledva
- Komentář [DH5032]:** m. já šel
- Komentář [DH5033]:** m. , na nic ani nepomysle,
- Komentář [DH5034]:** m. skočí ta ženská na krk
- Komentář [DH5035]:** m. spustit
- Komentář [DH5036]:** m. nést
- Komentář [DH5037]:** m. ji nějak odbyt
- Komentář [DH5038]:** m. nejsem v stavu
- Komentář [DH5039]:** m. od té neodbyty
- Komentář [DH5040]:** v. ; asi na půl cesty ji odnesu

„I to budu rád.“

„Slyšíš, ty, chyt' se mne,“ **křikl** ovčák na Káču.

- Komentář [DH5041]:** m. křičel
- Komentář [DH5042]:** v. Káča

Sotva to **uslyšela**, pustila se čerta a chytla se huňatého kožichu. Nyní měl štíhlý ovčák
co nést, Káču **i pořádný** velký kožich, který si **ráno vypůjčil od šafáře**. **Dost brzo ho to**
nošení omrzelo, **i přemýšlel**, jak by se **nejsnáze** Káči zbavil. Přejde k rybníku a tu mu
napadne, aby ji tam hodil. Ale jak? Kdyby byl mohl kožich i s ní **svléknout**. Byl mu **dost**
volný, a **tak** se o to pomaloučku pokoušel, jestli by to šlo. A hle, vyndá jednu ruku, Káča neví

- Komentář [DH5043]:** m. a hrozný
- Komentář [DH5044]:** m. byl ráno od nádvorníka vypůjčil
- Komentář [DH5045]:** m. A však ho to také dost brzo
- Komentář [DH5046]:** m. ;
- Komentář [DH5047]:** m. myslil
- Komentář [DH5048]:** p. nejsnáze
- Komentář [DH5049]:** m. svleknout
- Komentář [DH5050]:** v. sice
- Komentář [DH5051]:** m. protože

nic, vyndá druhou, Káča **ještě nic neví**, **sundá** první pentličku z knoflíku, oddělá druhou, třetí

Komentář [DH5052]: m. neví ještě nic

Komentář [DH5053]: m. odundá

Komentář [DH5054]: m. rybníce

a **žbluňk** - Káča leží v **rybníku**³³ i s kožichem.

Komentář [DH5055]: m. nešel za ovčákem

Komentář [DH5056]: m. on seděl na mezi a pásl ovce, dívaje se

Komentář [DH5057]: m. brzo-li se ovčák s Káčou navrátí

Komentář [DH5058]: m. Mokry kožich na rameně

Komentář [DH5059]: m. k louce

Čert **mezitím seděl na louce**, **hlídal ovce a díval se**, **jestli se ovčák vrací**. Nemusel

čekat dlouho. **S mokrým kožichem na rameně** pospíchal ovčák **zpátky na louku k ovčím**.

Komentář [DH5060]: v. mysle že bude cizinec již snad u vesnice, a ovce že jsou samotny.

Komentář [DH5061]: m. Když se spatřili, koukal jeden na druhého

Komentář [DH5062]: m. posud

Komentář [DH5063]: p. spolu

Komentář [DH5064]: v. k

Komentář [DH5065]: m. Já ti děkuju

Komentář [DH5066]: m. tys mi velkou službu prokázal

Komentář [DH5067]: m. neboť bych se byl snad musel do soudného dne s Káčou nosit

Komentář [DH5068]: m. Abys ale

Komentář [DH5069]: m. jako omámený stát

Komentář [DH5070]: m. pak pravil sám k sobě

Komentář [DH5071]: m. všickni

Komentář [DH5072]: m. je dobře

Komentář [DH5073]: m. Nad tou zemí, kde náš ovčák živ byl

Oba na sebe chvíli koukali - čert, že jde ovčák bez Káči, a ovčák, že tam pán **dosud** sedí.

Když se **spolu** domluvili, řekl čert **ovčákovi**: „**Děkuji ti**, **žes mi prokázal velkou službu**,”

jinak bych se s Káčou musel nosit snad až do soudného dne. Nikdy na tebe nezapomenu,

a jednou se ti bohatě odměním. **A abys věděl**, komu jsi z nouze pomohl, povím ti, že jsem

čert.“ To dořekl a zmizel.

Ovčák zůstal chvíli **stát jako omráčený** a pak si řekl: „Jsou-li **všichni** tak hloupí jako

on, tedy **se nemám čeho bát**.”

Komentář [DH5074]: m. ; jsa svobodným pánem nade vším

Komentář [DH5075]: m. požíval všeho

Komentář [DH5076]: m. Den ode dne kochal

V té zemi, kde žil ovčák, panoval mladý kníže. Bohatství měl dost, **byl pánem nade**

vším a **požíval všeho** v plné míře. **Den za dnem trávil** se v rozkoších, **jaké jen může svět**

³³ Čeština nerada alternuje?

nabídnout, a když nastala noc, ozýval se z knížecích síní **rozpustilý zpěv** **hýřivých mladíků**.

Komentář [DH5077]: m. jakýchž jen svět podati může

Komentář [DH5078]: m. zpěv rozpustilých

Komentář [DH5079]: m. sám

Zem spravovali dva správcové, kteří nebyli o nic lepší než **jejich** pán. Co **neprohýřil** kníže,

Komentář [DH5080]: m. oni dva

nechali si **pro sebe ti dva**, a ubohý lid **už** nevěděl, **jak se uživit**. Kdo měl krásnou dceru

Komentář [DH5081]: p. už

Komentář [DH5082]: m. kde má již peněz nabrat

anebo peníze, ten neměl **klidnou chvíli**, **protože** mohl s jistotou **čekat**, že **si kníže bude chtít**

Komentář [DH5083]: m. utěšené chvíle

Komentář [DH5084]: m. neboť

vše přivlastnit. **Kdo** by mohl takového panovníka milovat? **Lid v celé zemi proklínal pána**

Komentář [DH5085]: m. rozkaz očekávat

Komentář [DH5086]: m. to kníže všim právem pro sebe požádá,

i oba zmské správce. **Jednou**, když **kníže již nevěděl, co by si vymyslel**, povolal **hvězdáře**,

Komentář [DH5087]: v. a milost boží tomu, kdo by se vůli jeho protivil!

Komentář [DH5088]: m. Kdož

a poručil **mu**, aby jemu i dvěma jeho správčům **vykládal nebeská znamení**. Hvězdář

Komentář [DH5089]: m. Po celé zemi proklínal lid knížete i správčí země

uposlechl a **zkoumal ve** hvězdách, jaký **osud čeká ty tři marnotratníky**.

Komentář [DH5090]: m. Jedenkráte

Komentář [DH5091]: m. nevěděl již co si má vymyslet

Komentář [DH5092]: v. kníže

„Odpusť, knížecí **Milosti**,“ řekl, **když byl hotový** se svým **zkoumáním**, „tvému

Komentář [DH5093]: p. mu

Komentář [DH5094]: m. planety četl

životu i tvým správčům hrozí takové **nebezpečí**, že se to **obávám vyslovit**“

Komentář [DH5095]: m. v

Komentář [DH5096]: m. konec vezme život třech marnotratníků

„Jen mluv, ať to je cokoliv! Ty **tady ale zůstaneš**, a nevyplní-li se tvá slova, přijdeš o

Komentář [DH5097]: m. jsa hotov

Komentář [DH5098]: m. nebezpečnosti

hlavu.“

Komentář [DH5099]: m. vyřknouti obavám

Komentář [DH5100]: m. ale zde zůstat musíš

„**Podvoluji se tvému rozkazu.** Poslyš tedy – **až bude poslední** čtvrt měsíce, přijde

pro oba správce čert, v tu a tu hodinu, ten a ten den, a **za úplňku** přijde i pro tebe, knížecí

Milosti, a všechny tři vás **zaživa odnese do pekla**.“

„**Toho lžíého šejdíře ihned odved'te do vězení!**“ poručil kníže, a služebníci **splnili** jeho rozkaz. V nitru **ale** nebylo knížeti, jak se stavěl **navenek**. **Hvězdářova slova jím**

otřásla jako soudný hlas. **Poprvé v životě** se v něm ozvalo svědomí! **Správce odvezli domů**

napolo mrtvé, žádný z nich **hrůzou ani nejedl**³⁴. **Sebrali** všechno **své jmění**, **nasedli do**

vozů, ujeli na **svá panství** a dali hrady **ze všech stran opevnit**, aby pro ně čerti **nemohli**

přijít.

O těch věcech neměl chudý ovčák ani zdání. **Den co den pásal své stádo a pranic se**

nestaral, co se **kde** ve světě děje. **Jednoho dne se před ním znenadání objeví čert** a praví

mu: „Přišel jsem, **ovčáku**, **abych** se ti za tvou službu odměnil. **Až bude čtvrt měsíce, mám**

Komentář [DH5101]: m. Já se milerád spravedlivému rozkazu podvoluji

Komentář [DH5102]: m. než bude druhá

Komentář [DH5103]: m. v ouplňku

Komentář [DH5104]: v. pak

Komentář [DH5105]: m. do pekla odnese

Komentář [DH5106]: m. Do vězení odved'te toho lžíého šejdíře

Komentář [DH5107]: m. učinili podle rozkazu

Komentář [DH5108]: m. srdci

Komentář [DH5109]: p. ale

Komentář [DH5110]: p. navenek

Komentář [DH5111]: m. Slova hvězdářova otřásla ním jako hlas soudný

Komentář [DH5112]: p. v životě

Komentář [DH5113]: m. odvezli na polo mrtvé domů

Komentář [DH5114]: m. do huby nevzal

Komentář [DH5115]: m. Sebravše

Komentář [DH5116]: p. své

Komentář [DH5117]: v. své

Komentář [DH5118]: m. sedli

Komentář [DH5119]: m. své statky

Komentář [DH5120]: m. zatarasit

Komentář [DH5121]: m. přijít nemohli

Komentář [DH5122]: v. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně, a zponáhla se pouštěl do spravování země, doufaje, že se snad přece krutý osud nevyplní.

Komentář [DH5123]: m. ;

Komentář [DH5124]: m. jak

Komentář [DH5125]: m. nestaral se pranic

Komentář [DH5126]: m. kde

Komentář [DH5127]: m. znenadání stojí před ním čert

Komentář [DH5128]: m. k němu

Komentář [DH5129]: m. ovčáčku

Komentář [DH5130]: m. bych

³⁴ Změna stylu.

odnést do pekla správce země, protože okrádali chudý lid a **zle knížeti** radili. Ale **víš** co,

protože myslím, že by se snad mohli jednou **polepšit**, nechám je tu **ještě nějaký čas** a

přítom se ti hned odměním. Až přijde ten a ten den, vejdi do prvního hradu, kde bude

množství lidu. Až se strhne v hradu křik, služebníci **otevřou vrata**, a já pána **povedu do**

pekla, tu ke mně přistup a řekni: „Odejdi v tu chvíli, sice bude zle!“ Já tě poslechnu a půjdu.

Potom si ale dej od pána **vyplatit dva pytle zlata**, a nebude-li chtít, **pohroz**, že **mě zavoláš**

zpátky. **Potom** jdi k druhému hradu, a **udělej totéž** a **požádej o stejný plat**. S penězi ale

dobře hospodař, a užívej jich k dobrému. Až bude měsíc v **úplňku**, musím **do pekla odnést**

samotného knížete, **toho ale nezkoušej vysvobodit**, **nebo** bys musel **dát v sázku svou**

vlastní kůži.“ To dořekl a odešel.

Ovčák si **zapamatoval** každé slovo. Když **byla poslední** čtvrt měsíce, **šel** ke hradu,

kde zůstával první z těch dvou pánů. Přišel tam právě včas. **Stály tam zástupy lidí a**

čekaly, až čert ponese pána, až čert **ponese pána**. **Najednou se v zámku strhne zouflý**

křik, vrata se **otevřou** a černý táhne pána ven, **celého** zsinalého a **napolo** mrtvého. Tu **z davu**

Komentář [DH5131]: v. bývalé

Komentář [DH5132]: m. knížeti zle

Komentář [DH5133]: m. více

Komentář [DH5134]: m. poněvadž vidím, že se polepší

Komentář [DH5135]: m. poněvadž vidím, že se polepší

Komentář [DH5136]: m. vrata otevrou

Komentář [DH5137]: m. pryč povedu

Komentář [DH5138]: m. dva pytle zlata dát

Komentář [DH5139]: m. řekni jen

Komentář [DH5140]: m. mne zavoláš

Komentář [DH5141]: m. Od toho

Komentář [DH5142]: m. též tak udělej

Komentář [DH5143]: m. stejný plat požádej

Komentář [DH5144]: m. odnést samého knížete

Komentář [DH5145]: m. než to bych ti neradil, abys ho chtěl vysvobodit

Komentář [DH5146]: m. sice

Komentář [DH5147]: m. vlastní svou kůži nastavit

Komentář [DH5148]: m. pamatoval

Komentář [DH5149]: m. bylo

Komentář [DH5150]: v. vypověděl službu a

Komentář [DH5151]: m. jeden z těch dvou správců zůstával

Komentář [DH5152]: m. Zástupy lidstva stály tu a dívaly se

Komentář [DH5153]: m. pána ponese

Komentář [DH5154]: m. Tu se strhne v zámku zoufanlivý

Komentář [DH5155]: m. otevrou

Komentář [DH5156]: p. celého

lidí vystoupí ovčák, vezme pána za ruku, odstrčí čerta a volá: „Odejdi, sice bude s tebou

Komentář [DH5157]: m. vystoupí z lidu

Komentář [DH5158]: m. a čerta odstrčí

Komentář [DH5159]: p. v

zle!" V tu chvíli čert zmizí, a zachráněný pán líbá ovčákovi ruku a ptá se ho, co žádá za

Komentář [DH5160]: m. potěšený

Komentář [DH5161]: m. ruku ovčákovu

Komentář [DH5162]: m. ptaje

odměnu. Když ovčák řekl, že dva pytle zlata, poručil pán, aby se mu je bez meškání vydalo.

Komentář [DH5163]: m. řekl ovčák

Komentář [DH5164]: m. ho tolik

Spokojený ovčák šel ke druhému hradu a pořídil stejně dobře jako u prvního.

Komentář [DH5165]: m. Spokojen

Komentář [DH5166]: m. šel ovčák k

Rozumí se samo sebou, že se kníže o ovčákovi brzy dozvěděl, neboť se sám vyptával, jak to

Komentář [DH5167]: m. též tak dobře jak u prvního pořídil

Komentář [DH5168]: m. dost brzo o ovčákovi dověděl

s pány správci dopadlo. Když to všechno slyšel, poslal pro milého ovčáka vůz se čtyřmi

Komentář [DH5169]: m. beztoho pořádk

Komentář [DH5170]: m. poptával

koňmi, a když ho přivezli, snažně jej prosil, by se i nad ním smíloval a z pekelných drápů

Komentář [DH5171]: p. správci

Komentář [DH5172]: m. uslyšel

ho vysvobodil.

Komentář [DH5173]: m. vůz se čtyřmi koňmi pro milého ovčáčka

Komentář [DH5174]: m. žádal

„Pane můj,“ odpověděl ovčák, „to vám slíbit nemohu. Jedná se tu i o můj život. Vy

Komentář [DH5175]: m. drápů pekelných

Komentář [DH5176]: m. vám to

jste velký hříšník, ale kdybyste se chtěl docela polepšit, spravedlivě, dobrotivě a moudře svůj

Komentář [DH5177]: m. ;

Komentář [DH5178]: m. o mne

lid spravovat, jak se na knížete sluší a patří, pokusil bych se o to, a kdybych měl za vás sám

Komentář [DH5179]: m. sám za vás

jít do horoucího pekla.“

Kníže všechno odpřísáhl, a ovčák odešel se slibem, že v den úplňku přijde.

Komentář [DH5180]: v. s opravdovou myslí

Komentář [DH5181]: m. slíbil

Komentář [DH5182]: m. přislíbilv jemu

Komentář [DH5183]: m. se v určitý den vynajde

Se strachem a hrůzou očekával kníže úplněk a zpytoval svědomí. Dny ubíhají, ať je člověk počítá s radostí či žalostí! Než se kníže nadál, byl za dveřmi den, ve kterém se měl

rozloučit se vším, co ho dosud těšilo. Černě oblečený, celý smrtelně bledý, seděl kníže

v komnatě a očekával buďto ovčáka anebo čerta. Najednou se otevrou dveře, a černý stojí

před ním.

„Stroj se, pane kníže, tvoje hodina vypršela, přišel jsem tu pro tebe.“

Bez jediného slova kníže vstal a pomalu kráčel za čertem na dvůr, kde stálo

nesmírné množství lidí. Tu se davem prodírá ovčák celý uřícený, a běží rovnou k čertovi

a zdaleka volá: „Uteč, uteč, nebo s tebou zle.“

„Jak se můžeš opovážit mne zdržovat? Zapomněl jsi, co jsem ti řekl?“ pošeptal čert

ovčákovi.

„Blázne, mně teď nejde o knížete, ale jde mi o tebe, Káča je živá a ptá se po tobě.“

Jakmile čert uslyšel o Káče, byl hned tentam a nechal knížete v pokoji. Ovčák se mu

v duchu vysmál a byl rád, že tou lstí knížete vysvobodil. Za to ho udělal kníže svým

Komentář [DH5184]: m. očekávali všude ouplněk měsíce

Komentář [DH5185]: v. Jak to sprvu knížeti přáli, tak ho nyní litovali, neboť od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný hodnějšího knížete přáti.

Komentář [DH5186]: m. Dnové

Komentář [DH5187]: m. s radostí aneb s žalostí počítá

Komentář [DH5188]: m. den za dveřmi

Komentář [DH5189]: m. o kterém se vším co ho těšilo, rozloučiti se musel

Komentář [DH5190]: m. přistrojen

Komentář [DH5191]: m. smrtelný

Komentář [DH5192]: p. v komnatě

Komentář [DH5193]: m. otevrou dvěře

Komentář [DH5194]: p. otevrou dvěře

Komentář [DH5195]: m. já

Komentář [DH5196]: m. Ani slova neodpovídaje vstal kníže a

Komentář [DH5197]: m. nesmírné množství lidstva stálo

Komentář [DH5198]: m. prodírá houfem

Komentář [DH5199]: m. upachtěný

Komentář [DH5200]: m. zrovna k čertu

Komentář [DH5201]: m. volaje zdaleka

Komentář [DH5202]: m. sice bude s tebou

Komentář [DH5203]: m. Nevíš-li

Komentář [DH5204]: m. tu

Komentář [DH5205]: m. krále

Komentář [DH5206]: m. živá

Komentář [DH5207]: m. uslyšel čert o Káči

nejpřednějším dvořanem a měl ho rád jako vlastního bratra. Však také dobře udělal,

protože chudý pasák byl upřímný rádce. Ze čtyř pytlů zlata si nenechal ani krejcaru.

Peníze rozdál těm, kterým je správcové vzali.

Komentář [DH5208]: m. nejprvnějším dvořeninem

Komentář [DH5209]: m. a co vlastního bratra jej miloval

Komentář [DH5210]: m. Avšak se také s dobrou potázal

Komentář [DH5211]: m. neboť byl chudý pasák upřímný rádce a správný dvořenin

Komentář [DH5212]: m. dvou

Komentář [DH5213]: m. nenechal ani krejcaru

Komentář [DH5214]: m. pomohl ním těm, od kterých je správcové vyděli.

Komentář [DH5215]: v. Kníže se obrátil na pravou cestu, žil tiše a pokojně a spravedlivě vládl své zemi. Od té chvíle, co se polepšil, nemohl si žádný přít hodnějšího vládce.